Název: Králův klenotník
Autor: Alexandre Dumas
Nakladatelství: MLADÁ FRONTA, 1974
Stav: scanováno, Mirek
* * *

ULICE A DÍLNA

Translation c Břetislav Štorm, 1974 Illustrations c Zdeněk Brdlik, 1974

Bylo to 10. července léta Páně 1540 ve čtyři hodiny s poledne v Paříži v universitní čtvrti u vchodu do chrámu GrandsAugustins poblíž kropenky u dveří. Stál tu velký snědý mladík s dlouhými vlasy a černýma očima, oblečený prostě, ale velmi vkusně; ozbrojen byl jen malou dýkou s podivuhodně vyzdobeným jilcem a nepochybně se ze zbožné pokory celou dobu nešpor nepohnul z toho místa; skláněl hlavu a v postoji zbožného rozjímajícího tiše šeptal jakási slova jistě se modlil , protože vyslovoval tak tiše, že jen bůh mohl slyšet, co to mluví; ale obřad se chýlil ke konci a mladík přece jen zvedl hlavu. Jeho blízcí sousedé mohli slyšet jeho polohlasná slova:
"Jak ti francouzští mniši ohavně ječí ty žalmy! Nemohli by zpívat lépe před Ní, když je zvyklá poslouchat andělské kůry? Ale to není žádné neštěstí! Nešpory skončily! Panebože! Kéž mám dnes větší štěstí než minulou neděli, kéž se na mne aspoň podívá!"
Tato prosba opravdu nebyla neobratná, protože jestliže se ta osoba podívá na člověka, který prosbu řekl, uvidí nejrozkošnější chlapeckou hlavu, o jaké mohla snít jen při krásných mytologických pověstech, které byly v té době tolik oblíbené zásluhou krásných veršů Clémenta Marota; vyprávěl v nich o lásce Psyché a o Narcisově smrti. Skutečně, jak jsme řekli, ten mladík, kterého jsme právě uvedli, byl neobyčejně krásný a svrchovaně vkusně oblečený, navíc se nekonečně mile usmíval a jeho pohled, když už nebyl smělý, alespoň byl tak vášnivý, jak jen pár velkých osmnáctiletých očí vůbec může být.
Ale při skřípění lavic, které ohlašuje konec bohoslužeb, náš zamilovaný čtenář totiž mohl podle několika slov, jež řekl, poznat, že má nárok na to označení, tedy náš zamilovaný trošičku poodstoupil a díval se, jak kolem něho přechází tichý dav, složený z vážných členů chrámového bratrstva, z ctihodných, nyní velice pobožných matrón a způsobných děvčátek. Ale ten hezký mladík nepřišel kvůli těmto lidem, jeho pohled neožil a mladík nepostoupil svižně dopředu dříve, dokud neuviděl dívku v bílých šatech, doprovázenou sice společnicí, ale společnicí z dobré rodiny, která se asi vyznala ve společenském chování; ta dueňa byla dosti mladá, dosti veselá a věru nevypadala zle. Když obě dámy došly ke kropence, náš mladík nabral svěcené vody a dvorně jim ji podal.
Společnice odpověděla nejpůvabnějším úsměvem a nejvděčnější úklonou, dotkla se mladíkovy ruky a k jeho velkému zklamání sama dále podala dívce svěcenou vodu; ta dívka přes vroucí přání, jaké k ní před několika minutami směřovalo, měla oči stále sklopené, což dokazovalo, že ví o přítomnosti hezkého mladíka, takže když odcházela, hezký mladík si dupl a zašeptal:
"Tak mě dnes zase neviděla!"
Což dokazovalo, že mladíkovi nebylo více než osmnáct let, jak jsme to již asi řekli.
Ale sotva našeho neznámého přešel první nával zlosti, honem spěchal po schodech chrámu dolů, a když uviděl, že si ta krásná roztržitá dívka spustila závoj, zavěsila se do své společnice a zamířila vpravo, honem šel za ní; ostatně si uvědomil, že je to právě jeho směrem. Dívka šla po Svatomichalském nábřeží a pustila se přes Svatomichalský most, to měl náš neznámý stále při cestě. Potom přešla Bednářskou ulici a Směnárenský most. A to byla pořád cesta našeho neznámého, šel za ní jako stín.
A stínem každé krasavice je zamilovaný!
Ale u Velkého Cháteletu ta krásná hvězda, jejíž oběžnicí se stal náš neznámý, bohužel náhle zmizela; branka té královské věznice se před ní otevřela jako sama, sotva nani dueňa zaklepala, a zavřela se okamžitě za ní.
Mladík na vteřinku strnul, ale protože to byl rázný chlapec, když tu již nebylo hezké děvče, které by ho o rozhodnost připravilo, brzy se rozhodl.
Před branou Cháteletu vážně přecházel biřic s píkou na rameni. Náš mladý neznámý se zařídil podle té důstojné stráže, poodešel nejdříve o kousek, aby nebyl nápadný, ale ne příliš daleko, aby brána zůstala v dohledu, a zahájil hrdinsky

svou zamilovanou hlídku. Jestliže čtenář ve svém životě byl někdy na stráži, asi si všiml, že jeden z nejbezpečnějších prostředků, jak si tu povinnost ukrátit, je hovořit sám k sobě. A náš mladík byl bezpochyby hlídkám zvyklý, protože sotva začal přecházet, hned zahájil tuto samomluvu:
"Tady určitě nebydlí! Dnes ráno po mši a obě minulé neděle, kdy jsem se opovážil za ní jen podívat to jsem byl budižkničemu! neodcházela po nábřeží vpravo, ale vlevo, směrem k bráně Nesle a k PréauxClercs. Co jí propána vedlo do vězení? No co? Třeba chtěla navštívit vězně, pravděpodobně bratra. Chudinka malá! To se asi trápí, určitě je tak dobrá, jako je hezká! Panebože, já mám strašnou chuť ji oslovit a požádat ji, aby mi upřímně řekla, jak to je, a nabídnout jí pomoc. Jestli to je bratr, svěřím se s tím mistrovi a poprosím ho o radu. Když někdo vyvázne z Andělského hradu jako on, ví, jak se dostat z vězení. Tak dobrá, zachráním jí bratra. Po takové službě se ten bratr stane mým přítelem na život a na smrt. Zase on se bude ptát, jakou službu může udělat pro mne, když tolik udělám pro něj. Přiznám se mu, že mám rád jeho sestru. Představí mně jí, kleknu si před ní a to uvidíme, jestli se aspoň na mne nepodívá."
Jakmile se duše zamilovaného dá takovou cestou, chápeme, že se jen tak nezastaví. A tak se náš mladík tuze podivil, že slyší odbíjet čtyři hodiny a že se stráže střídají. Nová stráž začala přecházet a mladík také. Ten způsob čekání mu vyhovoval, proto se ho držel; a tak začal přemýšlet o otázce neméně plodné než byla první:
"Taje hezká! A jak půvabně se chová! A kolik je v jejích pohybech ostychu! A ta čistota v jejích rysech! Jen veliký Leonardo dá Vinči nebo božský Rafael jsou na celém světě hodní malovat tu bílou a čistou dívku, a ještě by museli mít svou nejlepší chvíli! Ach, že nejsem malíř, bože! Malíř místo cizeléra, sochaře, emailéra a klenotníka! Kdybych byl malířem, předně bych ji nemusel mít před sebou, abych namaloval její obraz. Viděl bych pořád její velké modré oči, její krásné světlé vlasy, její bílou pleť i tak štíhlou postavu. Kdybych byl malířem, dal bych ji do všech svých obrazů jako Santi Fornarinu nebo Andrea dél Sarto Lukrecii. Ale ten rozdíl mezi ní a Fórnarinou nebo Lukrecií! Ani jedna z nich by nebyla hodná jí rozvázat střevíce! Předně Fornariha."
Mladík nedokončil svá pozorování, všechna samozřejmě to chápete ve prospěch své milé, a již odbily hodiny.
Stráž se opět vystřídala.
"Šest hodin. To je divné, jak ten čas letí," zašeptal si mladík, "a když tak utíká při čekání na ni, jak asi běží, když jsme s ní. Ach, s ní to už není čas, to je ráj! Kdybych byl s ní, díval bych se na ni, a tak by plynuly hodiny, dny, měsíce a život. Bože, to by byl šťastný život!"
A mladík zůstal u vytržení, protože jeho oči umělce viděly milou dívku jako ve skutečnosti, třebas tu nebyla.
Stráž se vystřídala potřetí. Na všech věžích v okolí odbilo osm hodin a začalo se šeřit, všechno totiž svědčí o tom, že před třemi sty lety se zvedala v červenci kolem osmé mlha právě tak jako dnes; aleje možné, že vás snad více překvapí úžasná vytrvalost zamilovaných ze šestnáctého století. Tehdy bylo všechno mocné a mladé, statné duše se ani v lásce nezastavovaly na polovině cesty, stejně jako v umění nebo ve válce.
Ostatně trpělivost mladého umělce nyní totiž už známe jeho povolání byla konečně odměněna, když uviděl, jak se brána Gháteletu po dvacáté hodině otvírá a propouští tu, kterou čekal. Vedle ní šla zase ta matróna, a navíc dva ozbrojení biřici ji provázeli ve vzdálenosti desíti kroků.
Šli znovu tou cestou jako před třemi hodinami, totiž po Směnárenském mostě, Bednářskou ulicí, po Svatomichalském mostě a po nábřeží; jenže chrám GrandšAugustins přešli a tři sta kroků odtud se zastavili v zákoutí před obrovskými vraty, vedle nichž byla malá branka pro služebnictvo. Dueňa zaklepala a přišel otevřít vrátný. Obal biřici se po uctivém pozdravu vraceli do Cháteletu a náš umělec stanul podruhé před zavřenými dveřmi.
Byl by tam pravděpodobně zůstal až do druhého dne, protože začínal čtvrtou řadu svých snů; náhoda však chtěla, aby do něho vrazil nějaký trochu připilý chodec.
"Hej, příteli, bez urážky, jste patník nebo člověk?" zeptal se chodec. "Jestli jste patník, pak jste v právu, a já to uznám; jestli jste člověk, tedy pozor, ať projdu."

"Promiňte," rtRnítl roztržitý mladík, "ale já jsem v dobré Paříži cizí.fc
"Ach, tak to je tedy jiná; Francouz je pohostinný, to já se vám omlouvám. Jste cizinec, dobrá. Když jste mi řekl, kdo jste, je správné, abych vám řekl, kdo jsem já. Jsem písař a jmenuji se."
"Promiňte," přerušil ho mladý umělec, "ale než se dovím, kdo jste, rád bych věděl, kde jsem."

"U brány do paláce Nesle a tady je, drahý příteli, palác Nesle," odpověděl písař, ukazuje Očima velkou bránu, na kterou se cizinec neustále díval.
"Výborně! A kudy mám jít do Svatomartinské ulice, kde bydlím?" zeptal se náš zamilovaný, aby něco řekl; doufal, že se společníka brzy zbaví.
"Říkáte do Svatomartinské? Pojďte se mnou, mám to při cestě a u mostu Svatého Michala vám ukážu, kudy máte jít. Řeknu vám, že jsem student, že se vracím z PréauxClercs a že se jmenuju."
"Nevíte, komu palác Nesle patří?" zeptal se neznámý mladík.
"Hleďme, copak se tu nevyznám! Mladý muži, palác Nesle patří našemu panu králi, a teď je právě v držení pařížského prévóta Roberta ďEstourville."
"Cože, tady bydlí pařížský prévót?" zvolal cizinec.
"Já neříkal nic o tom, že tu prévót bydlí, synáčku," namítl písař. "Pařížský prévót bydlí ve Velkém Gháteletu."
"Aha, ve Velkém Gháteletu! Tak to je; ale jak se stalo, že když bydlí ve Velkém Cháteletu, král mu ponechává palác Nesle?"
"To je celý příběh. Víte, král kdysi dal palác Nesle našemu správci, nesmírně úctyhodnému člověku, který chránil výsady naší university, soudil v jejích sporech co nejotcovštějším způsobem; byl to nádherný úřad! Naneštěstí ten výtečný správce byl tak spravedlivý, tak spravedlivý. k nám, že už dva roky je ten úřad zrušený pod záminkou, že při přelíčeních tloustne jako sud, jakoby slovo sudí nebylo odvozeno od slova sud. A tak jeho úřad zrušili a péči ochraňovat universitu vrátili pařížskému soudci a prévótovi. To je ochránce, na mou věru, ještě že se umíme ochraňovat sami. A řečený prévót sleduješ mě, synáčku? řečený prévót je velice hrabivý a usoudil, že když nastupuje

do úřadu správce, má také převzít jeho majetek a potichu zabral Velký i Malý Nesle pod ochranou paní d Étampes."
"A přece tam, jak říkáte, nebydlí."
"Ani dost málo, lakomec, ale myslím, že tam ten starý záletník má dceru nebo neteř, hezké děvče, které se jmenuje Colomba nebo Colombina, já už dobře nevím, má ji prý zastrčenou někde v Malém Nesle."
"Ach, to opravdu," prohodil umělec, který sotva dýchal, protože slyšel poprvé vyslovovat jméno své zamilované. "Tohle násilí mi připadá jako křiklavé zneužívání. Cože? Obrovský palác na byt mladé dívky, samotné s dueňou?"
"Odkud jsi to přišel, cizince, že nevíš, že to je docela obvyklé bezpráví? Zatímco my chudí písaři bydlíme po šesti v ubohých brlozích, velmož nechá tuhle ohromnou budovu s parkem, s nádvořími i s míčovnou zarůst kopřivami."
"Ach, tam je míčovna?"
"Nádherná, synáčku, nádherná."
"Ale koneckonců je ten palác Nesle majetek krále Fran tiská I.?"
"Nepochybně, ale co s tím majetkem má král František I. udělat?"
"Dát ho jinému, když tam prévót nebydlí."
"Dobrá, dej tedy o palác požádat pro sebe."
"Proč ne? Máte rád hry s míčem?"
"Šíleně."
"Tak vás zvu na příští neděli, zahrajete si se mnou."
"A kde?"
"V paláci Nesle."
"Platí, ty milostivý pane intendante královských hradů a zámků. Ale to bys měl alespoň znát mé jméno, jmnuju se."
Ale protože cizinec už věděl, co chtěl vědět, a ostatní ho pravděpodobně málo zajímalo, neposlouchal ani dost málo příběh svého přítele, který mu všechno přece jen podrobně vykládal že se jmenuje Jakub Aubry, je písařem při universitě a právě se vrací z PréauxClercs, kde měl schůzku se ženou svého krejčího. Ale poněvadž ji ten nehodný manžel jistě zdržel, nepřišla a on se utěšoval za Simoniny nepřítomnosti suresneským vínem, ale že už konečně svého bezohledného krejčího vymění, protože ho nutí marně čekat a tím také pít a opíjet se, což je proti všem jeho zvykům.
Když oba mladíci došli do ulice U harfy, Jakub Aubry vyložil našemu cizinci, kudy má jít, což cizinec dobře věděl; potom si ujednali schůzku na příští neděli v poledne u brány paláce Nesle a rozešli se, jeden si prozpěvoval, druhý snil. A ten, který snil, měl o čem snít, protože se dnes dozvěděl více než za celé tři týdny předtím.
Dozvěděl se, že jeho milovaná bydlí v Malém Nesle, že je dcera pařížského prévóta, urozeného pána Roberta ďEstourville, a že se jmenuje Colomba. Jak vidíme, nepromarnil ten den.
A ve svém snění zamířil do Martinské ulice a zastavil se u hezky vypadajícího domu, kde nade dveřmi byl vytesán erb kardinála di Ferrara. Třikrát zaklepal.

"Kdo je tam?" ozval se zevnitř svěží mladý a zvučný hlas po chvilce čekání.
"Já, paní Kateřino," odpověděl neznámý, "Ascanio".
"Ach, konečně!"
Dveře se otevřely a Ascanio vstoupil.
Hezká osmnáctiletá až dvacetiletá dívka, trochu příliš snědá a malá, trochu příliš živá, ale pozoruhodně hezky urostlá, přijala tuláka s bouřlivými projevy radosti. "Konečně je tady ten uprchlík! Tady je!" volala a běžela, vlastně vyskočila, aby ho ohlásila, až zhasila lampu a zapomněla zavřít do ulice dveře, které mnohem méně splašený Ascanio pečlivě zamkl.
Mladík přes tmu, v níž ho nechala ukvapenost paní Kateřiny, přešel jistým krokem dosti rozlehlý dvůr, kde každý kámen dlažby vroubila tráva. Nade dvorem se tyčila tmavá hmota přísného domu. Ostatně to bylo právě přísné a vlhké kardinálské obydlí, třebaže tu majitel již dlouho nesídlil. Ascanio hbitě přešel u vchodu domu schody, celé zelené lišejníkem, a vstoupil do obrovského sálu, jediného v domě, kde se svítilo, jakéhosi klášterního refektáře, obyčejně smutného, tmavého a holého, ale nyní již dva měsíce pestrého, živého a vesele zpívajícího.
Skutečně se již dva měsíce v té chladné obrovské cele všechno hýbalo, pracovalo a smálo, byl to celý činorodý svět dobré nálady; již dva měsíce tady deset pracovních stolů, dvě kovadliny a vzadu improvizované kovářské U ohniště zmenšovaly ten obrovský prostor, byly tu kresby, modely, prkna se štětci, kladívky a pilníky, svazky kordů s báječně čizelovanými rukojeťmi a módně tvarovanými čepelemi, spousty přilbic, brnění a štítů, vykládaných zlatem, na nichž vystupovaly reliéfy postav objímajících se bohů a bohyň; jako by uživatelé měli zapomenout při těch vy jevech, k čemu opravdu jsou ty kyrysy rozvěšené po šedých zdech. Široce otevřenými okny mohlo volně slunce dovnitř a vzduch se veselil při písních svižných a dobrých pracovníků.
Kardinálův refektář se stal zlatnickou dílnou.
Posvátnost neděle však přece jen vracela onoho večera 10. července 1540 nyní oživenému sálu na chvíli poklid, v němž až dosud celé století uvadal. I neuklízeny stůl, na němž ležely zbytky skvělé večeře osvětlované lampou, která jako by pocházela z pompejských vykopávek její tvar byl tak čistý a zároveň půvabný svědčil o tom, že dočasní obyvatelé kardinálova domu mají sice rádi odpočinek, ale proto nejsou žádní zastánci půstu. Když se Ascanio vrátil, byli v dílně čtyři lidé.
Ti čtyři byli jednak stará služebná, která uklízela stůl, pak Kateřina, zapalující znovu lampu, mladík, který v koutě čekal, aby mohl kreslit dále, na lampu, kterou předtím Kateřina u něho vzala, a mistr, jenž stál se skřlženýma rukama opřený o kovářské ohniště. Jeho by si nejdříve všiml každý, kdo by do dílny vstoupil.
Opravdu ani nevím, jaká životnost a síla vyzařovaly z té zvláštní osobnosti a přitahovaly pozornost i těch, kdo by mu ji nechtěli věnovat. Byl štíhlý, vysoký, statný čtyřicátník, ale jen Michelangelovo dláto jíébo Ríbeirův štětec by znázornil jeho jemný a rázný profil nebo zachytil tu snědou živou pleť, zkrátka aby zpodobnil tu smělou, jakoby královskou tvář. Jeho vysoké čelo stínilo lehce se vraštící obočí, jeho jasný, upřímný a naléhavý pohled občas jiskřil vznešenými záblesky a dobrácký mírný úsměv měl trochu posměvačné záhyby, okouzloval a zároveň zastrašoval; ruka navyklým gestem hladila černé vousy a kníry, ale nebyla to právě malá ruka, spíše silná, ohebná, protáhlá, obratná a rázná, přitom však jemná, šlechtická a hezká; a konečně v jeho způsobu, jak se díval, mluvil, otáčel hlavu, jak lehce a výrazně, ale ne unáhleně pohyboval rukama, i v jeho nastrojeném postoji při Ascaniově příchodu bylo znát sílu: odpočívající lev nepřestává být lvem.
Pokud jde o Kateřinu a kreslícího učedníka, to byl nejpozoruhodnější protiklad. On byl zasmušilý, mlčenlivý, měl nízké, již vrásčité čelo, polopřivřené oči a úzké sevřené rty, ona byla veselá jako pěnkava, svěží jako květ; a její víčka odkrývala šelmovské oči, jako její rty odkrývaly bělostné zuby. Učedník ve svém koutě byl pomalý a unylý, zdálo se, že svými pohyby šetří. Kateřina chodila, otáčela se a vířila, nezůstávala nikdy ani vteřinku na jednom místě, tak v ní život překypoval, tak ten mladý živý tvor potřeboval pohyb, když už bylo málo vzruchů,
A také to byl domácí šotek, pravá pěnkava svou živostí i jasnými výkřiky; zkrátka vedla dosti svižný, nenucený a nepromyšlený život, takže dokonale odpovídala přezdívce Scozzone, jak jí mistr říkal a což italsky tehdy znamenalo a dosud znamená něco jako třeštidlo. Ostatně překypovala milostí a půvabem a se svou dětinskou nadšeností byla duší dílny; když zpívala, ostatní byli tiše, když se smála, smáli se s ní, a když něco poroučela, poslechli, a to bez řečí, poněvadž její rozmary nebo nápady nebývaly obyčejně příliš náročné. A pak byla

tak upřímně a prgstince. šťastná, že kolem sebe šířila dobrou náladu a lidé byli spokojenější, že je spokojená ona.
Její příběh je stařičký, snad se k němu vrátíme: byla si" rotek, vyšla z lidu, hned od dětství byla vydána náhodě, ale bůh ji chránil. Měla rozdávat všem lidem rozkoš, a setkala se s mužem, jemuž se stala štěstím.
Když jsme načrtli nové osoby, vraťme se s naším vyprávěním tam, kde jsme v něm zůstali.
"Ach, odkud přicházíš, tuláku?" zeptal se mistr Ascania.
"Odkud jdu? Z potulky za vašimi záležitostmi, mistře
"Od rána?"
"Od rána."
"Řekni raději, žes sháněl nějaké dobrodružství."
"A jaké dobrodružství bych měl podle vás shánět, mistře?" zašeptal Ascanio.
"Co já vím?"
"Nu, i kdyby to byla pravda, nebylo by to nic zlého!" řekla Scozzone. "Ostatně je tak hezký hoch, že by dobroi družství běhalo za ním, kdyby neběhal sám."

"Scozzone!" přerušil ji mistr a svraštil obočí.
"No tak, no tak, přece nebudete zase žárlit i na něho, na to milé dítě! A pozvedla rukou Ascaniovu bradu. No, to by ještě tak scházelo! Prokristapána, vy jste ale bledý! Jestlipak jste večeřel, pane tuláku?"
"Hleďme, nevečeřel," zvolal Ascanio. "Já na to zapomněl."
"Ó, to se tedy přidám k mistrovi. Zapomněl večeřet, to je určitě zamilovaný. Ruperto! Ruperto! Rychle večeři panu Ascaniovi!"
Služka přinesla výtečné zbylé jídlo, na něž se náš mladík vrhl, po hlídkování na čerstvém vzduchu měl přece právo mít hlad. Scozzone i mistr se na něho dívali s úsměvem, ona se sesterskou láskou, on s otcovskou něžností. A pracovník v koutě, který zvedl hlavu ve chvíli, kdy přišel Ascanio, zase ji sklonil k práci v okamžiku, kdy před něho Scozzone vrátila lampu, jíž si předtím vzala na cestu k domovním dveřím.
"Říkal jsem vám, mistře, že jsem celý den běhal kvůli vám," opakoval Ascanio, když si všiml šibalské pozornosti mistra a Scozzone; toužil převést rozhovor na jinou kapitolu a mlčet o své lásce.
"Tak slyšme, jak jsi kvůli mně běhal."
"Ano. Copak jste včera neříkal, zeje tady špatné světlo a že byste potřeboval jinou dílnu?"
"To jistě."
"Dobrá a já vám ji našel."
"Slyšíš, Pagolo?" řekl mistr a otočil se k pracovníkovi.
"Prosím, mistře?" zeptal se Pagolo zvedaje podruhé
hlavu.
"No tak, nech trochu toho kreslení a pojď si to poslechnout. Našel dílnu, slyšíš?"
"Odpusťte, mistře, ale budu odtud dobře slyšet, co řekne přítel Ascanio. Chtěl bych tu studii dokončit a zdá se mi, že není nic zlého, když v neděli řádně vykonáme křesťanské povinnosti a ve volné chvíli cvičíme něco užitečného; pracovat znamená modlit se."
"Pagolo, příteli," řekl mistr, potřásl hlavou a mluvil spíše smutně než rozzlobeně. "Věřte mi, udělal byste lip, kdybyste v týdnu pracoval vytrvaleji a rázněji, a v neděli se bavil jako dobrý společník, místo abyste lelkoval ve všední dny a v neděli se pokrytecky odlišoval od ostatních předstíráním takové horlivosti. Ale jste svůj pán, jednejte, jak se vám líbí. A ty, Ascanio," pokračoval tónem, v němž byla nekonečná směs vlídnosti a něžnosti, "hochu milý, co jsi říkal?"
"Řekl jsem, že jsem vám našel nádhernou dílnu."
"Jakou?"
"Znáte palác Nesle?"
"Výborně, šel jsem už kolem, uvnitř jsem nebyl."
"Ale zvenčí se vám líbí?"
"To bych řekl; ale."
"Ale co?"
"Nikdo tam nebydlí?"
"Ale bydlí, patří pařížskému prévótovi panu Robertu ďEstourville, ten se ho neoprávněně zmocnil. A aby vaše svědomí zůstalo klidné, zdá se mi, že bychom mu mohli snadno nechat Malý Nesle, kde bydlí někdo z jeho rodiny, myslím, a spokojit se s Velkým Nesle a s jeho dvory, loukami, kuželníky a míčovnou."
"Tam je míčovna?"
"Hezčí než v SantaCroce ve Florencii."

"Per Bacco! To je má oblíbená hra; to přece víš, Ascanio."
"Ano, mistře. A navíc je to skvělé místo, je tam vzduch, a jaký! Venkovský! To není jako tady v tom hrozném zákoutí, kde po nás roste mech a slunce na nás zapomíná. Tam je z jedné strany PréauxClercs a z druhé Seina; ke králi, k vašemu velkému králi, jsou dva kroky do Louvrů."
"Ale komu patří ten ďábelský palác?"
"Komu? Přece králi!"
"Králi?. Opakuj, hochu, tu větu: palác Nesle patří králi!"
"Králi osobně! Teď stačí zjistit, jestli vám bude chtít dát tak nádherný byt."
"Kdo, král? A jak se jmenuje, Ascanio?"
"Ale přece František I."
"Což znamená, že do týdne bude palác Nesle mé vlastnictví."
"Ale pařížský prévót se třeba bude zlobit?"
"Co na tom!"
"A jestli nebude chtít vydat, co drží?"
"Jestli nebude chtít! Jak mi říkají, Ascanio?"
"Říkají vám Benvenuto Gellini, mistře."
"A to znamená, že když ten důstojný prévot nebude chtít dobrovolně, že ho tedy donutíme násilím. A teď půjdeme spát. Zítra si o tom pohovoříme znovu, to bude světlo a uvidíme na to lépe."
Na mistrovu výzvu každý odešel kromě Pagola, ten zůstal ještě chvilku pracovat v koutě, ale jakmile učedník usoudil, že všichni ulehli, vstal, rozhlédl se, šel ke stolu a nalil si velkou sklenici vína. Vypil ji naráz a také šel spát.
KLENOTNÍK V ŠESTNÁCTÉM STOLETÍ
Když jsme již vykreslili jeho portrét a řekli jméno Benvenuto Gellini, ať nám čtenář dovolí malé odbočení o tom zvláštním muži, který už dva měsíce žil ve Francii; čtenář se tak dostane hlouběji do tohoto zcela uměleckého námětu, který máme před sebou. Jak určitě tušíte, má být Gellini jednou z hlavních osob tohoto příběhu.
Ale především řekneme, co byl klenotník šestnáctého století.
Ve Florencii je most, kterému se říká Starý, a ještě dnes jsou po celém mostě domy; ty domy jsou bývalé klenotnické krámy.
Ale ne klenotnické, jak to chápeme dnes. Za našich dnů je to řemeslo, kdysi to bylo umění.
Také nic není tak úžasné jako ty obchody, vlastně jako předměty, které tam bývaly: kulaté onyxové misky, jimž se po okrajích vinuly ocasy draků, zatímco se hlavy zvedaly a těla těch fantastických zvířat se tyčila proti sobě a roztahovala svá azurově modrá, zlatými hvězdami posetá křídla; ti draci jeden na druhého otevírali tlamy jako chiméry a hrozivě se dívali rubínovýma očima. Achátové konvice, dole ověnčené břečťanem, pnoucím se pak nahoru kolem ucha a stáčejícím se kolem hrdla se svými smaragdovými listy, mezi nimiž nějaký tropický ptáček zářil emailem jako živý, jen zpívat. Lazuritové nádoby, do nichž se skláněly dvě ještěrky, jako by se chtěly napít, a byly tak skvěle cizelované, že se odlesky světla na jejich zlatém krunýři až zdály přirozené, a mohli jste si myslet, že při nejmenším šustotu ta zvířata utečou a schovají se v nějaké puklině ve zdi. A ještě kalichy, monstrance, bronzové, stříbrné nebo zlaté medaile a všechno zdobené drahokamy, jako by se v té době rubíny, topasy, karbunkly a diamanty nalézaly přehrabáváním písku v řekách nebo pod prachem cest,
A konečně tu byly nymfy, najady, bohové a bohyně, celý zářivý Olymp, smíšený s krucifixy, kříži a pietami, sošky bolestných Matek božích a Venuše, Kristové a Apollóni, Jupiterové metající blesky nebo Jehovové tvořící svět, to vše nejen obratně vytvořené, ale básnicky pojaté, nejen obdivuhodné jako klenoty pro dámské budoiry, ale nádherné jako veledíla, která mají zvěčnit vládu některého krále nebo génia některého národa.
Pravda, klenotníky té doby byli Donatello Ghiberti, Ghirlandaio a Benvenuto Cellini.
A Benvenuto Cellini sám vypravoval ve Vlastním životopise, zajímavějším než nejzajímavější román, o tom dobrodružném životě umělců patnáctého a šestnáctého století, kdy Tizian maloval v brnění, Michelangelo tesal se zbraní po ruce, Masaccio a Domenichino umírali otráveni jedem a Cosimo I. se zavíral do dílny, aby objevil kalenou ocel, která by mohla tesat porfyr.
Uvedeme tedy pro poznání toho člověka jen jednu příhodu z jeho života, tu, která ho přivedla do Francie.
Benvenuto byl v Římě, kam ho povolal papež Klement VII., a vášnivě pracoval na kalichu, který u něho Jeho Svatost objednala; ale protože chtěl věnovat tomu drahocennému dílu všechnu péči, pokračoval jen velice pomalu. A jak si dovedete představit, Benvenuto měl spoustu závistivců, jednak pro krásné objednávky,

které přijímal od vévodů, králů a papežů, jednak pro svůj velký talent, 8 jakým ty objednávky plnil. Z toho vyplynulo, že jeden jeho kolega, jmenoval se Pompeo, neměl nic lepšího na práci než ho pomlouvat a využívat toho zpoždění, aby ho očerňoval, jak mohl v papežově okolí, a to každý den bez ustání, buď tiše nebo nahlas tvrdil, že Cellini kalich nikdy nedokončí, a protože má řadu zakázek, dělá věci jiné na úkor toho, co objednala Jeho Svatost.
Ten hodný Pompeo toho říkal a dělal tolik, že když ho potom jednou Benvenuto Cellini uviděl ve dveřích své dílny, hned usoudil podle jeho usměvavé tváře, že mu nese špatnou zprávu.
"Nu, drahý kolego," řekl, "jdu vám ulehčit, zbavit vás těžké povinnosti. Jeho Svatost vidí, že není vinou nedostatek vaší horlivosti, když tak odkládáte odevzdání kalichu, ale nedostatek času. Pomyslila si tedy, že je potřebí zbavit

vaše dny některé důležité starosti a sama vám odnímá úřad rytce mincovny. Budete tedy mít o ubohých devět dukátů měsíčně méně, ale každý den o hodinu více času."
Benvenuto Cellini pocítil němou a zuřivou chuť vyhodit posměváčka oknem, ale zdržel se, a když Pompeo viděl, že se Cellinimu nepohnul ve tváři ani jediný sval, pomyslil si, že ho rána nezasáhla. Pokračoval:
"A dále, já nevím proč, ať jsem říkal cokoliv ve váš prospěch, Jeho Svatost po vás žádá hned svůj kalich tak, jak právě je. Opravdu se obávám, drahý Benvenuto a na to vás přátelsky upozorňuji že ho zamýšlí dát doděla t někomu jinému."
"Ach, to tedy ne!" zvolal klenotník a vztyčil se tentokrát jako uštknutý hadem. "Kalich je můj jako úřad v mincovně je papežův. Jeho Svatost má právo vyžadovat jen pět set tolarů, které mi dala vyplatit předem, a já udělám se svou prací, co uznám za vhodné."
"Dejte si pozor, mistře," řekl Pompeo, "možná že za tím odmítnutím je žalář."
"Pane Pompeo, vy jste osel," odpověděl Benvenuto Cellini.
Pompeo vztekle odešel.
Druhý den přišli pro Benvenuta Celliniho dva camerieri svatého otce.
"Papež nás posílá," řekl jeden z nich, "abys nám vydal kalich, jinak bychom tě dovedli do vězení."
"Pánové," odpověděl Benvenuto, "člověk jako já si nezaslouží nic menšího než dva ozbrojené muže, jako jste vy. Odveďte mě do vězení, prosím. Ale upozorňuji vás, že to neuspíší práci na papežově kalichu ani o jedinou rýhu."
A Benvenuto s nimi odešel ke guvernérovi, který jistě dostal pokyny předem; pozval ho ke stolu. Celou večeři mu potom uváděl všechny možné důvody, aby uposlechl papeže a donesl mu svou práci, ostatně mu tvrdil, že Klement VII. při vší své prudkosti a umíněnosti se umírní už tou samotnou oddaností. Ale Benvenuto odpověděl, že už šestkrát papeži ukazoval započatý kalich a že to je všechno, co po něm může papež požadovat. Že ostatně Jeho Svatost zná, nelze na ni spoléhat, mohla by snadno využít toho, že kalich má u sebe, vzít ho a dát ho dokončit nějakému pitomci, který by ho zkazil. Zato znovu prohlásil, že je ochoten vrátit pět set tolarů, které mu papež dal předem.
Benvenuto potom už neodpověděl na žádné guvernérovo naléhání, jen vychvaloval jeho kuchaře a víno.
Po večeři přišli jeho rodáci, nejmilejší přátelé a všichni učedníci, vedení Ascaniem, a prosili ho snažně, aby se nevystavoval nebezpečí tím, že si postaví hlavu proti Klementovi VII. Ale Benvenuto Cellini odpověděl, že už dávno si chce ověřit základní pravdu, totiž že klenotník může být umíněnější než papež. A proto když se mu naskýtá tak dobrá příležitost, jak si jen může přát, nenechá si ji uniknout už ze strachu, že se podruhé nenaskytne.
Jeho rodáci odešli potřásajíce rameny, přátelé říkali, že je blázen, a Ascanio plakal.
Naštěstí Pompeo na Celliniho nezapomínal a v té chvíli papežovi říkal:
"Nejsvětější Otče, nechtě jednat svého služebníka. Pošlu tomu umíněnci vzkaz, aby mi vyplatil těch pět set tolarů, když to tolik vyžaduje. Je to hýřil a marnotratník, nebude mít ten obnos a bude nucen mi vydat kalich."
Klement VII. to považoval za dobrý prostředek a odpověděl Pompeovi, ať jedná podle svého mínění, A tak se ve chvíli, kdy měli Benvenuta Celliniho odvést do určené cely, dostavil camerie re a řekl klenotníkovi, že Jeho Svatost přijímá jeho ultimatum a přeje si dostat ihned buď pět set tolarů, nebo kalich.
Benvenuto odpověděl, že tedy stačí, aby ho odvedli zpět do dílny a že jim dá těch pět set tolarů.
Benvenuta doprovázeného camerierem dovedli domů čtyři Švýcaři. Když Benvenuto došel do své ložnice, vytáhl z kapsy klíček, otevřel kovovou skříňku ve zdi, zalovil ve velkém měšci a vyplatil pět set tolarů camerierovi a vyhnal ho i se Švýcary pryč.
Ke chvále Benvenuta Celliniho však musíme oznámit, že jim dal za jejich námahu

po tolaru, a ke chvále Švýcarů musíme dodat, že odcházeli líbajíce mu ruce.
Cameriere se hned vrátil ke Svatému Otci a odevzdal mu pět set tolarů, načež rozzlobený papež začal zuřivě nadávat Pompeovi.
"Jdi hned za mým velkým klenotníkem do dílny," řekl mu. "Mluv s ním co nejroztomileji, jak jen tvá omezenost

svede, a pověz mu, že když mi bude chtít udělat ten kalich, usnadním mu to vším, oč mě požádá."
"Ale, Vaše Svatosti, nebyl by čas až ráno?" odpověděl Pompeo.
"Je dost pozdě už dnes večer, hlupáku, a nechci, aby Benvenuto usnul ve zlosti na mne. Udělej tedy hned, co poroučím, a ať zítra ráno mám dobrou odpověď."
Pompeo odcházel tedy z Vatikánu schlíple a zamířil k Benvenutově dílně: byla zavřená.
Díval se dovnitř klíčovou dírkou, skulinami dveří, prohlížel si postupně všechna okna, zda se někde nesvítí, ale když všude byla tma, odvážil se podruhé zabušit na dveře silněji než poprvé a pak potřetí ještě silněji než podruhé.
A se tu otevřelo okno v prvním poschodí a Benvenuto se tam objevil v košili s arkebuzou v ruce.
"Kdo je tam?" zeptal se Benvenuto.
"Já," odpověděl posel.
"Kdo já?" ptal se klenotník, který výborně poznal, kdo to je.
"Já, Pompeo."
"Ty lžeš," řekl Benvenuto, "já Pompea dobře znám, ten je příliš zbabělý, aby se odvážil v tuto hodinu do římských ulic."
"Ale, drahý Cellini, přísahám."
"Mlč, ty jsi lupič, bereš si jméno toho chudáka, abych ti otevřel dveře, a ty bys mě okradl."
"Mistře Benvenuto, chci dát život, že."
"Ještě slovo a tvé přání bude splněno," zvolal Benvenuto a sklonil hlaveň arkebuzy směrem, kde stál Pompeo.
Pompeo vzal nohy na ramena, křičel něco o vraždě a zmizel za nejbližším rohem.
Když byl Pompeo pryč, Benvenuto zavřel okno, pověsil arkebuzu zpět na hřebík, zasmál se do vousů, jak chudáku Pompeovi nahnal strach, a znovu ulehl.
Ráno v okamžiku, kdy Benvenuto Cellini přicházel do dílny, kterou již před hodinou otevřeli učedníci, uviděl naproti přes ulici Pompea, který tam od svítání hlídal a čekal, až sejde dolů.
Když Pompeo uviděl Celliniho, zamával mu na pozdrav tak přátelsky, jak jen vůbec dovedl.
"Ach, to jste vy, drahý Pompeo," řekl Cellini. "Na mou

věru, dnes v noci bych málem pořádně vyplatil drzouna, který si osvojil vaše jméno."
"Opravdu?" zeptal se Pompeo a snažil se usmívat. "Jak to?"
Benvenuto tedy poslovi Jeho Svatosti vyložil, co se stalo, ale protože ho přítel Benvenuto i v nočním rozhovoru nazval zbabělcem, Pompeo se neodvážil přiznat, že to mluvil s ním osobně. Když Cellini dokončil vyprávění, zeptal se Pompea, čemu má poděkovat za to, že byl poctěn jeho milou návštěvou tak brzy ráno.
A tu se Pompeo zhostil příkazu, který mu Klement VII. dal k návštěvě u klenotníka, ovšem samozřejmě jinými slovy.
Čím déle mluvil, tím se tvář Benvenuta Celliniho více rozjasňovala. Klement VII. tedy povoluje. Klenotník byl umíněnější než papež. Když pak Pompeo skončil svou řeč, Benvenuto řekl:
"Odpovězte Jeho Svatosti, že ho rád poslechnu a udělám všechno na světě, abych si znovu získal jeho náklonnost, kterou jsem ztratil ne svou chybou, ale vinou závistivců. Pokud jde o vás, pane Pompeo, když papež má dostatečné množství služebných, vyzývám vás ve vašem zájmu, abyste mi dal příště poslat místo sebe jiného sluhu; v zájmu svého zdraví se, pane Pompeo, nepleťte do věcí, které se mě týkají, Z ohledu na sebe nebuďte mi nikdy v cestě a pro blaho své duše proste boha, abych se nestal vaším Caesarem."
Pompeo se víc už neptal a odešel oznámit Klementu VII. odpověď Benvenuta Celliniho, ovšem bez tohoto dodatku.
Za nějaký čas potom objednal Klement VII. u Benvenuta medaili se svým portrétem, aby se s ním usmířil nadobro, a Benvenuto mu ji vyrazil v bronzu, ve stříbře a ve zlatě; potom mu je donesl. Papež byl medailemi tak okouzlen, až ve svém obdivu zvolal, že za starověku nikdy tak hezké nerazili.
"Nu, Vaše Svatosti," poznamenal Benvenuto, "kdybych však neprojevil jistou ráznost, byli bychom nyní proti sobě. Já bych vám byl nikdy neodpustil a vy byste ztratil oddaného služebníka. Vidíte, Nejsvětější Otče," pokračoval

Benvenuto ve svém upozornění, "Vaše Svatost by neudělala chybu, kdyby si občas připomněla názory některých rozumných lidí: dvakrát měř, jednou řež. A také by bylo dobře, kdybyste se neráčil dát snadno napálit zlomyslnými jazyky závistivců a pomlouvačů, což se týká vaší vlády, a nemluvme již o tom, Svatý Otče."
Takhle tedy Benvenuto prominul Klementovi VIL a jistě by to byl neudělal, kdyby ho neměl tolik rád. Ale jako jeho rodák k němu velmi přilnul.
A také ho velice zarmoutilo, když za pár měsíců po příhodě, o níž jsme vám právě vyprávěli, papež téměř náhle zemřel. Ten ocelový muž se při té zprávě rozplakal a týden naříkal jako malé dítě.
Ta smrt byla ostatně pro chudáka Benvenuta Celliniho dvojnásob smutná, protože v den papežova pohřbu potkal Pompea, kterého neviděl od té doby, co ho vyzval, aby ho ušetřil příliš častého setkání.
Je třeba říci, že se od hrozby Benvenuta Celliniho nešťastný Pompeo neodvažoval vycházet bez doprovodu dvanácti dobře ozbrojených mužů, kterým platil stejný žold jako papež své švýcarské gardě, takže každá procházka po městě ho stála dva nebo tři tolary. A to se ještě mezi těmi dvanácti biřici chvěl strachem, že potká Benvenuta Celliniho, protože dobře věděl, že kdyby z toho setkání vznikla nějaká šarvátka a kdyby se Benvenutovi něco stalo, papež by se postavil proti Pompeovi, protože měl svého klenotníka velice rád. Ale jak jsme řekli, Klement VII. zemřel a ta smrt dodávala Pompeovi trochu odvahy.
Benvenuto právě byl v Chrámu svatého Petra políbit zemřelému papeži nohy a jak se tak vracel ulicí dei Bianchi s Ascaniem a Pagolem, ocitl se proti Pompeovi a jeho dvanácti Údem. Pompeo při nepřítelově objevení velice zbledl, ale rozhlédl se kolem, a když viděl, že ho pěkně obklopují, zatímco Benvenuto s sebou má jen ty dvě děti, nabyl odvahy, zastavil se, Benvenuta pozdravil posměvačným pokynem, a přitom si pravou rukou pohrával s jilcem své dýky.
Ascanio při pohledu na tu skupinu ohrožující mistra sahal po kordu, zatímco Pagolo předstíral, že se dívá jinam. Ale Benvenuto nechtěl vystavovat svého oblíbeného žáka nebezpečí tak nerovného boje. Sáhl po jeho ruce a zastrčil už polovytažený Ascaniův kord zpět do pochvy a pokračoval v cestě, jako by byl nic neviděl nebo jako by ho nic nerozčilovalo. Ascanio v tom nepoznával svého mistra, ale když mistr ustupoval, ustupoval s ním.

Pompeo vítězoslavně Benvenuta pozdravil a odcházel stále obklopený svými biřici, napodobujícími jeho úsměšky.
Benvenuto si pokousal rty až do krve, ale navenek vypadal, jako by se usmíval. Kdo znal hněvivou povahu slavného klenotníka, ani by ho nechápal.
Ale sotva ušel sto kroků, ocitl se u dílny jednoho svého kolegy a vešel tam pod záminkou, že se podívá na antickou vázu, právě nalezenou v etruských hrobech v Cornetu; oběma učedníkům nařídil, aby šli domů, sliboval jim, že za chvilku přijde za nimi do dílny.
Je snadno pochopitelné, že to byla jen záminka, aby odešel Ascanio. Protože sotva si pomyslel, že chlapec i s kamarádem, o kterého měl menší obavy, protože by ho jeho odvaha nevedla příliš daleko, již zašli za roh, postavil vázu zpět na polici, kde ji našel, a vyběhl z domu.
Benvenuto byl několika skoky zase v ulici, kde potkal Pompea, ale ten tam již nebyl; ale naštěstí nebo na neštěstí člověk je s dvanácti biřici nápadný a Benvenuto se zeptal, kudy šel; první osoba, které se ptal, mu ukázala směr a Benvenuto se za ním vydal jako ohař po stopě,
Pompeo se zastavil u lékárníka na rohu ulice Chiavica a důstojnému lékárníkovi vykládal o svých hrdinských činech, které právě dokázal na Benvenutovi Gellinim, ale tu ho náhle uviděl na protějším rohu se zářícíma očima a čelo celé zpocené. Benvenuto vyrazil radostný výkřik, sotva ho spatřil, a Pompeo zmlkl v půlce věty.
Bylo zřejmé, že se stane něco hrozného.
Žoldnéři se seřadili kolem Pompea a tasili zbraně.
Zaútočit na třináct mužů bylo šílenství, ale Benvenuto měl povahu lva, nikdy své nepřátele nepočítal. Vytasil na třináct kordů, které ho ohrožovaly, malou ostrou dýku, kterou vždycky nosíval za pasem, skočil do té skupiny, jednou rukou odrazil dva nebo tři kordy, druhou porazil jednoho nebo dva muže, takže se rázem ocitl až u Pompea a popadl ho za límec; skupina se za ním hned zase uzavřela.
A pak už bylo vidět jen změť, ze které se ozýval křik a nad níž se míhaly kordy. Chviličku se ta živá skupina zmítala na zemi, potom jeden muž vyskočil s vítězným pokřikem a vyrazil ze změti stejně rychle, jako do ní skočil, sice krvá

cel, ale vítězoslavně třímal zakrvácenou dýku byl to Benvenuto Cellini.
Jiný muž zůstával ležet na dlažbě a zmítal se ve smrtelné křeči. Dostal dvě rány dýkou, jednu pod uchem, druhou u klíční kosti hned pod krkem, mezi hrudní kost a

rameno. Za několik vteřin byl mrtev. Byl to Pompeo.
Jiný člověk by po takové události utíkal, co by mu nohy stačily, ale Benvenuto si vzal dýku do levé ruky, pravou vytasil kord a čekal odhodlaně na těch dvanáct biřiců.
Ale žoldnéři již neměli proti Benvenutovi Gellinimu nic. Člověk, který jim platil žold, byl mrtev, a tedy již nemohl platit. Vyplašeně se rozprchli, jako když do vrabců střelí, Pompeovu mrtvolu nechali ležet.
Vtom se objevil Ascanio a vrhl se mistrovi do náruče. Nedal se etruskou vázou oklamat a vracel se, ale ať sebevíc pospíchal, ještě přišel o několik vteřin pozdě.

3
DAIDALOS
Benvenuto odešel s Ascaniem domů dosti neklidný, ne pro ty tři rány, které utržil, všechny byly příliš lehké, než aby se o ně staral, ale přemýšlel o tom, co ho čeká. Před půl rokem již zabil Guascontiho, bratrova vraha, ale z té nepříjemnosti se dostal zásluhou ochrany papeže Klementa VIL, ostatně to zabití bylo jen jakési vyrovnání účtů; tentokrát však Benvenutův ochránce byl již mrtev, a případ byl proto mnohem nebezpečnější.
O výčitkách svědomí se samozřejmě vůbec nedalo mluvit.
Ať si naši čtenáři proto nemyslí o našem dobrém klenotníkovi nic špatného, když po zabití muže, vlastně po zabití dvou lidí, a kdyby dokonce pořádně zkoumal svůj život, po zabití tří lidí se velice bojí vězení, ale ani na okamžik se nebojí boha.
Ten muž z léta páně 1540 je totiž obyčejný člověk, člověk všedních dnů, jak říkají Němci. Co chcete? Tehdy se tak málo starali o smrt, že se proto ani mnoho nestarali o zabíjení; dnes jsme ještě stateční, oni byli tehdy smělí, my jsme dospělí lidé, oni byli mladí. V té dobc život kvetl v takové hojnosti, že ho lidé ztráceli, dávali, prodávali a brali naprosto bezstarostně a zcela lehkomyslně.
Kdysi byl dlouho pomlouvaný spisovatel, jehož jméno se stalo synonymem zrádcovství, krutosti a všech slov, znamenajících bezectnost; muselo přijít devatenácté století, nejnestrannější století lidstva, aby napravilo pověst tomu spisovateli, velkému a statečnému vlastenci. A přece jedinou vinou Niccola Machiavelliho je, že patřil k době, kdy síla a úspěch znamenaly vše, kdy oceňovali činy a ne slova, kdy šli přímo za cílem a nestarali se o druh prostředků nebo úvah, jako vládce Césare Borgia, jako myslitel Machiavelli nebo dělník Benvenuto Cellini. 26

Jednou našli na náměstí Cesena rozčtvrcenou mrtvolu, patřila Ramirovi di Orco. A poněvadž Ramiro di Orco byla osobnost, která měla v Itálii svou pověst, republika Florencie chtěla vědět, proč zahynul. Osm pánů signorie tedy napsalo svému vyslanci Machiavellimu, aby uspokojil jejich zvědavost.
Ale Machiavelli se spokojil s touto odpovědí:
Velkomožní pánové,
nemám nic, co bych vám o smrti Ramira di Orco napsal, leda to, že Césare Borgia je vládce, který nejlépe dovede stavět lidi vysoko neboje ničit podle jejich zásluh.
Machiavelli
Benvenuto byl praktický příklad teorie, vyslovené slavným tajemníkem republiky Florencie. Geniální Benvenuto a vladař Césare Borgia se oba považovali za lidi, stojící nad zákony, protože jim na to dávala právo jejich síla. Pojem spravedlnosti nebo nespravedlnosti pro ně bylo to, co směli nebo nesměli, o povinnosti a právu neměli ani zdání.
Někdo překážel, byl tedy potlačen.
Dnes mu civilizace prokazuje tu čest, že ho podplatí.
Ale tehdy vřelo v žilách mladých národů tolik krve, že ji přelévali ze zdravotních důvodů. Bojovali pudově, jen pramálo z vlastenectví, pramálo pro dámy, většinou jen pro boj, národ proti národu, muž proti muži. Benvenuto bojoval s Pompeem jako František I. s Karlem V. Francie a Španělsko měly souboj buď v Marignanu nebo v Pavii, vždy prostě bez úvodů, bez planých vět a bez nářků.
A právě tak se nadání projevovalo jako vrozené, jako absolutní moc, jako právo vládnout z boží milosti; umění bylo v šestnáctém století nejpřirozenější věcí na světě.
Není se tedy třeba divit těm lidem, když se sami ničemu nedivili; na vysvětlení jejich zabíjení, jejich poklesků a rozmarů je slovo, které vykládá a ospravedlňuje v naší zemi, a zvláště v naší době všechno:

"Byl to zvyk."
Benvenuto tedy prostě udělal to, co se dělalo: Pompeo Benvenutovi vadil, tedy ho Benvenuto odstranil.
Ale policie občas vyšetřovala takové odstranění; byla by se za života některého muže chránila se o něho starat, ale
jednou z desíti případů dostala vrtoch pomstít ho, když byl mrtev.
Taková nedůtklivost ji popadla vůči Benvenuto Cellinimu. Když se vrátil domů a pálil nějaké papíry a dával si pár tolarů do kapsy, papežští biřicové ho zatkli a odvedli do Andělského hradu, z čehož se Benvenuto téměř utěšil pomyšlením, že do Andělského hradu se zavírají šlechtici.
Ale na Benvenuta Celliniho při vstupu do Andělského hradu neméně působila jiná myšlenka, totiž že člověk nadaný takovou vynalézavostí jako on se musí dříve či později z vězení dostat.
A tak když vstupoval ke guvernérovi, který seděl za úředním stolem se zeleným potahem a pořádal spousty listin na stole, řekl:
"Pane guvernére, ztrojnásobte závory, mříže a stráže, zavřete mě do cely v nejvyšším patře nebo do nejhlubší kobky, ať vaše stráž hlídá celé dny a neusne ani v noci, já vás upozorňuji, že přesto uprchnu."
Guvernér zvedl oči na vězně, který k němu mluví s tak úžasnou jistotou, a poznal Benvenuta Celliniho, kterého již před čtvrt rokem měl čest pohostit u svého stolu.
Ačkoliv ho znal, nebo snad právě proto, že ho znal, oslovení Benvenuta Celliniho přivedlo guvernéra do nejhlubšího úžasu; byl to rodák z Florencie jakýsi pan Georgio, rytíř Ugolini, výborný člověk, ale hlavu měl trochu slabou. Přece jen se však vzpamatoval z počátečního úžasu a dal Benvenuta odvést do cely v nejvyšším poschodí hradu. Stropem té místnosti byla horní plošina; na ní se procházela jedna stráž, pod zdí chodila druhá.
Guvernér upozornil vězně na tyto podrobnosti, a když si pomyslel, že šije vězeň dobře ohodnotil, řekl:
"Drahý Benvenuto, je možné odemknout zámky, vylomit dveře, vykopat si díru v podzemí nebo prorazit zeď, je možné podplatit stráže, uspat dozorce, ale pokud nemáte křídla, nemůžete se z této výšky dostat na zem."
"A přece se tam dostanu!" řekl Benvenuto Cellini.
Guvernér se mu zadíval do obličeje a začínal si myslet, že se mu vězeň zbláznil.
"To tedy odletíte?"
"Proč ne? Vždycky jsem si myslel, že lidé můžou létat, jen se mi nedostávalo času, abych to vyzkoušel. Tady na to

čas mám a hrome, chci to mít za sebou. Daidalovo dobrodružství je příběh, ne pouhá bajka."
"Dejte si pozor na slunce, drahý Benvenuto," posmíval se guvernér. "Dejte si pozor na slunce!"
"Poletím v noci," řekl Benvenuto.
Guvernér tu odpověď nečekal, takže mu nenapadlo žádné odseknutí; odešel tedy rozčilený.
Skutečně bylo třeba utéci za každou cenu. Za jiných časů by Benvenuta bohudík neobtěžovali pro jednoho zabitého, to by vyřídil tím, že by se zúčastnil některého kajícného procesí k Panně Marii a měl by na sobě pelyňkově modrý kabát a plášť. Ale nový papež Pavel III. byl mstivý jako ďábel a Benvenuto s ním měl spor, ještě když to byl pouhý monsignore Farnese, pro jakousi stříbrnou vázu, kterou mu odmítl vydat, protože ji nezaplatil, a Jeho Eminence ji chtěla dát odebrat násilím, což Benvenuta přinutilo trochu zamávat s kardinálovými lidmi; navíc Svatý Otec nyní žárlil na krále Františka I., který o Benvenuta již požádal prostřednictvím svého vyslance u Svaté Stolice pana de Montluc. Vyslanec se o uvěznění Benvenuta dozvěděl a naléhal na jeho vydání, protože si myslel, že tím prokazuje ubohému vězni službu; to se však velice mýlil v povaze nového papeže, který byl ještě umíněnější než jeho předchůdce Klement VII. A Pavel III. si přísahal, že Benvenuto zaplatí za svůj kousek, a jestliže Benvenutovi nehrozila právě smrt v té době by si papež pořádně rozmyslel dát pověsit podobného umělce hrozilo mu přinejmenším, že zůstane zapomenutý ve vězení. Za takových okolností bylo tedy důležité, aby Benvenuto sám na sebe nezapomínal. A proto také byl odhodlán utéci bez čekání na výsledky vyšetřování a rozsudek, které by snadno mohly vůbec nepřijít, protože papeže žádost Františka I. rozzlobila a nechtěl o Benvenuto Cellinim ani slyšet. Vězeň to všechno věděl od Ascania, který vedl jeho dílnu a stálým naléháním si vydobyl dovolení navštěvovat svého mistra; ty návštěvy se samozřejmě konaly tak, že mezi nimi byla mříž a byli u toho svědci, kteří dohlíželi, aby žák nedal mistrovi ani pilník, ani provaz, ani nůž.

A tak hned, jakmile dal guvernér zavřít dveře za Benvenutem, klenotník se dal do prohlídky své místnosti.
Co tedy bylo ve čtyřech stěnách jeho nového obydlí? 29

Lůžko, krb, kde se mohlo zatopit, stůl a dvě židle; po dvou dnech Benvenuto dostal hlínu a nástroj na modelování. Guvernér zpočátku ty nástroje zábavy svému vězni odmítl, ale potom změnil názor, pomyslel si, že když umělcovu duši zaujme tohle, snad ji to odvrátí od té umíněné myšlenky na útěk, kterou jako by byl posedlý. Hned ten den se Benvenuto pokusil o model obrovské Venuše.
To vše bylo málo, ale když přičteme představivost, trpět livost a energii, znamenalo to mnoho.
Jednou v prosinci bylo dost zima a v krbu Benvenuta Celliniho již topili. Přišli mu povléci lůžko a potom zapomněli prostěradla na druhé židli. Sotva se dveře zavřely, Benvenuto skočil od židle ke svému loži a vytáhl ze svého slamníku dvě obrovské hrstě kukuřičné slámy, která v italských slamnících bývá, a nacpal tam místo nich dvě prostěradla; vrátil se ke své soše, uchopil nástroj a dal se do práce. Vtom přišel opět sluha pro zapomenutá prostěradla, hledal je, dokonce se zeptal Benvenuta, zda je neviděl: ale Benvenuto odpověděl nedbale, jako by byl ponořen do své modelářské práce, že tu už asi pro ně byl některý strážný nebo že je sám nevědomky odnesl. Sluhu nenapadlo žádné podezření, mezi jeho odchodem a příchodem uběhla tak krátká chvilka a Benvenuto hrál tak dobře svou úlohu; a poněvadž se prostěradla nenašla, chránil se o nich promluvit, aby je nemusel zaplatit nebo aby ho nepropustili.
Neřekli byste, kolik se v takových důležitých chvílích skrývá strašného čekání a mučivé úzkosti. To se nejvšednější příhody života stávají událostmi, které v nás budí radost nebo zoufalství. Jakmile sluha odešel, Benvenuto padl na kolena a děkoval Bohu za seslanou pomoc.
Jakmile bylo totiž lůžko ustlané, nikdo na ně už nesahal do příštího rána, a proto ponechal odcizená prostěradla klidně ve slamníku.
Když se setmělo, začal prostěradla, naštěstí nová a dosti silná, řezat na dva nebo tři palce široké proužky a potom co nejpevněji svazovat; nakonec otevřel břicho svého modelu byl z jílu , vyprázdnil je úplně, složil tam svůj poklad a zahladil ránu hlínou; uhladil povrch palcem i nástrojem tak dokonale, že ani nejobratnější odborník by nepoznal, že chudák Venuše má za sebou císařský řez.
Druhý den ráno přišel do věžňovy místnosti náhle jako 30

obvykle guvernér, ale našel ho klidného a zaujatého prací, také jako obvykle. Ubohý guvernér se cítil ohrožen hlavně v noci a každé ráno se třásl strachem, že místnost bude prázdná. A ke cti jeho upřímnosti musíme uznat, že netajil svou radost, když ho tu viděl.
"Přiznám se vám, Benvenuto, že mě strašně zneklidňujete," říkal chudák guvernér vězni. "Ale přece jen si začínám myslet, že to vaše vyhrožování útěkem bylo plané."
"Já vám nevyhrožuji, pane Georgio," odpověděl Benvenuto, "já vás upozorňuji."
"Tak vy stále doufáte, že odletíte?"
"Naštěstí to není pouhá naděje, hrome, ale pravá jistota."
"Ale vy démone! Jak to dokážete?" zvolal ubohý guvernér; ta Benvenutova zdánlivá či skutečná důvěra v útěk jím otřásla.
"To je mé tajemství, pane guvernére. Ale upozorňuji vás, že mi křídla už rostou."
Guvernér se mechanicky podíval po věžňových zádech.
"Je to tak, pane guvernére," dodal Benvenuto a modeloval sochu, zaobloval jí boky tak, jako by z ní chtěl udělat Afroditu Krásnobokou. "Mezi námi je výzva a boj. Vy máte na své straně obrovské věže, tlusté dveře, vyzkoušené závory a stále připravených tisíc hlídačů, já jen hlavu a tyhle ruce; jednoduše vás upozorňuji, že budete poražen. Jenže vy jste, pane Georgio, obratný člověk, a protože jste udělal všechna opatření, zbude vám, až uteču, útěcha vědomí, že to není vaší vinou, pane Georgio, a že jste nic nezanedbal, abyste mě zadržel, pane Georgio! A ted" mi povězte, jak se vám líbí ten bok, milujete přece, jak vím, umění."
Taková jistota chudáka velitele dráždila. Jeho vězeň mu utkvěl v hlavě, myslel jen na něho, mátlo ho to a zesmutněl, ztratil chuť k jídlu a pořád se třásl jako člověk probuzený ze spánku. Jednou v noci Benvenuto zaslechl velký hluk na plošině, potom se ten hluk blížil po chodbě a zastavil se u jeho dveří; pak se dveře otevřely a uviděl pana Georgia v županu, s noční čepicí na hlavě, šli za ním čtyři žalářníci a osni strážných; guvernér se se strhanou tváří hrnul rovnou k jeho lůžku. Benvenuto se posadil na slamníku a smál se mu do očí. Guvernér si smíchu nevšímal, nadechl se jako potápěč, když se vrátí na hladinu. 31

"Ach, chvála bohu, ten nešťastný člověk je tady!" zvolal. "Mají pravdu, kdo říkají, že sen je sen!"
"Tak copak se stalo?" ptal se Benvenuto Cellini. "Čemupak mohu děkovat za štěstí, že vás mám potěšení uvítat tak časně, pane Georgio?"
"Panebože, to nic, a tentokrát jsem z toho vyvázl jen s pouhým strachem. Zdálo se mi totiž, že vám narostla ta prokletá křídla, obrovská křídla, vy jste se na nich klidně vznášel nad Andělským hradem a říkal mi: Sbohem, drahý pane guvernére, sbohem, já nechtěl uletět bez rozloučení, jdu pryč a už na neshledanou!"
"Jakže, já vám to říkal, pane Georgio?"
"To byla vaše slova. Ach, Benvenuto, vy jste mé neštěstí."
"Ó, přece mě nemáte za takového nevychovance, doufám. Naštěstí to je pouhý sen, jinak bych vám to neodpustil."
"Naštěstí to není skutečnost. Mám vás tu, drahý příteli, a třebaže mi není vaše společnost právě nejpříjemnější, musím vám říci, že vás tady budu mít ještě dlouho, jak doufám."
"To si nemyslím," odpověděl Benvenuto s úsměvem tak důvěřivým, že hostitel div nevyletěl z kůže.
Guvernér odcházel posílaje Benvenuta ke všem čertům a ráno dal rozkaz, aby se žalářníci dívali do Benvenutovy cely ve dne v noci každé dvě hodiny. Takový dohled trval měsíc, ale když konečně viděli, že není žádný viditelný důvod k víře, že se vůbec Benvenuto sám stará o útěk, dohlíželi méně.
Toho měsíce však Benvenuto využil ke své strašlivé práci.
Jak jsme řekli, Benvenuto podrobně prozkoumal místnost, hned jak tam přišel, a rázem se rozhodl o prostředcích k úniku. Okno měl zamřížované a mříže byly příliš silné, aby je mohl vytrhnout rukama nebo vylomit svou špachtlí na modelování, jediným železným náčiním, jaké měl. A jeho krb se úžil tak, že by se vězeň musil umět proměnit v hada jako víla Meluzína, aby tudy prolezl. Zbývaly tedy dveře.
Ach, dveře! Podívejme se trochu, jaké byly.
Dveře byly z dubových fošen dva prsty tlustých a za32

vřené dvěma zámky a čtyřmi závorami. Uvnitř byly pobité železnými pláty přidržovanými od shora dolů hřebíky.
Těmito dveřmi se musel dostat.
Benvenuto si totiž všiml, že na chodbě několik kroků ode dveří je schodiště, kudy chodívá stráž nahoru střídat hlídku na plošině. Benvenuto tady každé dvě hodiny slýchal stoupající kroky, potom kroky dolů a pak měl dvě hodiny, kdy se neozval žádný zvuk.
Šlo tedy prostě o to, jak se dostat za ty dva prsty silné dubové dveře, zavřené na dva zámky a čtyři závory a navíc uvnitř přikryté, jak jsme řekli, železnými pláty, přibitými nahoře i dole hřebíky.
To byla práce, které se. Benvenuto věnoval ten měsíc, který právě uplynul. Kovovou modelovací špachtlí odstranil jednu po druhé všechny hlavičky hřebíků vyjma čtyř nahoře a čtyř dole, ty si ponechal na poslední den; aby si nikdo nevšiml, že zmizely, nahradil je potom naprosto stejnými hlavičkami hřebíků, které udělal z jílu a nanesl na ně oškrabanou rez, takže ani nejvycvičenější oko nemohlo rozeznat nepravé hlavičky od pravých. A poněvadž od shora dolů bylo na dveřích asi šedesát hřebíků a na každý hřebík potřeboval hodinu a někdy i dvě na odstranění hlavičky, pochopíme, jakou práci to vězni asi dalo.
Dále každou noc, když všichni spali a Benvenuto již slyšel jen kroky stráže přecházející na plošině nad jeho hlavou, zatápěl pořádně v krbu a nosil odtud hromádky žhavých uhlíků na kovové pláty na dveřích; pláty pak zčervenaly a potichoučku proměňovaly dříví pod sebou na uhlí, aniž to však bylo vidět venku na vnější straně dveří.
Jak jsme řekli, věnoval se Benvenuto této práci celý měsíc, ale za měsíc to bylo hotové a vězeň čekal jen na příznivou noc. Musil počkat ještě pár dní, protože když končil, právě byl úplněk.
Benvenuto již neměl s hřebíky práci, jen dále rozpaloval desky na dveřích a dopaloval guvernéra.
A ten den guvernér k němu přišel ustrašenější než obvykle.
"Drahý vězni," řekl ten dobrák, kterého neopouštěla utkvělá myšlenka. "Stále ještě počítáte s tím, že uletíte? No tak, řekněte mi to upřímně." 33

"Vlče než kdy dříve, drahý pane hostiteli," odpověděl Benvenuto.
"Poslyšte," namítl guvernér, "říkejte si, co chcete, ale upřímně řečeno, já to považuji za nemožné."

"Nemožné, pane Georgio, nemožné?" řekl umělec. "Ale přece víte, že to slovo u mne neplatí, já se vždycky cvičil v dělání nejnemožnějších věcí, a to s úspěchem. Nemožné, drahý pane hostiteli, ale copak jsem se nikdy nebavil tím, že jsem probouzel žárlivost přírody vyráběním květů ze zlata, smaragdů a démantů, krásnějších květů, než v přírodě skrápí rosa? Myslíte si, že kdo dělá květiny, nemůže udělat křídla?"
"Pánbůh mi pomáhej!" řekl guvernér. "S tou svou drzou sebedůvěrou mě připravíte o rozum. Ale když vás ta křídla mají unést, čemuž já nevěřím, jaký tvar jim dáte?"
"Ale o tom jsem hodně přemýšlel, to si můžete představit, protože na tvaru těch křídel závisí má bezpečnost."
"Nu a?"
"Nu, a když jsem zkoumal všechna zvířata, která létají, a chtěl jsem napodobit umění, které mají od boha, myslím si, že s úspěchem bych mohl napodobit jen netopýra."
"Ale kdybyste měl prostředky na výrobu křídel," namítl guvernér, "a měl jich použít, neopustila by vás odvaha?"
"Dejte mi to, co je potřebí na křídla, drahý pane guvernére, a já vám odpovím tím, že uletím."
"Ale co tedy potřebujete?"
"Ó, bože, téměř nic: jen malé ohniště, kovadlinu, pilníky, kleště a svěrák na zhotovení per a asi dvacet loket voskovaného plátna na blány."
"Dobrá, dobrá," řekl pan Georgio, "to jsem trochu klidnější, protože si i při všem svém důmyslu nikdy nedokážete tady všechno sehnat."
"To už je hotové," odpověděl Benvenuto.
Guvernér vyskočil ze židle, ale hned si uvědomil, že to je hmotně nemožné. Ale ať to bylo jakkoliv nemožné, nedopřávalo to ani na chvilku klid jeho ubohé hlavě. Při každém ptáčku, který mu letěl kolem okna, si představoval, že to je Benvenuto Gellini, tak velký vliv má mocná myšlenka na slabou hlavu.
Pan Georgio si poslal týž den pro nejobratnějšího mechanika v Římě a nařídil mu, aby si vzal míru na netopýří křídla. 34

Ohromený mechanik se podíval mlčky na guvernéra, pomyslil si ne bezdůvodně, že se pan Georgio zbláznil.
Ale protože pan Georgio naléhal a byl bohatý, a jestliže dělal bláznivé kousky, také na ně měl, mechanik se přece jen dal do objednávky a za týden mu přinesl pár nádherných křídel, která se připínala na tělo pomocí kovového korzetu a pohybovala se na pérech se zcela uklidňující pravidelností.
Pan Georgio vyplatil mechanikovi smluvenou cenu, změřil si místo, jaké přístroj zabírá, vystoupil k Benvenutovi Cellinimu a beze slova prošel celou místnost, díval se pod lůžko, nahlédl do krbu, prozkoumal slamník a nenechal ani jediný koutek bez prohlídky.
Potom zase mlčky odešel a byl přesvědčen, že pokud Benvenuto není čaroděj, nemůže v cele ukrýt podobná křídla jako jsou jeho.
Bylo zřejmé, že nešťastný velitel měl čím dále tím popletenější hlavu.
Když se pan Georgio vrátil dolů do bytu, našel tam znovu mechanika; přišel ho ještě upozornit, že na konci každého křídla je kovový kruh na nohy, aby se udržely při letu ve vodorovné poloze.
Sotva mechanik odešel, pan Georgio se zavřel, nasadil si korzet, roztáhl křídla, zavěsil si nohy, položil se na břicho a pokusil se vzlétnout.
Ale přes všechno úsilí se nedokázal odpoutat od země.
Po dvou či třech podobných pokusech poslal opět pro mechanika. Řekl mu:
"Vyzkoušel jsem vaše křídla, nelétají."
"Jak jste je zkoušel?"
Pan Georgio mu vyprávěl všechny podrobností svého trojího pokusu. Mechanik ho vážně poslouchal a po celé řeči řekl:
"To mě nepřekvapuje. Když ležíte na zemi, nenaberete dostatečné množství vzduchu; musel byste vystoupit na Andělský hrad a pustit se směle volným prostorem."
"A vy si myslíte, že bych pak letěl?"
"Docela jistě," odpověděl mechanik.
"Ale když si tím jste tak jist," pokračoval guvernér, "nebylo by vám jedno, kdybyste to zkusil sám?"
"Křídla jsou dělaná na váhu vašeho těla, ne na mou 35

váhu," odpověděl mechanik. "Pro mne by křídla musila mít o půl druhé stopy větší rozpětí."
A mechanik pozdravil a odešel.

"K čertu!" zaldel pan Georgio.
Po celý den si lidé mohli všimnout, že duch pana Georgia upadá do poblouznění, která naznačovala, že jeho rozum jako Rolandův duch bloudí čím dál tím častěji v neskutečnu.
Večer před spaním svolal služebnictvo, dozorce i vojáky; řekl jim:
"Pánové, jestli se dovíte, že chce Benvenuto Cellini odletět, nechtě ho a jen mě upozorněte, protože ho budu moci snadno dohonit i v noci, já jsem opravdový netopýr, zatímco on ne, ať už říká co chce."
Ubohý guvernér se zbláznil docela, ale protože doufali, že se přes noc uklidní, rozhodli se ohlásit to papežovi až zítra.
Ostatně byla ohavná temná a deštivá noc a nikomu se nechtělo vycházet do nepohody.
Kromě Benvenuta Celliniho, ten si schválně právě tu noc vybral na útěk.
A také jakmile uslyšel odbíjet deset hodin a kroky stráží, padl na kolena, vroucně se pomodlil a dal se do práce.
Předně odtrhl čtyři zbylé hlavičky hřebíků, které nyní držely železné pláty samy. Poslední povolil, když byla půlnoc.
Benvenuto slyšel, jak na plošinu stoupá stráž, potom se kroky vzdalovaly a nastalo znovu ticho.
Déšť zesílil a Benvenutovi srdce bušilo radostí, když slyšel, jak bije do okna.
Pokusil se potom odtrhnout pláty; kovové desky už nic nedrželo a tak nyní povolily; Benvenuto je stavěl postupně ke zdi.
Pak si lehl na břicho a začal svou špachtlí, přiostřenoU jako dýka a zasazenou do dřevěné rukojeti, vydlabávat díru. Dolejšek dveří povolil, dubové dřevo bylo zcela zuhelnatělé.
Benvenuto za krátkou chvíli udělal ve dveřích otvor tak veliký, že mohl prolézt.
A pak otevřel sochu, vzal si upletené pásy, namotal si je kolem těla, vzal si svůj nástroj, z něhož si udělal dýku, jak jsme již řekli, padl na kolena a pomodlil se podruhé. 36

Potom dveřmi prostrčil hlavu, pak ramena i celé tělo, a byl na chodbě.
Vstal, ale nohy se mu třásly tolik, že se musel opřít o zeď, aby neupadl. Srdce mu bušilo, div se mu hruď nerozskočila, hlava mu jen hořela. Na každém vlasu mu visela kapička potu a tiskl rukojeť dýky dlaní, jako by mu ji chtěl někdo vyrvat.
Ale když všechno zůstávalo klidné a neslyšel žádný zvuk, ani se nic nehýbalo, Benvenuto se brzy vzchopil; po hmatu sledoval stěnu chodby, dokud neucítil, kde končí. Zvedl tedy nohu a dotkl se prvního stupně schodiště, vlastně spíše žebříku, který vedl na plošinu.
Stoupal postupně schod po schodu, chvěl se při praskání stupňů, jejichž dřevo mu pod nohama skřípalo, pak mu zavál do obličeje svěží vzduch a konečně se dostal hlavou nad úroveň plošiny; poněvadž byl už čtvrt hodiny v naprosté tmě, mohl hned posoudit, čeho se má bát a v co může doufat.
Váhy se klonily na stranu naděje.
Stráž se před deštěm uchýlila do své budky. A protože stráž, chodící nahoru na Andělský hrad, měla střežit ne plošinu, nýbrž se dívat do příkopu a zkoumat okolní krajinu, zavřená zadní část strážné budky byla právě proti schodišti, po němž přicházel Benvenuto Cellini.
Benvenuto Cellini tiše vystoupil a pak lezl po čtyřech k té části plošiny, která byla co nejdále od budky. Tam uvázal konec svého pásu na starou cihlu, zasazenou ve zdi a vyčnívající asi o šest palců ven, a klesl na kolena potřetí:
"Panebože! Panebože!" šeptal. "Pomoz mi, když se sám snažím."
Po té modlitbě se pověsil na pás a spouštěl se, nehleděl na to, že si dře čelo a kolena o výstupky na zdi, a tak sklouzl až dolů.
Když ucítil půdu pod nohama, zaplavil mu srdce pocit radosti a nesmírné pýchy.
Podíval se na ohromnou výšku, ze které se dostal, a při tom pohledu se nemohl ubránit, aby si tiše neřekl: "Tak jsem na svobodě." Ale chvilka naděje byla kratičká.
Otočil se a kolena mu podklesla: před ním stála čerstvě postavená zeď, kterou neznal; bylo po naději.
Všechno jako by se v něm zlomilo a padl v zoufalství na 37

zem. Ale jak klesal, narazil na něco tvrdého na dlouhý trám. Vykřikl lehce překvapením a radostí. Byl zachráněn.
Ó, nevíme ani, jak se v jedné minutě lidského života může vystřídat radost a naděje.
Benvenuto chytil trám jako se trosečník chápe stožáru, který ho má udržet na hladině. Za obvyklých okolností by dva lidé měli těžkou práci trám zvednout;

Benvenuto ho dovlekl ke zdi a postavil ho k ní.
Potom se silou rukou a kolen vyšplhal na hřeben zdi, ale když se tam dostal, nedokázal trám vytáhnout k sobě a převrátit ho na druhou stranu.
. Chviličku měl závrať, zatočila se mu hlava, zavřel oči a zdálo se mu, že se zmítá v jezeře plamenů.
Náhle si vzpomněl na svázané pásy plátna, po kterých se dostal dolů z plošiny. Sklouzl po trámu zpět a běžel na místo, kde je nechal viset, ale měl je nahoře tak dobře přivázané, že je nemohl strhnout z cihly, na které se držely.
Benvenuto se zoufale zavěsil na konci pásů, škubal vší silou a doufal, zeje přetrhne. Naštěstí jeden ze čtyř spojujících uzlů povolil, Benvenuto upadl na záda, ale měl asi dvanáct stop pásů.
To bylo vše, co potřeboval: skokem vyrazil a obnovenou silou se dostal znovu na trám, překročil podruhé zeď a na konci trámu uvázal pásy plátna.
Když sešplhal na konec, marně hledal pod sebou nohama půdu, když se podíval, uviděl ji o necelých šest stop níže; pustil se tedy a byl dole.
Tady si na chvilku lehl. Byl vyčerpaný, kůži z nohou i dlaní měl sedřenou.
Několik vteřin se zpitoměle díval na své krvácející tělo, ale v té chvíli odbíjelo pět hodin a viděl, že hvězdy začínají blednout.
Vstal, a jak se zvedal, jakýsi strážný, kterého si dosud nevšiml ale ten ho jistě viděl slézat šel o kousek blíže k němu. Benvenuto viděl, zeje zle a že musí zabít, nebo sám padnout. Uchopil nástroj, který měl za pasem, a Šel na vojáka přímo a tak rozhodně, že strážný viděl, že ho čeká boj s člověkem nejen statným, ale také zoufale odhodlaným. Benvenuto se skutečně rozhodl neustoupit, ale najednou viděl, jak se voják otočil k němu zády, jako by ho byl neviděl.
Vězeň chápal, co to znamená. 38

Běžel k poslední hradbě. Byla u příkopu a vysoká asi dvanáct patnáct stop.
Takový skok by neměl zastavit muže jako byl Benvenuto Cellini, když už došel tak daleko a nechal první část svých pásů na cihle a druhou na trámu; nezbývalo mu již nic, na co by se zavěsil. Neměl času nazbyt. Chytil se jakéhosi kruhu a pomodlil se v duchu k bohu a pustil se.
Tentokrát při nárazu omdlel.
Uběhla asi hodina, než se probral, ale chládek, který ve vzduchu při svítání bývá, ho osvěžoval. Zůstal chvíli jako omráčený, pak si přejel dlaní čelo a všechno se mu vybavilo.
Cítil silnou bolest hlavy a zároveň uviděl kapky krve, které mu stékaly po tváři a padaly na dlažbu, na níž ležel. Pochopil, že se zranil na čele. Sáhl si tam podruhé, tentokrát už ne, aby se vzpamatoval, ale aby si ohledal rány. Byly lehké, šly jen do kůže, lebku neohrožovaly. Benvenuto se usmál a chtěl vstát, ale v okamžiku zase upadl; měl pravou nohu zlomenou tři palce nad kotníkem.
Ta noha byla tak otupělá, že bolest ani necítil.
Svlékl si tedy košili, roztrhal ji na pásy, potom nastavil jak mohl nejlépe kosti nohy na sebe a co nejvíce je svázal; občas pás točil kolem paty, aby kosti držely k sobě.
Pak se plazil po čtyřech k římské bráně, která byla odtud jen pět set kroků.
Když se po půlhodině strašných muk dostal ke bráně, zjistil, že je zavřená. Ale všiml si velkého kamene, ležícího pod branou; odtáhl kámen povolil dosti snadno a prolezl dírou po kameni.
Ale sotva uleží třicet kroků, zaútočila na něho smečka zdivočelých hladových psů. Vytáhl nástroj na modelování a ranou do boku zabil největšího a nejzuřivějšího z nich. Ostatní se vrhli na zabitého a sežrali ho.
Benvenuto se pak plazil ke kostelu Trapontina; potkal nosiče vody, který právě nakládal plné nádoby na mezka. Zavolal na něho.
"Poslouchej, já byl u milenky, okolnosti mě donutily, ačkoliv jsem vešel dveřmi, odejít oknem, skákal jsem z prvního poschodí a zlomil jsem si přitom nohu. Odnes mě na schody Svatopetrského chrámu a dám ti dukát."
Nosič si beze slova naložil raněného na ramena a odnesl 39

IV SCOZZONE
ho na označené místo. Když dostal slíbený obnos, pokračoval v cestě, ani se neohlédl.
A odtud se pak Benvenuto doplazil k domu pána de Montluc, francouzského vyslance, který tu blízko bydlel.
A pán de Montluc se tak dobře a usilovně snažil, že z?. měsíc se Benvenuto uzdravil, za dva měsíce dostal milost a za čtyři měsíce odjížděl s Ascaniem a Pagoíem do Francie.
Ubohý guvernér se zbláznil, žil i zemřel jako šílenec, stále o sobě věřil, zeje netopýr a pořád se snažil vzlétnout.

40
Když Benvenuto Cellini přijel do Francie, František I. byl s celým dvorem ve Fontainebleau; umělec jel tedy za tím, koho hledal, zastavil se ve městě a vzkázal kardinálovi di Ferrara, že přijel. Kardinál věděl, že král se na Benvenuta těší, a hned králi vyřídil zprávu. Téhož dne král Benvenuta přijal a oslovil ho sladkou ráznou řečí, kterou se i umělec tak dobře vyjadřoval:
"Benvenuto, žijte pár dnů vesele, abyste se dostal ze zármutku a protivenství, odpočiňte si, bavte se a my zatím budeme myslet na to, jaké hezké dílo bychom u vás objednali."
Pak František I. ubytoval umělce na zámku a nařídil, aby dostával všechno potřebné.
Benvenuto se tedy rázem ocitl v samém středu francouzské vzdělanosti, tehdy ještě trochu opožděné za Itálií, s níž však již soupeřila a brzy ji měla přestíhnout. Když se Benvenuto rozhlédl kolem sebe, mohl snadno věřit, že ani neodjel z hlavního města Toskánska, protože tu měl kolem sebe umění a umělce, které znal z Florencie; po Leonardu dá Vinci a mistru Rossovi právě nastoupil Primaticcio.
Benvenutovi tedy šlo o to, aby následoval své slavné předchůdce a v očích nejgalantnějšího dvora Evropy povznesl sochařské umění stejně vysoko, jako ti tři velcí mistři povznesli malířství. A Benvenuto chtěl královo přání předejít, nečekat na slíbenou objednávku krásného díla, ale vytvořit je dříve sám, ze svého popudu a vlastními prostředky. Snadno si již všiml, jak král má rád sídlo, kde se s ním setkal; rozhodl se, že se zavděčí jeho zálibě tím, že vytvoří sochu, kterou chtěl nazvat Nymfa z Fontainebíeau.
Ta socha, ověnčená dubovými, révovými listy a zároveň klasy, bude krásná práce; Fontainebleau je totiž hned u polí, stíní je les a kolem zámku jsou také vinohrady. 41

Nymfa, o jaké snil Berivenuto, bude mít něco z bohyně Ceres, z Diany i z Erigony. Ty tři bohyně, ačkoliv každá bude něčím vyznačená, budou jakoby zázračně slité v jednu sochu; na podstavci by pak měly být znaky všech tří bohyň, a tak lidé, kteří viděli okouzlující tváře z Perseovy sochy, vědí, jak dokonale florentský mistr takové zázračné podrobnosti vytvářel.
Ale jedním z velkých neštěstí umělce je skutečnost, že třebas v srdci chová ideál krásy, potřebuje ještě lidský model pro hmotné ztvárnění svého díla. A kde najít ten model, aby v sobě spojoval krásu tří bohyň?
Jistě, kdyby to bylo jako v antické době, jako za časů Feidiových nebo Apellových, kdy tehdejší módní krásky, královny krásy samy chodily umělcům sedět, Benvenuto by na královském dvoře našel, co hledal; byl tu celý mladý Olymp, Kateřině Medicejské bylo tehdy jednadvacet, Markétě de Valois, královně Navarské se říkalo čtvrtá Grácie a Desátá múza; a konečně tu byla paní vévodkyně d Étampes, se kterou se v tomto příběhu často setkáme, té říkali nejkrásnější z učených žen nebo nejučenější z krásek. Bylo tu tedy více modelů, než umělec potřeboval, ale jak jsme již řekli, už to nebyla Feidiova a Appellova doba. Benvenuto musil hledat jinde.
Měl proto velkou radost, když se dověděl, že dvůr se stěhuje do Paříže; dvůr však naneštěstí, jak říká sám Benvenuto, cestoval jako pohřební průvod. Před ním jelo dvanáct až patnáct tisíc koní, stavěl na místech, kde byly jen dva tři domy, potřeboval každý večer čtyři hodiny na postavení stanů a ráno čtyři na jejich složení, takže spotřeboval pět dní na cestu z Fontainebleau do Paříže, ačkoliv je to sotva šestnáct mil.
Benvenuto Cellini byl dvacetkrát za cestu v pokušení jet napřed, ale pokaždé ho kardinál di Ferrara zadržel, říkal mu, že kdyby ho král den neviděl, určitě by se ptal, co s ním je, a kdyby se dověděl, že Benvenuto odjel, hleděl by na ten odjezd jako na chybu v etiketě. Benvenuto tedy hryzal svou uzdu a při dlouhých zastávkách se pokoušel ubít čas kreslením náčrtu Nymfy z Fontainebleau.
Konečně dojel do Paříže. První návštěva ho vedla k Primaticciovi, pověřenému pokračovat ve Fontainebleau v díle Leonarda dá Vinci a mistra Rossa. Primaticcio bydlel 42

v Paříži už dlouho a asi ho hned přivede na cestu za hledaným cílem a poví mu, kde najde modely.
Zmíníme se tedy trochu o Primaticciovi.
Signor Francesco Primaticcio, kterému po jeho rodišti říkali Bologna, ale my říkáme Primaticcio, žák Giulia Romana, u něhož se učil Šest let, bydlel již osm

let v Paříži, kam ho František I. zavolal na návrh vévody z Mantovy, velkého obstaravatele umělců. Jak můžeme vidět ve Fontainebleau, byl to člověk neuvěřitelně plodný, velkorysý, velkolepý, počestně milující čistou linii. Dlouho neuznávali Primaticcia, tu všestrannou hlavu, rozvážného a chápavého, neobyčejně nadaného muže, který pracoval ve všech odvětvích vysokého malířství, a tak mu naše století nahrazuje tři století nespravedlnosti. V náboženské inspiraci namaloval obrazy pro beauregardskou kapli, z duchovních syžetů ztělesnil v paláci Montmorency hlavní křesťanské ctnosti, a konečně svými díly naplnil nesmírnou plochu paláce ve Fontainebleau, tam je i jeho Zlatá brána; v Plesovém sále jsou jeho nejpůvabnější alegorické a mytologické syžety, v Odysseově galerii a v síni sv. Ludvíka je epikem jako Homér a malířsky se zmocnil Odyssey a celé části Iliady. Pak z bájeslovných věků přešel do hrdinského času a do středu jeho zájmu se dostaly dějiny. V obrazech, které zdobí Velkou galerii a místnost vedle Plesové síně, je vylíčen v hlavních obrysech život Alexandra Velikého a Romula nebo kapitulace Le Havru. Přírodě se věnoval ve velkých krajinách z Kabinetu zvláštností. Když konečně chceme změřit ten obrovský talent, spočítat jeho zvláštnosti a sečíst jeho dílo, zjistíme, že ve svých osmadevadesáti obrazech postupně maloval krajiny, moře, dějiny, svaté, portréty, alegorii a epopej.
Jak vidíme, ten člověk byl hoden toho, aby Benvenuta chápal. A Benvenuto také hned po příjezdu do Paříže spěchal k Primaticciovi s otevřenou náručí a ten ho přivítal tak, jak Benvenuto přicházel.
Po tom prvním srdečném rozhovoru dvou přátel, kteří se našli v cizině, Benvenuto ukázal své skici Primaticciovi, vysvětlil mu své myšlenky, ukázal mu další náčrty a zeptal se ho, zda mezi modely, kterých používá, nemůže některý splnit podmínky, jaké potřebuje.
Primaticcio potřásl se smutným úsměvem hlavou. 43

Jistě, nejsou již v Itálii, která je dcerou Řecka, soupeřkou své matky. Francie byla v té době, právě tak jako je dnes, země půvabu, šlechetnosti a svůdnosti, ale marně bychom v té zemi rodu Valois hledali tu mocnou krásu, jakou se opájeli na březích Arna a Tibery Michelangelo a Rafael, Jan z Bologne a Andrea dél Sarto. Jistě, kdyby si mohl malíř nebo sochař jít pro model na královský dvůr, byl by našel brzy typy, jaké hledal, ale musil se spokojit jen podívanou jako na stíny zadržované řekou Styx na ty krásné a vznešené postavy, jež probouzely zájem jeho umění, jak projíždějí ChampsElysées, kam nebylo dovoleno chodit.
A tak došlo k tomu, co Primaticcio tušil: Benvenuto udělal přehlídku jeho modelů, a ani jediný, jak se zdálo, neměl nutné vlastnosti pro dílo, o jakém Benvenuto snil.
Benvenuto byl tedy zoufalý. Jednou večeřel s třemi společníky, s nimiž se v Paříži setkal, s panem Petrem Strozzim, jeho švagrem hrabětem di Anguillara a Galeottem Picem, synovcem slavného Giovanniho Pica della Mirandola, a pak se vracel sám ulicí PetitsChamps; v tom si všiml před sebou krásného a půvabného děvčete. Benvenuto se zachvěl radostí: tato žena zatím nejlépe ztělesňovala jeho sen. A tak tu dívku sledoval. Zamířila do Kopřivové, prošla kolem kostela SaintHonoré a dala se k ulici Pelican. Když k ní došla, ohlédla se, zda jde Benvenuto stále za ní, a když ho uviděla pár kroků za sebou, strčila prudce do jedněch domovních dveří a zmizela. Benvenuto došel ke dveřím a také do nich strčil; dveře se otevřely a dosti včas, aby v otáčce schodiště, osvětlovaného čadící lampou, zahlédl cíp sukně té, kterou sledoval.
Došel do prvního poschodí; další dveře vedly do pokoje, byly pootevřené a v tom pokoji viděl děvče, které sledoval.
Benvenuto jí nevysvětloval důvod své umělecké návštěvy, neřekl ani slovo, chtěl se ujistit, že ostatní tělesné tvary odpovídají jejímu obličeji, a tak obešel udivenou dívku dvakrát či třikrát dívka bezděky poslušně stála jako by zkoumal antickou sochu, vzal ji za ruce a zdvihl jí je nahoru nymfě z Fontainebleau chtěl dát tento postoj.
V modelu, který měl Benvenuto před očima, bylo málo z bohyně Cerery, ještě méně z Diany, ale mnoho z Erigone. 44

Mistr se tedy rozhodl, viděl, zeje nemožné spojit ty tři typy, a pomyslel si, že se spokojí s bakchantkou.
A pro bakchantku opravdu našel, co hledal: vroucí oči, korálové rty, perličky zubů, hezký krk, oblá ramena, štíhlý pás a mocné kyčle. Konečně nohy měly štíhlé kotníky, ruce úzká zápěstí, prsty byly dlouhé, pleť aristokratická, což u umělce vedlo ke konečnému rozhodnutí.
"Jak se jmenujete, slečno?" zeptal se nakonec Benvenuto svým cizím přízvukem ubohé, čím dále tím užaslejší dívenky.

"K vašim službám, Kateřina, pane," odpověděla.
"Tak dobře, slečno Kateřino," pokračoval Benvenuto. "Tady je dukát za vaši námahu; přijďte ke mně zítra dopoledne do Svatomartinské, do paláce kardinála di Ferrara, a já vám za stejnou námahu dám stejnou odměnu."
"V kolik hodin?" zeptala se Kateřina.
"V deset, hodí se vám to?"
"Hodí."
"Můžu tedy s vámi počítat?"
"Přijdu."
Benvenuto ji pozdravil, jako by zdravil vévodkyni, a vesele odešel. Sotva přišel domů, spálil všecky své vymyšlené skici a začal kreslit náčrt už podle skutečnosti. Když byla skica hotová, přinesl si kus vosku, dal si ho na podstavec a v okamžiku z něho byla v jeho mocných rukou postava nymfy, o níž snil, a tak když se druhý den Kateřina objevila ve dveřích dílny, část práce již byla hotová.
Jak jsme již řekli, Kateřina vůbec nepochopila, jaké má Benvenuto úmysly. Když tedy za sebou zavřela dveře a Benvenuto jí ukázal započatou sošku a vysvětlil jí, proč chtěl, aby přišla, užasla.
Kateřina byla veselá: rozesmála se svému omylu a potom se celá pyšná, že bude stát za model bohyně určené králi, svlékla a zaujala takový postoj, jako měla soška, tak půvabně a správně, že když se mistr otočil a uviděl, jak správně a přirozeně stojí, hlasitě zaplesal.
Benvenuto se dal do práce, měl, jak jsme již řekli, mocnou a vznešenou povahu umělce, který se inspiruje při svém díle a rozhořívá při práci. Odhodil kabátec, rozepjal si límec, vykasal si rukávy, chodil od modelu k soše a od sochy k modelu a vypadal jako Jupiter, přichystaný všechno svým 45

dotykem podnítit. Kateřina byla zvyklá na obyčejnou nebo zkaženou společnost prostých Udí nebo mladých šlechticů, pro něž bývala hračkou; dívala se na toho muže, jemuž plály oči, mocně se nadechoval, až se mu hrudník nadýmal; dívala se s úžasem. Jako by se sama povznášela k mistrovi; oči jí zářily, inspirace přecházela z umělce na model.
Sezení trvalo dvě hodiny; potom Benvenuto dal Kateřině její dukát a rozloučil se s nijako včera, opět si s ní ujednal schůzku na stejnou dobu na zítřek.
Kateřina se vrátila domů a už ten den nevyšla. Druhý den byla v dílně deset minut před stanovenou dobou.
Opakovalo se totéž: Benvenuto hořel ve vznešené inspiraci jako včera, země mu pod rukama dýchala jako Prométheovi. Hlava bakchantky byla již vymodelovaná a vylupovala se z beztvaré hmoty jako živá. Kateřina se usmívala na tu nebeskou sestru, vykvetlou k jejímu obrazu; nikdy nebyla tak šťastná, a což je podivné, neuvědomovala si cit, jaký v ní to štěstí probouzelo.
Druhý den se mistr a model opět sešli v tutéž hodinu, ale Kateřina měla pocit, jaký před tím vůbec nemívala, totiž v okamžiku, kdy se svlékla, postřehla, že se červená až po uši. Ubohé děvče začínalo milovat a s láskou přišel i stud.
Příští den to bylo ještě horší a Benvenuto ji musil několikrát upozornit, zeji nemodeluje jako Venuši Medicejskou, ale jako Erigone, opojenou rozkoší a vínem. Ostatně už postačí jen trochu trpělivosti ještě dva dny a soška bude hotová.
A když večer toho druhého dne Benvenuto udělal na sošce poslední úpravy, poděkoval Kateřině za její ochotu a dal jí čtyři dukáty. Kateřina pustila mince na zem. Pro ubohé děvče byl všelnu konec od tohoto okamžiku padá zpět do svých dřívějších poměrů a od chvíle, kdy přišla do mistrovy dílny, se jí ty poměry zprotivily. Benvenuto netušil, co se děje v srdci děvčete; sebral dukáty ze země, podal jí je znovu a při vraceni peněz jí zavřel dlaň a řekl, že budeli jí kdy moci být užitečný, doufá, že se Kateřina obrátí jen na něho. Potom odešel do dílny dělníků pro Ascania, kterému chtěl ukázat dokončenou sochu.
Když Kateřina zůstala sama, políbila postupně nástroje, kterých mistr použil, a plačky odešla.
Druhý den Kateřina přišla do dílny, když byl Benvenuto 46

sám, a jakmile sejí chtěl překvapeně zeptat, co ji sem přivádí, přišla k němu, padla na kolena a zeptala se ho, zda by nechtěl službu.
Benvenuto měl srdce umělce, to jest schopné vše vycítit; uhodl, co se stalo v nitru ubohé dívky, zvedl ji a políbil ji na čelo.
Od toho okamžiku se Kateřina stala součástí dílny, kterou rozveselovala, jak jsme již řekli, svou dětskou veselostí a oživovala svým věčným pobíháním. A tak se také stala všem téměř nepostradatelnou, Benvenutovi spíše než komu jinému. To ona dělala vše, nařizovala, hubovala i hladila Rupertu, která ji zpočátku neviděla ráda, ale nakonec šiji zamilovala jako ostatní.

Erigone na to nedoplatila. Benvenuto měl nyní model stále po ruce, ještě ji opravil a pečlivě dokončil, snad pečlivěji než dosud ostatní své sochy. Potom ji odnesl králi Františku I., toho okouzlila. Objednal u Benvenuta provedení ve stříbře. Potom se s klenotníkem dlouho bavil, ptal se ho, jak se mu daří v dílně, kde to je a zda tam má hezké věci. Potom Benvenuta Celliniho propustil, ale v duchu si sliboval, že ho jednou dopoledne překvapí u práce, ale o tom úmyslu mu nic neřekl.
Tak přišel čas, kdy tento příběh začíná. Benvenuto pracoval. Kateřina zpívala, Ascanio snil a Pagolo se modlil.
Druhý den po tom, co se Ascanio vracel tak pozdě, protože se toulal kolem paláce Nesle, uslyšeli hlučné bušení na domovní dveře; paní Ruperta hned vstala, aby šla otevřít, ale Scozzone vzpomínáte si, to jméno dal Kateřině Benvenuto vyběhla rychle ke dveřím.
Za okamžik uslyšeli její hlas napůl radostně, napůl polekaně křičící.
"Ach, bože, mistře, to je král! Mistře, to je sám král, přišel se podívat na vaši dílnu!"
A chudák Scozzone nechala za sebou všechny dveře otevřené, objevila se bledá a celá rozechvělá na prahu dílny, kde Benvenuto pracoval mezi svými žáky a učedníky.

V
UMĚNÍ A VLÁDA

Za Scozzone opravdu přicházel do dvora král František I. s celým svým průvodem. Vedl vévodkyni d Étampes. Za nimi šel král navarský s princeznou Kateřinou Medicejskou. Dále šel korunní princ budoucí Jindřich II. se svou tetou Markétou de Valois, navarskou královnou. A v doprovodě samá šlechta.
Benvenuto jim šel naproti a vítal bez rozpaků a zmatků krále, prince, velmože i krásné dámy jako přítel vítá přítele. A přece tu byla nejslavnější jména Francie a nejoslnivější krásky světa. Markéta okouzlovala, paní d Étampes udivovala, Kateřina Medicejská překvapovala, Diana de Poitiers oslňovala. Ale co, Benvenuto znal z Itálie čisté typy antiky i šestnáctého století, jako Michelangelův milovaný žák byl zvyklý na krále.
"Budu muset, milostivá paní, obdivovat i něco jiného než vás," řekl František I. vévodkyni d Étampes.
Anna de Pisseleu, vévodkyně d Étampes, která po návratu krále ze španělského zajetí nastoupila v jeho přízni místo hraběnky de Cháteaubriand, byla právě v rozkvětu své opravdu královské krásy. Byla přímá, měla hezkou štíhlou postavu, kouzelnou hlavu nosila důstojně, se šelmím půvabem, trochu kočičím a zároveň panteřím, ale dovedla být také občas jako šelma nečekaně úskočná a mívala vražedné choutky; přitom se však ta královská milenka tvářila tak nevinně, že by oklamala i nejpodezíravějšího člověka. Nic nebylo nestálejší a zrádnější než ta žena s bledými rty, někdy Hermiona, někdy Galatea, usmívala se chvíli dráždivě, chvíli výhružně, dívala se občas vlídně a slibně, za okamžik však sršela blesky a zlobila se. Otvírala oči svým pomalým způsobem, ale nikdy se nevědělo předem, zda budou hledět nyvě nebo hrozivě. Byla povýšená a náročná a Františka I. si osedlala tím, že ho okouzlovala. Při své

hrdosti a žárlivosti ho přinutila, aby požádal hraběnku de Cháteaubriand o navrácení šperků, které jí kdysi dal, a krásná zádumčivá hraběnka protestovala proti takovému zneuctění alespoň tím, že je poslala roztavené v prutech. Jinak byla Anna ohebná a pokrytecká, nejednou přimhouřila oči, když se král z rozmaru zadíval do některé mladé krasavice u dvora, kterou pak opravdu brzy opouštěl a vracel se ke své krásné, mocné čarodějce.
"Již jsem k vám spěchal, Benvenuto, protože to je myslím právě dva měsíce, co jste přijel do našeho království, a smutné starosti o státní věci mi od té doby bránily v přemýšlení o ušlechtilých věcech umění. Zlobte se na mého bratrance císaře, nedopřál mi ani chvilku klidu."
"Napíšu mu, jestli chcete, Veličenstvo, a poprosím ho, aby vás ponechal žít jako přítele umění, když jste mu již dokázal, že jste velký vojevůdce."
"Vy tedy Karla V. znáte?" zeptal se navarský král.
"Bylo mi ctí, Veličenstvo, předložit Jeho katolickému Veličenstvu mnou vyzdobený misál a přednést řeč, která ho snad velmi dojala."
"A co vám Jeho katolické Veličenstvo řeklo?"
"Že mě už zná, protože ode mne vidělo před třemi lety na papežově plášti

zlatnický knoflík, který mi dělal čest."
"Ach, vidím, že už jste si užil královské lichotky," řekl František I.
"Pravda, Veličenstvo, měl jsem už to štěstí posloužit celé řadě kardinálů, velkovévodů, knížat a králů."
"Ukažte mi tedy své ozdoby, ať vidím, že nejsem choulostivější soudce než ostatní."
"Veličenstvo, měl jsem málo času, ale přece tuje stříbrná váza a mísa, které jsem začal, a snad nejsou příliš nehodný vaší pozornosti."
Král je pět minut mlčky zkoumal. Zdálo se, že pro dílo zapomněl na tvůrce. Potom, když dámy zvědavě přistoupily blíže, František I. zvolal:
"Podívejte se, dámy, jaký je to zázrak! Ten nový a smělý tvar vázy! Tolik jemnosti a dokonalosti, bože, na těch reliéfech a obrazcích! Především obdivuji krásu těch linií. Podívejte se, jak jsou ty postavy rozmanité a pravdivé! Nu, ta, co zvedá ruce nad hlavu, prchavý pohyb je pojat tak prostě, že se člověk diví, že dívka v pohybu nepokračuje. Já si 49

myslím, že v starověku neudělali nic krásnějšího. Vzpomínám si na nejlepší díla starověku i díla nejobratnějších umělců Itálie, ale nic na mne nezapůsobilo víc než toto. Ó, podívejte se, paní Markéto, na to hezké děvčátko, jak se ztrácí v květech a jak kope do vzduchu! To všechno žije, je to hezké a půvabné!"
"Velký králi," zvolal Benvenuto, "ostatní mi říkali lichotky, ale vy mě chápete!"
"Máte tu něco jiného?" zeptal se král trochu nedočkavě.
"Tady je medaile s Ledou a labutí, dělal jsem ji pro kardinála Gabriela Gesariniho. A tady je pečeť, vyryl jsem v ní negativně svatého Jana a svatého Ambrože. Tady jsem smaltoval relikviář."
"Cože! Vy razíte medaile?" divila se paní d Étampes.
"Jako milánský Cavadone, milostivá paní."
"Vy smaltujete zlatem?" ptala se Markéta.
"Jako florentský Amerigo."
"Vy ryjete pečetě?" řekla Kateřina.
"Jako perugijský Lantizco. Myslíte si, milostivá paní, že se omezuji jen nájemné zlatnické práce a na velké stříbrné kusy? Dovedu, bohudíky, trochu všechno. Jsem ucházející vojenský stavitel, dvakrát jsem zabránil dobytí Říma. Svedu docela dobrou znělku, Vašemu Veličenstvu postačí ji objednat, a pokud by měla být k vaší chvále, udělám ji právě tak dobře jako váš Clément Marot. Pokud jde o hudbu, otec se mě pro ni něco natloukl, a ta metoda byla užitečná, hraj u na flétnu a na trubku s takovým talentem, že mě Klement VII. najal jako hudebníka, když mi bylo čtyřiadvacet. Navíc jsem objevil návod na výtečný prach, mohu vyrábět také pěkné hákovnice a ranhojičské nástroje. Kdyby Vaše Veličenstvo vedlo válku a chtělo mě použít jako vojáka, uvidí, že nejsem nešika a že dovedu stejně dobře zacházet s arkebuzou nebo zaměřit dělo. Jako lovec jsem střílel až pětadvacet pávů za den a jako dělostřelec jsem císaře zbavil prince Oranžského a Vaše Veličenstvo konetabla de Bourbon, zrádci, jak se zdá, neměli u mne štěstí."
"No dobře, ale na co jste více hrdý," přerušil ho mladý princ, "na to, že jste zabil konetabla nebo že jste postřílel pětadvacet pávů?"
"Hrdý nejsem ani na jedno, ani na druhé, Milosti. Obratnost je jako všechno od boha a já jen použil obratnosti." 50

"Ale já opravdu nevěděl, že jste mi již prokázal takovou službu," řekl král. "Ostatně vám ji má sestra Markéta těžko odpustí. To vy jste zabil konetabla de Bourbon? Jak se to stalo?"
"Panebože, docela prostě. Jeho armáda znenadání došla k Římu a pustila se do dobývání hradeb. Šel jsem se s několika lidmi podívat. Když jsem šel z domova, vzal jsem si bezděky arkebuzu přes rameno. A když jsem došel na zdi, viděl jsem, že tam není co dělat. ‚Přece jen nejde, abych sem chodil pro nic za nic, řekl jsem si. Tak jsem namířil arkebuzu na místo, kde jsem viděl největší a nejhustší shluk vojáků, a vybral jsem si toho, který ostatní o hlavu převyšoval. Padl a byl z toho velký zmatek, hned jak jsem vystřelil. Já totiž zabil Bourbona. To on, jak jsme se potom dověděli, byl vyšší než ostatní."
Zatímco Benvenuto s naprostým klidem vyprávěl ten příběh, kruh dam a velmožů se kolem něho rozšířil, všichni se na toho bezděčného hrdinu dívali uctivě, téměř s hrůzou. Jen František I. zůstal hned u Celliniho.
"A tak, drahý příteli, vidím," řekl mu, "že jste mi propůjčil svou statečnost ještě dříve, než jste mi svěřil své nadání."
"Veličenstvo," odpověděl vesele Benvenuto, "podívejte se, myslím si, že jsem se narodil pro vás. Vede mě k tomu odjakživa příhoda z dětství. Přece máte ve znaku salamandra, ne?"

"Ano, s heslem: Nutrisco et extinguo."
"Nu a mně bylo asi pět let, když jsem s otcem byl v jedné menší místnosti, kde se pralo prádlo a ještě pěkně hořely dubové větve. Dost mrzlo. Náhodou jsem se podíval do ohně a všiml jsem si uprostřed plamenů malého zvířátka, bylo asi jako ještěrka, libovalo si na nejžhavějším místě. Ukázal jsem je otci a ten promiňte mi ten zvyk našeho kraje, je trochu hrubý mi dal pořádnou facku a vlídně mi řekl: ‚Nebiju tě, dítě, protožes udělal něco špatného, ale aby sis zapamatoval tu malou ještěrku, kterou jsi viděl v ohni, je to salamandr. Neznám nikoho, kdo by ho byl viděl před tebou. Není to, Veličenstvo, jakési upozornění osudu? Já věřím v předurčení; jako dvacetiletý jsem měl odjet do Anglie, chtěl mě tam odvést sebou cizelér Pietro Toregiano, ale vypravoval mi, jak jednou při hádce v dílně udeřil na

šeho Michelangela do tváře. Ó, tím bylo řečeno vše, ani za titul prince bych nejel s člověkem, který vztáhl ruku na mého drahého sochaře. Zůstal jsem v Itálii a odtud jsem místo do Anglie přijel do Francie."
"Francie je hrdá na to, že jste si ji vybral, Benvenuto, a vynasnaží se, abyste své vlasti nelitoval."
"Ó, má vlast je mé umění a můj pán je ten, kdo si objedná nejozdobnější pohár."
"A máte právě v hlavě, Cellini, nějaký dobrý nápad?"
"Ano, Veličenstvo, myslím na Krista. Ne na Krista na kříži, ale Krista ve svém světle a ve své slávě, a budu se snažit co možná nejlépe napodobit tu nekonečnou krásu, v jaké se mi zjevil."
"Cože!" vyhrkla pochybovačně Kateřina se smíchem. "Vy jste kromě králů země viděl také krále nebes?"
"Ano, milostivá paní," odpověděl Benvenuto s dětskou prostotou.
"Ó, tak nám to vypravujte," řekla navarská královna.
"S radostí, milostivá paní," odpověděl Benvenuto důvěřivě; zřejmě ho ani nenapadlo, že by někdo o jeho slovech mohl pochybovat.
"Nedlouho předtím jsem uviděl Satana a všechny pekelné oddíly," pokračoval Benvenuto, "citoval je přede mnou jistý známý kněz, který se zabýval čarováním, to bylo v Koloseu, a opravdu jsme měli co dělat, abychom se jich zbavili. Ale tu hroznou vzpomínku mi už z paměti navždy vymazalo zjevení, které se mi ukázalo na mou vroucí modlitbu, aby mě posilnilo v bídě vězení, totiž božský Spasitel lidí uprostřed slunce a celý obestřený jeho paprsky."
"A vy jste si opravdu jist beze vší pochybnosti," zeptala se navarská královna, "že se vám to zjevil Kristus?".
"O tom nepochybuji, milostivá paní."
"Nu, Benvenuto, udělejte nám tedy Krista pro naši kapli," řekl František I. v obvyklé dobré náladě.
"Jestliže Vaše Veličenstvo bude tak laskavé, objedná u mne něco jiného a já toto dílo zatím odložím."
"A proč?"
"Protože jsem slíbil bohu, že to neudělám pro žádného jiného panovníka, jen pro něho."
"No tak budiž! Dobře, Benvenuto, já potřebuji dvanáct svícnů na stůl." 52

"Ó, to je jiná věc a vás, Veličenstvo, rád uposlechnu."
"Chci aby těch dvanáct svícnů bylo dvanáct stříbrných soch."
"Veličenstvo, to bude nádherné."
"Ty sochy budou představovat šest bohů a šest bohyň a budou velké přesně jako já."
"Jako vy, Veličenstvo?"
"Ale to je celá epopej, co tu objednáváte," řekla vévodkyně d Étampes, "to bude úžasný zázrak, vidíte, pane Benvenuto?"
"Já se nikdy nedivím, milostivá paní."
"To já bych se divila," namítla podrážděně vévodkyně, "kdyby jiní sochaři než antičtí takové dílo dokázali."
"A přece doufám, že to svedu stejně dobře, jako by to dokázali antičtí sochaři," odpověděl naprosto klidně Benvenuto.
"Ó, nevychloubáte se trochu, mistře Benvenuto?"
"Nevychloubám se nikdy, milostivá paní."
Cellini se při těch klidných slovech díval na paní d Étampes a hrdá vévodkyně při tom pevném, důvěřivém a ani nerozčileném pohledu mimovolně sklopila oči. Anna pocítila tichou zlost na Celliniho a na tu nadřazenost, kterou z něho vycítila tím, že mu odolávala; nevěděla, z čeho ta jeho nadřazenost pramení. Až dosud si myslila, že krása je první vlastnost na tomto světě, na génia

zapomínala. Hořce řekla:
"Jakých pokladů by bylo potřebí na zaplacení takového nadání?"
"Určitě ne mých," dodal František I. "A abych nezapomněl, Benvenuto, vzpomínám si, že vám zatím vyplatili jen pět set dukátů na přivítanou. Budete spokojen s platem, jaký ode mne míval malíř Leonardo dá Vinci, to jest sedm set dukátů ročně? Navíc vám zaplatím všechna díla, která pro mne uděláte."
"Veličenstvo, ta nabídka je hodná krále, jako je František I., a doufám, že i umělce, jako je Cellini. Ale přece jen si dovolím přednést Vašemu Veličenstvu ještě jednu
žádost."
"Je vám vyhověno předem, Benvenuto." "Veličenstvo, v tomto paláci jsem stísněný, na práci je
malý. Jeden můj žák našel budovu výhodnější pro větší
53

l
práce, jaké král může objednat. Budova patří Vašemu Veličenstvu. Je to Velký Nesle, Má ho užívat pařížský prévót, ale nebydlí tam; používá jen Malý Nesle, ten mu rád ponechám."
"Dobře, budiž, Benvenuto," řekl František I. "Usaďte se ve Velkém Nesle a mně bude stačit jen přejít Seinu a budu s vámi moci hovořit a obdivovat vaše díla."
"Jakže, Veličenstvo?" přerušila ho paní d Étampes. "Ale to bez důvodu berete zpět statek, který patří člověku mně oddanému, šlechtici!"
Benvenuto se na ni podíval a Anna podruhé sklopila oči před tak pronikavým a pevným pohledem. Cellini pokračoval se stejně prostomyslnou důvěřivostí, jako když před chvílí mluvil o zjevení:
"Ale já jsem také šlechtic, milostivá paní. Má rodina pochází od dobrého člověka, prvního vojevůdce Julia Caesara, jmenoval se Fiorino; byl z Gellina u Montefiascone a po něm dostala jméno Florencie, zatímco podle vašeho prévóta a jeho předků, pokud se dobře pamatuji, ještě nepojmenovali vůbec nic. Ale přece jen," pokračoval Benvenuto, obrátil se k Františku I. a změnil hlas i přízvuk, "možná, že jsem byl příliš smělý a třeba bych proti sobě popudil mocné lidi, kteří by mě přes ochranu Vašeho Veličenstva nakonec přemohli. Pařížský prévót prý má pod sebou jakousi armádu."
"Vyprávěli mi," přerušil ho král, "že kdysi v Římě jistý zlatník Cellini si pro nezaplacení ponechal stříbrnou vázu, kterou objednal monsignor Farnese, tehdy kardinál a nyní papež."
"To je pravda, Veličenstvo."
"Dále říkali, že celý kardinálův dům přišel s kordy v rukou obléhat dílnu, aby odnesl klenotníkovu vázu násilím."
"To je opět pravda."
"Ale ten Cellini čekal v záloze u dveří s hákovnicí v ruce, statečně se bránil, kardinálovy lidi zahnal na útěk a druhý den dostal od monsignora peníze."
"Veličenstvo, to všechno je naprosto pravda."
"Nu a nejste snad ten Cellini?"
"Ano, jen když mi Vaše Veličenstvo uchová svou přízeň, pak mě nic nemůže zastrašit." 54

"Tak přímo do toho," řekl král usmívaje se do vousů, "do tohOj protože jste šlechtic."
Paní d Étampes neříkala už nic, ale pojala k Cellinimu v té chvilce smrtelnou zášť, zášť uražené ženy.
"Veličenstvo, ještě poslední přízeň," řekl Cellini. "Nemohu vám představit všechny své pracovníky, jejich deset, jsou to Němci a Francouzi a všichni jsou stateční, obratní mládenci. Ale jsou tu dva mí žáci, které jsem si přivedl z Itálie, Pagolo a Ascanio. Tak předstupte, Pagolo, a trochu nadzvedněte hlavu, ukažte oči, ne drze, ale jako počestný člověk, který se nemusí stydět za žádný zločin. Možná, Veličenstvo, že není zrovna vynalézavý a ani příliš ohnivý, ale je přesný a svědomitý umělec, pracuje pomalu, ale dobře, chápe dokonale mé myšlenky a věrně je uskutečňuje. A tady je nyní Ascanio, můj urozený a hezký žák, mám ho rád jako vlastního syna. Ten zřejmě nemá tu tvůrčí sílu, která by na jeho reliéfech vedla k srážkám a boji dvou armád nebo přikovala na okraj vázy lví zuby nebo tygří spár. Nemá také původní fantazii, která vymýšlí nestvůrné chiméry a neskutečné draky. Ne, ale jeho duše se podobá jeho tělu a má, abych tak řekl, svůj ideál krásy. Požádejte ho, aby vám udělal anděla nebo rozestavil nymfy, a nikdo ho nepředčí jemnou poezií nebo vybraným vkusem. A pak mě má rád a já jsem velice šťasten, že u sebe mám čisté a oddané srdce, jako jejeho."
Zatímco mistr mluvil, Ascanio stál u něho skromně, ale ne v rozpacích. Jeho

postoj byl půvabný a paní d Étampes nemohla od mladého, sličného černookého a černovlasého Itala odtrhnout oči, vypadal jako živá kopie Apollóna.
"Když se Ascanio tak dobře vyzná v krásných věcech," řekla, "ať je tak hodný a přijde jednou dopoledne do mého paláce d Étampes a já mu dám zlato a drahokamy, může z nich udělat nějaký zázračný květ."
Ascanio se uklonil s milým, vděčným úsměvem.
"A já mu určuji sto dukátů ročně stejně jako Pagolovi," prohlásil král.
"A já si beru závazek, že si ty peníze dobře zaslouží, Veličenstvo," řekl Benvenuto.
"Ale kdo je to hezké děvče s dlouhými řasami, co se schovává v koutě?" ptal se František I., když si poprvé všiml Scozzony. 1551

l

"Ó, Veličenstvo, té si nevšímejte," odpověděl Benvenuto. "To je jediná hezká věc v této dílně, u níž nejsem rád, když ji někdo vidí."
"Ach, vy jste žárlivý, pane Benvenuto?"
"Bože, já, Veličenstvo, nemám rád, když se někdo dotýká mého majetku; nechci to srovnávat, ale jako by někomu napadlo myslet si na paní d Étampes; vy byste zuřil, Veličenstvo, a Scozzone je má vévodkyně."
Vévodkyně pozorovala Ascania; vyrušilo ji to a kousla se do rtů. Mnozí dvořané se nemohli ubránit smíchu a všechny dámy si začly šuškat. Král ten se upřímně rozesmál.
"Nu tak, čestné slovo, žárlíte právem, Benvenuto, umělec a král se chápou. Sbohem, příteli, a dejte se do mých soch. Začněte samozřejmě Jupiterem, a až uděláte model, ukážete mi ho. Sbohem, mnoho štěstí v paláci Nesle!"
"To se lehko řekne, ukážete mi ho, Veličenstvo, ale jak se dostanu do Louvrů?"
"Stráže u dveří dostanou vaše jméno s rozkazem přivést vás ke mně."
Cellini se uklonil a doprovázen Ascaniem a Pagolem šel s králem a jeho dvorem až k domovním dveřím. Tam poklekl a políbil králi ruku.
"Veličenstvo," řekl dojatým tónem, "prostřednictvím pana de Montluc jste mě již zachránil z vězení a snad i smrti, zahrnul jste mě bohatstvím a poctil jste mou ubohou dílnu svou návštěvou, ale já nevím, jak vám poděkovat za to, co všechno překonává, totiž že jdete tak skvěle vstříc všem mým snům. Obvykle pracujeme pro vzácné výjimky, roztroušené v dějinách, ale já budu mít čest nacházet živého soudce, který je tu stále a stále chápavý. Až dosud jsem byl dělníkem budoucnosti, nechtě mě nyní říkat, že jsem dělník Vašeho Veličenstva."
"Můj dělník, můj klenotník, můj umělec i můj přítel, nezdáli se vám, že ten poslední titul je menší než ostatní. Sbohem, vlastně na shledanou."
Nemusíme se ani zmiňovat, že všichni princové a velmoži, s výjimkou paní d Étampes, napodobili krále a zahrnuli Celliniho přátelstvím a chválou.
Když všichni odešli a Benvenuto zůstal na dvoře sám s oběma žáky, chlapci mu poděkovali, Ascanio vroucně, Pagolo téměř mrzutě.

"Neděkujte mi, děti, to nestojí za řeč. Ale jestli si opravdu myslíte, že byste mi měli něco oplatit, chci vás požádat o jistou službu, když už se mi dnes naskytla příležitost o tom mluvit. Moc mi to leží na srdci. Slyšeli jste, co jsem řekl králi o Kateřině, a co jsem řekl, odpovídá mým nejhlubším citům. To děvče je nutné pro můj život, přátelé, pro můj umělecký život, když mi tak vesele stojí modelem, a pro můj mužský život, protože se mi zdá, že mě má ráda. Nu, prosím vás, ať je sebehezčí, a třebaže jste mladí, jako je mladá ona, nemyslete si na Kateřinu! Na světě je dost jiných hezkých děvčat. Netrhejte mi srdce, neurážejte mé přátelství příliš smělými pohledy na Scozzone, a dokonce ji i hlídejte, když nebudu doma, a raďte jí jako bratři. Zapřísahám vás, já se znám. Přísámbohu, když uvidím něco špatného, zabiju jejího spoluviníka i ji."
"Mistře, já vás ctím jako svého pána a mám vás rád jako svého otce," řekl Ascanio. "Buďte klidný."
"Kristepane!" zvolal Pagolo a sepjal přitom ruce. "Ať mě bůh ochrání před myšlenkou na takové bídáctví! Vím dobře, že vám vděčím za všecko, a to by byl zločin zneužít posvátné důvěry, jakou jste mi vědoval, pro takovou zbabělou zradu."
"Děkuji vám, přátelé," řekl Benvenuto a stiskl jim ruce. "Děkuji vám tisíckrát. Jsem rád a věřím vám. A teď, Pagolo, se znovu dej do práce, já jsem totiž slíbil na zítřek panu de Villeroi pečeť, na které pracuješ, a já zatím s Ascaniem půjdeme navštívit dům, který nám milostivý král dal, a v neděli na rozptýlení po práci se ho po dobrém nebo po zlém ujmeme."
Potom se otočil k Ascaniovi:"Tak jdeme, Ascanio. Podíváme se na ten slavný palác Nesle, jestli je jeho vnitřek tak vhodný pro nás, jako se ti zdálo zvenčí."

A než Ascanio mohl cokoliv poznamenat, Benvenuto se naposled rozhlédl po dílně, aby viděl, že každý dělník je na místě, poplácal Scozzone po buclaté růžové tváři, vzal svého žáka pod paží, zamířil ke dveřím a odešel s ním ven.
1571

VI
K ČEMU JSOU DOBRÉ DUENI
Sotva ušli po ulici deset kroků, potkali asi padesátiletého člověka; muž byl dosti hubený, ale měl živý, jemný obličej.
"Šel jsem k vám, Benvenuto," řekl příchozí, kterého Ascanio velice uctivě pozdravil a Benvenuto mu podal srdečně ruku.
"Bylo to něco důležitého, milý Francesco?" ptal se klenotník. "To bych se vrátil s vámi domů. Nebo jste mě chtěl prostě vidět? To pojďte se mnou."
"Chtěl jsem vás na něco upozornit, Benvenuto."
"Poslouchám. Upozornění je vždycky dobře vyslechnout, když je dává přítel."
"Ale to upozornění mohu říci jen vám o samotě."
"Tento mladík je mé druhé já, Francesco, mluvte."
"Už bych mluvil, kdybych si byl myslil, že to mám udělat," odpověděl Benvenutův přítel.
"Promiňte, mistře," řekl Ascanio a ohleduplně poodešel.
"Nu dobrá, tak jdi sám, kam jsem s tebou chtěl jít, drahý chlapče," řekl Benvenuto. "Dobře víš, že co uvidíš, jako bych to viděl já. Prohlédni všecko dopodrobna. Podívej se, jestli bude mít dílna dobré světlo, jestli se dvůr hodí k tavení a jestli bude možné naši pracovnu oddělit od dílny ostatních pomocníků. Nezapomeň na míčovnu."
A Benvenuto vzal cizince pod paží, kývl na Ascania a vracel se zpět k dílně; mladíka nechal stát na Svatomartinské ulici.
Úkol, který mistr Ascaniovi právě svěřil, přinášel s sebou již dost toho, co mladíkovu duši přivádělo do obrovského zmatku. Zmatek byl nemalý, už když mu Benvenuto navrhoval jít Nesle navštívit ve dvou. Usuďme, jak tedy vzrostl, když Ascanio byl vyzván, aby šel docela sám.
A tak chlapec, který Colombu uviděl dvakrát v neděli 1581

na mši, ale neodvážil se jít za ní, a potřetí šel za ní, ale neodvážil se na ni promluvit, ji měl nyní navštívit, a proč? Aby si prohlédl palác Nesle, který Benvenuto chce v neděli jako na rozptýlení vzít po dobrém nebo po zlém Colombinu otci.
To postavení není dobré pro nikoho, a pro zamilovaného je hrozné.
Naštěstí je ze Svatomartinské k paláci Nesle daleko. Kdyby to bylo dva kroky, Ascanio by je neušel; bylo to půl míle; a tak se dal na cestu.
Nic nás nepřivykne nebezpečí tak, jako čas a vzdálenost, která nás od něho dělí. Pro každou silnou duši a pro všechny šťastné lidi je uvažování mocný pomocník. A k těm šťastným patřil také Ascanio. V té době ještě nebývalo zvykem být znechucen životem, dříve než ho prožijeme. Všecky pocity byly upřímné a upřímně se projevovaly, radost smíchem a bolest slzami. Stroj enost byla téměř neznámá v životě jako v umění, a hezkého dvacetiletého chlapce ani dost málo nemohlo ponižovat, že je šťastný.
A v tom všem Ascaniově zmatku bylo jisté štěstí. Počítal s tím, že Colombu uvidí až příští neděli, a uvidí ji už dnes. To získá šest dní a šest dní čekání, jak víte, znamená pro zamilovaného šest století.
A tak jak se blížil k paláci, věc mu připadala snazší; pravda, to on poradil Benvenutovi, aby krále požádal o palác Nesle a udělal si tam dílnu, ale může se Colomba na Ascania zlobit, že se snažil dostat se k ní blíže? To, že se florentský klenotník usadí v starém zámku rodiny pánů ďAmaury, se mohlo uskutečnit ovšem jen na úkor Colombina otce a Colomba se na to bude tak dívat, a je to také skutečná škoda, když tam pan ďEstourville nebydlí. Ostatně Benvenuto Gellini má tisíc možností, jak zaplatit nájemné. Prévót dostane pohár, jeho dcera náhrdelník a Ascanio si vezme na starost zhotovení toho náhrdelníku, a to by mohlo a mělo v té době umění řadu věcí usnadnit. Ascanio přece viděl velkovévody, krále a papeže ochotné prodat své koruny, žezla nebo tiáry, aby si mohli koupit některý zázračný klenot pocházející z rukou jeho mistra. Koneckonců to bude pan Robert, kdo na tom ještě vydělá, když předpokládáme, že se věci takhle urovnají, protože Benvenuto je tak šlechetný, že jestliže pan ďEstourville 59

bude jednat hezky, Ascanio si byl jist, že Benvenuto bude jednat královsky.
Než Ascanio došel na konec Svatomartinské ulice, díval se na sebe již jako na posla míru, kterého Pán vyvolil, aby udržel soulad mezi oběma mocnostmi.Přes to

přesvědčení Ascania ostatně nijak nemrzelo, že se cesta o deset minut protáhne zamilovaní jsou zvláštní lidé a místo aby se přes Seinu dostal přívozem, šel po nábřeží U mlýnů a přešel po mostě. Snad tudy šel proto, že těmi místy včera sledoval Colombu.
Ale ať je to jak chce, ať už měl jakýkoli důvod k té zacházce, přece jen byl asi za dvacet minut proti paláci Nesle.
Když tam však došel a uviděl malou klenutou branku, kterou má projít, když uviděl malý gotický palác, vystrkující své smělé věžičky nade zdí, a pomyslil si, že za těmi žaluziemi napolo staženými, poněvadž bylo horko, je jeho krásná Colomba, celé to lešení bohatých snů, vystavěné cestou, se zřítilo jako ty stavby, které se zjevují v oblacích a mizí pod závanem větru. Stanul proti skutečnosti, a ta skutečnost nebyla nejlákavější.
Ale Ascanio po několika minutách čekání tím podivnějšího, že byl na nábřeží sám v tom horkém slunci, přece jen pochopil, že se musí nějak rozhodnout. A jiné rozhodnutí se nenabízelo než vstoupit dovnitř. Šel až k brance a zvedl klepátko. Ale bůh ví, kdy by je pustil, kdyby se náhodou v té chvilce právě branka neotevřela a kdyby se neocitl proti asi třicetiletému panu Jakubovi, napůl sluhovi a napůl venkovanovi. Byl to zahradník pana ďEstourville.
Oba, Ascanio i zahradník, o krok ustoupili.
"Co chcete?" zeptal se zahradník. "Co si přejete?"
Ascanio musil jednat, sebral odvahu a statečně odpověděl :
"Chci si prohlédnout palác."
"Jak to, prohlédnout palác!" zvolal ohromený zahradník. "A jménem koho?"
"Jménem krále!" odpověděl Ascanio.
"Jménem krále!" divil se zahradník. "Proboha! Copak nám ho král chce zase vzít?"
"Možná," odpověděl Ascanio.
"Ale co to znamená?" 60

"Ale pochopte, příteli," řekl Ascanio vznešeně, za což si byl vděčný, "že vám nemusím skládat účty."
"Dobrá. A s kým chcete mluvit."
"Ale je tu pan prévót?" ptal se Ascanio, který dobře věděl, že tu prévót není.
"Ne, pane, je v Cháteletu."
"Dobrá, a kdo ho v jeho nepřítomnosti zastupuje?"
"Je tu jeho dcera, slečna Colomba."
Ascanio cítil, jak se červená až po uši.
"A pak tu je paní Perrinová. Pán chce mluvit s paní Perrinovou nebo se slečnou Colombou?"
To byla velice prostá otázka, ale přece jen způsobila v Ascaniově duši hrozný zápas. Otvíral ústa k slovům, že chce navštívit slečnu Colombu, ale jako by mu to odvážné tvrzení nechtělo z úst, požádal o paní Perrinovou.
Zahradník netušil, že jeho otázka, kterou považoval za velice jednoduchou, mohla způsobit nějaký duševní rozpor, uklonil se na znamení, že poslouchá, a přešel nádvoří směrem ke dveřím u dvora Malého Nesle. Ascanio šel za ním.
Musili projít i další nádvoří, potom další branou, pak kryté schody u vchodu a nakonec dlouhou chodbu. Potom zahradník otevřel jedny dveře a ohlásil:
"Paní Perrinová, je tu mladík a chce si prohlédnout jménem krále palác."
Konečně ustoupil, uvolnil místo Ascaniovi a ten se objevil na prahu místo zahradníka.
Ascanio se hned opřel, před očima mu právě přecházela mlha. Stala se prostinká věc, se kterou však nepočítal paní Perrinová byla s Colombou a seděly zde před ním obě.
Paní Perrinová měla kolovrátek a předla. Colomba seděla u svého rámu a vyšívala. Obě vzhlédly najednou a podívaly se ke dveřím.
Colomba ihned poznala Ascania. Čekala ho, ačkoliv jí rozum říkal, že asi nepřijde. A když on viděl, jak se dívčiny oči točí k němu, div neomdlel, ačkoliv pohled těch očí byl nekonečně milý.
Předpokládal totiž spoustu nesnází a překážek, než se dostane ke své milované, a ty překážky ho měly pozvednout, ty nesnáze ho měly posílit, a teď se všechno naopak stalo tak dobrácky a prostě, jako by bůh, dojatý čistotou jejich lásky, je najednou povzbudil a žehnal jim. Tak se octli u sebe, 61

když to nejméně čekal, takže celá krásná řeč, jakou si chystal a jejíž výmluvností ji chtěl udivit a obměkčit, zmizela; nenapadala ho ani věta, ani slůvko, ani jediná slabika.
Colomba také zůstala stát němá. Ty dvě mladé čisté bytosti jako by byly předem svoji, již cítili, že si vzájemně patří, a jakmile se jeden druhému přiblížili, měli se slít v jednoho tvora jako kdysi Salmacis a Hermafroditon; byli celí

polekaní při tom prvním setkání, třásli se, váhali a zůstali mlčky stát jeden proti druhému.
Paní Perrinová se však napůl zvedla ze židle, vzala ze svého živůtku kužel, opřela se o cívku svého kolovratu a promluvila první.
"Co nám to říká to nemehlo Raimbault?" zvolala důstojně dueňa. "Slyšela jste ho, Colombo?"
Když pak Colomba neodpovídala, pokračovala cestou směrem k Ascaniovi:
"Co tu chcete, mladý pane? Ale panebože!" zvolala, když najednou poznala, s kým to vlastně mluví. "To je ten hodný pán, co mi poslední tři neděle tak dvorně podával svěcenou vodu u vchodu do kostela! Copak si přejete, milý příteli?"
"Chtěl jsem s vámi mluvit," zakoktal Ascanio.
"Jen se mnou?" upejpala se paní Perrinová.
"Jen s vámi."
Když Ascanio takhle odpověděl, sám usoudil, že byl strašně hloupý.
"Tak pojďte tudy, mladý pane," řekla paní Perrinová, otevřela dveře do druhého pokoje a kývla na Ascania, aby šel za ní.
Ascanio šel, ale cestou za ní se podíval na Colombu dlouhým pohledem, do jakého zamilovaní umějí vložit tolik věcí, že ačkoliv jsou nezúčastněným lidem tak nesrozumitelné a záhadné, nakonec je osoba, které jsou určeny, vždycky pochopí. Colomba zřejmě neztratila z významu toho pohledu ani slovo, protože jakmile se její oči střetly s tím pohledem, zázračně se začervenala a sotva ucítila, že se červená, sklopila oči a začala píchat do jakési květiny na své výšivce, která vůbec za nic nemohla. Ascanio viděl to začervenání, zastavil se hned, udělal krok ke Colombě, ale v té chvíli se paní Perrinová ohlédla a zavolala na mladíka. Byl nucen jít za ní. Sotva přešel práh, Colomba položila 62

jehlu, obě ruce jí klesly po obou stranách židle, hlavu zaklonila na opěradlo a dlouze si povzdechla, v čemž se jakýmsi nevysvětlitelným tajemstvíni srdce mísila lítost, že Ascanio odchází, s jakousi úlevou, že ho tu už nemá.
Mladík měl zatím opravdu špatnou náladu: zlobil se na Benvenuta, že mu uložil tak podivný úkol, a také se zlobil na sebe, že toho nedovedl lépe využít, ale hlavně na paní Perrinovou, která se provinila tím, že ho odvedla právě ve chvilce, kdy se mu zdálo, že Colombiny oči mu říkají, aby zůstal.
A jakmile dueňa byla s ním o samotě, vyptávala se, proč vlastně přišel. Ascanio jí odpověděl hodně uvážlivě, rozhodl se, že si na ní vynahradí svou neobratnost:
"Cíl mé návtěvy, drahá paní, je požádat vás, abyste mi ukázala celý palác Nesle."
"Ukázat vám palác Nesle!" zvolala paní Perrinová. "A proč ho chcete navštívit?"
"Abychom viděli, zda se nám hodí, zda se nám v něm bude dobře bydlet a zda stojí vůbec za to, abychom se sem stěhovali."
"Cože, abyste se stěhovali? Vy jste ho najali od pana prévóta?"
"Ne, ale Jeho Veličenstvo nám ho dává."
"Jeho Veličenstvo vám ho dává?" volala čím dál tím udivenější paní Perrinová.
"Do úplného vlastnictví," odpověděl Ascanio.
"Vám?"
"Ne, mně právě ne, dobrá paní, ale mému pánovi."
"A kdo je váš pán, mladý muži, to s prominutím? Jistě nějaký cizí velmož?"
"Víc než to, paní Perrinová velký umělec, který schválně přijel z Florencie sloužit Jeho nejkřesťanštějšímu Veličenstvu."
"Ach! Ach!" divila se ta dobrá paní, která to dobře nechápala. "A co váš pán dělá?"
"Co dělá? Všecko prsteny, aby šije mohly dívky navlékat, konvice na stůl králům, sochy pro svatostánky bohů, a když nemá právě co dělat, obléhá nebo hájí města, jak ho právě napadne vylekat císaře nebo uklidnit papeže."
"Ježíši Kriste!" zvolala paní Perrinová. "A jak se váš pán jmenuje?". 63

"Jmenuje se Benvenuto Cellini."
"To je divné, já to jméno neznám," šeptala ta paní. "A čím je?"
"Klenotník."
Paní Perónová na Ascania vytřeštila oči.
"Klenotník!" šeptala. "Klenotník! A vy si myslíte, že pan prévót jen tak ustoupí svůj palác nějakému. klenotníkovi?"
"Když neustoupí, tak mu ho vezmeme."
"Násilím?"
"Tak násilím."
"Ale váš pán se doufám neodváží postavit se proti panu prévótovi."
"Postavil se již třem vévodům a dvěma papežům."

"Ježíši Kriste! Dvěma papežům! Není doufám kacíř?"
"Je katolík jako vy nebo já, paní Perrinová, uklidněte se, a satan není ani trochu náš spojenec. Ale když nemáme na své straně dábla, máme krále."
"Ach, ano, ale pan prévót má ještě něco lepšího."
"A koho?"
"Má na své straně paní d Étampes."
"Tak je to vyrovnané."
"A když pan ďEstourville odmítne?"
"Mistr Benvenuto si palác vezme."
"A když se v něm pan Robert opevní jako v citadele?"
"Mistr Cellini palác bude dobývat."
"Pan prévót má čtyřiadvacet zbrojnošů, pomyslete na to."
"Mistr Benvenuto Cellini má deset učedníků, jak vidíte, je to stále vyrovnané, paní Perrinová."
"Ale pan ďEstourville je sám statný zápasník; na turnaji, co byl při svatbě Františka L, byl jeden z bojujících a každého, kdo se opovážil se s ním utkat, shodil ze sedla na zem."
"Dobrá, paní Perrinová, tak takového právě Benvenuto hledal, nikdy nenašel v zápase svého mistra, a když pan ďEstourville shodil všechny soupeře ze sedla, ovšem s tím, že za čtrnáct dní ti soupeři vašeho prévóta byli zase na nohou živí a zdraví, pak ti, kdo měli co dělat s mým pánem, se nezvedli nikdy a za tři dny je uložili do hrobu."
"To všecko špatně dopadne, to špatně dopadne," šeptala 64

paní Perrinová. "Říká se, že se v dobývaných městech dějí strašné věci, mladý muži."
"Uklidněte se, paní Perrinová," odpověděl se smíchem Ascanio. "Budou to mírní vítězi."
"Já to jen říkám," prohodila paní Perrinová, kterou asi nermoutilo, že si ponechává oporu mezi dobyvateli, "protože mám strach z prolévání krve. Vaše sousedství, jak chápete, nám může být jen velmi milé, v tomhle zakletém místě totiž není žádná společnost a pan ďEstourville nás tady zavřel, dceru i mne, jako dvě jeptišky do kláštera, ačkoliv jsme zaplať pánbůh nesložily žádný slib. A není dobře člověku samotnému, jak říká Písmo, a když Písmo říká člověk, myslí se tím také žena. Nemyslíte, mladý muži?"
"To je jasné."
"A my tu jsme samotné, a proto také v tom ohromném sídle smutné."
"Ale copak vás nikdo nenavštěvuje?" zeptal se Ascanio,
"Ježíši Kriste, jsme na tom hůř než jeptišky, jak jsem to říkala. Jeptišky alespoň mají rodiče nebo přátele, kteří je chodí navštěvovat ke mříži. Mají refektář, kde se scházejí, mluví a povídají si. Moc slavné to není, já vím, ale něco to přece jen je. K nám chodívá jen pan prévót občas udělat kázání své dceři, je z ní myslím čím dál hezčí dívka, a to je její jediný zločin! A taky hubovat mě, protože ji nehlídám dost přísně, a to přitom nikdy na nikoho nepohlédne a krom těch pár slov, co promluví na mne, otevře ustájen při modlení! A tak, mladý muži, nikomu prosím vás neříkejte, že jste tu byl, že jsem vás po Velkém Nesle provázela já a že jste potom ještě byl na kus řeči v Malém."
"Cože!" zvolal Ascanio. "Po prohlídce Velkého Nesle se tedy mohu vrátit s vámi do Malého? Budu tedy mluvit se."
Ascanio se zarazil, uvědomil si, že jeho radost zašla příliš daleko.
"Já si, mladý muži, nemyslím, že by bylo zdvořilé, když jste se už představil slečně Golombě, a ta je celkem vzato v otcově nepřítomnosti paní domu, i když jste chtěl mluvit jen se mnou, tak si nemyslím, jak jsem už řekla, že by bylo hezké odejít a neříci jí ani sbohem. Jinak jestli vám to nevyhovuje, můžete odejít rovnou z Velkého Nesle, má svůj vchod."

"Ne, ne, kdepak!" volal Ascanio. "Já, paní Perrinová, se můžu také chlubit dobrým vychováním a uměním chovat se dvorně k dámám. Jenom, paní Perrinová, abychom to sídlo honem navštívili, protože to moc spěchá."
A teď, když Ascanio věděl, že se má vracet Malým Neslem, velice pospíchal, aby měl Velký Nesle za sebou. A poněvadž paní Perrinová stále měla tichý strach, aby ji prévót nepřekvapil, právě když ho nejméně čeká, nechtěla Ascania zdržet, vzala svazek klíčů, pověšený u jedněch dveří, a vedla Ascania vpřed.
Podívejme se tedy s Ascaniem krátce po paláci Nesle, kde se budou od nynějška odehrávat hlavní výjevy příběhu, který vám vypravujeme.
Palác nebo spíše zámek Nesle, jak se mu v těch dobách obecně říkalo, byl na levém břehu Seiny, jak už naši čtenáři vědí, na místě, kde později stál palác Nevers a kde potom postavili mincovnu a Institut. Zakončoval Paříž na

jihozápadní straně, za jeho hradbami byl totiž už jen městský příkop a zelené trávníky PréauxClercs. Postavil ho koncem osmého století Amaury, pán na Nesle v Pikardii. Pak ho odkoupil roku 1308 Filip Krásný a udělal z něho svůj královský zámek. Roku 1520 byla od zámku oddělena věž Nesle, jež pamatovala hýření a krev, most nad příkopem a brána; věž potom na nábřeží zůstala sama chmurná jako hříšnice, jež tu činí pokání.
Ale panství Nesle bylo naštěstí dosti rozsáhlé a to oddělení věže nebylo znát. Zámek Nesle byl veliký, zabíral místo celé vesnice; vysoké zdi, v nichž byla proražena gotická brána s obloukem a malá branka pro služebnictvo, ty ji chránily před nábřežím. Vstupovalo se nejprve na velký dvůr, obehnaný zdmi, ta druhá čtvercová zeď měla branku vlevo a bránu vzadu. Když šli branou vlevo, jako právě přišel Ascanio, uviděli půvabnou malou stavbu v gotickém stylu 14. století; to byl Malý Nesle, na jihu měl zvlášť svou vlastní zahradu. Když šli naopak branou vzadu, měli vpravo celý kamenný palác Velký Nesle, opatřený dvěma věžemi, strmými střechami se zábradlími, s hranatým průčelím s vysokými barevnými okny a s dvaceti korouhvičkami, skřípajícími ve větru. Tady by mohli bydlet tři dnešní bankéři.
Když jste pak šli dále rovně, dostali jste se do všemožných 66

zahrad, kde jste našli míčovnu, místo na házení kruhů, slévárnu, zbrojnici, potom kurníky, ovčíny, stáje a chlévy, tam by se dnes vešly tři dnešní statky. Musíme říci, že všechno bylo tuze zanedbané a ve špatném stavu, mistr Raimbault a jeho pomocníci stěží stačili udržovat zahradu Malého Nesle, kde Colomba pěstovala květiny a paní Perrinová zeleninu. Ale všechno bylo velké, plné světla, budovy byly pevné, postavené pečlivě a nákladně, mohla tu být nejnádhernější dílna celého světa.
I kdyby to místo bylo daleko méně vhodné, Ascaniovi by se stejně zalíbilo, hlavní pro něho přece bylo přiblížit se ke Golombě.
Ostatně to bylo krátké prohlížení; hbitý mladík obratem ruky všudy prošel, všechno viděl a ocenil. Když to paní Perrinová, která se marně snažila mu stačit, viděla, dala mu prostě ten svazek klíčů, které jí na konci prohlídky poctivě vrátil.
"A teď jsem vám, paní Perrinová, k službám," prohlásil Ascanio.
"Tak se na chvilku vrátíme do Malého Nesle, mladý muži, když se mnou souhlasíte, že se to sluší."
"Jak by ne. Jinak by to byla strašná nezdvořilost."
"Ale ať se před Colombou ani nezmíníte o účelu své návštěvy!"
"Ach, bože, o čem s ní tedy budu mluvit?" zvolal Ascanio.
"To vám dělá potíže, mládenečku? Copak jste neříkal, že jste klenotník?"
"To jsem říkal."
"No tak povídejte o špercích. To je hovor, který potěší srdce i té nejopatrnější. Jsme přece Eviny dcery nebo ne? A když jsme, máme rády to, co se třpytí. Ostatně chudák děvče má v této samotě tak málo zábavy, zeje pro ni pravé požehnání, když ji to něco trochu potěší. Pravda, při jejím věku by pro ni bylo potěšení dobře se vdát. A taky ani jednou nezapomenu panu Robertovi, jak jen k nám přijde, zašeptat do ucha: Tak tu ubohou dívčinu vdejte, jen ji vdejte."
Paní Perrinová si neuvědomovala, že tato důvěrnost by mohla v Ascaniově duši vyvolat dohady o jejím postavení u pana prévóta, vydala se zpět k Malému Nesle a vrátila se s Ascaniem do pokoje, kde zanechala Colombu. 67

l
Colomba byla ještě zamyšlená a zasněná, a seděla stejně, jak jsme ji tu opustili. Jen snad dvacetkrát zvedla hlavu a podívala se na dveře, kterými odešel ten hezký mladík, takže člověk, který by sledoval její opakované pohledy, by si mohl pomyslet, že mladíka očekává. Sotva však Colomba uviděla dveře, jak se pohnuly ve veřejích, dala se opět do práce tak horlivě, že si ani paní Perrinová, ani Ascanio nepomysleli, že tu práci přerušila.
Jak uhodla, že se mladík vrací s dueňou, by mohl vysvětlit jen magnetismus, kdyby v té době už byl objeven.
"Vedu vám zpět našeho dárce svěcené vody, drahá Colombo, protože je to on osobně a já ho dobře poznala. Chtěla jsem ho pustit branou Velkého Nesle, ale upozornil mě, že se s vámi nerozloučil. Pravda, neřekla jste mu předtím ani slovíčko, a chválabohu nejste přece ani jeden, ani druhý němý."
"Paní Perrinová.," zašeptala zmateně Colomba.
"No co? Nemusíte se tak červenat. Pan Ascanio je slušný mladý člověk, jako vy jste rozumná slečna. Ostatně jak se zdá je dobrý umělec ve špercích, drahokamech a jiných tretkách, jaké se obyčejně hezkým děvčatům líbí. Přijde vám něco ukázat, holčičko, jestli si budete přát.""Já nic nepotřebuju," zašeptala

Colomba.
"Ted je to možné, ale musíme doufat, že neumřete jako poustevnice v téhle prokleté samotě. Je vám šestnáct let, Colombo, a přijde den, kdy budete hezká nevěsta, jaké se dávají všelijaké šperky, a pak velká dáma, která všemožné ozdoby bude potřebovat. No a je lépe dát přednost šperkům tohoto mladíka než šperkům od některých jiných, kteří se mu jistě nevyrovnají."
Colomba byla jako na skřipci. Ascania předpovědi paní Perrinové těšily velice málo a všiml si Colombina trápení; pospíchal ubohé dívce na pomoc, přímý rozhovor byl pro ni tisíckrát snadnější než ten monolog přes tlumočnici.
"Ó, slečno," spustil, "neodmítejte mi tu milost, že bych vám směl přinést některé své práce; teď se mi zdá, že jsem je dělal pro vás a při práci na vás myslel. Ó ano, věřte mi to, my umělečtí klenotníci občas ke zlatu a drahokamům přimísíme své vlastní myšlenky. Do těch čelenek, které koš runují vaše hlavy, do náramků, které svírají vaše pažCj do náhrdelníků, objímajících vaše šíje, do těch květů, ptáčků, 68

andělíčků a chimér, které vám necháváme šeptat u uší, občas vkládáme vlastní uctivé zbožňování."
A jako věrný popisovatel musím říci, že při těch milých slovech Colombino srdce roztávalo, protože tak dlouho němý Ascanio konečně promluvil, a hovořil tak, jak se jí zdálo, že by měl mluvit, protože dívka bez vzhlédnutí na sobě cítila oheň jeho pohledu upřeného na ni, a už pouhý cizí přízvuk toho hlasu přidával těm slovům, pro Colombiny uši novým a neznámým, hluboký a neodolatelný tón snadného a lahodného jazyka lásky, kterému mladé dívky rozumějí dříve, než se naučí mluvit.
"Já vím dobře," pokračoval Ascanio s očima stále upřenýma na Colombu, "já vím, že my umělci nic nepřidáváme k vaší kráse. Neučiníme boha bohatším, když ozdobíme jeho oltář. Ale aspoň váš půvab obklopíme vším něžným a krásným, jako jste vy samy, a když my chudí a pokorní tvůrci toho okouzlení a lesku vidíme z hloubi svých stínů, jak jdete ve svém světle, utěšujeme se ve své nicotnosti pomyšlením, že naše umění vás pozvedá ještě více."
"Ó, pane," odpověděla stále zmatená Colomba, "ty krásné věci mi budou pravděpodobně vždycky cizí nebo mi nebudou k užitku. Žiji v osamocení a v příšeří, a místo aby mě to osamocení a šero tížilo, přiznám se, že je mám ráda, přiznám se, že bych v nich chtěla zůstat navždy, a přece se přiznám, že bych chtěla vidět ty ozdoby, ne pro sebe, ale pro ně samé, ne abych šije navlékla, ale abych je obdivovala."
Colomba se třásla, že snad již řekla příliš mnoho, a bála se snad, že by řekla ještě více, a tak při posledních slovech pozdravila a odcházela tak rychle, že v očích člověka obeznalého v takových věcech by odchod prostě vypadal jako útěk.
"Dobře, budiž," řekla paní Perrinová, "tak se teď trošičku smiřuje s koketností. A musím říci, že mluvíte jako kniha, mladý muži. Ano, opravdu bych věřila, že ve vaší zemi znáte tajemství, jak si získat lidi. Důkaz toho je, že jste mě, jak tu jsem, zapletl hned do svých zájmů, a čestně! Přeju vám, aby vám pan prévót neudělal nic zlého. Tak na shledanou, mladý muži, a vyřiďte svému pánovi, ať si dá na sebe pozor. Upozorněte ho ode mne, že pan ĎEstourville je tvrdý jako ďábel a tuze vlivný u dvora. A tak kdyby mi váš pán chtěl věřit, vzdal by se úmyslu bydlet v Nesle, 69

l
především úmyslu zmocnit se ho násilím. Pokud jde o vás, my se uvidíme, viďte? Ale především nevěřte, co říkala Colomba, ta je už jen tím, co zdědila po nebožce matce, bohatší, než by měla být, aby si dopřávala dvacetkrát nákladnější rozmary, než jí nabízíte vy. A pak, poslyšte, přineste také něco jednoduššího třeba si pomyslí na to, aby mi dala dárek. Chválabohu nejsem ještě ve věku, abych si odřekla všecko strojení. Rozumíte, viďte?"
Poněvadž paní Perrinová usoudila, že pro lepší pochopení je potřebí přidat ke slovům i gesto, opřela si ruku o mladíkovu paži. Skutečně mu to připadalo jako sen. Nechápal, že je u Colomby, a pochyboval o tom, že právě viděl ten bílý zjev, jehož melodický hlas ještě doznívál v jeho uších, že lehýnká postava, která právě před chvilkou byla před jeho očima, je skutečně ta dívka, za jejíž pohled by včera a ještě dnes ráno obětoval život.
A tak byl ještě celý rozradostněly přítomným štěstím i nadějí v budoucnost a sliboval paní Perrinové, cokoliv chtěla, ani ji moc neposlouchal, co žádá. Co mu na tom záleželo! Vždyť byl ochoten dát vše, co má, za to, že znovu uvidí Colombu!
Pak si pomyslil, že by nebylo vhodné protahovat návštěvu, a rozloučil se s paní Perrinovou slibem, že zítra přijde znovu.

Když Ascanio vyšel z Malého Nesle, potkal téměř u brány dva muže, kteří sem přicházeli. Podle způsobu, jak se jeden z nich na Ascania podíval, poznal, a to spíš než podle jeho obleku, že to asi bude prévot.
A jeho podezření se změnilo v jistotu, když viděl, že ti muži klepou na vrata, ze kterých právě vyšel; litoval, že neodešel o chviličku dříve, protože kdo může říci, že jeho neopatrnost nebude vykládána ve zlém Colombě?
Aby Ascanio svou návštěvu zbavil dojmu důležitosti a předpokládaje, že se prévót na něho dívá, odcházel a ani se neohlédl po tom zákoutí, jediném, kde by chtěl v té chvíli být králem.
Když se vrátil do dílny, našel Benvenuta v jistých starostech. Ten muž, s nímž se před návštěvou setkali na ulici, byl Primaticcio, který jako dobrý přítel přiběhl Celliniho upozornit, že při té dopolední návštěvě Františka I. se neopatrnému umělci podařilo znepřátelit si na smrt paní vévodkyni d Étampes. PO

VII
SNOUBENEC A PŘÍTEL
Jeden z obou mužů, kteří vstupovali do paláce Nesle, když Ascanio odtud odcházel, byl skutečně pan Robert ĎEstourville, pařížský prévót. Pokud jde o druhého, brzy se dovíme, kdo to byl.
A tak pět minut po tom, co Ascanio odešel a Colomba ještě stála s nastraženýma ušima ve svém pokoji, kam se utekla celá zamyšlená, přiběhla za ní paní Perrinová a oznámila dívce, zeje tu otec a čeká ji v sousedním pokoji.
"Otec!" zvolala Colomba polekaně.
Potom dodala hodně potichu:
"Panebože, panebože, snad ho nepotkal?"
"Ano, váš otec, drahé dítě," pokračovala paní Perrinová, odpovídajíc na tu část věty, kterou zaslechla, "a je s ním druhý starší pán, kterého neznám."
"Druhý starší pán!" řekla Colomba a pudově se zachvěla. "Panebože, paní Perrinová, co to znamená? To je poprvé za ty dva tři roky, co můj otec sem nejde sám!"
Ale dívenka přes svůj strach musela přece jen uposlechnout, znala totiž otcovu netrpělivost; sebrala tedy svou odvahu a vstoupila do pokoje, odkud před chvilkou odběhla, a na rtech měla úsměv, protože přes svůj strach, jaký nevědomky a poprvé pociťovala, měla pana ĎEstourville ráda jako pravá dcera, a třebaže se prévót vůči ní nijak neprojevoval, dny jeho návštěv v paláci Nesle byly mezi těmi smutnými, jednotvárnými dny označeny jako sváteční.
Colomba se k němu blížila podávajíc mu ruku a pootvírajíc ústa, ale prévót jí nedal čas ani na polibek, ani na přivítání. Jen ji vzal za ruku a vedl ji před cizího pána, který tu stál opřený u krbu plného květin.
"Drahý příteli," řekl mu, "představuji ti dceru,"
Potom promluvil na dceru;
mi

"Colombo," dodal, "to je hrabě ĎOrbec, králův pokladník a váš budoucí manžel."
Colombě unikl slabý povzdech, ale hned jej umlčel smysl pro společenské chování; protože jí však poklesávaly nohy, opřela se o lenoch jedné židle.
Mámeli pochopit vše hrozné, co za nynějšího rozpoložení Colombina ducha bylo v tom nečekaném představení, musíme vědět, jaký byl hrabě ď Oř beč.
Pan Robert ĎEstourville, Colombin otec, jistě nebyl žádný krasavec; v jeho hustém obočí, které se vraštilo při sebemenší fyzické nebo duševní překážce, jaká se mu postavila do cesty, se zračil jakýsi rys tvrdosti a v celé jeho statné postavě bylo něco těžkopádného a neobratného, což málo mluvilo v jeho prospěch; ale vedle hraběte ĎOrbec vypadal stále jako archanděl Michael vedle draka. Prévótova hranatá hlava a její příliš výrazné rysy ohlašovaly alespoň jeho rozhodnost a sílu, zatímco jeho malé, živé šedé rysí oči oznamovaly alespoň bystrost, ale hrabě ĎOrbec byl drobný, hubený a suchý, ruce měl dlouhé jako pavouk, hlas pisklavý jako komár a pomalý byl jako hlemýžcf, zkrátka byl nejen ošklivý, nýbrž ohyzdný, a v jeho ohyzdnosti byla jakási hloupost a zloba. Hlavu měl skloněnou k rameni, úsměv podlý a oči zrádné.
A také Colomba při pohledu na toho hrozného tvora, kterého jí představovali jako manžela, když měla srdce, mysl i oči ještě plné krásného mladíka, který právě odešel z tohoto pokoje, nemohla, jak jsme řekli zadržet povzdech, ale tím se její síla vyčerpala a Colomba zůstala bledá a zchlazená, jen se ve své hrůze dívala na otce.
"Já se ti, drahý příteli, omlouvám za Golombiny rozpaky," pokračoval prévót. "Předně je to malá divoška, která odtud nevyšla celé dva roky, jak víš, doba nebyla právě dobrá pro hezká děvčata. A pak jsem udělal chybu, že jsem jí o svých plánech vůbec nic neřekl předem, ostatně to bylo zbytečné, poněvadž má

rozhodnutí nepotřebují před uskutečněním žádné schvalování. A také neví, kdo jsi, a že se svým jménem, se svým bohatstvím a s přízní paní d Étampes můžeš dosáhnout všeho. Ale až to uváží, ocení čest, jakou nám prokazuješ, když chceš spojit svůj starý slavný rod s mladou urozeností našeho rodu. Doví se, že přítel, kterého znám už čtyřicet let." 72

"Dosti, příteli, prosím dosti!" přerušil ho hrabě.
Potom se obrátil ke Colombě s tou drzou a důvěrnou jistotou, která se tolik lišila od ostýchavosti ubohého Ascania:
"No tak, no tak, vzpamatujte se, milé děvčátko, a přivolejte zpět na své tváře krásnou barvu, která vám tak sluší! Ach, panebože, já vím, co to je mladé děvče, no tak, dokonce i mladá žena, protože jsem se už dvakrát ženil, maličká! No tak, podívejte se, nesmíte se tak lekat, doufám aspoň, že se mě nebojíte, co?" dodal domýšlivě hrabě, vypjal se a sáhl si rukama po svých hubených opelichaných knírech. "Váš otec nedělá dobře, že mi tak náhle dává titul manžela, který vždycky trochu vzrušuje mladé srdce, když ho slyší poprvé. Ale vy si zvyknete, maličká, a budete ho nakonec říkat sama těmi svými krásnými ústy. No tak, no tak, zase blednete. Pro pánaboha, myslím, že omdlí."
A ďOrbec roztáhl paže, aby Colombu zachytil, ale ta se vztyčila, ustoupila o krok, jako by se ho bála dotknout jako hada, a našla v sobě sílu říci několik slov:
"Promiňte, pane, promiňte, otče," zakoktala. "Promiňte, to nic není, ale já si myslela, já doufala..,"
"Co jste si myslela? V co jste doufala? No tak, řekněte to honem!" odpověděl prévót míře na ni podrážděně svýma živýma ostrýma očima.
"Že mi dovolíte zůstat stále s vámi, otče," pokračovala Colomba. "Od matčiny smrti máte jen mou lásku, mou péči, a já myslela."
"Mlčte, Colombo," odpověděl přísně prévót. "Nejsem ještě tak starý, abych potřeboval ošetřovatelku. A vy jste ve věku, kdy se můžete osamostatnit."
"Ech, bože," vmísil se ďOrbec znovu do řeči. "Rozhodněte se pro mne bez tolika okolků, má milá. Se mnou budete šťastná, jak jen člověk může být, a kdekdo vám bude záviděť, to vám přísahám. Jsem bohatý, k sakru, a doufám, že mi budete dělat čest. Půjdete ke dvoru, a s klenoty, které vám bude moci záviděť neříkám královna, ale i sama paní d Étampes."
Nevím, co ta poslední věta připomněla Colombině srdci, ale červeň se jí znovu objevila na tvářích a podařilo se jí hraběti přes přísné pohledy, jimiž ji zastrašoval otec, odpovědět: 73

"Požádám otce, pane hrabě, aby mi alespoň dal čas, abych si vaši nabídku rozmyslela."
"Co to znamená?" zvolal prudce pan ďEstourville. "Ani hodinu, ani minutu. Od této chvíle jste snoubenka hraběte, rozumíte, a byla byste jeho žena už dnes večer, kdyby hrabě nemusil za hodinu odjet na své panství v Normandii. Vy víte, že má vůle platí jako rozkaz. Uvažovat, hrome! DOrbecu, nechme tu upejpalku! Od této chvíle je tvá, drahý příteli, a přijdeš si pro ni, kdy chceš. A teď se půjdeme podívat na vaše budoucí sídlo."
DOrbec chtěl ještě zůstat, aby dodal pár slov k těm, co právě řekl, ale prévót ho vzal pod paží a mrzutě ho odváděl. Spokojil se tedy tím, že Colombu pozdravil svým zlomyslným úsměvem a odešel s panem Robertem.
Hned po nich druhými dveřmi přišla paní Perrinová; slyšela prévóta zvýšit hlas a běžela sem, protože tušila, že prévót dceru hubuje jako obyčejně. Přišla včas, aby chytla Colombu do náruče.
"Och, panebože, panebože!" naříkala ubohá dívka a zastírala si oči rukama, jako by už nechtěla vidět toho ohavného hraběte ďOrbec, třebaže tu už nebyl. "Och, panebože, takhle to mělo skončit? Ó, mé růžové sny! O, mé smutné naděje! Všechno je tedy ztracené, zhaslé a mně nezbývá než umřít!"Nemusíme se ani ptát, zda takové zvolání, když při tom byla Colomba tak slabá a bledá, polekalo paní Perrinovou a zda při všem leknutí nebyla zvědavá. A poněvadž si zase Colomba potřebovala ulevit, vyprávěla v hořkých slzách své důstojné vychovatelce, co se stalo mezi otcem, hrabětem ďOrbec a jí. Paní Perrinová uznala, že snoubenec není ani mladý, ani hezký, ale protože se podle ní děvčeti mohlo jako nejhorší neštěstí stát, že by zůstala starou pannou, hlásala Colombě, že celkem vzato lépe vzít si manžela starého a ošklivého, ale bohatého a mocného, než nemít žádného. A protože tato teorie pobuřovala Colombino srdce, dívka se uchýlila do svého pokoje a nechala paní Perrinovou s její živou fantazií, v které si už dělala tisíce plánů do budoucna pro dny, kdy se z místa dueni slečny Colomby vyšvihne k hodnosti společnice paní hraběnky ďOrbec.
V té době zatím prévót a hrabě začínali prohlídku Velkého Nesle, jako o hodinu

dříve paní Perrinová s Ascaniem. 74

Bylo by prazvláštní, kdyby stěny, o kterých se říkává, že mají uši, měly také oči a ústa a vypravovaly těm, kdo vejdou, co viděly a slyšely od těch, kdo odešli.
Ale protože stěny mlčely a snad se smály po způsobu stěn prévótovi i hraběti, mluvil svrchu řečený pokladník.
"Opravdu," poznamenal již cestou po nádvoří od Malého Nesle k Velkému, "ta maličká je tuze hezká. Takovou ženu právě potřebuji, drahý ďEstourville, hodnou, nevzdělanou a dobře vychovanou. Až přejde první bouře, počasí se ustálí na slunečnu, to mi věřte. Já se v tom vyznám. Každé děvčátko sní o mladém, hezkém, vtipném a bohatém manželovi. Ach, panebože, mám aspoň polovinu těch vlastností, jaké se ode mne požadují. Málo mužů by mohlo tvrdit totéž, tedy to už je hodně."
Potom přešel od své nastávající ke svému budoucímu obydlí a hovořil opět tím pisklavým chtivým tónem o domě jako o nevěstě:
"Právě jako ten starý palác Nesle, na mou čest! To je nádherné sídlo, to ti musím blahopřát. Tam se báječně vejdeme, žena, já i mé pokladnictvl. Tady by byl náš byt, tady kanceláře a tam zase služebnictvo. Jenže je to všechno trochu omšelé. Ale s jakýmsi vydáním to už najdeme snadno způsob, jak to udělat, aby se to zaplatilo z peněz Jeho Veličenstva , bude to pro nás skvělé. Abych nezapomněl, jsi si jist, ďEstourville, že ti tohle panství zůstane? Měl bys dát svůj nárok na ně do pořádku. Pokud si vzpomínám, král ti je nedal."
"Nedal, to je pravda," namítl se smíchem prévót, "ale nechal mě, abych šije vzal, a to je skoro stejné."
"Ano, ale někdo druhý by ti mohl vyvést to, že by o ně řádně požádal."
"Och, toho bych šeredně přivítal, až by chtěl nárok uplatnit. Když si jsem jist podporou paní d Étampes, udělal bych to tak, aby pořádně svého nároku litoval. Ne, ne, jsem klidný a palác Nesle mi náleží stejně, drahý příteli, jako má dcera Colomba náleží tobě. Odjeď klidně a brzy se vrať."
Když prévót říkal tato slova, o jejichž pravdivosti ani on, ani jeho společník neměli žádný důvod pochybovat, objevila se třetí osoba, uváděná zahradníkem Raimbaultem, na prahu brány do čtvercového dvora u zahrad Velkého Nesle. Byl to vikomt de Marmagne. I75

Byl to také uchazeč o Colombu, ale neúspěšný. Ten velký zrzavý ničema měl růžové tváře, byl samolibý, drzý a povídavý, k ženám dotěrný, často jim sloužil za pláštík jejich skutečné lásky, pyšný na své postavení královského písaře, poněvadž při tom postavení se dostával do styku s Jeho Veličenstvem, jako se s ním dostávali do styku jeho chrti, papoušci a opice. A prévót se také nedal oklamat takovou zdánlivou přízní a povrchní důvěrností, jaké de Marmagňe měl u Jeho Veličenstva; říkalo se, že za to vděčí jen málo mravnému konání své služby. Ostatně vikomt de Marmagňe již dávno utratil celé své rodinné jmění a neměl jiné příjmy než královu štědrost. Ale tyto příklady štědrosti mohly jednoho dne zaniknout a pan Robert ďEstourville nebyl tak bláhový, aby se ve věci tolik důležité spoléhal na nálady krále, velmi známého svou náladovostl. Odmítl tedy velice mírumilovně vikomta tím, že se mu svěřil pod pečetí tajemství, že ruku své dcery již dávno zaslíbil jinému. Zásluhou toho, že se prévót svěřil a odůvodnil své ne, vikomt de Marmagňe a pan Robert ďEstourville zůstali navenek nejlepšími přáteli, ačkoliv vikomt od té doby prévóta nenáviděl a prévót zase ztratil k vikomtovi důvěru, protože de Marmagňe svým přátelstvím a usměvavým chováním nemohl zakrýt svůj hněv před člověkem tak zkušeným, jako byl pan Robert, zvyklý u dvora prohlížet šero srdcí. Kdykoliv tedy prévót uviděl přicházet vikomta, čekal, že od hosta vyslechne špatné zprávy, pronášené s uplakanou lítostí a s předstíraně promyšlenou bolestí, které jen přikapávaly jed do rány.
A s hrabětem ďOrbec se vikomt takřka znepřátelil, bylo to dokonce jedno z mála nepřátelství u dvora, které bylo snadno viditelné. DOrbec opovrhoval vikomtem, protože Marmagňe nebyl bohatý a nemohl proto vystupovat, jak by se na urozeného pána slušelo. Marmagňe opovrhoval ďOrbecem, protože hrabě byl starý, a tím ztratil možnost líbit se ženám; a konečně se navzájem nenáviděli, protože kdykoliv se octli na společné cestě, pokaždé jeden druhého šidili.
A tak se oba dvořané, jakmile se uviděli, pozdravili tím chladným výsměšným úsměvem, s jakým se setkáváme jen v předsíních paláců; znamená: "Ach, kdybychom oba nebyli takoví zbabělci, už dávno by jeden z nás byl mrtev!" 76

Poněvadž patří k povinnostem dějepisce, aby říkal dobré i zlé, musíme jim přiznat, že se omezili jen na ten pozdrav a úsměv a že hrabě ďOrbec bez jediného dalšího slova s vikomtem de Marmagňe se v prévótově doprovodu hned odebral k

bráně, která právě vpustila jeho nepřítele.
Dodejme, že by se přes rozdělující je nepřátelství dočasně spojili, jakmile by šlo o to, aby společně uškodili někomu třetímu.
Hrabě ďOrbec odešel a prévót zůstal sám se svým vikomtem de Marmagňe.
Sel k němu s veselým výrazem, vikomt ho očekával se smutnou tváří.
"Vy, drahý pane prévóte, vypadáte velice vesele," přerušil ticho vikomt.
"A vy, drahý pane de Marmagňe, se zase tváříte smutně," odpověděl mu prévót.
"Neštěstí mých přátel, ubohý pane ďEstourville, mě totiž trápí stejně jako mé vlastní."
"Ano, ano, já znám vaše srdce," řekl prévót.
"A zvláště když jsem vás viděl tak veselého s vaším nastávajícím zetěm, s hrabětem ďOrbec svatba vaší dcery s ním už není žádné tajemství a já vám k tomu blahopřeji."
"Víte přece, že jsem vám už dávno řekl, že Colombina ruka je zaslíbená, drahý pane de Marmagňe."
"Ano, ale já opravdu nevím, jak můžete souhlasit s tím, že tak milá dcera od vás odejde."
"Ó, já se s ní nerozejdu," namítl pan Robert. "Můj zeť hrabě ďOrbec dá přenést přes Seinu celé své pokladnictví a bude bydlet ve Velkém Nesle, zatímco já ve volném čase budu v Malém."
"Ubohý příteli!" řekl de Marmagňe potřásaje hlavou s hlubokým zármutkem; jednu ruku si opřel o prévótovu paži a druhou si stíral z očí slzu, která ovšem neexistovala.
"Jakže, říkáte ubohý příteli?" zeptal se pan Robert, "Aha, vy mi chcete něco oznámit?"
"Copak jsem první, kdo vám tu nepříjemnou zprávu poví?"
"Jakou! No tak, mluvte!"
"Vy víte, drahý pane prévóte, že na tomto světě člověk
mi

musí všecko brát klidně, a znáte přísloví, které se nám dobře hodí, protože v něm je celá lidská moudrost." "A které přísloví? Dopovězte to." "Člověk míní, drahý příteli, člověk míní a bůh mění." "A co jste mínil, že to bůh změnil? No tak, dopovězte to a bude to."
"Vy jste určil palác Nesle svému zeti a dceři?" "Jistě a doufám, že tam za čtvrt roku budou bydlet." "Nemylte se, drahý pane prévóte, nemylte se, palác Nesle už není váš. Promiňte mi, že jsem vám udělal ten zármutek, ale myslel jsem si, když vím, jak se snadno rozčílíte, že bude lépe, když se tu novinku dovíte z úst přítele, který vám ji poví s patřičnými ohledy, než od nějakého nezdvořáka, který vám ji z radosti nad vaší nehodou surově hodí do tváře. Bohužel, drahý příteli, palác Velký Nesle už není váš." "A kdo mi ho vzal?" "Jeho Veličenstvo."
"Jeho Veličenstvo?"
"Právě ono, a tak vidíte, že se to neštěstí nedá napravit."
"A kdy?"
"Dnes ráno. Kdyby mě nezdržela služba v Louvrů, přišel bych vám to říci dříve."
"To vás asi obelhali, pane de Marmagne, to mí nepřátelé
rádi šíří nepravdivé zprávy a vy je předčasně opakujete."
"Mám řadu důvodů, pro které bych chtěl, aby to byla
pravda, ale naneštěstí mi to nikdo neříkal, já to slyšel sám."
"Vy jste slyšel co?"
"Slyšel jsem krále, jak sám dává starý Nesle někomu jinému."
"A kdo to je?"
"Jeden italský dobrodruh, jistý klenotník, kterého třeba znáte podle jména, intrikáň, jmenuje se Benvenuto Cellini; přišel přede dvěma měsíci z Florencie, král je bůhvíproč do něho celý blázen, dnes ho navštívil ráno s celým dvorem v paláci kardinála di Ferrara, kde si ten domnělý umělec zařídil dílnu."
"A vy jste byl u toho, vikomte, když král uděloval Velký Nesle tomu bídákovi?"
"Byl jsem u toho," odpověděl de Marmagne tím, že ta slova pečlivě a se zřejmou rozkoší hláskoval. 78

"Ach, ach!" ulevil si prévót. "To budu čekat toho vašeho dobrodruha, jak se přijde ujmout královského daru."
"Cože, vy byste chtěl odporovat?"
"Jistěže."
"Královu rozkazu?"
"Božímu nebo ďáblovu rozkazu, zkrátka všem rozkazům, které mě odsud budou vyhánět."

"Dejte si pozor, dejte si pozor, prévóte," namítl vikomt de Marmagne. "Jednak se vystavujete královu hněvu, jednak je sám Benvenuto Cellini nebezpečnější, než si myslíte."
"Víte, kdo jsem, vikomte?"
"Předně má přízeň Jeho Veličenstva pravda dočasnou, ale má."
"Víte, že já, pařížský prévót, zastupuji Jeho Veličenstvo v Cháteletu, že tam sedím na trůně v krátkých kalhotách a v plášti s límcem, po boku mám kord a na hlavě klobouk s péry a v ruce držím velitelskou hůlku potaženou modrým sametem?"
"A pak vám povím, že se ten prokletý Ital rád pouští do boje jako rovný s rovným se všemožnými knížaty, kardinály a papeži."
"Víte, že mám zvláštní pečeť, která ověřuje pravost listin?"
"Prý ten prokletý rváč klidně bodá a zabíjí každého, kdo se mu postaví."
"Nevíte, že mám k službám neustále čtyřiadvacet ozbrojenců?"
"Prý zaútočil na nějakého klenotníka, na kterého se zlobil, uprostřed čety šedesáti mužů."
"Zapomínáte, že palác Nesle má opevnění, ve zdech střílny a nad branami hrazení, odkud můžeme na obléhající lít smůlu, a to nepočítám městské hradby, z jedné strany je vůbec nedobytný."
"Tvrdí se, že se v dobývání vyzná jako Bayard nebo generál Antonio Leyra."
"To uvidíme."
"Toho se obávám."
"A já na to čekám."
"Poslyšte, smím vám dát radu?"
"Dejte, jestliže je krátká." 79

"Nepokoušejte se bojovat se silnějším, než jste sám."
"Ubohý dělník z Itálie silnější než já? Vikomte, vy mě rozčilujete."
"Jde snad o čest? Mohl byste toho litovat. Vím, o čem mluvím."
"Vikomte, to už přestává všechno!"
,,,Uvědomte si, že má za sebou krále."
"Dobrá, a já paní d Étampes."
"Jeho Veličenstvu se může nelíbit, že někdo vzdoruje jeho vůli."
"To jsem už udělal, pane, a s úspěchem."
"Ano, já vím, ve věci mýtného přes most v Nantes. Ale."
"Jaké ale?"
"Ale člověk nic nebo aspoň mnoho neriskuje, když vzdoruje králi, který je slaboch a dobrák, ale riskuje všechno, když se dá do boje s člověkem tak hrozným a silným, jako je Benvenuto Cellini."
"K čertu, vy chcete, vikomte, abych se zbláznil?"
"Naopak, chci, abyste se umoudřil."
"Tak dost, vikomte, už dost, ten ničema, to vám přísahám, mi draze splatí tuhle chvíli, kterou mi vaše přátelství uchystalo."
"Dejž to bůh, prévóte, dejž to bůh!"
"Tak dobrá, jiného mi nechcete nic?"
"Ne, ne, nemyslím," prohodil vikomt, jako by přemýšlel o další zprávě, která by se dobře hodila k první.
"Tak dobrá, sbohem!" zvolal prévót.
"Sbohem, ubohý příteli!"
"Sbohem."
"Já vás aspoň varoval!"
"Sbohem."
"Nebudu si muset nic vyčítat, to mě utěšuje."
"Sbohem. Sbohem."
"Mnoho štěstí! Ale já pochybuji, to vám musím oznámit, když říkám to přání, že se vyplní."
"Sbohem! Sbohem! Sbohem!"
"Sbohem!"
A vikomt de Marmagne se vzdycháním a bolestínským obličejem stiskl prévótovi ruku, jako by se s ním loučil navždy, a odcházel; paže napřahoval k nebi. 80

Prévót ho doprovázel a sám za ním zavřel vrátka do ulice.
Chápeme, že ta přátelská rozmluva neobyčejně rozbouřila panu ĎEstourville krev a pohnula mu žlučí. A tak hledal, na kom by si mohl vylít zlost; najednou si vzpomněl na mladíka, kterého viděl odcházet z Velkého Nesle, když přicházel s hrabětem ĎOrbec. Raimbault byl tady, a tak nemusel dlouho hledat člověka, který mu o tom neznámém mladíkovi poví; kývl velitelsky na zahradníka ten pohyb nepřipouštěl žádné vzpírání a zeptal se ho, co ví o mladíkovi.
Zahradník odpověděl, že se ten chlapec, o němž pán chce mluvit, přišel jménem

krále podívat na Velké Nesle. Zahradník si pomyslel, že to nemůže rozhodnout sám, a dovedl ho k paní Perrinové, která ho ochotně provedla celým palácem.
Prévót se vřítil do Malého Nesle, aby požádal důstojnou dueňu o vysvětlení, ale naneštěstí právě odešla nakoupit zásoby na běžný týden.
Zbývala mu Colomba, ale prévót nemohl ani předpokládat, že by mladého cizince viděla, když paní Perrinové předůtklivě nakázal, aby dcera nemluvila s hezkými mladíky, a tak o tom s Colombou ani nepromluvil.
Poněvadž ho povinnosti volaly zpět do Velkého Cháteletu, řekl Raimbaultovi s pohrůžkou, že ho okamžitě propustí, když někoho pustí do Velkého nebo Malého Nesle, ať je to kdokoliv a přijde jménem kohokoliv, především ne toho bídného dobrodruha, který se sem vloudil.
A tak když Ascanio druhý den přišel se šperky, jak mu navrhla paní Perrinová, Raimbault otevřel jen malé zamřížované okénko v brance a řekl mu, že do paláce Nesle nikdo nesmí, zvláště pak ne on.
Ascanio odcházel zoufalý, jak si dovedeme představit, ale musíme poznamenat, že ani na chviličku neobviňoval Colombu z toho zvláštního přivítání. Dívenka se na něho přece podívala jen jednou a řekla jen jedno, ale v tom pohledu bylo tolik skromné lásky a v té větě tolik láskyplné hudby, že Ascaniovi její slova od včerejška zněla v srdci jako andělský zpěv.
Pomyslel si tedy právem, že to byl pan Robert ĎEstourville, kterého včera viděl, a ten že dal ten strašný příkaz, jehož je obětí, 81

VIII
PŘÍPRAVA ÚTOKU A OBRANY

Sotva se Ascanio vrátil do dílny a vylíčil Benvenutovi tu část své návštěvy, která se týkala popisu zámku Nesle, mistr uznal, že se mu po všech stránkách hodí, a pospíšil si k prvnímu tajemníkovi královských financí panu de Neufville a požádal ho o darovací listinu. Pan de Neufville si vyžádal jeden den lhůtu, aby si ověřil, že nárok mistra Benvenuta je správný, a ačkoliv klenotník považoval za dosti drzé, že mu tajemník nevěří na slovo, uznal nutnost úřední cesty a vrátil se tam druhý den, tentokrát však odhodlaný neslevit panu de Neufville už ani půl hodiny.
Dostavil se tedy druhý den přesně na minutu. Byl ihned uveden, což mu připadalo jako dobré znamení.
"Tak co, milostivý pane," zeptal se Benvenuto, "Ital je lhář, nebo mluvil pravdu?"
"Naprostou pravdu, drahý příteli."
"To jsem rád."
"A král mi nařídil, abych vám vystavil pravoplatnou darovací listinu."
"Rád ji přijmu."
"Ale přece jen.," zaváhal tajemník financí.
"Nu, copak ještě?"
"Přece jen, kdybyste dovolil, dal bych vám dobrou radu."
"Dobrou radu? To je safra vzácnost, pane tajemníku, dejte mi ji."
"Dobře, rád bych vám poradil, abyste pro svou dílnu hledal jiné místo, než je Velký Nesle."
"Opravdu?" divil se posměvačně Benvenuto. "Vy si myslíte, že se mi nebude hodit?"
"Ale naopak! Pravda mě dokonce nutí uznat, že jen těžko najdete lepší."
"Co tedy vadí?" 82

"Palác totiž patří příliš vysoce postavené osobnosti, o kterou se neotřete beztrestně."
"Já sám patřím šlechetnému francouzskému králi," odpověděl Cellini, "a neustoupím nikdy, pokud budu jednat jeho jménem."
"Ano, ale v naší zemi je každý pán králem ve své domácnosti, mistře Benvenuto, a při vyhánění prévóta z domu, který obývá, jste v nebezpečí života."
"Člověk musí dříve či později zemřít," odpověděl mravoučně Cellini.
"Tak vy jste odhodlán."
"Zabít ďábla dříve, než by mě zabil on. V tom se na mne spolehněte, pane tajemníku. Ať se tedy pan prévót dobře drží, stejně jako každý, kdo bude stát v cestě králově vůli, zvláště když bude pověřen tu vůli provádět Benvenuto Cellini."
Potom už pan Nicolas de Neufville nechal svých lidumilných rad a předstíral, že je potřebí všelijakých náležitostí, aby mohl vystavit listinu. Benvenuto se však klidně posadil a prohlásil, že z toho místa neodejde, dokud listinu nedostane, a že se tu třeba i vyspí, budeli to nutné. Ostatně to předvídal a doma oznámil, že se snad dnes nevrátí.

Když to pan Nicolas de Neufville uviděl, rozhodl se listinu vydat, ať už se pak stane cokoliv, a listinu Benvenutovi Cellinimu vystavil, přece jen však pana Roberta ĎEstourville upozornil, že listinu napsal, protože musil, jednak z královy vůle, jednak proto, že klenotník je vytrvalý.
A Benvenuto Cellini se vrátil domů, neříkal nic o tom, co udělal, jen svou darovací listinu uzavřel do skříně, kam dával své drahokamy, a vrátil se klidně ke své práci.
Zpráva, kterou prévót dostal od tajemníka financí, dokazovala, že Benvenutovi stále záleží na úmyslu zmocnit se paláce Nesle po dobrém nebo násilím. A tak se prévót zajišťoval, převedl do paláce Nesle svých čtyřiadvacet ozbrojenců, rozestavil po hradbách stráže a chodil do Cháteletu, jen když to jeho služba nevyhnutelně vyžadovala.
Ale dny ubíhaly, Cellini se klidně věnoval své začaté práci a neriskoval ani nejmenší zaútočení. Ale prévót věřil, že ten zdánlivý klid je pouhý uskok a že jeho protivník chce, aby ochabl ve své bdělosti, a pak Cellini zaútočí znenadání. A tak pan Robert stále napínal zrak i sluch, nedopřál si ani 83

chvilku oddechu od válečnických myšlenek a dostával z toho stavu, který nebyl ani válka ani mír, jakousi horečku z čekání, jistou závrať z úzkosti, která hrozila v případě, že by trvala dlouho, zešílením podobným jako u guvernéra Andělského hradu; už nejedl, málo spal a vůčihledě hubl.
Občas náhle vytasil kord, začal šermovat proti zdi a volal:
"Tak ať si přijde, tak ať si přijde, bídák! Ať přijde, já ho čekám."
Benvenuto nepřicházel.
Ale pan Robert ĎEstourville měl také chvíle klidu, kdy sám sebe přesvědčoval, že klenotník má asi jazyk delší než kord a že se nikdy neodváží provést své odsouzeníhodné záměry. V jedné z takových chvilek Colomba vyšla ze svého pokoje, uviděla ty válečné přípravy a zeptala se otce, oč jde.
"O potrestání jednoho darebáka, to je vše," odpověděl jí prévót.
A protože trestat bylo prévótovo povolání, Colombě ani nenapadlo zeptat se, kdo je ten darebák, jehož trest se chystá; měla sama tolik starostí, že se spokojila s tím prostým vysvětlením.
Pan Robert skutečně způsobil pouhým slovem strašnou změnu v dceřině životě; ten život, až dosud tak sladký, jednoduchý, nenápadný a osamělý, plný poklidných dnů a tichých nocí, se nyní podobal jezírku rozbouřenému vichřicí. Až dosud občas neurčitě cítívala, že její duše spí a srdce je prázdné, ale domnívala se, že ten smutek pochází z osamělosti, a jistou prázdnotu přičítala tomu, že hned v dětství ztratila matku. A hle, najednou mysl, srdce i duše byly plné, ale bolesti.
Ó jak ted litovala toho času nevědomosti a klidu, kdy všední, ale bdělé přátelství paní Perrinové téměř stačilo k jejímu štěstí, toho času naděje a víry, kdy s budoucností počítala jako s přítelem, konečně té doby dětinské důvěry, kdy věřila v otcovu náklonnost. Bohužel nyní ta budoucnost znamenala ohavnou lásku hraběte ĎOrbec, otcova náklonnost byla ctižádost, která se jen tvářila jako otcovská láska. Proč jen je jedinou dědičkou urozeného jména a velkého bohatství, proč se nenarodila jako dcera nějakého bezvýznamného měšťana, který by ji měl rád a pečoval o ni. 84

To by se mohla setkat s tím mladým umělcem, s hezkým Ascaniem, který by jí zřejmě mohl dát tolik štěstí a lásky.
Ale když bušení srdce a ruměnec ve tváři Colombu upozorňovaly, že obraz mladého cizince zaměstnává její mysl už příliš dlouho, násilně zaháněla sladký sen tím, že si stavěla před oči smutnou skutečnost. Ostatně jakmile otec před ní promluvil o svých plánech s vdavkami, výslovně zakázala paní Perrinové přijímat Ascaniovy návštěvy, ať už by se děly pod jakoukoliv záminkou, a pohrozila jí, že by všecko řekla otci, kdyby paní Perónová neuposlechla. Poněvadž guvernantka usoudila, že bude vhodné mlčet o nepřátelských plánech Ascaniova mistra z obavy, aby jí nevyčítali spoluvinu, ubohá Golomba si myslela, že z této strany není nic nového.
Ale nesmíme si ani na chvíli myslet, že se ta milá dívenka smířila s tím, že se obětuje otcově rozkazu. Ne, celá její bytost se bouřila při pomyšlení na manželství s mužem, kterého by nenáviděla, kdyby byla s to si ujasnit své pocity vůči němu. A tak se pod jejím krásným bílým čelem rojilo na tisíc myšlenek, až dosud její mysli cizích, myšlenek na odboj a vzpouru, které až dosud považovala za zločinné, a modlila se k bohu za odpuštění. A tu si vzpomněla, že si půjde kleknout před Františka I. na kolena. Ale slýchala tiše vykládat, že za mnohem strašnějších okolností to napadlo Dianu de Poitiers a že při tom přišla o čest. Paní d Étampes by jí také mohla ochránit, dokonce zachránit, když bude chtít.

Ale bude chtít? Nevysměje se nářkům mladé dívky? Takový pohrdavý a posměvačný úsměv už přece viděla na otcových rtech, když ho prosila, aby si ji nechal u sebe, a ten úsměv ji strašně ranil.
Colomba tedy měla za útočiště jen boha a také skutečně chodila na klekátko snad stokrát za den zapřísahat všemohoucího pána, aby jí v její skleslosti seslal pomoc do konce těch tří měsíců, které ji ještě dělily od strašného snoubence, nebo kdyby pomoc na tomto světě nebyla možná, aby jí alespoň dovolil odejít za matkou.
Ascaniův život byl rozrušený stejně jako život dívky, kterou miloval. Od chvíle, kdy mu Raimbault oznámil, že mu je zakázán přístup do paláce Nesle, snad už dvacetkrát byl časně ráno, než někdo vstal, nebo večer, kdy všichni spali, snít někde u těch vysokých zdí, které ho oddělovaly od Co85

lomby. Ale ani jednou zjevně, ani pokradmu se nepokusil vniknout do zakázané zahrady. Měl ještě tu panickou úctu mládí; ta hájí milovanou ženu i proti samé lásce, které se musí později obávat.
Ale to Ascaniovi nebránilo, aby při cizelování zlata, zasazování perel nebo diamantů nespřádal nerozumné sny, a to ani nepočítáme ty, které v sobě nosil při ranních procházkách nebo v noci ve svém neklidném spánku. A ty sny se upínaly především ke dni, zpočátku tolik obávanému a nyní toužebně očekávanému, kdy se Benvenuto má stát pánem paláce Nesle; Ascanio totiž svého pána znal a věděl, že celý ten zdánlivý klid je ticho sopky, která se chystá vybuchnout. Cellini oznámil, že výbuch nastane příští neděli; Ascanio tedy nepochyboval o tom, že příští neděli Cellini svůj záměr provede.
Pokud ten záměr mohl posoudit ze svých procházek kolem paláce Nesle, neuskuteční se bez nesnází, na zdech viděl neustále stráže; Ascanio pozoroval na paláci všechny známky pevnosti. Jestliže se zaútočí, budou se bránit, a poněvadž to nevypadalo, že by se pevnost chtěla vzdát, bylo zřejmé, že dojde ke zteči.
A v takovém vrcholném okamžiku má Ascaniova rytířkost najít příležitost, jak se projevit. Bude snad boj, dojde k průlomu, snad také k ohni. A něco takového potřebuje! Hlavně oheň! Oheň, který ohrozí Colombin život! To se vrhne na nepevné schodiště, po hořících trámech, proběhne hořícími místnostmi. Uslyší její volání o pomoc, doběhne k ní, pozvedne ji umírající a téměř omdlelou do náručí, odnese ji plameny, přitiskne ji k sobě, ucítí tlukot jejího srdce na svých prsou a bude dýchat její dech. Pak po tisícerém nebezpečí ji položí k nohám jejímu zoufalému otci a ten ji pak dá za odměnu tomu, kdo ji zachránil.
Nebo také s ní bude prchat po nějakém nepevném můstku přes oheň, noha mu uklouzne a oba spadnou spolu a uhoří, vydechnou naposled společně při prvním a posledním polibku. Takové nouzové řešení nepřipadalo člověku s tak nepatrnými nadějemi, jako měl Ascanio, ještě docela špatné, protože kromě blaženosti žít spolu připadá zamilovaným jako další možné štěstí společná smrt.
Všichni naši hrdinové tedy byli ve dne v noci neklidní kromě Benvenuta Celliniho, který se tvářil, že na své ne86

přátelské plány k paláci Nesle úplně zapomněl, a kromě Scozzone, která o nich nevěděla.
Ale když ten týden uběhl, za různého vzrušení, jaké jsme popisovali, a při svědomité práci Benvenuta Celliniho, který se činil každý den téměř za ten týden dokončil hliněný model svého Jupitera , nadešla sobota. Asi v pět hodin odpoledne si Benvenuto oblékl drátěnou košili, přes ní kabátec, řekl Ascaniovi, ať ho doprovodí, a kráčel k paláci Nesle. Když Cellini došel k samým zdem, obešel je, zkoumal slabá místa a přemítal o plánu obležení.
Útok nebude snadný, to říkal již prévót svému příteli de Marmagne, to dosvědčil Ascanio svému mistrovi, a konečně to viděl i sám Benvenuto. Palác Nesle měl cimbuří i s mezerami na vrhání ohně, dvojité opevnění k řece, a navíc příkopy a městské hradby směrem k PréauxClercs; bylo to pevné, důstojné feudální obydlí, které se může dobře obhájit už samo sebou, zde postačí dobře zavřít vchody, a tím se bez pomoci zvenčí odeženou lapkové a zloději, jak se jim v té době říkalo, a navíc v případě potřeby i králové lidé. Ostatně se v té zábavné době často lidé musili postarat sami o svou ochranu i stráž.
Když Benvenuto skončil obhlídku podle všech pravidel antické i moderní strategie, pomyslel si, že před obléháním musí vyzvat pevnost, aby se vzdala, a šel zaklepat na malou branku paláce, kudy již jednou vešel Ascanio. A tak jako Ascaniovi i jemu se otevřelo jen malé zamřížované okénko; tentokrát se v něm však místo mírumilovného zahradníka objevila bojovná tvář biřice.
"Co chcete?" zeptal se biřic cizince, který právě zaklepal na branku paláce Nesle.
"Převzít palác, jeho vlastnictví bylo postoupeno mně, Benvenutu Cellinimu,"

odpověděl klenotník. "Dobrá, čekejte," řekl počestný zbrojnoš. A pospíšil si podle příkazu, jaký dostal, jít to ohlásit panu ďEstourville.
Za chvilku přišel s prévótem ten se neukázal, se zatajeným dechem se schovával v jednom rohu s částí své posádky, aby mohl lépe poslouchat a posoudit závažnost případu.
"Nevíme, co to má znamenat," prohlásil zbrojnoš jako odpověď. 87

"Tak odevzdejte panu prévotovi tento pergamen," řekl Benvenuto Cellini. "Je to ověřená kopie darovací listiny."
A podal pergamen okénkem.
Zbrojnoš zmizel podruhé, ale protože mu k odevzdání stačilo natáhnout ruku, okénko se téměř hned zas otevřelo.
"Tady je odpověď," řekl zbrojnoš a podával mříží pergamen roztrhaný na kusy.
"Dobrá," řekl nato Cellini s naprostým klidem.
A potěšen pozorností, s jakou Ascanio sledoval jeho obhlídku místa a bystrými mladíkovými poznámkami o přípravách k dobývání, vracel se do dílny a cestou tvrdil svému žákovi, že by se mohl stát velkým vojevůdcem, kdyby se neměl stát ještě větším umělcem, což bylo v očích Celliniho mnohem více.
Druhý den vyšlo na obzoru nádherné slunce, Benvenuto už včera požádal dělníky, aby přišli do dílny, třebaže je neděle, a nikdo z nich nechyběl.
"Mládenci," řekl jim mistr, "já vás najal pro zlatotepectví, a ne pro boj, to je jisté. Ale za ty dva měsíce, co jsme spolu, se už dost navzájem známe, abych se mohl v případě opravdové potřeby na vás spolehnout, jako se vy vždycky a ve všem můžete spolehnout na mne. Víte, oč teď jde: tahle budova není pro nás vhodná, máme tu málo místa a vzduchu, a tak se nemůžeme pustit do velkých prací nebo pořádně slévat. A král, to jste byli sami svědky, mi ráčil dát větší a pohodlnější obydlí, ale vzhledem k tomu, že nemá kdy se starat o takové drobnosti, ponechal péči o nastěhování mně samotnému. Ale to obydlí, které mi král tak šlechetně dal, mi nechtějí vydat, musím si ho tedy vzít. Poroučí tam dosud pařížský prévót proti rozkazu Jeho Veličenstva zdá se, zeje to v této zemi možné a ten neví, s kým má tu čest: jakmile mi někdo něco odmítá, vyžaduji to; jakmile mi vzdoruje, beru si to násilím. Chcete mi pomáhat? Netajím vám, že je to nebezpečné. Znamená to svést bitvu, pustit se do zteče a jiných málo nevinných radovánek. Není se tu co bát policie nebo hlídek, máme souhlas Jeho Veličenstva; ale může se stát, že někdo padne, mládenci, a tak jestliže někdo chce jít jinam nebo zůstat doma, ať se neostýchá, já chci jen odhodlaná srdce. Jestli mě necháte samotného s Pagolem a s Ascaniem, nemusíte mít 88

starosti. Nevím, jak to udělám, ale vím, že ostudu mít nebudu. Ale jestli mi, jak doufám, půjčíte své paže a srdce, přísahám při Kristu, že na to Prévót i jeho úřad doplatí. A teď, když řádně víte, oč jde, mluvte: chcete jít se mnou?"
Křičeli jednomyslně:
"Všude, mistře, všude, kam nás povedete."
"Výborně, mládenci. Tak se chcete té legrace zúčastnit?"
"Všichni!"
"V tom případě tedy do toho! Jdeme se pobavit!" křičel Benvenuto, konečně byl ve svém živlu. "Už dost dlouho rezavím. Sem s odvahou, sem s kordy! Zaplať pánbůh, pěkně si s nimi zašermujeme! Víte, mládenci, stateční přátelé, musíme se vyzbrojit, ujednat si plán a připravit útok, ať se každý vystrojí na boj s kordy, a ten bude hezky veselý! Dám vám hned všechny zbraně, co mám, na útok i obranu, dále si vyberte z těch na stěně, co kdo potřebuje! Ach, hodilo by se nám pěkné dělo, no, místo toho máme hákovnice, arkebuzy, píky, kordy a dýky; dále drátěné košile, helmice a kyrysy. Tak honem, honem! Oblečme se na ten bál, hudbu zaplatí pan prévót."
"Hurá!" vykřikli všichni najednou.
A v dílně bylo plno ruchu, hluku a příprav, radost se podívat, jak mistrův elán rozproudil srdce a rozjasnil obličeje. Zkoušeli kyrysy, mávali kordy, tasili dýky, smáli se a zpívali, jako by se chystali na nějaký večírek nebo maškarní zábavu. Benvenuto přecházel sem tam, jednoho učil šermovat, druhému pomáhal zapnout opasek a cítil, jak mu krev proudí rychleji, tohle byl jeho pravý život.
A jeho tovaryši mezi sebou stále žertovali, vtipkovali o svém válečnickém oblečení a měšťanské neobratnosti.
"Hej, mistře," křičel jeden. "Podívejte se na Simona Leváka, jak si připjal kord na stejný bok jako my! Musíš na pravou stranu přece, na pravou!"
"A Jehan," odpovídal Simon, "ten drží halapartnu jako biskup pastýřskou hůl!"
"A Pagolo!" říkal Jehan. "Obléká si dvojí drátěnou košili!"
"Proč ne?" říkal Pagolo. "Němec Hermann se přece také obléká jako rytíř z dob císaře Rudovousá." 89

A skutečně člověk, kterému říkali Němec Hermann, což bylo označení trochu nadbytečné, protože křestní jméno samo svým německým složením dostatečně oznamovalo, že nositel pochází ze Svaté říše římské německého národa, byl pokryt železem od hlavy až k patě a vypadal jako obrovitá socha, jaké v té době umění spočívaly na hrobech rytířů. A tak Benvenuto, třebaže síla toho tovaryše z kraje za Rýnem byla v dílně příslovečná, Hermanna upozornil, že mu asi v takovém krunýři nebude příjemně, bude se těžko pohybovat a jeho síla tím nic nezíská, spíše ztratí. Ale Hermann místo odpovědi přiskočil ke stolici tak lehce, jako by měl sametové šaty, sňal se zdi obrovské kladivo, zatočil s ním nad hlavou a udeřil s ním třikrát do kovadliny tak mocně, že kovadlina při každé ráně zajela o palec do země. Na takovou odpověď nebylo co namítnout, a Benvenuto také pokynul uctivě hlavou i rukou na znamení, že je spokojen.
Jen Ascanio se strojil do boje mlčky a o samotě; pořád měl jisté obavy z následků výpravy, která se chystala, protože Golomba mu třeba neodpustí účast na boji s otcem, zvláště pokud v boji dojde k nějakému neštěstí, a tak bude mít sice blíže k ní samotné, ale dále od jejího srdce.
Scozzone zase byla napůl veselá, napůl neklidná, jednak se totiž smála, jednak plakala. Změna a boj jí vyhovovaly, ale ran a šermování se bála, přípravy na boj toho šotka bavily, ale žena se chvěla před následky boje.
Benvenuto viděl, jak se v ní sváří radost i pláč, šel k ní a řekl:
"Ty, Scozzone, zůstaneš doma s Rupertou, nachystáš pro raněné cupaninu a pro zdravé dobrou večeři."
"To tedy ne!" zvolala Scozzone. "Já půjdu s vámi. S vámi jsem statečná, že se prévót i celá jeho banda bude bát, ale tady sama s Rupertou bych umřela neklidem a strachem."
"Ó, s tím nikdy nebudu souhlasit," odpověděl Benvenuto. "To by mě příliš rušilo pomyšlení, že se ti může něco zlého stát. Budeš se za nás modlit, holčičko, a čekat nás."
"Poslyšte, Benvenuto," bránila se dívka, která najednou dostala nápad. "Chápete, že tu nemohu zůstat klidná, zatímco tam můžete být raněn a třeba umřít. Ale je možné to všecko spojit dohromady: místo abych se modlila tady 90

v dílně, půjdu se modlit do nejbližšího kostela od toho paláce. Tak se mi nemůže nic stát a já se tam hned dovím o vítězství nebo porážce."
"Tak budiž," odpověděl Benvenuto. "Ostatně je samozřejmé, že nepůjdeme zabíjet nebo se sami dát zabít, abychom před tím nešli zbožně na mši. Tak ujednáno, stavíme se v kostele GrandsAugustins, ten je něj blíž k paláci Nesle, a tam tě, holčičko, necháme."
Když skončili s přípravami a domluvili se, vypili každý pohár burgundského. Přibrali k útočným a obranným zbraním kladiva, kleště, žebříky a provazy a vydali se na cestu nějako četa vojáků, ale vždy jen dva a dosti daleko od sebe, aby nebudili pozornost.
Ne že by v oné době přepadení bylo vzácnější než dnes třeba vzpoura nebo změna na ministerstvu, ale budiž popravdě řečeno, že si obvykle na takové obveselení nevybírali neděle ani polední hodiny, a bylo potřebí vší odvahy Benvenuta Gelliniho, ostatně podepřené pocitem, zeje naprosto v právu, aby riskovali takový pokus.
Tak naši hrdinové došli jeden po druhém do chrámu GrandsAugustins, uložili své zbraně a nářadí u kostelníka, přítele Šimona Leváka, a zbožně se šli na mši pomodlit k bohu o milost, aby pobili co nejvíce zbrojnošů.
Ale musíme přece jen prozradit, že přes vážnost situace a při vší své neobyčejné zbožnosti, s jakou se měl obrátit k bohu, Benvenuto sotva vešel do chrámu, projevil známky neobyčejné nesoustředěnosti; trochu dále od oltáře, ale na druhé straně chrámové lodi, si četla v obrázkové modlitební knize mladá dívka tak kouzelně krásná, že by opravdu vzrušila pozornost i světce, a tím spíše sochaře. Umělec za těchto okolností překážel křesťanovi. A tak se dobrák Cellini nedovedl zdržet, aby se o svůj obdiv nerozdělil, a protože Kateřina, klečící po jeho levé straně, by asi byla příliš přísná na rozptýlení mistra Benvenuta, obrátil se na pravou stranu k Ascaniovi a chtěl mu říci, aby se podíval na tu překrásnou dívčí hlavu.
Ale směr Ascaniových očí už nemusil opravovat, sotva mladík vstoupil do chrámu, upřel zrak na dívku a už oči neodtrhl.
Benvenuto viděl, že ho zaujalo totéž pozorování, a spokojil se s tím, že do něho strčil loktem. 91

"Ano," řekl Ascanio, "to je Colomba. Viďte, mistře, že je krásná?"
Byla to skutečně Colomba; její otec nečekal útok v poledne a dovolil jí, ovšem

ne bez jistého zdráhání, aby se šla pomodlit do kostela GrandsAugustins. Pravda, Colomba velmi naléhala, byla to poslední útěcha, která jí zbyla. Paní Perrinová tu byla s ní.
"Ale, a kdo to je ta Colomba?" zeptal se přirozeně Benvenuto.
"Ach, pravda, vyji neznáte! Colomba je prévótova dcera, dcera samého pana Roberta ĎEstourville. Ze je krásná?" zeptal se podruhé.
"Ne," namítl Benvenuto, "to není Colomba. Víš, Ascanio, to je Hébé, bohyně mládí, Hébé, jakou ode mne chce král František I., Hébé, o jaké sním, modlil jsem se o ni k bohu a ona sestoupila na zem."
A Benvenuto, aniž si uvědomil, jak podivná směsice vzniká z představy Hébé, jež pozvedá při mši srdce k Ježíšovi, odříkával svou hymnu na krásu zároveň s modlitbou za zdar svých vojenských plánů. V jeho duši střídavě vítězil klenotník, katolík a stratég.
"Otče náš, jenž jsi na nebesích. Ale podívej se, Ascanio, jak má jemný a něžný obličej Posvěť se jméno tvé. Přijď království tvé. Buď vůle tvá jako v nebi, tak i na zemi. Jak je krásně rostlá! Chléb náš vezdejší, dejž nám dnes. A ty říkáš, že to okouzlující děvčátko je dcera toho pitomce prévóta, kterého chci zabít vlastní rukou? A odpusť nám naše viny, jakož i my odpouštíme našim viníkům. I kdybych měl spálit palác, abych se mu dostal na kůži. Amen!"
A Benvenuto se pokřižoval a nepochyboval o tom, že právě odříkal výtečnou nedělní modlitbu.
Mše skončila při všech těch starostech, které by mohly připadat trochu světské u člověka jiné povahy a jiné doby; u člověka tak impulsivního, jako byl Cellini, a v době, kdy Clément Marot přebásnil Sedmero žahnu kajícných na galantní verše, to bylo zcela přirozené.
Jakmile Kateřina a Benvenuto uslyšeli "Ite missa est", stiskli si ruce. Zatímco si mladá dívka utírala slzy a zůstávala v kostele, kde měla očekávat výsledek boje, Cellini a Ascanio odcházeli dívajíce se na Colombu, která nezvedla oči od své knihy. Za nimi šli jejich průvodci také ke kro92

pence se svěcenou vodou. Potom se rozešli a sjednali si schůzku ve slepé uličce blízko paláce Nesle.
Kateřina podle ujednání zůstala na hrubou mši, a stejně tak Colomba s paní Perónovou, ty přišly jen trochu dříve a byly na ranní mši, prostě jako by se tím připravovaly na hrubou. Ostatně ani netušily, že Benvenuto se svými chlapci se jim chystá uzavřít přístup do domu, odkud tak neopatrně odešly.
93

9 BOJ
Nastal rozhodující okamžik. Benvenuto rozdělil svých deset mužů na dvě skupiny: jedna se měla pokusit všemi možnými způsoby zdolat bránu paláce, druhé uložil, aby chránila první skupinu před útoky a výstřely z arbekuz nebo aby ranami kordem odháněla ty z obléhaných, kteří by se objevili na zdi nebo se pokusili o útok ven. Benvenuto velel osobně té druhé skupině a za svého zástupce si vybral Ascania. Potom postavil první skupině do čela našeho známého Hermanna, dobrého a statečného Němce, který jedním úderem kladiva rozplácl kovovou tyč a jednou ranou pěstí člověka; ten si vzal za zástupce malého Jehana, asi patnáctiletého rošťáka, hbitého jako veverka, chytrého jako opice a statečného jako páže; ten Goliáš si ho velmi oblíbil jistě proto, že neposedný kluk neustále dobráckého Němce popichoval. Malý Jehan se tedy hrdě postavil po bok svého vojevůdce k velké zlosti Pagola, který se ve svém dvojitém kyrysu pomalostí pohybů dost podobal komturově soše.
Když se tak rozdělili a naposled vykonali přehlídku zbraní i bojovníků, řekl ještě pár slov těm statečným lidem, kteří šli tak ochotně za něho vstříc nebezpečí, a snad smrti. Pak jim všem stiskl ruce, zbožně se pokřižoval a zvolal: "Vpřed!" A obě skupiny hned vyrazily a došly ve chvilce po Augustinském nábřeží, v té chvíli opuštěném, k paláci Nesle.
Benvenuto nechtěl zaútočit na nepřítele bez splnění všech formalit, jaké v podobném případě předpisuje zdvořilost; přišel s bílým kapesníkem na svém korde k malé brance paláce, u níž byl už včera, a zaklepal. Zeptali se ho jako včera zamřížovaným otvorem, co si přeje. Benvenuto znovu opakoval, že jde převzít palác, který mu král dal. Ale bylo to horší než včera, neprokázali mu ani čest, že by odpověděli.

A tak obrácen k brance zvolal hlasitě a pevně:
"Ohlašuji ti, Roberte ĎEstourville, pane de Villebon a pařížský prévóte, že mně, Benvenutu Gellinimu, klenotníku, sochaři, mechaniku a inženýrovi, Jeho Veličenstvo král František I. svobodně, jak bylo jeho právem, daroval do

vlastnictví Velký Nesle. A protože ho drze držíš a proti královu přání mi ho odmítáš vydat, oznamuji ti, Roberte ĎEstourville, pane de Villebon a pařížský prévóte, že jsem si ho přišel vzít násilím. A tak se braň, a jestliže z tvého odmítnutí pojde něco zlého, věz, že za to budeš ty odpovídat na zemi i v nebi, před lidmi i před bohem!"
Potom Benvenuto zmlkl a čekal; ale všechno zůstalo za zdmi tiché. Benvenuto tedy nabil arkebuzu a nařídil mužstvu, aby si přichystalo zbraně; shromáždil své velitele do řady, tedy sebe, Hermanna, Ascania a Jehana.
"Tak, chlapci, sami vidíte, že není možné se boji vyhnout. Jak to máme udělat?"
"Já vyrazím vrata," řekl Hermann. "Vy půjdete za mnou, to bude vše."
"A čím, Samsone?" ptal se ho Benvenuto Cellini.
Hermann se rozhlédl a všiml si na nábřeží trámu, který by čtyři obyčejní lidé měli co zvedat.
"Tím trámem," řekl.
A šel klidně pro trám, vzal si ho pod paži jako berana a vrátil se k svému veliteli.
Zatím se přece jen začínali lidé shlukovat a Benvenuto, podněcován davem, se chystal dát rozkaz k útoku; najednou se objevil na rohu ulice kapitán královských lukostřelců asi se šesti svými vojáky na koních, zřejmě ho nějaký konzervativní měšťan upozornil, co se chystá. Ten kapitán byl přítel pana prévóta, a třebaže dobře věděl, oČ jde, přišel k Benvenutu Cellinimu zřejmě doufal, že ho zastraší, a zatímco vojáci přehražovali Hermannovi cestu, řekl:
"Co chcete a proč tak rušíte klid tohoto města?"
"Kdo ruší opravdu klid," odpověděl Cellini, "je ten, kdo odmítá uposlechnout rozkazů krále, ne ten, kdo je pro vádí." ,
"Co tím míníte?" zeptal se kapitán.
"Chci tím říci, že tu mám královo nařízení vydané v předepsané formě panem de Neufville, tajemníkem královských financí, a král mi v něm dává palác Velký Nesle. Ale

lidé, kteří se tu uzavřeli v paláci, nechtějí rozkaz uznat, a tím mi upírají ten majetek. Ale ať už je to jak chce, naučil jsem se, když písmo říká, že máme dávat císaři, co je císařovo, že Benvenuto Cellini má právo na to, co je Benvenuta Celliniho."
"A místo abyste nám bránili v dobývání našeho paláce, měli byste nám pomoci," volal Pagolo.
"Mlč, šibale," dupl si Benvenuto, "já ničí pomoc nepotřebuji, slyšíš?"
"Právně máte pravdu," poznamenal kapitán, "ale ve skutečnosti ne."
"Jak to?" zeptal se Benvenuto a pocítil, že se mu krev žene do tváře.
"Máte pravdu, že se chcete ujmout svého majetku, ale děláte chybu, že tam chcete proniknout tímto způsobem, protože nic dobrého nezískáte, to vám říkám předem, když budete šermovat proti zdem. Mámli vám dát přátelskou radu, věřte mi, že byste se měl obrátit k soudu a podat žalobu například k pařížskému prévótovi. A ted sbohem a mnoho štěstí."
A kapitán královských lukostřelců odcházel s úsměškem, což způsobilo, že když lidé viděli smát se hodnostáře, zasmáli se také.
"Nu, kdo se směje naposled, ten se směje nejlépe," řekl Benvenuto Cellini. "Kupředu, Hermanne, kupředu!"
Hermann znovu uchopil trám, a zatímco se Cellini, Ascanio a asi tři obratní střelci postavili s arkebuzami tak, aby mohli střílet na zeď, postupoval jako živý katapult proti brance, o které usoudili, že by ji vyrazili snáze než velkou bránu.
Ale když se přiblížili ke zdi, začalo z ní padat krupobití kamenů, ačkoliv nikoho nebylo vidět; prévot dal kameny nanosit na hradbu jako druhou horní zed, a tak stačilo kameny jen postrčit, aby při pádu drtily obléhatele.
Když obléhající viděli to krupobití, ustoupili o krok dozadu. Ale nikdo nebyl při té strašné obraně raněn, jen Pagolo, který se těžko pohyboval v dvojitém kyrysu, nemohl uskočit tak rychle, jako ostatní, a jeden kámen ho zasáhl do paty.
Ale Hermann se staral o takové krupobití asi jako dub o kroupy a pokračoval v cestě k brance, kde se postavil jako 96

beranidlo a začal do ní bušit tak, že i při její síle bylo jasné, že takové otřesy dlouho nevydrží.
Benvenuto a jeho lidé zatím stáli s arkebuzami v rukou přichystaní střílet,

jakmile se někdo objeví na zdi; nikdo se však neukazoval. Velký Nesle jako by hájila neviditelná posádka. Benvenuto se začínal zlobit, že nemůže pomáhat svému statečnému Němci. Najednou si všiml staré věže Nesle, která stála o samotě na nábřeží a koupala se dole v Seině.
"Počkej, Hermanne," zvolal Cellini. "Počkej, chlapče, palác Nesle je náš, jako že se jmenuji Benvenuto Cellini a jsem klenotník."
Pak kývl na Ascania a na dva další mládence, aby šli za ním, běžel k věži, a zatímco Hermann poslušně podle mistrova rozkazu ustoupil o čtyři kroky, vztyčil svůj trám, jako drží Švýcar halapartnu, a čekal mimo dosah kamení na účinky velitelova slibu.
A jak Benvenuto předvídal, prévot skutečně zapomněl dát hlídat starou věž. Zmocnil sejí tedy bez odporu, vyběhl rychle po schodišti a v okamžiku byl na plošině. Plošina byla výše než zdi Velkého Nesle, jako se zvedá zvonice nad městem, takže obléhaní, kteří až dosud byli skryti hradbami, najednou byli vidět.
Zazněl výstřel arkebuzy, zasvištěl náboj a ozval se pád jednoho zbrojnoše, což oznámilo prévótovi, že se pravděpodobně běh věcí změní.
Hermann zároveň pochopil, že bude mít volné pole, vzal zase trám a začal znovu vyvracet branku, kterou ostatně v době toho krátkého příměří obléhaní upevnili.
A dav lidí, jakmile si uvědomil při svém obdivuhodném pudu sebezáchovy, že teď začne střelba a že diváci tragédie by mohli snadno utržit krvavou ránu, při Benvenutově výstřelu a při výkřiku raněného vojáka se rozprchli, jako když do vrabců střelí.
Zůstal tu jediný muž.
Ten muž byl písař Jakub Aubry, přišel v domnění, že si zahraje s míčem, na schůzku, kterou si minulou neděli ujednal s Ascaniem.
Stačil se rozhlédnout po bitevním poli a hned viděl, oč jde.
Při povaze, jakou Jakub Aubry měl, se nedalo pochybovat, jak se rozhodne. Hrát si s míčem nebo s arkebuzou,
to byla stále hra. Uhodl, že jeho přátelé patří k obléhajícím, a tedy se zařadil mezi ně.
"Nu, mládenci!" volal cestou ke skupině, která tu čekala, až branka povolí, aby se vrhli dovnitř. "Tak jste se pustili do malého obléhaní? Hrome, to neútočíte na nějakou chaloupku, ale podnikáte pořádný pokus. Je vás málo na takovou pevnost."
"Nejsme sami," řekl Pagolo a ovazoval si patu, Ukázal rukou na Benvenuta a jeho tři průvodce, kteří stříleli na zed tak pilně, že kamení začínalo padat řidčeji než zpočátku.
"Chápu, chápu, pane Achille," řekl Jakub Aubry. "Podobáte se mu asi některými vlastnostmi a kromě toho také zraněním na patě. Chápu, nahoře na věži je můj přítel Ascanio a pak jistě také mistr."
"Právě tak," řekl Pagolo.
"A ten člověk, co tak důkladně klepe na bránu, je také váš kamarád, viďte?"
"To je Hermann," řekl pyšně malý Jehan,
"Hrome, ten se činí!" řekl písař. "Musím mu jít složit svou poklonu."
A s rukama v kapsách, nestaraje se nijak o střely, které mu svištěly nad hlavou, šel blíže k statečnému Němci, který pokračoval ve své práci pravidelně jako stroj, běžící na plné obrátky.
"Nepotřebujete něco, drahý Goliáši?" řekl Jakub Aubry. "Jdu vám pomáhat."
"Mám žízeň," řekl Hermann, aniž ustal v práci.
"Hrome, to věřím. Z takové dřiny by se člověk mohl zbláznit. Rád bych tu měl pro vás soudek piva nebo moštu."
"Vodu," řekl Hermann. "Vodu."
"Vy se spokojíte s tímhle nápojem? Budiž! Máme tu řeku, za minutu vám posloužím."
A Jakub Aubry se rozběhl k Seině, nabral do čepice vodu a přinesl ji Hermannovi. Ten si postavil trám a vypil naráz všechnu tekutinu, která v čepici byla. Prázdnou vrátil písaři a poznamenal:
"Děkuji."
Vzal zase trám a dal se znovu do práce.
Za okamžik řekl:

"Běžte mistrovi oznámit, že to jde dobře, ať se připraví."
Jakub Aubry zamířil k věži a za chviličku byl u Ascania a Benvenuta Celliniho, kteří stříleli tak dobře z arkebuz, že už vyřadili asi tři muže z boje.
Ozbrojenci pana prévóta si začínali dobře rozmýšlet, než se šli postavit na zeď. Ale jak vzkázal Hermann Benvenutovi, branka začínala povolovat, a právě se prévót rozhodl, že se ještě naposled pokusí bránu uhájit, a povzbuzoval

ozbrojence tak dobře, že déšť kamenů začal znovu padat; ale hned nato se ozvaly dva výstřely z arkebuz, které znovu ochladily horlivost obléhaných, a ať pan Robert hrozil čímkoliv nebo sliboval cokoliv, zbrojnoši stáli klidně za zdí. Když to viděl pan Robert, šel tam sám, vzal velký kámen a chystal se ho shodit na Hermanna.
Benvenuto nebyl však člověk, který se dá snadno překvapit. Sotva uviděl neopatrného člověka, který se odvážil tam, kam už si nikdo netroufal, dal si arkebuzu na rameno, a byl by to konec pana Roberta, kdyby právě v okamžiku, kdy Cellini chtěl vystřelit, Ascanio nevykřikl a nestrčil rukou do hlavně. Rána vyšla do vzduchu. Ascanio totiž poznal Colombina otce.
V okamžiku, kdy se rozzlobený Benvenuto chtěl Ascania zeptat, co to provedl, kámen, vržený mocnou prévótovou rukou, dopadl Hermannovi přímo na přilbu. A ať už byla síla novodobého Titána sebevětší, nemohl vydržet náraz tohoto Pelionu; pustil trám z ruky, rozpřáhl paže, jako by hledal oporu, a když žádnou nenašel, zhroutil se s hrozným hlukem na zem; ztratil vědomí.
Obléhaní i obléhající vykřikli současně. Malý Jehan a tři nebo čtyři kamarádi, stojící poblíž, spěchali k Hermannovi, aby ho odnesli ode zdi a ošetřili ho, ale vtom se otevřely velká brána i branka paláce a prévót se v čele svých patnácti mužů vrhl k raněnému a šermoval i se svými zbrojnoši tak dobře, že malý Jehan i tři kamarádi museli ustoupit, třebaže je Benvenuto povzbuzoval výkřiky, aby vydrželi, že jim hned přijde pomoci. Prévót využil té chvilky ústupu: osm ozbrojenců uchopilo stále omdlelého Hermanna, jedni za paže, druzí za nohy a sedm se jich postavilo před ně, aby chránili jejich chystaný ústup s omdlelým, zatímco Cellini, Ascanio, Jakub Aubry a tři dělníci sbíhali dolů čtyři nebo pět poschodí, jež byla mezi plošinou a ulicí.

Když se pak Cellini objevil ve vratech věže, brána paláce se zavírala za posledním prévótovým ozbrojencem.
Nemohli si zakrývat, že to byl neúspěch, těžká ztráta. Cellini, Ascanio a jejich kamarádi sice vyřadili svou střelbou z arkebuz asi čtyři obležené, ale ztráta těch čtyř mužů ani zdaleka neznamenala pro prévóta tolik, jako ztráta Hermanna pro Celliniho.
Na okamžik nastalo mezi obléhajícími zděšení.
Náhle se Cellini s Ascaniem po sobě podívali.
"Mám nápad," řekl Cellini a podíval se vlevo, tedy směrem k městu.
"A já také," odpověděl Ascanio a podíval se vpravo, tedy směrem k polím.
"Objevil jsem způsob, jak vypudit posádku."
"A já, když vypudíte posádku, jak vám otevřít branku."
"A kolik lidí potřebuješ?"
"Jeden mi stačí."
"Vyber si."
"Jakube Aubry," zvolal Ascanio, "chcete jít se mnou?"
"Až na konec světa, drahý příteli. Jenže bych se nezlobil, kdybych měl nějakou zbraň, třeba nějaký kordík nebo dýku, prostě kousek železa, kdyby se naskytla příležitost."
"Nu tak si vezměte Pagolův kord," řekl Ascanio, "vidíte, že ho nemůže použít, když si pravou rukou drží patu a levou se křižuje."
"A na doplnění své výzbroje si vezměte mou dýku," řekl Cellini. "Bodejte, mladíku, ale nenechávejte ji v ráně, to byste raněnému dával příliš velký dárek, když jsem ji sám zdobil a jilec stojí bratru za sto dukátů."
"A čepel?" ptal se Jakub Aubry. "Jilec je jistě cenný, ale za těchto okolností mi záleží především na čepeli."
"Ta žádnou cenu nemá," odpověděl Benvenuto. "Tou jsem kdysi zabil vraha svého bratra."
"Vivat!" zvolal písař. "Tak vzhůru, Ascanio, jdeme."
"Tady jsem," řekl Ascanio a navíjel si kolem těla asi šest sáhů provazu a vzal si ještě na rameno žebřík.
A oba dobrodružní mladíci šli asi sto kroků po nábřeží a zmizeli za rohem opevnění Velkého Nesle a za městským příkopem.
Nechme Ascania jeho plánu a sledujme Celliniho, jak uskutečňuje svůj záměr.

Když se díval vlevo, to jest směrem k městu, zatímco Ascanio, jak jsme již říkali, vpravo, tedy směrem k polím, Benvenuto si prohlížel skupinu lidí opodál, v níž, jak se mu zdálo, byly dvě ženy, totiž prévótova dcera a její dueňa.
A skutečně to byla Colomba a paní Perrinová, vracely se po mši do Malého Nesle; polekaly se zpráv o obležení paláce i toho, co nyní samy viděly, a stály rozechvělé strachy v té skupině přihlížejících.
Ale sotva si Colomba všimla, že mezi bojujícími nastalo jakési chvilkové

příměří, třebaže ji paní Perrinová snažně prosila, aby se nevystavovala nebezpečí té vřavy, Colombu hnal neklid, že otec je v nebezpečí, a rozhodně vykročila k paláci; paní Perrinová se mohla naprosto svobodně rozhodnout, zda půjde s ní nebo zůstane tam, kde je, ale protože paní Perrinová v podstatě Colombu měla ráda, rozhodla se ji doprovodit, ačkoliv se bála.
Obě šly od té skupiny právě ve chvíli, kdy Ascanio s Jakubem Aubrym odbočovali za roh zdi.
Nyní chápeme Benvenutův plán.
Sotva uviděl obě ženy jít k prévótovu paláci, šel jim sám naproti a dvorně nabídl Colombě paži:
"Slečno, nebojte se, a jestliže přijmete mé rámě, hned vás dovedu k otci."
Colomba váhala, ale paní Perrinová popadla jeho druhou paži na své straně, kterou jí Benvenuto zapomněl nabídnout.
"Zavěste se, holčičko," řekla, "přijmeme ochranu toho urozeného pána. Podívejte se, pan prévót se nahýbá ze zdi, zřejmě má o nás starosti."
Colomba vzala Benvenuta pod paží a všichni tři se přiblížili k brance.
Tam se Cellini zastavil a tiskna pod paží ruku Colomby i paní Perrinové zavolal:
"Pane prévóte, vaše dcera chce domů. Doufám, zejí otevřete, pokud ovšem nechcete tak roztomilé rukojmí ponechat v rukou nepřítele."
Prévót za svým ohrazením v posledních dvou hodinách myslel snad dvacetkrát na dceru, kterou nechal tak neopatrně odejít; nevěděl dobře, jak se mu vrátí. Doufal, že se dozví včas o dobývání a zejí napadne jít ho čekat do Velkého Cháteletu; ale uviděl Celliniho, jak odchází od svých

kamarádů a vrací se se dvěma ženami, v nichž poznal Colombu a paní Perrinovou.
"Husička!" zabručel potichu prévót, "Přece ji nenechám mezi těmi kacíři!"
Potom dodal hlasitě:
"Nu tak, co chcete?" řekl do otvoru a opřel si hlavu o mříž.
"Nabízím vám toto," řekl Benvenuto. "Pustím slečnu Colombu a její společnici dovnitř, ale vy přijdete se všemi muži ven, budeme bojovat venku bez hradeb. Kdo zvítězí, bude mít palác, a běda poraženým. ‚Vae victis! jak kdysi řekl váš Brennus."
"Přijímám," odpověděl prévót, "ale s jednou podmínkou."
"A to?"
"Že poodstoupíte se svou skupinou tak, aby má dcera mohla vstoupit a mí zbrojnoši vyjít."
"Budiž!" řekl Cellini. "Ale nejdříve pojďte ven, slečna Colomba vejde potom. Až pak bude slečna Colomba uvnitř, hodíte klíče přes zeď dovnitř, abyste tam nemohli ustoupit."
"Ujednáno," odpověděl prévót.
"Vaše slovo?"
"Na čest šlechtice! A vaše?"
"Na čest Benvenuta Celliniho."
Když si dali ten slib, branka se otevřela. Prévótovi biřici vyšli ven a postavili se u branky do dvou řad s panem ďEstourville v čele.
Bylo jich ještě devatenáct. A Benvenuto Cellini bez Ascania, Hermanna a Jakuba Aubryho měl jen osm bojovníků, a to ještě byl Šimon Levák raněný, naštěstí na pravé ruce. Ale Benvenuto nepatřil k Údem, kteří počítají své nepřátele, když dokázal zabít Pompea mezi jeho dvanácti biřici. Dodržel tedy slib i radostí, po ničem netoužil tolik, jako po celkovém a rozhodujícím útoku.
"Můžete se nyní vrátit, slečno," řekl své hezké zajatkyni.
Colomba přeběhla vzdálenost, která byla mezi oběma tábory, jako holubice to její jméno také znamená a celá poplašená se vrhla otci do náruče.
"Tatínku! Tatínku! Proboha se nevydávejte do nebezr péčí!" volala plačky.

"No tak, jděte dovnitř!" bručel náhle prévót, vzal jí za ruku a vedl ji k brance. "K takové krajnosti nás právě přivedly vaše hloupé kousky."
Colomba šla dovnitř a paní Perrinová s ní; pokud jí strach nedal křídla jako její mladé družce, vrátil jí alespoň rychlost do nohou, jakou snad už deset let neměla.
Prévót za ní zamkl.
"Klíč! Klíč!" volal Cellini.
Prévót dodržoval slovo, vytáhl klíč ze zámku a hodil ho přes zeď tak, aby spadl na dvůr.
"A teď nám pomáhej bůh, do toho!" volal Cellini a zaútočil na prévóta i jeho biřice.
Nastala strašná vřava, protože než biřici stačili sklonit své arkebuzy a vystřelit, Benvenuto se svými sedmi dělníky vpadl mezi ně a sekal vpravo i vlevo

tím hrozným kordem, s nímž zacházel tak obratně a který si sám zakalil, takže nacházel jen málokteré drátěné košile, dokonce i kyrysy, které mu odolávaly. Biřici tedy odhodili arkebuzy, už jim nebyly nic platné; vytasili kordy a začali také šermovati Ale přes jejich počet a sílu je Benvenuto v okamžiku rozehnal po ulici, dva nebo tři nejstatečnější utržili takové rány, že nemohli v boji pokračovat a musili ustoupit.
Prévót viděl to nebezpečí, a protože byl sám statečný, a jak jsme řekli, kdysi míval úspěch v boji, postavil se Cellinimu, před nímž všechno ustupovalo.
"Sem, sem, ty bídný zlodějíčku," křičel, "ať se o všem rozhodne mezi námi dvěma. Uvidíme!"
"Ó, na mou duši, pane Roberte, to se mi právě hodí. A jestli chcete svým lidem nařídit, aby nás nevyrušovali, věnuji se vám docela."
"Nechtě nás!" poručil prévót.
"Ať se nám nikdo do toho neplete!" křikl Cellini.
A bojující strnuli na svých místech mlčky a bez hnutí jako ti Homérovi válečníci, kteří přerušili vlastní boj, aby jim nic neuniklo ze zápasu jejich slavných vůdců.
A tak prévót a Cellini, kteří již třímali kordy v rukou, se na sebe vrhli. Prévót byl obratný bojovník, ale Cellini byl skvělý. Prévót už deset dvanáct let neměl příležitost tasit kord, zatímco u Benvenuta neminul ani jediný den, aby neprovětral čepel kordu. Při prvních výpadech si prévót, který se na sebe trochu příliš spoléhal, uvědomil, že má lepšího protivníka, než je sám.
A Benvenuto Ceflini se přesvědčil o obraně, jakou u muže, zvyklého na soudcovský talár, nečekal, a tak napjal všechny síly, vsadil celou svou hbitost i dovednost do hry. Byla to úžasná podívaná na jeho kord, jenž připomínal trojí žihadlo, které útočí na soupeřovu hlavu i srdce, přelétává z místa na místo a dopřává protivníkovi nanejvýš jen čas se bránit, nikdy však zaútočit. A tak prévót chápal, že se střetl se silnějším protivníkem, a při obraně ustupoval, pravda bránil se, ale ztrácel pole. Naneštěstí byl pan Robert zády ke zdi, takže po několika krocích byl u branky, kterou pudově hledal, ačkoliv dobře věděl, že klíč od ní před chvilkou hodil přes zeď.
Když prévót došel k brance, pocítil, zeje konec, a jako divocák, tísněný smečkou psů, sebral poslední sílu a třemi nebo čtyřmi výpady vyrazil tak prudce, že se musil bránit Benvenuto, a jednou dokonce se jeho obrana opozdila natolik, že protivníkův kord pocítil na své skvělé drátěné košili na prsou; ale jako raněný lev jde okamžitě za pomstou, také Benvenuto, sotva ucítil kovový hrot kordu, sebral všechnu sílu a švihl kordem tak, že by probodl pana ĎEstourville naskrz, kdyby se byla branka za ním neotevřela a pan Robert neupadl na záda. Čepel, chystající bodnout, zasáhla člověka, který prévóta právě zachránil tím, že mu otevřel branku.
Ale proti všemu očekávání raněný se neozval, naopak hrozně vykřikl Benvenuto. V člověku, kterého zranil, totiž poznal Ascania.
Už se ani nepodíval na Hermanna, ani na Jakuba Aubryho, kteří stáli za raněným. Objal jako šílenec honem mladíka kolem krku, zkoumal očima, rukou i ústy jeho zranění a křičel: "Je zabitý, zabitý! Ascanio, synáčku, to já jsem tě zabil!" A křičel a plakal, jako snad dovedou řvát jen lvi.
Hermann zatím vytáhl prévóta zdravého a živého ze spleti Ascania a Celliniho, vzal si ho pod paži jako děcko a uložil ho do kůlničky, kam si zahradník Raimbault obvykle dával nářadí. Vytasil pak kord z pochvy a postavil se na stráž tak, jako by chtěl svého vězně hájit proti komukoliv, kdo by mu ho chtěl brát.

A Jakub Aubry zatím vyskočil z dlažby nádvoří na zeď, napřáhl dýku na znamení vítězství a křičel:
"Hurá, hurá, Velký Nesle je náš!"
Jak došlo k těm překvapujícím věcem, uvidí čtenář v další kapitole.

10
VÝHODY OPEVNĚNÝCH MĚST

Palác Nesle byl v té části Paříže, která sousedila s PréauxChercs, chráněn dvakrát, městskou zdí a příkopem, a tak byl považován v těch místech za nedobytný. Ale Ascanio si bystře pomyslil, že málokoho napadne hlídat to, co nikdo nemůže dobýt, a rozhodl se, že zkusí zaútočit na místo, kde se nikdo nestaví na odpor.
S tím úmyslem tedy odcházel s přítelem Jakubem Aubrym a netušil, že ve chvíli, kdy mizel vpravo, jeho milovaná se objevila vlevo a dala Benvenutovi příležitost donutit prévóta k opuštění paláce, do čehož se prévótovi ani trochu nechtělo.
Ascaniův záměr byl obtížný a mohl mít nebezpečné následky. Měli překročit

hluboký příkop, vyšplhat se na pětadvacet stop vysokou zeď a nakonec se snad dostat mezi nepřátelské ozbrojence. A tak když Ascanio došel k příkopu, tedy k místu svého podnikání, pochopil teprve celou nesnáz, jakou s překročením budou mít. Ve svém odhodlání, ačkoliv k němu zprvu přistupoval tak rázně, na okamžik zakolísal.
Jakub Aubry se klidně zastavil deset kroků za svým přítelem a také si prohlížel zeď i příkop. Když si obojí v duchu odhadl, řekl Ascaniovi:
"Drahý příteli, prosím tě, prokaž mi přátelství a pověz mi, proč mě sem k čertu vedeš, pokud ovšem nechceš chytat žáby? Ano. díváš se na žebřík. Dobrá. Já chápu. Ale tvůj žebřík měří tak dvanáct stop, zed je vysoká pětadvacet a příkop je široký deset, tak tuje rozdíl třiadvacet stop, pokud dobře počítám."
Ascanio zůstal okamžik ohromený pravdivostí té aritmetiky, ale najednou se pleskl do čela a zvolal:
"Ach, to je nápad! Podívejte se!"
"Kam?"
"Tamhle!" řekl Ascanio. "Tamhle!"

"Ale to mi neukazuješ nápad, to je dub," odpověděl písař.
Opravdu tam vyrůstal obrovský dub, stál téměř na samém vnějším okraji příkopu a větvemi se zvědavě díval přes zdi zámku Nesle.
"Copak nechápete?" zvolal Ascanio. "Ale ano! Začínám tomu rozumět. Už ano. Tak to bude. Dub a zeď jsou ramena mostu, který může žebřík doplnit, ale dole je propast, kamaráde, propast plná bahna. Hrome, na to musíme dát pozor! Mám své nejhezčí šaty a Šimonin muž mi už nechce nic ušít na úvěr."
"Pomozte mi se žebříkem," řekl Ascanio. "To je vše, co po vás chci."
"To je ono," řekl písař. "Ale já zůstanu dole? To děkuji."
Oba se rázem chytili jedné větve a za okamžik byli v koruně stromů. Pak spojenými silami vytáhli žebřík za sebou a vylezli s ním výše k vrcholu. Tam ho položili jako padací můstek a s radostí zjistilis že se jeden konec opírá pevně o silnější větev a druhý konec leží na zdi, ještě ji asi o dvě nebo tři stopy přesahoval.
"Ale co až budeme na zdi?" ptal se Aubry.
"No, až budeme na zdi, přitáhneme si žebřík k sobě a slezeme po něm."
"To jistě. Je tu jen nesnáz, že zeď měří pětadvacet stop a žebřík dvanáct."
"S tím se počítalo," řekl Ascanio a odvíjel si provaz, který měl obtočený kolem pasu.
Přivázal potom jeden konec ke stromu a druhý hodil přes zeď.
"Ó, Velký ríiuži, teď ti rozumím," zvolal Jakub Aubry, "a jsem rád a hrdý na to, že si mohu zlámat krk s tebou."
"No dobrá, ale co děláte?"
"Přelézám," řekl Aubry a chystal se překročit na zeď.
"Kdepak!" namítal Ascanio. "První půjdu já."
"Tak rozhodne nasliněný prst!" navrhl Aubry a nastavil příteli ruku se dvěma nataženými a třemi skrčenými prsty.
"Budiž!" přijal Ascanio.
A dotkl se jednoho ze dvou žákových prstů.
"Vyhráls," prohlásil Aubry. "Lez, ale chladnou hlavu, rozumíš?"
"Bučíte klidný," odpověděl Ascanio. A začal postupovat po tom sklápěcím můstku; Jakub Aubry žebřík držel v rovnováze tím, že zatěžoval jeho konec na stromě. Žebřík byl křehký, ale odvážný mladík nevážil mnoho. Písaři, přihlížejícímu se zatajeným dechem, se zdálo, že Ascanio se zapotácel. Ale mladík doběhl čtyři kroky, které mu chyběly ke zdi, a dostal se na ni živ a zdráv. Tam by mu ještě hrozilo obrovské nebezpečí, kdyby ho některý obležený uviděl, ale Ascanio to předvídal správně a podíval se po zahradách paláce s poznámkou:
"Nikdo tu není," volal na přítele. "Nikdo." "Tak teď se pustím do toho provazolezectví já!" A také on se vydal tou úzkou třesoucí se cestou, zatímco Ascanio mu přidržoval žebřík a oplácel mu tak jeho službu. A protože nebyl ani méně obratný, ani méně svižný, octl se v okamžiku u Ascania.
Oba si hned sedli rozkročmo na zeď, přitáhli si žebřík a přivázali ho na provaz, druhým koncem pevně uvázaným k dubu, a spouštěli pak žebřík podle zdi tak, aby se dole opřel a poskytoval jim jistou oporu. A konečně Ascanio, při své výsadě jít první jako pokusný králík, se chytil oběma rukama provazu a spouštěl se až na první příčel žebříku; za vteřinu potom byl na zemi.
Jakub Aubry se spustil za ním se stejným štěstím a oba přátelé byli na zahradě. Sotva byli dole, zdálo se jim nejlepší pospíchat. Jejich podnikání si vyžádalo jistý čas a Ascanio se bál, aby tím, že s písařem odešel, neuškodil mistrovým zájmům. Oba tedy vytasili kord a běželi k bráně do prvního nádvoří, kde měla být posádka, pokud nezměnila stanoviště. Když k ní doběhli, Ascanio se podíval

klíčovou dírkou a uviděl nádvoří prázdné.
"Benvenutovi se to podařilo!" zvolal. "Posádka je venku.
Palác je náš!"
Pokusil se otevřít, ale branka byla zamčená.
Oba ji tedy začali vší silou páčit.
"Pojďte tudy!" ozval se jakýsi hlas, při kterém se mladíkovi rozechvělo srdce.
"Tudy, pane!"
Ascanio se ohlédl a uviděl Colombu v okně přízemí. Dvěma skoky byl u ní.
"Ale, ale!" divil se Jakub Aubry a šel za ním. "Zdá se,
že tu máme spojence. To jste mi, pane tajnůstkáři, neřekl!" "Ó, zachraňte tatínka, pane Ascanio," volala Colomba, vůbec se nedivila, že tu mladíka vidí, jako by jeho přítomnost byla nejpřirozenější věc na světě. "Bojují, slyšíte, venku, a je to mou vinou! Ó, bože, bože, nepřipusťte, aby se zabili."
"Buďte klidná!" řekl Ascanio a skočil oknem do bytu, odtud byl východ na dvůr.
"Buďte klidná, ručím vám za všechno."
"Buďte klidná," řekl Jakub Aubry, když se ubíral touž cestou. "Buďte klidná, ručíme vám za všechno."
Když Ascanio došel na práh dveří, uslyšel, jak ho volá jiný hlas, ale tentokrát mnohem méně sladký než ten první.
"Kdo mě volá?" řekl Ascanio.
"Já, trahý příteli," opakoval týž hlas s velmi výrazným německým přízvukem.
"Ale hrome!" zvolal Jakub Aubry. "To je náš Goliáš! Co u čerta děláte, milý obře, v tom kurníku?"
A skutečně poznal okénkem kůlničky Hermanna.
"Já se probrat tady. Já nevím, jak se sem dostat. Pryč závoru, ať můžu bojovat. Chonem, chonem, už mě svědí ruka."
"Dobrá," řekl žák a snažil se prokázat Hermannovi službu, o kterou žádal.
Ascanio zatím šel k brance na nábřeží, odkud bylo slyšet hrozné řinčení kordů. Když ho od šermujících dělila jen tloušťka dřevěné branky, začal se bát, že kdyby se neprozřetelně ukázal, mohl by se dostat do rukou nepřátel. Podíval se tedy zamřížovaným okénkem. A tu proti sobě uviděl rozpáleného zuřícího Celliniho; pochopil, že pan Robert prohrává. Sebral se země klíč, rychle otevřel branku; myslil jen na svůj slib Colombě, a jak jsme už řekli, zachytil ramenem ránu, která by jinak nevyhnutelně projela prévótem.
Viděli jsme, jaké následky to mělo. Zoufalý Benvenuto objal Ascania, Hermann zavřel prévóta do vězení, z něhož sám před chvilkou vyšel, a Jakub Aubry vyskočil na zeď, mával rukama a jásal nad vítězstvím.
To bylo opravdu naprosté; když prévótovi lidé viděli, že pán je v zajetí, ani se nepokusili o další odpor a složili zbraně.

Potom všichni dělníci vešli do nádvoří Velkého Nesle, nyní svého majetku, zavřeli za sebou vrátka a ponechali ozbrojené biřice venku. Benvenuto se toho nijak neúčastnil, stále držel Ascania v náruči, svlékal mu drátěnou košili, roztrhl mu kabátec a konečně se dostal k ráně, ze které kapesníkem stíral krev.
"Chlapče, Ascanio," stále opakoval, "to já tě poranil! Co asi tomu říká tvá matka tam nahoře? Odpusť, Stefanie, odpusť! Nemáš bolesti, Ascanio? Nebolí tě, když ti utírám krev? Copak se nezastaví? Ranhojiče, a honem!. Ať mi někdo doběhne pro ranhojiče!" Jakub Aubry utíkal.
"To nic není, drahý mistře, to nic," odpovídal Ascanio, "to je jen na ruce. Nermuťte se tolik, opakuji vám, že to nic není."
Ranhojič přišel za pět minut s Jakubem Aubrym a skutečně prohlásil, že rána je sice hluboká, ale není nebezpečná; začal hned s prvním obvazem.
"Ó, to mi berete kámen ze srdce, pane ranhojiči!" řekl Benvenuto Cellini. "Drahý synku, tak já nebudu tvým vrahem! Ale co ti je, Ascanio? Srdce ti buší, krev se ti žene do obličeje. Pane ranhojiči, musíme ho někam odnést, dostává horečku."
"Ne, ne, mistře," říkal Ascanio. "Naopak, je mi mnohem lip. Nechtě mě tady, prosím vás o to, nechtě mě tady."
"A co otec?" ozval se najednou za Benvenutem hlas, při němž se Benvenuto zachvěl. "Co jste udělal s otcem?"
Benvenuto se otočil a uviděl bledou a nehybnou Colombu, rozhlížející se při své otázce po prévótovi.
"Ó, ten je živ a zdráv, slečno! Bohudík je živ a zdráv!" zvolal Ascanio.
"Díky tady chudákovi chlapci, který dostal ránu určenou
vašemu otci," řekl Benvenuto. "Můžete právem říci, pane prévóte, že vám ten hoch zachránil život! Ale kde jste, pane Roberte?" ptal se zase Cellini a pátral očima po panu Robertovi, jehož zmizení nechápal.
"Ten je tuhle, mistře," řekl Hermann.

"Kde tuhle?"
"Tuhle v tom malém vězení."
"Ó, pane Benvenuto!" zvolala prosebně a pohoršené Colomba a rozběhla se ke kůlničce.

"Otevřte, Hermanne," nařídil Cellini.
Hermann otevřel a prévót se objevil na prahu trochu pokořený svou nehodou, Colomba ho objala.
"Ach, tatínku!" volala. "Nejste raněn? Nestalo se vám nic?"
A při těch slovech se dívala po Ascaniovi.
"Ne, bohudík se mi nic nestalo," řekl prévót svým drsným hlasem.
"A. a. je to pravda, tatínku," ptala se váhavě Colomba, "že ten mladík."
"Nemohu zapřít, že přišel včas,"
"Ano, ano," dodal Cellini, "právě včas, aby zachytil ránu kordem, která byla pro vás, pane prévóte. Ano, slečno Colombo, tomuto statečnému chlapci děkujete za otcův život, a jestliže to pan Robert nepotvrdí, je nejen lhář, ale i nevděčník."
"Doufám alespoň, že to nezaplatí příliš draze," odpověděla Colomba a začervenala se za to, co se odvážila říci.
"Ó slečno!" zvolal Ascanio. "Zaplatil bych to ochotně vší svou krví."
"Podívejte se, pane prévóte," řekl Cellini, "kolik lásky k sobě v lidech probouzíte! Ale Ascanio by mohl zeslábnout. Obvaz je hotový a zdá se mi, že by bylo dobře, kdyby si trochu odpočinul."
Co Benvenuto říkal prévótovi o službě, kterou mu raněný prokázal, byla čistá pravda. A pravda sama v sobě mívá tolik síly, že si prévót ani v hloubi srdce nemohl zakrývat, že za život děkuje Ascaniovi. Proto dosti ochotně přikročil k raněnému a nabízel mu: "Chlapče, dám vám pokoj ve svém paláci." "Ve svém paláci, pane Roberte?" smál se Benvenuto Cellini, jemuž se, když se přestal bát o Ascania, zase vracela dobrá nálada. "Ve svém paláci? Copak ještě chcete, aby se znovu začlo bojovat?"
"Cože?" zvolal prévót. "A vy mě chcete s dcerou vyhnat?"
"Ne, to ne, pane. Bydlíte v Malém Nesle. Dobrá, tak si nechtě Malý Nesle a budeme žít jako dobří sousedé. A pokud jde o nás, budete souhlasit s tím, že Ascanio půjde rovnou do Velkého Nesle, kam se hned večer přistěhujeme za ním. Jestliže ale máte raději válku."
"O, tatínku!" zvolala Colomba.
"Ne, mír!" potvrdil prévót.
"Mír mívá své podmínky, pane prévóte," řekl Benvenuto. "Prokažte mi čest, že mě doprovodíte do Velkého Nesle, nebo přátelství, že mě pozvete do Malého, a sepíšeme smlouvu."
"Půjdu s vámi," řekl prévót.
"Souhlasím," odpověděl Cellini.
"Slečno," obrátil se pan ĎEstourville k dceři, "udělejte mi radost, jděte domů a počkejte, až se vrátím."
Colomba mu nastavila čelo k polibku, třebaže promluvil pánovitým přízvukem, pozdravila pohledem všechny, aby i Ascaniovi připadla část toho pozdravu, a odešla.
Ascanio se za ní díval, dokud nezmizela. Pak ho již nic na dvoře nezdržovalo, sám požádal, aby ho odnesli dovnitř. Hermann ho tedy vzal do rukou jako děcko a přenesl ho do Velkého Nesle.
"To jste, pane Roberte, udělal na mou duši dobře, že jste mou bývalou zajatkyni poslal pryč," řekl Benvenuto, když odtrhl oči od mizející dívky. "Na mou čest, děkuji vám za tu opatrnost. Slečna Colomba by mě mohla, říkám vám, velice oslabovat, a tím způsobit, že bych zapomínal na své vítězství. Mohla by mi připomínat svou krásou jen to, že jsem umělec, což znamená, ctitel dokonalého tvaru
božské krásy."
Pan Robert odpověděl na poklonu jen praubohým úsměvem; aby však nedal otevřeně najevo špatnou náladu, šel s tichým zabručením jakési pohrůžky za klenotníkem. A Cellini, který ho ještě chtěl potrápit, ho vyzval, aby ho doprovodil při prohlídce nového obydlí. Zval ho tak zdvořile, že prévót nemohl odmítnout. Sledoval tedy chtě nechtě nového souseda, který mu při prohlídce neslevil ani kousek zahrady a ani jedinou místnost.
"Nu, je to všechno skvělé," řekl Benvenuto na konci prohlídky, kterou prožívali každý po svém. "Nyní, pane prévóte, chápu a omlouvám vaši nechuť vydat tento palác; ale nemusím vám říkat, že budete vždycky vítán, když mi budete chtít jako dnes prokázat čest a navštívíte můj ubohý
byt."

"Zapomínáte, pane, že tu dnes jsem, abych uslyšel vaše podmínky a řekl svoje."

"Jak to, pane Roberte! Já přece uslyším vaše podmínky! Jestliže mi ovšem dovolíte, abych vám řekl svá přání, budete potom moci volně rozhodovat."
"Mluvte."
"Především hlavní podmínka,"
"Zní?"
"Tady je:
Článek prvý: Pan Robert ďEstourville, pařížský prévót, se zavazuje uznat právo Benvenuta Celliniho na Velký Nesle, svobodně mu ho pouští a vzdává se ho navždy i za své dědice."
"Souhlasím," odpověděl prévót. "Jen kdyby se králi zlíbilo vám odejmout to, co vzal mě, a dát někomu, co dává vám, je ujednané, že za to nemohu zodpovídat."
"Tak dobrá," řekl Cellini. "Asi v tom bude nějaká postranní myšlenka, pane prévóte. Ale na tom nezáleží, já si budu umět udržet to, co jsem si dobyl. Pojďme dále."
"Ted je řada na mně," řekl prévót.
"Správně," odpověděl Cellini.
"Článek druhý: Benvenuto čellini se zavazuje, že se nijak nepokusí o Malý Nesle, který je a zůstává majetkem Roberta ďEstourville. Navíc se tam nepokusí proniknout ani jako soused nebo přítel."
"Budiž," řekl Benvenuto. "Ale tato podmínka je málo zdvořilá. Když mi ovšem někdo otevře dveře, je jasné, že nebudu tak nezdvořilý, abych odmítl vstoupit."
"Dám příslušné rozkazy," odpověděl prévót.
"Jděme dále."
"Pokračuji:
Článek třetí: První nádvoří mezi Velkým a Malým Nesle bude společné oběma palácům."
"To je velice správné," řekl Benvenuto. "Vy si snad nebudete myslet, že bych zdržoval slečnu Colombu jako zajatce, kdyby chtěla jít ven."
"Ó, to buďte klidný, dcera bude přicházet a odcházet vrátky, které dám prorazit. Chci si jen zajistit volný průchod pro kočáry a nákladní vozy."
"To je všechno?" zeptal se Benvenuto.
"Ano," odpověděl pan Robert. "Abych nezapomněl," dodal, "doufám, že mě necháte odvézt si nábytek."
"To je samozřejmé. Nábytek je váš jako Velký Nesle je

můj. A teď, pane prévóte, ještě zcela dobrovolný dodatek."
"Mluvte."
"Článek čtvrtý, poslední: Pan Robert ďEstourville a Benvenuto Cellini odloží všechen hněv a ujednávají mezi sebou upřímný mír."
"Já rád souhlasím," řekl prévót, "pokud mě to přece jen nezavazuje k tomu, abych vám poskytoval pomoc a podporu proti lidem, kteří by na vás útočili. Souhlasím s tím, že na vás nezaútočím, ale nezavazuji se být k vám příjemný."
"Pokud jde o to, pane prévóte, víte přece dobře, že se uhájím sám. Jestli tedy je jen tato námitka," dodal Cellini a podal prévótovi pero, "podepište, pane prévóte."
"Podepisuji," povzdechl si prévót.
Prévót podepsal a každá ze smluvních stran si vzala jednu kopii smlouvy.
Potom se pan ďEstourville vrátil do Malého Nesle, spěchal totiž vyhubovat Colombě za její neopatrný odchod do kostela. Colomba sklonila hlavu a nechala ho mluvit, aniž z jeho hubování co slyšela, protože po celou tu dobu myslela na jediné, totiž na to, jak by se otce zeptala, co je nového s Ascaniem. Ale snažila se marně; jméno raněného jí nevyšlo z úst, ať o to usilovala sebevíce. Zatímco se to dělo na jedné straně zdi, na druhé vcházela do Velkého Nesle Kateřina, pro niž došli; při své milé nenucenosti objímala Celliniho, podávala ruku Ascaniovi, blahopřála Hermannovi, posmívala se Pagolovi, smála se, plakala, zpívala a vyptávala se jedno přes druhé. Prožila totiž hromadu úzkostí, střelba z arkebuz doléhala až k ní do kostela a přerušovala často její modlení. Ale konečně bylo všechno v pořádku, kromě čtyř zabitých a tří raněných všichni byli zdrávi a měli bitvu za sebou. Scozzonina radost patřila vítězství a vítězům.
Když se rozruch z Kateřinina příchodu trochu uklidnil, Ascanio si vzpomněl, proč vlastně přišel tak včas jeho pomocník; obrátil se k Benvenutovi:
"Mistře, já si měl tady s přítelem Jakubem zahrát v míčovně. A opravdu nejsem s to být jeho partnerem, jak by řekl náš přítel Hermann. Ale pomáhal nám tak statečně, že se odvažuji vás poprosit, abyste mě zastoupil." 114

"Tuze rád," řekl Benvenuto, "jen se musíte dobře držet, pane Aubry."
"Pokusím se, pokusím se, mistře."
"A protože potom budeme večeřet, musíte vědět, že vítěz musí vypít při večeři o dvě láhve vína víc než poražený."
"Což znamená, že mě od vás ponesou opilého jak kláda, mistře Benvenuto. To se mi hodí, ať žije veselí! Ale Šimona na mě čeká, u čerta! Pch, já na ni čekal minulou neděli, dnes je řada na ní, co se dá dělat."
Vzali si míče a pálky a pospíchali spolu do zahrady.

11
STRAKY A SLAVÍCI
Protože právě byla neděle, Benvenuto si zahrál v míčovně, osvěžil se v zahradě po hře a prohlédl si nové sídlo. Ale hned druhý den začalo stěhování, které s pomocí jeho devíti pracovníků skončilo za dva dny. Třetí den se Benvenuto dal do práce tak klidně, jako by se nic nestalo.
Když si prévót uvědomil, že byl poražen, a dověděl se, že Benvenutova dílna, dělníci i nářadí, je už jistě ve Velkém Nesle, znovu se rozzlobil a začal přemýšlet o pomstě. Byl právě v nejlepším přemítání o svých mstivých plánech, když ho třetí den, tedy ve středu, překvapil svou návštěvou vikomt de Marmagne. Marmagne ani nenapadlo nedopřát si potěšení z přítelovy bolesti a porážky, potěšení, jaké má zbabělý a hloupý člověk.
"Nu, drahý prévóte, já vám to přece říkal,"
"Ach, to jste vy, vikomte. Dobrý den" odpověděl ďEstourville.
"Nu tak co, měl jsem pravdu?"
"Bohužel ano. Máte se dobře?"
"Já si nemusím nic vyčítat, alespoň v té prokleté záležitosti. Upozornil jsem vás."
"Je král zpět v Louvrů?"
"Pouhé řeči, říkal jste. Dělník, bezvýznamný člověk, ten toho dokáže. A dokázal, ubohý příteli."
"Ptám se vás, zda se Jeho Veličenstvo vrátilo z Fontainebleau."
"Ano a tuze litoval, že nepřijeli už v neděli, aby z některé věže na Louvrů mohl sledovat klenotníkovo vítězství nad prévótem."
"Co o tom říkají na dvoře?"
"Říká se, že vás naprosto porazil."
"Hm! Hm!" zabručel prévót, kterého ta nesouvislá rozmluva začínala rozčilovat.

"Tak vás tedy ošklivě zbil?" pokračoval Marmagne.
"Ale."
"Zabil vám dva muže, viďte?"
"Myslím."
"Jestli je chcete nahradit, mám pro vás dva rváče, Italy, dokonalé hrdlořezy. Chtějí trochu větší žold, ale jsou to spolehliví lidé. Kdybyste je byl měl, třeba to všechno dopadlo jinak."
"Uvidíme, neříkám ne. Jestli to nebude pro mne, aspoň to může být pro mého zetě hraběte ďOrbec."
"Ale ať se o tom povídá, co chce, nemohl jsem uvěřit, že vás osobně ten Benvenuto ztloukl holí."
"Kdo to řekl?"
"Všichni. Jedny to pohoršuje jako mne, jiní se tomu smějí, jako třeba král."
"Tak dost. Ještě není konec."
"A také jste udělal chybu, že jste se zahazoval s takovým halamou. A proč? Pro nějaký majetek!"
"Teď budu bojovat pro čest."
"Kdyby šlo o milenku, budiž. To byste ještě tak mohl tasit proti takové chamradi, ale pro nějaký byt."
"Palác Nesle je byt knížecí."
"Dobrá, ale pro knížecí byt se vystavit nebezpečí, že mě ztlučou jako nějakého mizeru."
"Mám nápad, Marmagne!" řekl prévót, již dohnaný ke konci trpělivosti. "Hrome, vy jste můj člověk, a já bych vám také chtěl prokázat přátelskou službu. Jsem rád, že k tomu mám příležitost. Jako šlechtic a královský tajemník bydlíte, drahý vikomte, opravdu špatně v ulici Huchette. A já nedávno pro jistého přítele požádal paní d Étampes, která mi nemůže, jak víte, nic odříci, o byt v některém z králových paláců, jak si ten přítel vybere. Dostal jsem ne bez nesnází ten dar, ale stalo se, že můj přítel musel z obchodních důvodů naléhavě odjet do

Španělska. Mám tedy královské listiny, které udělují právo na ten byt. Já jich nemohu použít pro sebe, nechcete je? Rád bych vám tak oplatil vaše služby a vaše upřímné přátelství."
"Drahý ďEstourville, to mi prokazujete velkou službu. Pravda, bydlím špatně a už jsem si na to dvacetkrát stěžoval králi."
"Mám jednu podmínku." 117

"Jakou?"
"Když už si budete moci vybrat z královských paláců, že si zvolíte."
"Dopovězte to, čekám."
"Palác Nesle."
"Ach, ach, to byla léčka."
"Vůbec ne. Tady je důkaz, listina podepsaná Jeho Veličenstvem s nevyplněným místem pro jméno žadatele a jméno paláce. A já píši palác Nesle a nechám vás vepsat jméno člověka, kterého budete chtít."
"Ale ten prokletý Benvenuto?"
"Ten není ani trochu opatrný. Uklidnila ho smlouva, jakou jsme spolu sepsali. Kdo tam bude chtít, najde dveře otevřené, a když to bude neděle, dokonce prázdné místnosti. Ostatně nejde o to vyhnat Benvenuta, ale rozdělit se s ním o Velký Nesle, je dost velký pro tři nebo čtyři rodiny. Tak co uděláte?"
"Vpisuji své jméno a tituly na listinu. Vidíte?"
"Ale bučíte přece jen opatrný, protože Benvenuto je snad nebezpečnější, než si myslíte."
"Dobrá, ponechám si tedy ty dva rváče a překvapíme ho v neděli."
"Cože, vy se chcete zahazovat s takovým halamou a pro majetek!"
"Vítěz má vždycky pravdu a já mstím přítele."
"Tak mnoho štěstí! Ale já vás varoval, Marmagne!"
"To tedy dvoje díky, za dar a za varování."
A rozradostněný Marmagne si dal listinu do kapsy a pospíchal si zajistit oba rváče.
"Dobrá," říkal si pan ďEstourville; mnul si spokojeně ruce, když se díval za odcházejícím. "Jen jdi, vikomte, a pořiď z těch dvou věcí aspoň jednu: buď mě pomstíš za Benvenutovo vítězství, nebo mě pomstí Benvenuto za tvé štiplavé řeči. V obou případech je to dobré. Znepřáteluji navzájem své nepřátele, ať se bijí a zabíjejí, já tomu budu tleskat, protože takové rány mi udělají radost."
Zatímco prévótova nenávist ohrožuje obyvatele Velkého Nesle, přejděme Seinu a podívejme se trochu, v jaké náladě lidé z toho paláce čekají budoucnost. Benvenuto při své důvěře a klidu siláka se dal mírumilovně do práce, jak jsme už říkali. Nemyslel na zlost pana ďEstourville a nestaral se 118

o něho. Jaký byl jeho denní rozvrh? Vstával za svítání, chodil do osamělé místnůstky v zahradním domku nad slévárnou; jedno okno té místnůstky vedlo šikmo k přízemí Malého Nesle. Tam modeloval sošku Hébé. Po obědě, tedy asi o jedné po poledni, prošel dílnu a pracoval na Jupiteru. Aby se večer rozptýlil, hrával v míčovně nebo se procházel. A nyní jak používala svého času Kateřina. Běhala, šila, žila, zpívala a bylo jí mnohem lépe ve Velkém Nesle než v paláci kardinála di Ferrara. Ascaniovi zranění nedovolovalo dát se do práce, ale rád přemýšlel; nenudil se, snil.
Kdybychom nyní použili výsady, jakou si přivlastnili zloději, totiž přelézt zdi, a dostali se tak do Malého Nesle, co bychom tam uviděli? Předně Colombu, jak ve svém pokoji sní stejně jako Ascanio. Dovolte nám, abychom se s tím spokojili. Můžeme jen říci, že zatímco Ascaniovy sny jsou růžové, sny ubohé Colomby jsou černé jako noc. A pak uvidíme paní Perrinovou, jde ven na nákup a musíme ji, když dovolíte, chvilku sledovat.
Zdá se nám, že jsme se té dobré paní již dávno nevěnovali; musíme ovšem uznat, když statečnost nebyla právě její předností, že se při nebezpečných srážkách úmyslně držela ve stínu, ale když opět začínal mír, znovu jí rozkvetly i růžičky na tvářích, a jako se Benvenuto pustil do práce, paní Perrinová zase mírumilovně začala být znovu veselá, povídavá, zvědavá, jako dámy bývají, zkrátka se vrátila ke všem svým domáckým vlastnostem.
Paní Perrinová při cestě na koupi musila projít nádvořím společným oběma sídlům, protože nová branka Malého Nesle ještě nebyla proražena. A zcela obyčejnou náhodou se stalo, že právě v téže chvíli vycházela Ruperta, stará Benvenutova služebná, také pro jídlo svého pána. Ty dvě ctihodné osoby byly příliš důstojné, aby se snad účastnily nepřátelství svých pánů. Šly tedy společně v nejdojemnější shodě, a protože cesta je při hovoru o polovinu kratší, hovořily.
Ruperta se začala paní Perrinové vyptávat na ceny poživatin a na jména obchodníků, potom přešly na náměty důvěrnější a zajímavější.

"Váš pán je tedy hrozný člověk?" ptala se paní Perrinová.
"Oři? Pokud ho neurazíte, je mírný jakojehně. Ale když neuděláte něco tak, jak si přeje, musím uznat, že se s ním 119

těžko vyjde. Má rád, strašně rád, když to je tak, jak chce on. To je jeho mánie, a když si něco vezme do hlavy, nedostanete mu to z ní ani párem volů. Jinač ho můžete vést jako dítě, když děláte, jako že ho posloucháte, to hovoří i tuze přívětivě. Měla byste ho slyšet, když mi říká: ,Paní Ruperto říká to po italsku Ruperta, ačkoliv se ve skutečnosti jmenuji Ruperte, k vašim službám, paní Ruperto, to je výtečná kýta, upekla jste ji jak to má být. A vaše fazole jsou okořeněné skvěle! Paní Ruperto, pro mne jste královnou všech hospodyň, A říká to tak vroucně, že jsem z toho celá pryč."
"No dobře! Ale prý taky zabíjí lidi."
"Ó, to ano. Když ho někdo rozzlobí, zabíjí velice dobře, jak to v jeho zemi bývá zvykem. Ale to jen když někdo na něho útočí, pouze aby se bránil. Jinač je tuze veselý a přívětivý člověk."
"Já ho nikdy neviděla. Má prý zrzavé vlasy, je to pravda?"
"Ne, to ne. Má je černé jako vy nebo já, totiž jako já mívala. A vy jste ho neviděla? No, to si přijďte něco nenápadně vypůjčit, a já vám ho ukážu. Je to hezký člověk, z toho by byl pěkný voják."
"Když mluvíte o hezkých lidech, jak se dnes má ten hezký kavalír? Víte, ten raněný, ten mladý učedník vašeho pána, co utržil strašnou ránu, aby zachránil život panu prévótovi?"
"Ascanio? Toho znáte?"
"Jestli ho znám! Slíbil mé paní Colombě a mně, že nám ukáže šperky. Připomeňte mu to, prosím, milá paní. Ale pořád ještě nevím, jak se mu teď daří, a Colomba bude ráda, když se zachránce jejího otce dostane z nebezpečí."
"Ó, můžete jí oznámit, že se mu vede dobře. Dokonce právě vstal. Jenomže ranhojič mu zakázal chodit ven a on by přece potřeboval trochu na vzduch. Ale v tomhle horku to není možné. Zahrada Velkého Nesle je učiněná poušť. Samá kopřiva a trní, pár suchých stromů. Náš pán si místo toho chodí zahrát do míčovny, ale chudák Ascanio nemůže teď odpalovat míče, a tak se musí hrozně nudit A je to takový živý hoch, já o něm mluvím, protože ho mám nejraději, ten se staršími lidmi vždycky jedná zdvořile, nějako ten medvěd Pagolo nebo splašená Kateřina."
120

"Tak říkáte, že chudák chlapec."
"Se nudí, zeje celé dny přibitý v pokoji do křesla."
"Ale, panebože!" spustila milosrdná paní Perrinová. "Tak řekněte tomu mladíkovi, ať přijde do Malého Nesle, tam je dost pěkných stinných míst. Já mu ráda otevřu, třebaže to pan prévót výslovně zakázal. Ale co, když jde o dobro pro jeho zachránce, není nic zlého neuposlechnout. A vy mluvíte o tom, že se nudí! To my se unudíme! Ten milý učedník nás rozptýlí, poví nám něco z té své Itálie, ukáže nám náhrdelníky a náramky a popovídá si s Colombou. Ti dva se rádi uvidí a pohovoří si spolu; vždyť oba umírají nudou. Tak ujednáno, řekněte svému benjamínkovi, že se může procházet, kdy chce, jen když přijde sám nebo samozřejmě s vámi, paní Ruperto, vy ho přivedete. Zaklepte čtyřikrát, tři rány mírně a čtvrtou silnější, já už budu vědět, co to znamená, a přijdu otevřít."
"Děkuji za Ascania i za sebe, nezapomenu mu vyřídit vaši laskavou nabídku a on určitě přijde."
"No, to mě bude těšit, paní Ruperto."
"Na shledanou, paní Perrinová! To jsem ráda" že jsem poznala tak milou paní!"
"Já právě tak, paní Ruperto."
A obě kmotry se navzájem hluboce uklonily a rozešly se okouzlené jedna druhou. Zahrady Velkého Nesle byly opravdu, jak říkala paní Ruperta, vyschlé a spálené jako vřesoviště, ale na druhé straně zdi byly zahrady svěží a stinné jako les. Prévótovo lakomství nechalo zpustnout zahradu u Velkého Nesle její udržování by bylo nákladné a protože si nebyl dosti jist svými právy majitele, nedal znovu vysázet, možná ve prospěch svého nástupce, stromy, které při převzetí paláce lionem nechal vykácet. V Malém Nesle, kde bydlela jeho dcera, ponechal stinné stromy a keře, to bylo jediné osvěžení, které ubohé dívce zbylo. Raimbault se dvěma pomocníky stačil udržovat, dokonce zkrášlovat Colombinu zahradu.
Byla velice dobře osázená a rozdělená. Zeleninová zahrada vzadu, to bylo království paní Pemnové. U zdi Velkého Nesle jste našli záhony, kde Colomba pěstovala květiny, a paní Perrinová tomu říkala "ranní" sad, protože tam padalo ranní slunce a zrána tam také Colomba obyčejně zalévala své kopretiny a růže.
Zmiňme se o tom, že 121

z místnosti nad slévárnou ve Velkém Nesle bylo možné potají dobře přihlížet, co dělá hezká zahradnice. Když budeme sledovat dále zeměpis paní Perrinové, byla tu ještě polední alej, končící v hájku, kam Colomba ráda chodila číst nebo vyšívat za poledního horka. A na druhé straně zahrady byla večerní alej, trojí řada lip, které tam udržovaly příjemný chládek. To místo si Colomba volívala pro své procházky po večeři.
Právě tuto alej paní Perrinová považovala za vhodnou, aby napomáhala zraněnému Ascaniovi v uzdravení a zkrátila dobu jeho nemoci. Přece jen se však chránila říci Colombě něco o své dobročinnosti. Colomba vždy poslechla otce a třeba by odmítla hospodyni pomáhat v jejím odboji. A co by si pak paní Ruperta pomyslela o sousedčině autoritě a významu? Ne, když už to navrhla, možná trochu lehkomyslně, musí jít až do konce. Ale tu dobrou paní musíme omluvit, pomysleme jen, že od rána do večera mohla mluvit jen s Colombou. A to jí ještě Colomba, zahloubaná do svého přemýšlení, často ani neodpovídala.
A tak pochopíme Ascaniovo nadšení, když se dověděl, že má do svého ráje otevřené dveře; zahrnul Rupertu díky. Chtěl okamžitě využít svého štěstí, a Ruperta měla co dělat, aby ho přesvědčila, že má počkat alespoň do večera. Všechno mu ostatně říkalo, že paní Perrinové tu nabídku dovolila Colomba, a při té myšlence div nešílel radostí. A také s jakou netrpělivostí, v níž byla i jakási hrůza, počítal příliš pomalé hodiny. Konečně odbilo pět hodin. Dělníci odešli. Benvenuto byl od dvanácti někde venku, myslili si, že šel do Louvrů.
A tu teprve Ruperta, na kterou se Ascanio díval tak, jak to už dávno nezažila, řekla slavnostně: "Teď už je čas, pojdte, hochu, za mnou." Přešla s Ascaniem dvůr a zaklepala čtyřikrát na branku Malého Nesle.
"Neříkejte o tom nic mistrovi, drahá Ruperto," řekl Ascanio; věděl, že Cellini je ve věcech lásky dosti posmě vačný a tuze málo věřící, nechtěl se dočkat toho, že by jeho čistou vášeň znesvěcovaly nějaké žertíky.
Ruperta se právě chystala zeptat na důvody mlčenlivosti, která pro ni nikdy nebyla snadná, ale branka se otevřela a objevila se paní Perrinová.
122

"Pojďte dál, hezký mládenečku," vítala ho. "Jak je vám? Bledost vám sluší, podívejme se, radost na vás pohledět. Pojďte také, paní Ruperto, jděte tou alejí vlevo, mladíku. Colomba už přijde do zahrady, je to doba její procházky, tak se snažte, abych nebyla moc hubovaná za to, že jsem vás sem pustila."
"Cože!" divil se Ascanio. "Slečna Colomba tedy neví."
"No neví! Copak by souhlasila s tím, že neposlouchám jejího otce? Já ji vychovala přísně. Neposlechla jsem za obě. No, co se dá dělat, nemůžeme přece pořád žít jako ve vězení. Raimbault nic neuvidí, a kdyby uviděl, vím, jak ho přimět k mlčení. Přinejhorším to nebude poprvé, co jsem se postavila proti panu prévótovi, ano."
O svém pánovi byla paní Perrinová velice mnohomluvná, ale její svěřování poslouchala jen Ruperta. Ascanio stál a naslouchal jen bušení svého srdce. Přece jen však uslyšel slova, která mu při svém odchodu paní Perrinová řekla: "V téhle aleji se Colomba prochází každý večer. Jistě hned přijde. Vidíte, milý paciente, že tam na vás nepůjde slunce."
Ascanio jí pokynul na poděkování, popošel pár kroků, ale znovu utonul ve svém snění a v milých myšlenkách očekávání, plného úzkosti i nedočkavosti.
A ještě zaslechl větu, kterou paní Perrinová říkala cestou Rupertě: "Tohle je Colombina oblíbená lavička."
Nechal obě kmotry jejich procházení a povídání a sedl si tiše, beze slova, na tu posvátnou lavičku.
Co chtěl? Kam mířil? To sám nevěděl. Vyhledával Colombu, protože byla mladá a hezká, a protože byl mladý a hezký. Nevedly ho žádné ctižádostivé myšlenky. Jeho jedinou myšlenkou bylo sblížit se s ní, ostatní ponechal vůli boží, snad ani o budoucnosti nepřemýšlel. V lásce není žádné zítra!
Colomba myslívala proti své vůli často na mladého cizince, který její zjevil v její samotě jako Gabriel Marii. Od počátku bylo tajným přáním toho dítěte, které až dosud nemělo žádné přání, uvidět ho znovu. Ale protože byla nepředvídavým otcem ponechána ochraně svého vlastního rozumu, byla při své šlechetnosti na sebe přísná, jak ušlech123

tile duše bývají, pokud nemají pocit, že jim bereme svobodu uvažování. Statečně tedy odháněla myšlenky na Ascania, ale umíněná představa překračovala trojí

ohradu, kterou postavila kolem svého srdce, dokonce snáze, než sám Ascanio překročil zed Velkého Nesle. A tak v uplynulých třech nebo čtyřech dnech Golomba prožívala tyto dvě podivné možnosti: strach, že už Ascania neuvidí, a hrůzu, že se najednou objeví před ní. Jedinou útěchou jí bylo snění při práci nebo při procházkách. Ve dne se zavírala k veliké nelibosti paní Perrinové, která tím byla odkázána na věčnou samomluvu a přemýšlení. A když pak přešlo největší odpolední horko, Colomba chodila do té svěží stinné aleje, kterou paní Perrinová poeticky pokřtila na večerní alej. Tam sedala na lavičce, kde teď byl Ascanio, a přihlížela, jak se stmívá, jak vycházejí hvězdy, a naslouchala i odpovídala svým myšlenkám, dokud jí paní Perrinová nepřišla ohlásit, že je čas jít spát.
A tak mladík uviděl v obvyklou hodinu najednou v ohybu aleje, kde seděl, Colombu s knihou v ruce. Četla "Život svatých", nebezpečný román víry a lásky, který snad člověka připraví na kruté utrpení, ale jistě ne na chladnou skutečnost života. Colomba hned Ascania neviděla, ale všimla si cizí ženy u paní Perrinové a škubla sebou překvapením. A v tom rozhodujícím okamžiku šla paní Perrinová neohroženě jako generál hned k jádru věci.
"Drahá Golombo," řekla, "já vím, jaká jste hodná, a tak jsem si myslela, že vás ani nemusím požádat o dovolení, aby sem do stínu směl raněný, který utržil ránu místo vašeho otce. Víte, že ve Velkém Nesle není stinné místo, a ranhojič nechce ručit za život toho mladíka, když se nebude každý den hodinu procházet."
Zatímco odříkávala tuto zbožnou, ale velkou lež, Colomba se ohlédla zdálky po Ascaniovi a náhle se začervenala. A když se Colomba blížila, Ascanio v sobě sehnal jen sílu vstát.
"Na to nebylo potřebí mé dovolení, paní Perrinová," odpověděla konečně dívka, "ale otcovo."
Colomba to řekla smutně, ale pevně, došla ke kamenné lavičce, kde seděl Ascanio. Slyšel ji a sepjal ruce.
"Promiňte, slečno," řekl. "Já myslil.,., já doufal., že jste laskavě potvrdila milou nabídku paní Perrinové. Ale 124

když tomu tak není," pokračoval mírně s trochou hrdosti, "prosím snažně, abyste omluvila mou bezděčnou smělost, a odcházím."
"Ale to rieporoučím já," živě odpověděla dojatá Colomba. "Zůstaňte alespoň pro dnešek, i kdyby se otcův zákaz měl vztahovat na člověka, který ho zachránil. Zůstaňte, pane, už jen proto, abych vám mohla poděkovat."
"Ó, slečno, to já vám děkuji z celého srdce. Ale nebudu rušit vaši procházku, když zůstanu? Ostatně jsem si asi pro sebe špatně vybral místo."
"Vůbec ne," odpověděla Colomba a sedla si ve svém rozrušení bezděčně na druhý konec kamenné lavičky.
V té chvilce paní Perrinová, která tu od příkré Colombiny výtky nehybně stála v rozpacích, vzala paní Rupertu pod paží a tiše se vzdálily.
Oba mladí lidé zůstali sami.
Colomba upírala oči na knihu a zpočátku si nevšimla, že hospodyně odešla; nečetla vša:k, protože měla před očima mžitky. Byla ještě celá vzrušená a zmatená. Dokázala jen pudově zakrýval vzrušení a mírnit splašený tlukot srdce. Ascanio byl také jako bez sebe, a jak prožil nejdříve ostrou bolest, když si myslil, že ho Colomba chce poslat pryč, a bláhovou radost, když uviděl zmatek milované dívky, tak byl při své slabosti z oboutěch prudkých dojmů rozrušený a zničený. Málem omdléval, a přece se mu myšlenky hrnuly se zvláštní prudkostí a mocí. "Pohrdá mnou! Má mě ráda!" říkal si střídavě. Díval se na mlčící nehybnou Colombu a z očí mu stékaly slzy, aniž je cítil na tvářích. Nad jejich hlavami ve větvích zpíval pták. Vítr jen lehce čeřil listy. Z kostela GrandsAugustins se sem klidným vzduchem neslo klekání, červencový večer nikdy nebyl klidnější a tišší. Byla to slavnostní chvíle, kdy duše vstupuje do nové sféry, kdy dvacet let se soustředí do jediné minuty, na kterou se pak vzpomíná celý život. Ty dvě děti, pro sebe jako stvořené, navzájem si předem náležející, kterým by stačilo jen napřáhnout ruce, aby si patřily a zdálo se, že mezi nimi zeje propast.
Za chvilku Colomba zvedla hlavu.
"Vy pláčete!" zvolala prudčeji, než chtěla.
"Nepláču," odpověděl Ascanio a klesl na lavici.
Ale když si sáhl do obličeje, měl ruce zmáčené slzami. 125

"Pravda, pláču."
"Proč? Co je vám? Mám někoho zavolat? Bolí vás něco?"
"Bolí mě jedna myšlenka."
"A která?"
"Říkám si, že třeba by bylo pro mne lépe, kdybych byl tuhle umřel."
"Umřel! Kolik vám je, že tak mluvíte o smrti?"

"Devatenáct. Ale věk neštěstí by měl také být věkem smrti."
"A vaši rodiče by vás oplakávali!" pokračovala Colomba bezděky zvědavá na minulost toho života, jehož celou budoucnost si nejasně přisvojovala.
"Nemám otce ani matku, a nikdo by mě, kromě mého mistra Benvenuta, neoplakával."
"Chudáku sirotku."
"Nu, sirotek. Otec mě neměl rád a matku jsem ztratil, když mi bylo deset let a začínal jsem chápat a oplácet jí její lásku. Otec!. Ale o čem to s vámi mluvím, co vám záleží na mé matce a na otci?"
"O, záleží. Pokračujte, Ascanio."
"Panebože! Vy si pamatujete mé jméno?"
"Pokračujte, pokračujte," šeptala Colomba a schovávala oběma rukama obličej, jak se začervenala.
"Otec byl totiž klenotník a má dobrá matka dcera klenotníka z Florencie, jmenoval se Raffaello dél Moro, byl z italské šlechtické rodiny. V Itálii, v našich republikách totiž práce neničí čest, a viděla byste tam na vývěsních štítech obchodů nejedno staré slavné jméno. Tak třeba například mistr Cellini je urozený jako francouzský král, neníli jeho rod ještě starší. Raffaello dél Moro byl chudý, provdal svou dceru Stefanii za kolegu stejně starého, jako byl sám, ale ten byl bohatý. Matka a Benvenuto Cellini se měli rádi, bohužel byli oba chudí. Benvenuto cestoval, aby se proslavil a získal si peníze. Byl daleko, nemohl tomu sňatku zabránit. Gismondo Gaddi tak se otec jmenoval nevěděl, že má ráda jiného, ale začal bohužel svou ženu nenávidět, protože neměla ráda jeho. Otec byl prudký, žárlivý člověk. Ať mi odpustí, že ho obviňuji, ale spravedlnost dětí má nezlomnou paměť. Matka často hledala útočiště proti jeho surovostem u mé kolébky, ale to ji vždycky neuchránilo. Někdy ji bil, ať mi to bůh odpustí, a ona 126

mě držela v náručí a při každé ráně mě líbala. Ó, já si vzpomínám na rány svého otce, jak se mi dvojnásob svíralo srdce při každé ráně a při každém polibku. Pán, který je spravedlivý, zasáhl otce v tom, co mu bylo nejdražší na světě, v jeho bohatství. Postihlo ho několik úpadků za sebou. Utrápil se, protože už neměl peníze, a matka zemřela hned po něm, protože myslela, že ji už nikdo nemá rád.
Zůstal jsem na světě sám. Otcovi věřitelé přišli zabavit všechno, co po něm zůstalo, a hledali všude, ale malé plačící dítě neviděli. Dva dny mě ze soucitu živila stará služka, která mě měla ráda, ale ta stařenka také žila z dobrodiní a neměla moc chleba ani pro sebe.
Nevěděla, co si má se mnou počít, ale tu přišel člověk, celý zaprášený po cestě, objal mě, plačky políbil, dal dobré stařence nějaké peníze a odvedl mě s sebou. Měl mě rád, vyučil mě svému umění, ponechal mě stále u sebe, a jak vám říkám, jen on by oplakával mou smrt."
Colomba naslouchala, hlavu skloněnou a srdce stísněné příběhem sirotka; pokud šlo o osamělost, byl to i její příběh, a život té jeho ubohé matky jednou také bude její, neboť si měla brát z donucení muže, který ji bude nenávidět, protože ho nebude milovat.
"Jste nespravedlivý k bohu," řekla Ascaniovi. "Alespoň jeden člověk, váš dobrý mistr, vás má rád, a znal jste svou matku. Já si nemohu vzpomínat na její líbání, umřela, když jsem se jí narodila. Vychovala mě jedna otcova sestra, hádavá zatrpklá žena, ale já ji přece jen hodně oplakávala, když jsem ji přede dvěma lety ztratila, protože jsem žádnou jinou lásku neznala, a tak jsem k té ženě přilnula jako břečťan ke kameni. Dva roky už bydlím tady s paní Perrinovou, a třebaže jsem stále sama otec mě navštěvuje jen zřídka tydva roky byly a budou nejšťastnější doba mého života." "Pravda, hodně jste zkusila," řekl Ascanio. "Ale když už minulost byla zlá, proč pochybujete o budoucnosti? Vaše přece bude nádherná! Jste urozená, bohatá, krásná a na stínech vašich mladých let tím lépe zazáří jas dalšího vašeho života."
Colomba smutně pokývala hlavou. "Ó maminko!" zašeptala.
Když nás myšlenka pozvedá nad přítomnost a my zane11271

cháme nízké malichernosti své doby v záblescích, které osvětlují a shrnují celý náš život, budoucnost i minulost, tehdy duše dostane nebezpečnou závrať, tone ve zmatku, a rozcitlivělé srdce sužuje na tisíc bolestí, trápí tisíc úzkostí a to propadá prudkým citům a smrtelným mdlobám. Člověk musí být hodně silný, aby nepadl, když na vás visí celá tíže osudu. Těm dvěma dětem, které již tolik zkusily a byly osamělé, stačilo vyslovit jediné slovo, a z té dvojí minulosti by byla společná budoucnost. Ale na to slovo byla Colomba příliš nevinná a on příliš uctivý.

Přitom se Ascanio díval na Colombu nesmírně něžně a Colomba mu to s božskou důvěrou dovolovala. Sepjal ruce a tónem, jakým se modlíme k bohu, řekl dívce:
"Poslyšte, Colombo, jestli něco chcete nebo jestli vás tíží nějaké neštěstí, a kdybych mohl vale přání splnit tím, že bych procedil svou krev nebo kdybych mohl to neštěstí odvrátit obětováním svého života, řekněte jediné slovo, Colombo, jako bratrovi, a já budu rád."
"Děkuji, děkuji," řekla Colomba. "Na mé přání jste se už šlechetně vystavil nebezpečí, já vímj ale tentokrát mě může zachránit jen bůh."
Neměla kdy povědět více, před nimi se právě zastavila paní Ruperta s paní Perrinovou.
Obě kmotry využily času stejně dobře jako ti dva zamilovaní a již navázaly důvěrné přátelství, založené na vzájemné sympatii. Paní Perónová naučila paní Rupertu, jak se léčí omrzliny, a paní Ruperta, aby nezůstala pozadu, zase vyložila tajemství, jak nakládat švestky. Snadno tedy pochopíme, že jejich přátelství nyní bylo na život a na smrt, slíbily si, že se budou vídat stůj co stůj.
"Nu, Colombo," řekla paní Perrinová cestou k lavičce, "ještě se na mne zlobíte? Copak by to nebyla hanba, kdybychom z domu vyháněly člověka, bez něhož by dum už neměl pána? Přece chceme uzdravit mladíka ze zranění, které utržil pro nás? A vidíte, paní Ruperto, že už vypadá lip a není tak bledý, jako když přišel?"
"Pravda," potvrdila to paní Ruperta. "Tak hezky červený nebyl ani v době, kdy byl zdravý. "
"Považte, Colombo, že by to byla vražda, kdybychom zastavily tak dobře začaté léčení," pokračovala paní Perrinová. "No tak, účel světí prostředky. Necháte mě, viďte, 128

abych mu dovolila zítra k večeru zase přijít? Pro vás to bude také rozptýlení, dívenko, a zaplať pánbůh nevinné, vždyť tu jsme my, paní Ruperta a já. Vy opravdu potřebujete rozptýlení, Colombo. A kdo poví panu prévótovi, že jsme trochu zmírnily přísnost jeho nařízení? Ostatně jste před jeho zákazem dovolila panu Ascaniovi, aby vám přišel ukázat šperky, a když je dnes zapomněl, musí je přinést zítra."
Colomba se podívala na Ascania: zbledl a čekal s úzkostí na odpověď.
Pro ubohou zotročenou dívku se v jeho pokoře skrývalo nesmírné polichocení. Tak přece jen je na světě člověk na ní závislý, jehož štěstí nebo smutek může způsobit jediným slovem! Každý má rád svou moc. Neostýchavé chování hraběte ďOrbec nedávno Colombu pokořovalo. Ubohá vězenkyně odpusťte jí to! neodolala chuti uvidět, jak v Ascaniových očích září radost, a tak se začervenala a s úsměvem řekla:
"Paní Perrinová, k čemu jste mě to dovedla?"
Ascanio chtěl promluvit, ale dokázal jen nadšeně sepnout ruce; nohy se mu podlamovaly.
"Děkuji, krásná paní," uklonila se hluboce Ruperta. "Ascanio, jste ještě slabý, je čas se vrátit domů. Podejte mi ruku a půjdeme."
Sotva našel v sobě tolik síly, aby poděkoval a rozloučil se; nahradil slova pohledem, do něhož dal celou svou duši, a potom poslušně, srdce plné štěstí, odcházel se služebnou.
Colomba si zamyšleně sedla opět na lavičku; opájel ji pocit, který si vyčítala a kterému nebyla zvyklá.
"Tak zítra!" loučila se vítězoslavně paní Perrinová s hosty, když je vyprovázela. "A můžete sem, mladý muži, takhle chodit každý den tři měsíce."
"A proč jen tři měsíce?" zeptal se Ascanio, který snil o tom, že bude chodit stále.
"Panebože!" odpověděla paní Perrinová. "Za tři měsíce se Colomba vdává za hraběte ďOrbec."
Ascanio musel vynaložit všechnu svou vůli, aby neupadl.
"Colomba se vdává za hraběte ďOrbec !"šeptal si. "O bože! Bože! Tak to jsem se mýlil! Colomba mě nemá ráda!"
Ale v té chvíli zavírala paní Perrinová za ním vrátka a paní Ruperta šla před ním, ani jedna to neslyšela. 129

12
KRÁLOVA KRÁLOVNA
Říkali jsme, že Benvenuto odešel kolem jedenácté dopoledne z dílny, a neřekl, kam jde. Šel do Louvrů oplatit Františku I. návštěvu, kterou ho Jeho Veličenstvo poctilo v paláci kardinála di Ferrara.
Král dodržel slovo. Jméno Benvenuta Celliniho dal oznámit u všech bran a všechny

dveře se před Cellinim otevřely. Ale ty poslední zůstávaly zavřené dveře rady, kde František I. projednával státní záležitosti s hlavními velmoži království a třebaže královy rozkazy byly tak jasné, neodvážili se uvést Celliniho do váženého shromáždění bez nového dovolení Jeho Veličenstva.
Situace Francie byla totiž vážná. Až dosud jsme málo mluvili o státních záležitostech, myslili jsme si, že naši čtenáři, a hlavně čtenářky, dávají přednost záležitostem srdce před politikou; ale konečně jsme se dostali k okamžiku, kdy už nemůžeme ustupovat a musíme se podívat alespoň co nejstručněji na Francii a na Španělsko, vlastně na Františka I. a Karla V., protože v šestnáctém století králové zastupovali národy.
V době, o níž mluvím, hrou politických vážek důsledky té hry oba tak často prožívali situace Františka L byla právě lepší a situace Karla V. horší.
Situace se skutečně hodně změnila od známého míru v Cambrai, který sjednaly dvě ženy, Markéta Rakouská, teta Karla V., a vévodkyně Angoulěmská, matka Františka I. Tato smlouva doplňovala madridskou tím, že se španělský král vzdával Burgundska ve prospěch francouzského krále a francouzský král se vzdal lenního práva na Flandry a Artois. Dále měl Karel V. vydat oba mladé francouzské prince, sloužící za rukojmí místo Františka I, zpět za dva milióny dukátů. A konečně dobrá královna Eleonora, sestra Karla V., zpočátku zaslíbená konetablovi de Bourbon za jeho zradu, a
isoy

pak provdaná za Františka I., se měla vrátit na francouzský dvůr s oběma dětrni, jimž byla tak něžnou matkou. To vše bylo z obou stran splněno.
Ale jak snadno pochopíme, František I. se vzdal nároku na Milánsko, které po něm vyžadovali v době zajetí, jen dočasně. Sotva byl na svobodě a znovu měl moc v rukou, sotva se mu vrátila síla, začal se opět ohlížet po Itálii. A s úmyslem posílit své nároky na papežském dvoře, oženil svého syna Jindřicha, který se po smrti staršího bratra Františka stal následníkem trůnu, za Kateřinu Medicejskou, neteř papeže Klementa VII.
Ale sotva král skončil přípravy na zamýšlené obsazení, papež Klement VII. naneštěstí zemřel a na trůn sv. Petra nastoupil pod jménem Pavel III. kardinál Alexandr Farnese. A Pavel III. se v politice rozhodl, že se nedá zatáhnout ani na stranu císaře, ani na stranu francouzského krále, a že mezi nimi bude udržovat rovnováhu.
Císař Karel V. se tedy upokojil a přestal se starat o francouzské přípravy. Sám připravoval tažení do Tunisu, jehož se zmocnil slavný korzár ŠerEdin, pověstný pod jménem Rudovous, který odtud vypudil MulejHasana, opanoval tu zemi a odtud pustošil Sicílii.
Tažení se naprosto zdařilo, Karel V. potopil asi čtyři lodě Solimanova admirála a vstoupil vítězoslavně do přístavu Neapol.
Tam mu došla zpráva, která ho ještě víc upokojila: Karel III., vévoda Savojský, třebaže byl z matčiny strany strýcem Františka L, se na radu své nové ženy Beatrice, dcery portugalského krále Emanuela, odtrhl od francouzského krále. A když František I. podle svých starších smluv Karla III. vyzval, aby vpustil jeho vojsko do země, vévoda Savojský odmítl, a František I. si musil vybojovat strašný přechod přes Alpy, ačkoliv mu byly až dosud díky příbuznému a spojenci otevřené.
Ale Karel V. byl ze své jistoty vytržen pravou hromovou ranou. Král totiž poslal svá vojska na Savojsko tak rychle, že vévoda měl zemi obsazenou dříve, než tušil, že tam vpadnou. Brion, pověřený velením, se zmocnil Chambéry, objevil se v Alpách a ohrožoval Piemont právě ve chvíli, kdy František Sforza, zřejmě hrůzou z takových úspěchů, náhle zemřel a zanechal milánské vévodství bez dědice, A31

a tím Františku I. všechno usnadnil, dával mu na vévodství jakési právo.
Brion sestoupil do Itálie a zmocnil se Turínu. Tam se zastavil, utábořil se na břehu Sesie a čekal.
Karel V. odcestoval z Neapole do Říma. Vítězství, které právě vydobyl na odvěkých nepřátelích křesťanstva, mu vyneslo triumfální vjezd do křesťanské metropole. Vjezd císaře tak opojil, že proti svým zvykům překročil pravidla a v papežské konsistoři obvinil Františka I. z kacířství; obvinění zdůvodňoval tím že František I. poskytoval ochranu protestantům, a že se spojil s Turky. Potom zopakoval všechny jejich spory, v nichž měl podle něho vždycky hlavní vinu František I., a odpřisáhl svému švagrovi vyhlazovací válku.
Prožité nehody způsobily, že František I. byl nyní právě tak opatrný, jako býval zpočátku dobrodružný. A když viděl, že mu hrozí španělská vojska současně s říšskými, nechal Annebauta hájit Turín, a Briona zavolal zpět, aby prostě hájil

hranice.
Všichni, kdo znali rytířskou a podnikavou povahu Františka I., nechápali smysl toho ústupu. Myslili si, když ustoupil o kousek, že se považuje předem za poraženého. Tato víra pýchu Karla V. ještě pozvedla, postavil se sám do čela své armády a rozhodl se od jihu zaútočit na Francii.
Známe výsledky toho pokusu: Marseille, která odolávala panu de Bourbon a Pescairovi, největším válečníkům té doby, snadno odolala Karlu V., velkému politikovi, ale nevalnému generálovi. Karel V. se tím neznepokojoval, nechal Marseille za sebou a chtěl táhnout na Avignon; ale Montmorency postavil mezi Durance a Rhónu takový neporazitelný tábor, že se Karel V. proti němu marně snažil, a tak po šesti týdnech marných pokusů, kdy byl zepředu odrážen, z boků napadán a kdy mu hrozilo odříznutí zezadu, raději také nařídil ústup, který se velmi podobal porážce. Málem padl svému nepříteli do rukou, jen stěží došel do Barcelony bez vojska i bez peněz.
A tu se všichni, kdo čekali na výsledek střetnutí, postavili proti Karlu V. Jindřich VIII. zapudil svou ženu Kateřinu Aragonskou a vzal si svou milenku Annu Boleynovou. Soliman zaútočil na Neapolské království a na Uhry. Protestantská knížata v Německu ustavila tajnou ligu proti císaři. 132

A konečně obyvatelé města Gent, unavení daněmi, které jim stále ukládali na podporu války proti Francii, se náhle vzepřeli a poslali Františku I. vyslance s nabídkou, aby se jim postavil do čela.
Ale při tom všeobecném otřesu, který ohrožoval úspěchy Karla V., začlo nové vyjednávání mezi císařem a Františkem I. Oba panovníci se sešli v AiguesMortes a František I. se rozhodl pro mír; cítil dobře, že to Francie potřebuje. Rozhodl se, že nyní bude všechno očekávat ne od ozbrojeného boje, ale od přátelských jednání.
Dal tedy Karla V. upozornit na to, co mu gentští navrhli, a zároveň mu nabídl volný průchod Francií do Flander.
Proto se právě sešla rada, když Benvenuto přišel, a František L, jemuž byl velký klenotník ohlášen, dodržel svůj slib a nařídil, aby ho uvedli. Benvenuto tak mohl slyšet konec jednání.
"Ano, pánové," říkal právě František I. "Ano, souhlasím s názorem pana de Montmorency. Můj sen je uzavřít s voleným císařem trvalé spojenectví, pozvednout naše trůny nad celé křesťanstvo a potlačit všechny cechy, obce a lidové společnosti, které chtějí omezovat naši královskou moc tím, že nám jednou odpírají paže našich poddaných, podruhé peníze. Můj sen je vrátit do lůna církve a papežské jednoty všechny kacíře, kteří svatou matku církev zarmucují. A konečně je můj sen sjednotit všechny síly proti Kristovým nepřátelům, vyhnat tureckého sultána z Cařihradu, třeba už jen proto, abych dokázal, že to není můj spojenec, jak se říkává, a zřídit v Cařihradě druhé císařství, soutěžící s prvním svou silou, nádherou a rozlohou. To je můj sen a já jsem to tak pojmenoval, abych se nedal příliš strhnout nadějemi na úspěch a nebyl sklíčen, až mi snad budoucnost ukáže, že to je nemožné. Ale kdyby se uskutečnil, konetable, kdyby se uskutečnil, kdybych měl Francii a Turecko, Paříž a Cařihrad, Západ a Východ, uznejte, pánové, že by to bylo krásné, že by to bylo veliké a vznešené."
"A tak, Veličenstvo," řekl vévoda de Guise, "je definitivně rozhodnuto, že odmítáte vládu, kterou vám nabízejí gentští, a že se vzdáváte starých panství burgundského domu?"
"Rozhodnuto. Císař uvidí, že jsem právě tak spolehlivý přítel jako nepřítel. Ale předtím, to především pochopte, 133

chci a požaduji, aby mi bylo vráceno vévodství milánské. Patří mi dědičným právem a investiturou císařů. A buduje mít, na šlechtickou čest! Ale doufám, že se tím nezruší mé přátelství s bratrancem Karlem."
"A nabídnete Karlu V. průchod Francií při tažení proti vzbouřenému Gentu?" dodal Poyet.
"Ano, pane kancléři," odpověděl král. "Pošlete hned dnes pana de Fréjus, aby ho k tomu mým jménem vyzval. Ukážeme mu, že jsme rozhodnuti udělat všechno pro udržení míru. Ale jestli chce válku."
Hrozivý a majestátní pohyb doprovázel tuto větu, na okamžik přerušenou, protože František L uviděl umělce stát skromně u dveří.
"Ale jestli chce válku," začal znovu, "u Jupitera, o němž mi Benvenuto asi nese zprávy, přísahám, že ji bude mít krvavou, hroznou a zuřivou. Tak co, Benvenuto, jak na tom je můj Jupiter?"
"Vaše Veličenstvo," odpověděl Cellini, "nesu vám model vašeho Jupitera. Ale víte, co jsem si představoval, když jsem se na vás díval a poslouchal? Snil jsem

o kašně pro Fontainebleau. Nad kašnou by stála obrovská šedesátistopová socha, měla by v pravé ruce zlomený oštěp a levou by se opírala o jilec meče. Socha by představovala Marta, to jest Vaše Veličenstvo. Vy jste ztělesněná odvaha a používáte odvahy spravedlivě a při svaté obraně své slávy. Počkejte, Veličenstvo, to není všecko: na čtyřech rozích základny té sochy budou sedící postavy, poezie, malířství, sochařství a štědrost. O tom jsem snil, když jsem se na vás díval a poslouchal vás,"
"A uskutečníte ten sen v mramoru nebo v bronzu, Benvenuto. Já to chci," řekl král velitelsky, ale usmíval se přívětivě a přátelsky.
Celá rada zatleskala, každý totiž shledával, že král je hoden sochy a ta socha krále.
"Zatím si prohlédneme našeho Jupitera," řekl král.
Benvenuto si sáhl do pláště, vytáhl model a postavil ho na stůl, kolem něhož se právě spřádal osud světa.
František I. se na model díval s tak obdivným výrazem, že nebylo těžké ho uhodnout.
"Konečně jsem našel muže podle svého srdce," zvolal.
Pak poklepal Benvenuta po rameni a pokračoval: 134

"Příteli, nevím, kdo má větší štěstí, zda vladař, když najde umělce, který vychází vstříc všem jeho myšlenkám, zkrátka umělce jako vy, nebo umělec, když se setká s vladařem, schopným ho chápat. Myslím si, že má radost je doopravdy větší."
"Ó, dovolte, Veličenstvo, to ne," zvolal Cellini. "Určitě je větší má radost."
"No tak, Benvenuto, moje."
"Neodvažuji se Vašemu Veličenstvu odporovat, ale."
"No tak řekněme, že se vyrovnají, příteli."
"Veličenstvo, řekl jste mi příteli," odpověděl Benvenuto. "Tohle slovo mi zaplatilo stonásobně všechno, co jsem pro Vaše Veličenstvo dosud udělal nebo co udělám."
"Dobrá. Dokážu ti, že to nebylo jen marné slůvko, které mi uniklo, Benvenuto, a když jsem ti řekl příteli, že jím skutečně jsi. Přines mi Jupitera, dokonči ho co nejdříve a oč mě požádáš, až ho přineseš, čestné slovo, budeli to v králově moci, budeš to mít. Slyšíte, pánové? Kdybych svůj slib zapomněl, připomeňte mi ho."
"Veličenstvo," zvolal Benvenuto, "jste velký a šlechetný král a já se stydím, že mohu udělat tak málo pro vás, když děláte tolik pro mne."
Potom Cellini políbil ruku, kterou mu král podával, zastrčil si Jupiterovu sošku pod plášť a vyšel z pozadí síně se srdcem přetékajícím pýchou a radostí.
U Louvrů potkal Primaticcia, který se chystal dovnitř.
"Kam pospícháte tak vesele, drahý Benvenuto?" ptal se Primaticcio Celliniho, který by ho byl minul, aniž si ho všiml.
"Ach, to jste vy, Francesco?" zvolal Cellini. "Ano, máte pravdu, jsem veselý, protože jsem právě viděl našeho velkého, vznešeného a božského Františka I. ."
"A viděl jste se také s paní d Étampes?" zeptal se Primaticcio.
". a říkal mi věci, které se neodvažuji opakovat, ačkoliv se říká, že nejsem právě skromný."
"Ale co vám řekla paní d Étampes?"
"Nazval mě svým přítelem, chápete, Francesco? Tykal mi tak, jako tyká svým maršálům. A nakonec mi řekl, že až dokončím Jupitera, mohu ho požádat o takový projev přízně, po jakém budu toužit, a že mi tu přízeň předem dávat"
"Ale co vám slíbila paní d Étampes?" 135

"Vy jste ale zvláštní člověk, Francesco!"
"A proč?"
"Vy hovoříte o paní d Étampes, když s vámi mluvím jen o králi."
"Já totiž znám dvůr lépe než vy, Benvenuto, a vy jste můj rodák a přítel. A přinesl jste mi kousek ovzduší naší krásné Itálie. Já vás z vděčnosti za to chci uchránit před velkým nebezpečím. Poslyšte, Benvenuto, vévodkyně d Étampes je vaše nepřítelkyně, úhlavní nepřítelkyně. Já vám to už říkal, v té době jsem to jen tušil, ale opakuji vám to, protože to dnes vím jistě. Vy jste urazil tu ženu, a jestliže šiji neusmíříte, zničí vás. Paní d Étampes poslouchejte dobře, co vám říkám paní d Étampes je králova královna."
"Dobrý bože, co mi to říkáte?" zvolal Cellini se smíchem. "Já,Já urazil paní d Étampes? A čím?"
"O, já vás znám, Benvenuto, a nepochyboval jsem o tom, že o důvodu její nenávisti víte asi tak málo jako já, a ne víc než ona. Ale co se dá dělat? Ženy jsou už takové. Nenávidí jako milují, a nevědí proč. Nu, vévodkyně d Étampes vás

nenávidí."
"A co v tom mám podle vás dělat?"
"Podle mne? Dvořan musí zachránit sochaře."
"Já dvořanem milostenky!"
"Mýlíte se, Benvenuto," usmál se Primaticcio. "Paní d Étampes je krásná žena a každý umělec to musí uznat."
"To také uznávám," řekl Benvenuto.
"No tak to řekněte jí a ne mně. A já také po vás nechci, abyste se s ní spřátelil. Vy jste ji urazil nějakým uměleckým nápadem, vy musíte udělat první krok."
"Jestli jsem ji urazil," řekl Cellini, "potom neúmyslně a beze zloby. Řekla mi pár kousavých slov, jaká jsem si nezasluhoval. Usadil jsem ji, jak zasluhovala."
"Na tom nezáleží. Zapomeňte, co vám řekla, Benvenuto, a přičiňte se, aby zapomněla, co vy jste jí odpověděl. Opakuji vám, zeje panovačná a mstivá a má v moci srdce krále, který má rád umění, ale ještě více lásku. Zařídí to tak, abyste litoval své odvahy, Benvenuto, nadělá vám nepřátele, už povzbudila prévóta, aby se vám postavil na odpor. A podívejte se, já jedu do Itálie. Na její přání pojedu do Říma. A ta cesta, Benvenuto, je namířena proti vám a já, váš přítel, jsem nucen stát se nástrojem její pomsty." 136

"Co budete v Římě dělat?"
"Co tam budu dělat? Slíbil jste králi, že budete soutěžit s antickými umělci, a já vás znám jako člověka, který svůj slib dodrží. Ale vévodkyně si myslí, že jste se jen chlubil, a jistě aby vás porovnání zničilo, mě, malíře, posílá do Říma, abych tam odlil nejkrásnější antické sochy, Laokoonta, Venuši, Apollóna a co já vím ještě!"
"To je opravdu zchytralá pomsta," řekl Benvenuto, kterého při dobrém mínění, jaké o sobě měl, přece jen trochu znepokojovalo porovnání jeho díla se sochami největších mistrů. "Ale ustoupit nějaké ženě, to nikdy!" dodal a zaťal pěsti.
"Kdo mluví o ustoupení? Poslyšte, nabízím vám jeden způsob. Ascanio její zalíbil; chce, aby pro ni něco udělal, a pověřila mě vzkazem, aby k ní přišel. Nu, nebude pro vás nejjednodušší doprovodit svého žáka do étampeského paláce, abyste ho krásné vévodkyni představil sám? Využijte toho a vezměte s sebou některý z těch báječných šperků, jaké dovedete vytvořit jen vy, Benvenuto. Nejdříve jí ho ukažte, a až uvidíte, že jí oči zahořely nadšením, nabídnete jí ho jako poplatek, který jí je sotva hoden. A tak šperk přijme, hezky poděkuje a dá vám za to hezký dar, který bude hoden vás, a vrátí vám svou přízeň. Když naopak ta žena bude vaše nepřítelkyně, vzdejte se předem velkých plánů, jaké nyní máte. Já se bohužel musel také jednu dobu shýbnout, abych se potom mohl postavit rovně. Až do té doby dávali totiž přede mnou přednost tomu mazalovi Rossovi, stavěli ho všude a vždycky nade mne. Dali mu titul intendanta koruny."
"Vy jste k němu nespravedlivý, Francesco," řekl Cellini, který nebyl schopen tajit své přesvědčení. "Je to velký malíř."
"Zdá se vám?"
"Jsem si tím jist."
"Nu, já také," řekl Primaticcio, "a právě proto ho nenávidím. A používali ho proti mně. Polichotil jsem jejich ubohé ješitnosti, ted jsem velký Primaticcio, a používají mne zase proti vám. Udělejte to tedy jako já, Benvenuto, nebudete litovat, že jste se držel mé rady. Prosím vás o to kvůli vám i sobě, jménem vaší slávy i budoucnosti, které obě ohrozíte, když vytrváte ve své umíněnosti." 137

"To je zlá věc," povzdechl si Benvenuto, který však začínal zřejmě povolovat. "Když ne pro sebe, udělejte to pro našeho velkého krále. Chcete mu udělat bolest, kdybyste ho nutil rozhodovat se mezi ženou, kterou miluje, a umělcem, kterého obdivuje?"
"Dobrá, budiž! Pro krále to udělám!" zvolal Cellini, který byl rád, že se našla dostatečná výmluva pro jeho samolibost.
"Tak dobře!" řekl Primaticcio. "Ale ted chápete, že kdyby se jediné slovo z této rozmluvy doneslo k vévodkyni, bude se mnou konec."
"Ó, já doufám, že jste klidný."
"Benvenuto dá své slovo a tím je řečeno všechno," odpověděl Primaticcio.
"Čestné slovo."
"Dobrá! Tak sbohem, bratře."
"Šťastnou cestu tam!"
"Mnoho štěstí tady!"
A oba přátelé si ještě podali ruce a rozešli se s přátelským kývnutím, shrnujícím celou jejich dohodu.
138

13
Ó JAK JE MĚNIVÉ TO SRDCE ŽENY
Étampeský palác nebyl příliš daleko od paláce Nesle. Naše čtenáře tedy nepřekvapí, když přejdeme z jednoho do druhého.
Stál blízko Augustinského nábřeží; byl položen podél ulice GilleleGueux, kterou od té doby sentimentálně překřtili na GltleCoeur. Hlavní vchod byl z Vlaštovčí ulice. František I. ho Anně kdysi dal za to, že si vzala Jakuba Debrossese, hraběte de Penthiévre, jako dal vévodství Étampes a správu Bretagne Jakubu Debrossesovi za to, že si vzal královu milenku.
Král se ostatně snažil, aby ten dar byl hoden krásné Anny ĎHeilly. Dal palác upravit podle nejnovějšího vkusu. Na tmavém přísném průčelí se jako čarovným proutkem objevily jemné květy renesance, svým počtem oznamující, jak mnoho na ni myslí. A podle péče, s jakou král dal ten palác vyzdobit, je snadné si uvědomit, že tam asi sám bydlel téměř stejně často jako vévodkyně d Étampes. Navíc zařídili místnosti s královským přepychem a dům byl vybaven, jako by patřil pravé královně, byl zřejmě mnohem lepší než obydlí dobré a čisté Eleonory, sestry Karla V. a zákonné ženy Františka I., o níž se tak málo mluvilo ve světě, dokonce i u dvora.
Jestliže nyní zvědavě pronikneme časně ráno do pokoje vévodkyně, najdeme ji pololežící na pohovce, jak opírá svou roztomilou hlavu o krásnou ručku a druhou si probírá prstence kaštanových, zlatě lesknoucích se vlasů. Nahé Anniny nožky připadají ještě menší a bělejší v černých sametových pantoflíčkách a její splývavé nedbalky dělají z koketky neodolatelně půvabnou dámu.
A král tu opravdu stojí u okna, ale nedívá se na vévodkyni. Poklepává v taktu na sklo a zdá se hluboce zamyšlený. Jistě přemýšlí o vážné otázce, o průchodu Karla V. Francií. 139

"Co tam děláte, Veličenstvo, zády ke mně?" zeptala se ho konečně netrpělivě vévodkyně.
"Verše pro svou milou a doufám, že už jsou hotové," odpověděl František I.
"Ó, tak mi je prosím honem povězte, krásný korunovaný básníku."
"Prosím," odpověděl král s jistotou knížete veršotepců. "Poslouchejte."
Jednoho jitra zrak můj těkal nebem, když přistoupil jsem k oknu, samoten, nalevo Auroru, probouzející den, vyhlížející zlatý kočár s Foebem, napravo milenku svou. Perleťový hřeben jí česal kadeře, oči tak zářivé bloudily po mně svými bludičkami, že porušil jsem ticho mezi námi: "Vraťte se na nebesa, bohové, sice pás Venušin vás navždy zmámí!"
"Ó, to jsou kouzelné verše," chválila vévodkyně, "Dívejte se na Jitřenku, jak dlouho chcete, už na ni nežárlím, když jí děkuji za tak hezké verše. Povězte mi je prosím znovu."
František I. ochotně zopakoval to dvorné říkání, ale nyní zase Anna zůstala mlčet.
"Co je vám, krásná paní?" řekl František L, očekávaje druhou pochvalu.
"Myslím na to, co vám teď ráno řeknu znovu s větším důrazem, než včera večer. Básníka omlouvá ještě méně věcí než rytířského krále, když nechá drze urážet svou dámu, protože je jeho milenkou a zároveň múzou."
"Zase, vy zlá!" spustil král trošičku netrpělivě. "Vidět v tom urážku! Panebože! Vaše zlost je opravdu nesmiřitelná, má jediná panovnice, když pro výčitky zapomínáte na mé verše."
"Pane, nenávidím jako miluji."
"Ale poslyšte, když vás poprosím, abyste se už nezlobila na Benvenuta, na toho arciblázna, který neví, co říká. Mluví nerozvážně jako šermuje, a jistě vás nechtěl urazit, to vám přísahám. Vy to ostatně víte, odpouštět už patří bož140

štvu, drahá bohyně, a tak z lásky ke mně odpusťte tomu nerozvážlivci."
"Nerozvážlivec!" zašeptla Anna.
"Ó, báječný nerozvážlivec, to je pravda," řekl František I. "Já ho viděl včera a slíbil mi zázraky. To je člověk, kterému se v umění, myslím, nikdo nevyrovná, ten mi v budoucnu zajistí slávu jako Andrea dél Sarto, Tizian nebo Leonardo dá Vinci. Víte, jak mám své umělce rád, má drahá přítelkyně, buďte tedy milostivá a shovívavá k tomuhle, zapřísahám vás. Ó, bože, dubnová přeháňka, rozmar ženy a umělcův vrtoch jsou podle mého hezčí než nuda. No tak, odpusťte tomu, kdo se mi líbí, když vás miluji."
"Jsem vaše služebná a poslechnu."
"Děkuji. Za tu laskavost, kterou mi dává dobrá vůle ženy, můžete chtít takový dar, jaký chcete od královy moci. Ale bohužel už svítá a musím jít. Dnes je zase rada. To je nuda! Ach, bratranec Karel V. mi mé královské povolání opravdu

neulehčuje! Je lstivý tam, kde by měl být rytířský, má pero místo kordu. To je hanba. Opravdu si myslím, že budou muset najít nová slova na pojmenování vědy a obratnosti vládnout. Sbohem, má milovaná, pokusím se být chytrý a obratný. Vy jste šťastná, že vám postačí zůstat krásná a že vás nebe k tomu vybavilo. Sbohem, nevstávejte, vpředpokoji mě čeká páže. Nashledanou a myslete na mne."
"Stále, Veličenstvo!"
František I. jí naposled pokynul na pozdrav, zvedl závěs a odešel; krásnou vévodkyni nechal samotnou. Vévodkyně přesně podle svého slibu okamžitě začala myslet na něco jiného než na krále.
Paní d Étampes byla totiž činorodá, horlivá a ctižádostivá. Dříve se snažila o královu lásku, statečně ji získala, ale brzy už nestačila její neklidné duši. Začala, se nudit. Admirál Brion a hrabě de Longueval, které kdysi milovala, a Diana de Poitiers, která jí byla vždycky protivná, ji dost nezaměstnávali, ale v posledním týdnu prázdnota, kterou v sobě cítila, se poznenáhlu zaplňovala a Anna znovu začínala žít zásluhou nové nenávisti a nové lásky. Nenáviděla Celliniho a milovala Ascania, a zatímco komorné končily její toaletu, myslila na oba.
Když zbýval už jen účes, ohlásili jí paříž ského prévóta a vikomta de Marmagne.
141

Patřili k nejoddanějším straníkům vévodkyně v obou táborech, jež se na královském dvoře vytvořily mezi ní a Dianou de Poitiers, následníkovou milenkou. A když myslíme na nepřítele, rádi vítáme své přátele. Proto paní d Étampes neobyčejně roztomile podávala ruce k políbení mrzoutskému prévótovi i usměvavému vikomtovi.
"Pane prévóte," řekla s úsměvem, který nebyl strojený, a se soucitem, který nebyl urážlivý, "dověděli jsme se, jak ohavně s vámi, s naším nejlepším přítelem, jednal ten italský mamlas, a dosud nás to pobuřuje."
"Milostivá paní," odpověděl ďEstourville, který využil k lichocení i své nehody, "styděl bych se, kdyby ten bídák ušetřil mé stáří i postavení, když se nezastavil před vaší krásou a vaší milostí."
"O, já myslím jen na vás, pokud jde o mou osobní urážku, král je k těm drzým cizincům opravdu příliš shovívavý a poprosil mě, abych na ni zapomněla; tedy na ni nemyslím."
"Když je to tak, milostivá paní, naše prosba, kterou jsme vám chtěli přednést, by určitě nebyla vítaná, a prosíme vás, abyste nám dovolila odejít a ani ji nevyslovovat."
"Cože, pane ďEstourville, nejsem snad vaše v každé době a ať se stane cokoliv? Mluvte nebo se na tak nedůvě řivého přítele rozzlobím!"
"Dobrá, milostivá paní, tak tedy oč jde. Myslil jsem si, že mohu dát panu hraběti de Marmagne právo na používání některého z královských paláců, které jsem měl dík vaší Štědrosti, a přirozeně jsme obrátili oči na palác Nesle, když padl do tak špatných rukou."
"Ach!" podivila se vévodkyně. "Pozorně vás pošlou chám."
"Vikomt to zprvu přijal velice nadšeně, milostivá paní, ale ted" si to uvážil a váhá, děsí se toho strašného Benve? nuta."
"Promiňte, veleváženy příteli," přerušil ho vikomt de Marmagne. "Promiňte, vy to vyjadřujete špatně. Nebojím se Benvenuta, já se bojím králova hněvu. Nebojím se, že mě ten italský mamlas, abych mluvil jako milostivá paní, zabije, to fuj! Bojím se, abych tak řekl, že ho zabiji a že bude zle proto, že jsem krále připravil o služebníka, na kte. rém mu asi velmi záleží."
114:21

"A já se, milostivá paní, odvážil dát mu naději, že byste ho v tom případě chránila."
"Vždycky jsem své přátele chránila," řekla vévodkyně. "A ostatně máte na své straně nejlepší přítelkyni, spravedlnost. Jednáte přece v souhlase s královým přáním."
"Jeho Veličenstvo neoznačilo výslovně palác Nesle, že by ho měl obývat někdo jiný než ten Benvenuto," odpověděl Marmagne. "Nesmíme si zastírat, že naše volba se docela podobá pomstě. A co pak, co když zabiji Celliniho? Já si totiž přivedu dva spolehlivé muže."
"Ó, panebože!" řekla vévodkyně a odhalila své bílé zuby v úsměvu. "Král chrání živé, ale myslím si,Tže by se málo staral o pomstu za mrtvé. Jeho obdiv k umění by se neměl o co opřít a při své lásce ke mně by si asi už na nic nevzpomněl. Ten muž mě veřejně a hrozně urazil. Vy na to zapomínáte, Marmagne?"
"Ale, milostivá paní," řekl opatrný vikomt, "musíte jasně vědět, co byste obhajovala.""Ó, řekl jste to naprosto jasně, vikomte."
"Ne, jestliže dovolíte, milostivá paní. Nechci, aby zůstalo něco, co byste

nevěděla. Může se stát, že u toho ďábla silou nic nezmůžeme. A to se vám přiznám, že se pak obrátíme ke lsti. Kdyby vyvázl šermířům ve dne ve svém paláci, našli by si ho náhodou někde v zastrčené uličce, a. nemají jen kordy, milostivá paní, mají také dýky."
"Rozuměla jsem," řekla vévodkyně, aniž její krásná pleť při tom plánu vraždičky sebeméně zbledla.
"Dobře, milostivá paní."
"Dobře, vikomte, vidím, že jste obezřelý člověk a že by nebylo dobré být vaším nepřítelem."
"A věc sama, milostivá paní?"
"To je opravdu vážná věc a asi by se měla promyslit. Ale co jsem vám říkala? Každý i král ví, že mě ten muž vážně urazil. Já ho nenávidím.., stejně jako manžela nebo paní Dianu. a myslím, že vám mohu slíbit. Ale co se děje, Isabeau, proč nás vyrušuješ?"
Ta poslední slova vévodkyně řekla jakési ženě, která polekaně vstoupila.
"Panebože! Milostivá paní!" řekla Isabeau. "Prosím vás, odpusťte, aleje tu ten florentský umělec, ten Benvenuto Cellini se zlacenou vázičkou, tak krásnou, jak si jen lze 143

l

představit. Říkal velice zdvořile, že ji jde nabídnout Vaší Milosti a že žádá naléhavě o laskavé krátké přijetí."
"Ach! Ano," odpověděla vévodkyně s uspokojením polichocené hrdosti. "A cos mu odpověděla, Isabeau?"
"Ze milostivá paní není oblečena a že jí to půjdu ohlásit."
"Velmi dobře. Zdá se, že náš nepřítel dělá pokání," dodala k ustrnulému prévótovi. "A že začíná uznávat náš význam, naši moc. To je jedno, neprojde mu to tak levně, jak si myslí, a já nepřijmu jen tak hned jeho omluvy. Musí trochu lépe pocítit svou urážku a náš hněv. Isabeau, řekni mu, žes ho ohlásila a že jsem nařídila, aby počkal."
Isabeau odešla.
"Já jsem vám říkala, vikomte de Marmagne," rozhovořila se znovu vévodkyně, ale již mírnila hněv, "že věc, o které mluvíte, je vážná a že vám nemohu slíbit pomoc v něčem, co celkem je vražda a léčka."
"Urážka byla tak veřejná!" pokoušel se prévót.
"Odpykání, jak doufám, neméně, pane. Ta ztělesněná pýcha, která odolávala panovníkům, čeká teď v mé předsíni na rozmar ženy, a po pravdě řečeno dvě hodiny toho očistce budou za drzé slůvko stačit. Člověk musí být trochu milosrdný, prévóte. Odpusťte mu, jako mu za dvě hodiny odpustím já. 2e bych u vás dokázala méně, než král svede u mne?"
"Račte tedy nyní dovolit, milostivá paní," ukláněl se prévót, "abych se s vámi rozloučil, protože bych nechtěl své skutečné vladařce slibovat něco, co nedodržím."
"Vy a odejít? To ne," řekla vévodkyně, která chtěla vší mocí, aby její triumf měl svědky. "Myslím to tak, pane prévóte, že budete u pokoření svého nepřítele a že se tak pomstíme najednou. Dávám vám a vikomtovi ty dvě hodiny, neděkujte mi. Říká se, že vdáváte svou dceru za hraběte ďOrbec, je to tak? To je krásná partie, pravda. Říkám krásná, a měla bych říci dobrá. Ale, pane, posaďte se přece. Víte, že na tu svatbu potřebujete, abych dala souhlas, a vy jste o něj ještě nepožádal, ale já vám souhlas dám. DOrbec je právě tak můj oddaný přítel jako vy. Doufám, že konečně vaši krásnou dívenku uvidíme a budeme mít mezi sebou a že její manžel nebude tak nemoudrý, aby ji nepřivedl ke dvoru. Jak jí říkáte, pane prévóte?" 144

"Golomba, milostivá paní."
"To je hezké a milé jméno. Říká se, že jméno mívá vliv na osud; jestliže to je tak, bude mít chudinka měkké srdce a bude se trápit. Nu, Isabeau, co je?"
"Nic, milostivá paní, řekl, že počká."
"Aha, no dobře, já už na něho nemyslela. Ano, ano, opakuji vám, dávejte na Colombu pozor, pane ďEstourvUle, hrabě bude manžel ze stejného těsta, jako jsem já, ctižádostivý jako je vévoda d Étampes, lakomý, také schopný vyměnit svou ženu za nějaké vévodství. Tak pozor také na mne! Zvláště, když je tak hezká, jak se o ní říká! Představíte mi ji, viďte, pane ďEstourville? Je spravedlivé, když se budu moci připravit na obranu."
Vévodkyně zářila v očekávání svého vítězství, dlouho tak volně povídala, ale v každičkém posuňku bylo znát její nedočkavou radost. Řekla konečně:
"Nu tak, ještě půl hodiny a ty dvě hodiny budou pryč. Vysvobodíme chudáka

Benvenuta z jeho trápení. Vmýšlím se do jeho situace, asi se hrozně trápí. Není zvyklý na podobné čekání, pro něho je Louvre stále otevřený a může kdykoliv ke králi. Třebaže si to zasloužil, já ho po pravdě lituji. Asi si pořádně kouše nehty. A nemůže dát vztek najevo! Ach, ach, tomu se budu dlouho smát. Ale, Bože, co to slyším? Takový křik. á rámus!"
"Že by to byl ten odsouzenec z očistce, který se nudí?" řekl prévót a naděje se mu vracela.
"To bych se ráda podívala," řekla zbledlá vévodkyně. "Pojďte, pánové, se mnou."
Benvenuto se smířil s důvody, o nichž jsme mluvili, a chtěl s všemohoucí favoritkou uzavřít mír; druhý den po rozmluvě s Primaticciem vzal pozlacenou stříbrnou vázičku, poplatek za mír, a s Ascaniem, zesláblým a zbledlým po noci plné úzkosti, zamířil k étampeskému paláci. Narazil nejdříve na komorníky, kteří ho nechtěli tak časně ohlásit své paní, a ztratil dobrou půlhodinu vyjednáváním. To se už začínal tuze zlobit. Konečně tudy procházela Isabeau a byla ochotná upozornit paní d Étampes. Vrátila se Bénvénutevi říci j že se vévodkyně obléká a že musí chvilku čekat. Sebral 6vOU trpělivost a sedl si ha stoličku vedle Ascanias který byl vysílený ehůzí, horečkou a smutnými myšlen kami. J145I

l

Tak uběhla hodina. Benvenuto začal počítat minuty. Myslil si: "Ale konec konců je ženské oblékání důležité pro celý den, pro nějakou tu čtvrthodinku navíc se nepřipravím o zisk celého podnikání." Ale přes tu filosofickou úvahu přece jen již začínal počítat vteřiny.
Zatím Ascanio bledl dále, chtěl mistrovi utajit své bolesti, hrdinsky šel mlčky s ním. Ale ráno nic nejedl, a třebaže to nechtěl uznat, cítil, jak ho síla opouští. Benvenuto nemohl vydržet na stoličce a začal dlouhými kroky přecházet. Uběhlo ještě čtvrt hodiny.
"Máš bolesti, chlapče?" zeptal se Cellini Ascania.
"Ne, opravdu ne, mistře, spíše se trápíte vy. Mějte trpělivost, prosím vás, teď už to nemůže dlouho trvat."
V té chvíli tu procházela znovu Isabeua.
"Vaše paní si dává načas," řekl Benvenuto.
Zlomyslné děvče šlo k oknu a podívalo se na hodiny na nádvoří.
"Ale vždyť čekáte teprve půldruhé hodiny," řekla. "Nač si stěžujete?"
A když se Cellini zamračil, se smíchem utekla.
Benvenuto se vší silou znovu přemohl. Jen si sedl a zůstal tak němý a vážný se skříženýma rukama. Zdálo se, že je klidný, ale uvnitř klíčil jeho hněv. Oba sluhové stáli nehybně u dveří, tvářili se vážně, což mu připadalo posměvačné. Odbilo čtvrt. Benvenuto se podíval na Ascania a viděl, zeje stále bledší, jen jen omdlít.
"No tohle!" nemohl to už vydržet a zaláteřil. "To už asi dělá naschvál! Já přece chtěl věřit tomu, co mi vzkázala, a ochotně čekat. Ale ona mě chce urážet, a já na to jsem zvyklý tak málo, že mě to ani nenapadlo. Jestli to je urážka, já se urážet nedám, ani od ženy. Jdu pryč. Pojď, Ascanio."
Při těch slovech zvedl mocnou rukou nepohostinnou lavičku, na které byl vévodkyní dvě hodiny pokořován, aniž si to uvědomoval, tu pustil a přerazil. Sluhové sebou škubli, ale Cellini povytáhl svou dýku a sluhové se zarazili. Ascanio se lekl místo svého mistra, chtěl vstát, ale vzrušení vyčerpalo zbytek jeho sil, a Ascanio omdlel. Benvenuto si toho nejdříve ani nevšiml. 146

Vtom se objevila na prahu zbledlá a pohněvaná vévod
kyně.
"Ano, jdu," pokračoval Benvenuto hromovým hlasem, ač ji dobře viděl. "Vyřiďte té ženě, že dárek odnáším, nevím, komu ho dám, asi prvnímu halamovi, kterého potkám, a ten si ho bude zasluhovat víc než ona. Řekněte jí, že se zmýlila, když si mě spletla se svými sluhy, a že my umělci neprodáváme svou poslušnost a úctu, jako ona svou lásku. A teď mi udělejte místo. Za mnou, Ascanio!"
Vtom okamžiku se obrátil k milovanému žákovi a uviděl, že má oči zavřené, bledou hlavu opřenou dozadu o stěnu.
"Ascanio!" zvolal Benvenuto. "Ascanio, chlapče. Tys omdlel, snad umíráš. Ó, drahý Ascanio, jestli to ještě ta žena."
Benvenuto hrozivě napřáhl ruku směrem k vévodkyni, ale zároveň už šel k Ascaniovi, aby ho odnesl v náruči.
Vévodkyně zase přes svůj hněv a zděšení nemohla dosud říci ani slovo. Ale když viděla Ascania bledého jako mramor, jak má hlavu s dlouhými splývajícími vlasy skloněnou, jak je ve své mdlobě hezký a půvabný, nemohla odolat, přiskočila k

němu, klekla si hned proti Benvenutovi a vzala jako on jednu Ascaniovu ruku.
"Ale ten chlapec umírá! Jestli ho odnesete, pane, zabijete ho. Třeba potřebuje pomoc ihned. Jerome, běž pro pana Andrea! Nechci, aby odtud šel v takovém stavu, slyšíte? Vy si jděte nebo zůstaňte, ale toho chlapce tu nechtě."
Benvenuto pronikavě pohlédl na vévodkyni a úzkostlivě na Ascania. Pochopil, že není nebezpečné ponechat milovaného žáka v péči paní d Étampes, že by snad bylo horší, kdyby ho chtěl, byť i opatrně, odnést. Rozhodl se rychle jako vždy, hbité a nezvratné rozhodování byla jeho přednost nebo chyba.
"Vy za něho ručíte, milostivá paní!"
"Ó, vlastním životem!" zvolala vévodkyně.
Políbil tiše učedníka na čelo, zahalil se do pláště a s rukou na dýce hrdě odcházel, když si s vévodkyní vyměnil zlostný a pohrdavý pohled. Na ty dva pány se neráčil ani podívat.
Anna zase zlostně sledovala svého nepřítele tak dlouho očima, dokud ho mohla vidět. Potom změnila výraz a její oči se s neklidnou starostlivostí sklonily k milému nemoc147

nému: na místo zlosti nastoupila láska, tygřice se stala laňkou.
"Mistře André," řekla svému lékaři, který sem přiběhl. "Podívejte se na něho, zachraňte ho, je raněný a umírá."
"To nic nebude," odpověděl André. "To bude přechodná slabost."
A vlil Ascaniovi do úst pár kapek srdečního léku, který u sebe stále míval.
"Probírá se," zvolala vévodkyně. "Pohnul sebou. Teď potřebuje trochu klidu, vidte, mistře? Přeneste ho do téhle místnosti na lůžko," nařídila oběma sluhům. Pak tišším hlasem, aby ji slyšeli jen oni, dodala:
"Ale nejdříve si pamatujte: jestli vám uteče jen slovíčko o tom, co jste viděli a slyšeli, zaplatíte to hlavou. Jděte."
Chvějící se sluhové se uklonili, zvedli opatrně Ascania a odnesli ho.
Když paní d Étampes zůstala sama s prévótem a s vikomtem de Marmagne, tak opatrnými svědky její pohany, změřila si je opovržlivě, hlavně vikomta, ale ímed se ovládla.
"Říkala jsem tedy, vikomte," začala hořce, ale klidně, "že věc, o níž jste mluvil, je vážná. Na tom nezáleží, neuvažovala jsem o tom. Jsem dosti mocná, abych mohla potrestat zrádce, jako bych v případě potřeby dovedla postihnout povídavé lidi. Král by tentokrát ráčil trestat, jak doufám, ale já se chci pomstít. Trest by prozradil urážku, pomsta ji pohřbí. Ovládli jste se, pánové, a odložili jste pomstu, abyste ji neohrozili, za to vás chválím. Ale nyní buďte chytří, radím vám, abyste šiji nenechali utéci, a jednejte tak, abych se už nemusila obracet na nikoho jiného. Vikomte de Marmagne, chcete to mít jasné. Zaručuji vám stejnou beztrestnost, jakou má kat. Jenže, jestli chcete radu, vyzývám vás i vaše ozbrojence, abyste upustili od kordů a drželi se dýky. Dobře, nemluvte, jednejte brzy, to bude nejlepší odpověď. Sbohem, pánové."
Po těch krátkých úsečných slovech vévodkyně vztáhla ruku tak, jako by urozeným pánům ukazovala ke dveřím. Neobratně se uklonili, nenacházeli při svém zmatku ani omluvu a zaraženě odešli.
"Proč musím být jenom žena a potřebuji takové zba bělce!" říkala si Anha při pohledu na odcházející. Rty se 148

jí přitom sevřely opovržením. "Ó, jak jsou všichni ti muži protivní, královský milenec, prodejný manžel, komorník v livreji, všichni, kromě jednoho, kterého proti své vůli obdivuji, a druhého, kterého mám spokojeně ráda."
Vstoupila do pokoje, kde byl hezký nemocný. Ve chvíli, kdy se vévodkyně přiblížila, Ascanio zase otevřel oči.
"To nic nebylo," řekl pan André paní d Étampes. "Ten mladík utržil ránu do ramene a únava, nějaké rozčilení a možná také hlad způsobily chvilkové mdloby, které kapky, jak vidíte, naprosto zažehnaly. Nyní je zase v pořádku a snese dobře přenos domů v nosítkách."
"To stačí, mistře," řekla vévodkyně a podala měšec lékaři, který ji uctivě pozdravil a odešel.
"Kde to jsem?" ptal se Ascanio, který se probíral a snažil se uspořádat myšlenky.
"Jste tady, Ascanio, u mne," řekla vévodkyně.
"U vás, milostivá paní? Ach, ano, už vás poznávám, vy jste vévodkyně d Étampes. A vzpomínám si. Kde je Benvenuto? Kde je mistr?"
"Nehýbejte se, Ascanio. Váš mistr je v bezpečí, buďte klidný. Teď asi obědvá doma."
"Ale jak to, že mě tu nechal?"
"Omdlel jste a on vás svěřil mé péči."

"A ujišťujete mě, milostivá paní, že mu nehrozí nebezpečí, že odtud vyšel bez pohromy?"
"Opakuji vám to, ujišťuji vás, že mu teď nic nehrozí, slyšíte? Nevděčníku, já o vás pečuji, já vás ošetřuji, já, vévodkyně d Étampes, pečlivě jako sestra, a on se mnou mluví jen o svém mistrovi."
"Ó, milostivá paní, odpusťte a děkuji!" řekl Ascanio.
"Však už bylo opravdu načase!" odpověděla vévodkyně a sklonila s jemným úsměvem svou krásnou hlavu.
A tu se paní d Étampes rozhovořila, každé slovo vyslovovala něžně, i v nejobyčejnějším slůvku jako by byl ohleduplný úmysl, v každé otázce jako by byla hltavá zvědavost s jakousi úctou, každou odpověď vyslechla, jako by na tom záležel její osud. Byla skromná, vlídná, úlisná jako kočka a pozorná jako herečka na jevišti, vedla mírně Ascania k milému tónu, jestliže se někdy od něho odchýlil, a přikládala mu celou zásluhu za myšlenky, které svou řečí připravila a přivodila. Zdálo se, že o sobě pochybuje, a jeho po149

l
slouchá jako soudce. Ukazovala všechno vzdělání okouzlujícího ducha, pro který jí, jak jsme už napsali, říkali nejkrásnější z učených a nejučenější z krásek. Zkrátka z té rozmluvy dělala nejsladší lichocení a nejobratnější svádění. Když se potom mladík už počtvrté chystal odejít, ještě ho zdržovala:
"Vy se mnou, Ascanio, hovoříte o svém krásném zlatnickém umění tak výmluvně, že mi to připadá jako učiněné zjevení. Od nynějška budu vidět myšlenku tam, kde jsem viděla pouhou ozdobu. A podle vás je Benvenuto mistr toho umění."
"Milostivá, v tom překonal i samého božského Michelangela."
"To se na vás zlobím. Ještě tím zmírníte zlost, kterou na něho mám pro jeho ošklivé jednání vůči mně."
"Ó, na jeho drsnost nesmíte nic dát, milostivá paní. Ta unáhlenost zakrývá jeho vroucí a oddanou duši, ale zároveň je Benvenuto nanejvýš netrpělivý a prchlivý. Myslel si, že ho necháváte čekat naschvál, a ta urážka."
"Řekněte raději zlomyslnost," namítla vévodkyně rozpačitě jako rozmazlené dítě. "Pravda, nebyla jsem ještě ustrojená, když váš mistr přišel, a jen jsem trochu protáhla oblékání. To je ošklivé, velice ošklivé! Vidíte, že se vám přiznávám. Já netušila, že jste s ním," dodala prudce.
"Ano, milostivá paní, Gellini jistě není bystrozraký, ostatně ho už často oklamali, a tak si myslí, že vy, podle mého tak milá a dobrá, jste velice zlá a hrozná, a v tom dětinství viděl urážku."
"Myslíte?" odpověděla vévodkyně, která nemohla docela zakrýt posměvačný úsměv.
"Ó, promiňte mu, milostivá paní! Kdyby vás znal, věřte mi, při své šlechetnosti a laskavosti by vás prosil o prominutí svého omylu na kolenou."
"Ale neříkejte! Snad nechcete, abych ho najednou měla ráda? Chci se na něho zlobit, říkám, a pro začátek mu chci opatřit soupeře."
"To bude těžké, milostivá paní."
"Ne, Ascanio, protože tím soupeřem budete vy, jeho žák. Dovolte, abych tomu jeho géniu, který mě nenávidí, složila nepřímou poklonu. Podívejte se, Cellini sám chválil vaši půvabnou vynalézavost, a vy byste mi nechtěl tou poezií 150

posloužit? A když nesdílíte výhrady svého mistra proti mně, nedokázal byste mě okrášlit?"
"Milostivá paní, vše, co zmohu a čím jsem, je k vašim službám. Jste ke mně tak laskavá, před chvilkou jste se tak vlídně vyptávala na mou minulost a na mé naděje, že vám jsem nyní oddán tělem i duší."
"Dětino! Já ještě nic nevykonala a dosud jsem po vás chtěla jen kousek vašeho nadání. Podívejte se, nesníte o nějakém úžasném šperku? Mám tu nádherné perly; nechcete mi je proměnit v nějaký skvělý déšť, milý kouzelníku? Poslyšte, nechcete, abych vám řekla svůj nápad? Před chvilkou jsem vás viděla, jak v tomhle pokoji ležíte bledý a hlavu skloněnou dozadu; zdálo se mi, že to vidím hezkou lilii, jak ve větru sklání květ. Nu, udělejte mi lilii z perel a stříbra, budu ji nosit na prsou," prohlásila kouzelnice a položila si ruku na srdce.
"Ach, milostivá paní, vaše laskavost."
"Ascanio, chcete uznat tu laskavost, jak jí říkáte? Slibte mi, že mě budete mít za důvěrnici, za přítelkyni, že mi nebudete zakrývat své činy, své plány a své smutky, já totiž vidím, že jste smutný. Slibte mi, že přijdete za mnou, až budete potřebovat pomoc a radu."
"Ale to je nový váš dar a ne důkaz mé vděčnosti, jaký jste chtěla."
"Nu tak, slibujete mi to?"
"Bohužel, slíbil bych vám to byl včera, milostivá paní, včera jsem se ještě vaší laskavosti mohl zavázat, že ji budu potřebovat. Dnes už mi nikdo nepomůže."

"Kdo ví?"
"Vím to, milostivá paní."
"Ach, vy se trápíte, já to vidím, Ascanio."
Ascanio potřásl smutně hlavou.
"Vy, Ascanio, něco tajíte přítelkyni, to není dobře, to není dobře," pokračovala vévodkyně, vzala mladíka za ruku a jemně ji stiskla.
"Mistr asi má starosti a já se bojím, milostivá paní, že vás zdržuji. Je mi docela dobře. Dovolte, abych šel domů."
"Vy ale ode mne pospícháte! Počkejte aspoň, než vám přichystají nosítka. Neodmlouvejte, to je lékařův příkaz a můj také."Anna zavolala sluhu, dala mu potřebné rozkazy, potom 151

řekla Isabeau, aby jí donesla perly a nějaké drahokamy, a odevzdala je Ascaniovi.
"Teď vám vracím svobodu," řekla. "Ale až zase budete v pořádku, musíte se zabývat mou lilií, viďte? Zatím na ni prosím myslete, a jakmile dokončíte její nákres, přijďte mi ji ukázat."
"Ano, paní vévodkyně."
"A když já myslím na to, jak vám prospět, a když vy děláte, co chci, nechete zase vy, abych splnila vaše přání? No tak, Ascanio, co vy si přejete? Ve vašem věku můžeme zavírat oči, potlačovat srdce, ale stále si něco přejeme. Vy si myslíte, že mám malou moc a vliv, a tak vám nestojí za to se svěřit?"
"Já vím, milostivá paní, že máte moc, jakou si zasluhujete. Ale žádná lidská moc by v mém případě nemohla pomoci."
"Nu tak, povězte to přece," řekla vévodkyně d Étampes. "Já to chci!"
Potom naladila tvář i hlas do okouzlující mírnosti.
"Prosím vás o to!"
"Bohužel, milostivá paní," zvolal Ascanio, jehož žal přeí kypěl. "Když už se mnou mluvíte tak milostivě a můj odchod vám zakryje mou hanbu i pláč, nemohu jako včera přednést prosbu vévodkyni, ale jen se svěřit ženě. Včera bych vám byl řekl: ‚Mám rád Colombu a jsem šťasten! Dnes vám povím: ‚Colomba mě nemá ráda a zbývá mi už jen smrt. Sbohem, milostivá paní, politujte mě."
Ascanio spěšně políbil nehybné, mlčící paní d Étampes ruku a uprchl.
"Sokyně! Spkyně!" řekla Anna probírajíc se jako ze sna. "Ale ta ho nemiluje, a on mě bude milovat, já to chci. Ó, přísahám, že mě bude milovat a že zabiji Benvenuta!"
152

14
PODSTATOU LIDSKÉHO ŽIVOTA JE BOLEST
Promiňte mi laskavě hořkost a misantropu toho titulku. Tuto kapitolu opravdu, to musím přiznat, bude naplňovat jediná jednota, bolest jako v životě. Pravda to není právě nová, jak by řekla slavná osoba veselohry, ale aspoň nás utěší tím, že nám poslouží za omluvu u čtenáře, kterého povedeme od zoufalství k zoufalství jako Vergilius vodí Danta.
Tím nechceme urazit ani čtenáře, ani Danta.
Naši přátelé právě teď, Benvenutem počínaje a Jakubem Aubrym konče, tonou v zármutku a my uvidíme, jak na ně bolest doráží jako pomalý příliv.
Opustili jsme Celliniho ve chvíli, kdy měl starosti o Ascaniův osud. Když se vrátil do Velkého Nesle, nemyslel na zlost paní d Étampes, to přísahám. Staral se jen o drahého nemocného. A měl velkou radost, když se otevřely dveře před nosítky, z nichž svižně vyskočil Ascanio, přišel mu stisknout ruku a ujistit ho, že mu už není tak špatně jako dopoledne. Ale Benvenutovo čelo se rychle zachmuřilo, jakmile žák promluvil, a naslouchal s bolestným výrazem mladíkovo vyprávění:
"Mistře, musíte napravit chybu, a vím, že mi ještě poděkujete, místo abyste se na mne zlobil. Zmýlil jste se v paní d Étampes. Necítí k vám ani opovržení, ani nenávist, naopak vás ctí a obdivuje. Musíte uznat, že jste o ní, o ženě a vévodkyni, mluvil opravdu hrubě. Paní d Étampes není jen krásná jako bohyně, je dobrotivá jako anděl, skromná a nadšená, prostá a šlechetná. Má v sobě milou duši. Kde jste ráno viděl urážlivou drzost, byla jen dětská zlomyslnost. Prosím vás už kvůli vám, přece nejste rád nespravedlivý, a také kvůli sobě, přijala mě a pečovala o mne tak mile, nezůstávejte při svém urážlivém opovržení. Ručím vám za to, že vám nedá moc práce, aby na to zapomněla. 153

l

Ale vy neodpovídáte, drahý mistře? Vy potřásáte hlavou? Neurazil jsem vás?"
"Poslyš, chlapče," odpověděl vážně Benvenuto. "Já ti často opakoval, že podle mého je na světě jediná věc věčně krásná, věčně mladá a věčně úrodná, totiž božské umění. Přesto si však myslím, vím a doufám, že v některých něžných duších je láska také velký a hluboký cit, který je s to obšťastnit celý život, ale to je vzácné. Co to je obyčejná láska? Rozmar jednoho dne, veselé spojení, v němž se vzájemně klameme, často v dobré víře. Jak víš, z takové lásky si rád dělám legraci, Ascanio. Posmívám se náročnosti té lásky a jejím způsobům řeči. Nepomlouvám ji. Ve skutečnosti se mi tak líbí. Má všechny radosti, příjemnosti, i žárlivost vážné vášně v malém, ale její rány nejsou smrtelné. Ať je to veselohra nebo tragédie, nakonec si na ni vzpomínáme jako na divadelní hru. A pak, Ascanio, víš, ženy jsou kouzelné, ale podle mého si zasluhují a také chápou jen tyto rozmary. Dávat jim více je špatný obchod nebo neopatrné bláznovství. Podívej se například na Scozzone; kdyby se dostala do mé duše, zděsila by se. Nechávám ji na prahu a je veselá, zpívá, směje se a je šťastná. Dodej k tomu, že ta pomíjivá spojení mají společný trvalý základ, který umělci postačí, totiž zbožňování tvaru a čisté krásy. To je vážná stránka lásek, proto je nepomlouvám, třebaže se jim směji. Ale poslyš, Ascanio, je také láska, které se nesměji, ale které se bojím, láska strašná a nerozumná, nemožná jako sen."
"Ó, bože!" pomyslel si Ascanio. "Že by se něco dověděl o mé šílené vášni ke Colombě?"
"Ta nenese ani radost, ani štěstí," pokračoval Cellini. "A přece bere celého člověka. Je to upír, který vysaje celý lidský život, pomalu pohltí duši, svírá nás osudově ve svých spárech, z nichž se už nemůžeme vyrvat. Ascanio, Ascanio, na tu pozor! Člověk vidí, že to je chiméra a že z ní nic nemá, a přece se jí oddá tělem i duší, dá jí téměř rád celý život!"
"Tak je to tady. Ví všechno!" řekl si Ascanio.
"Synku," pokračoval Benvenuto, "jestli ještě můžeš, přetrhej pouta, která by tě vázala navždycky. Poznamená tě to, ale pokus se alespoň uchránit si život."
"A kdo vám řekl, zeji miluji?" zeptal se učedník.
"Když ji nemiluješ, chvála bohu!" řekl Benvenuto, který 154

považoval Ascaniovo přerušení za popření. "Ale to si dej pozor, ráno jsem viděl, že ona tě miluje."
"Ráno! O kom to mluvíte? Co to znamená?"
"O kom mluvím? O paní d Étampes."
"Paní d Étampes!" opakoval mladík ohromeně. "Ale to se mýlíte, mistře, to je nemožné. Říkáte, že jste viděl, že mě paní d Étampes miluje?"
"Ascanio, je mi čtyřicet, něco jsem prožil a vím své. Vzpomeň si, jaké pohledy ta žena na tebe vrhala, jak se ti předváděla; přísahám, že tě miluje. A při tvém nadšení, s jakým jsi mi ji právě hájil, jsem dostal strach, že ji také miluješ. Víš, drahý Ascanio, to by byl tvůj konec, ty jsi dost vroucí, všechno bys trávil v sobě, a až by tě ta láska přešla, zůstal bys bez iluzí, bez víry i naděje, potom bys také mohl milovat jen tak, jako jsi byl milován, osudnou otrávenou láskou, která by jiným srdcím přinášela škody, jaké se staly tvému srdci."
"Mistře," řekl Ascanio, "já nevím, jestli mě paní d Étampes miluje, ale jisté je, že já ji nemiluji."
Benvenuta Ascaniova upřímná tvář uklidňovala jen napolovic, protože si myslel, že v té věci se může Ascanio sám klamat. Nemluvil už tedy o tom a v následujících dnech se na učedníka často smutně zadíval.
Ostatně musíme říci, že nevypadal jen, jako by měl starosti o Ascania. Jako by i sám měl svou starost. Jeho upřímná veselost zanikla, nemíval již své někdejší vtipné poznámky. Zůstával vždycky ráno uzavřený v pokojíku nad slévárnou a výslovně nařídil, aby ho tam nikdo nechodil vyrušovat. Potom do večera pracoval na obrovité soše Marta, sice horlivě jako dříve, ale nemluvil o soše s obvyklým nadšením. Zvláště v Ascaniově přítomností zůstával zachmuřený, rozpačitý, jako by se styděl. Zdálo se, že se oblíbenému žákovi vyhýbá, jako by to byl věřitel nebo soudce. Zkrátka lehce se dalo poznat, že do té statné duše vstoupila nějaká velká bolest nebo hrozná vášeň, která ji stravuje.
Ascanio nebyl o nic šťastnější. Jak řekl paní d Étampes, byl přesvědčený, že ho Cblomba nemiluje. Hrabě ĎOrbec, jehož znal jen podle jména, byl v jeho žárlivostí mladý elegantní velmož, a dcera pana ĎEstourville šťastná snoubenka hezkého šlechtíce, která ani na minutku nemyslí na 155

bezvýznamného umělce. I kdyby si byl uchoval alespoň neurčitý záblesk naděje, která obyčejně milující srdce zcela neopouští, byl by si tím, že paní vévodkyni d Étampes prozradil jméno její soupeřky, sám zahradil cestu, jestliže ho paní d Étampes má ráda. Možná že bylo v její moci tomu Colombinu sňatku zabránit, nyní

ho co nejvíc uspíší, bude ubohou Colombu pronásledovat celou svou nenávistí. Ano, Benvenuto má pravdu, láska té ženy je opravdu hrozná a smrtelná, ale Golombina láska asi musí být ten vznešený nebeský cit, o němž mistr mluvil předtím, ale který je bohužel se vším svým štěstím vyhrazen jinému. Ascanio byl zoufalý. Věřil v přátelství paní d Étampes, a zatím to klamné přátelství je nebezpečná láska. Doufal v Colombinu lásku, a ta lživá láska je pouhé lhostejné přátelství. Málem obě ty ženy začínal nenávidět, když tak špatně odpověděly jeho snům, a způsob, jak ho má ráda jedna, by chtěl právě od té druhé.
Jak ho tak zaplavil smutek a skleslost, nemyslel ani na lilii, kterou objednala paní d Étampes, a ani v žárlivé lítosti už nechtěl chodit do Malého Nesle, ačkoliv mu to Ruperta vytýkala a snažně ho o to prosila: ale na spoustu jejích otázek ani neodpovídal. Někdy však přece jen litoval, že se tak rozhodl, je to přece kruté, ale určitě jen pro něho. Chtěl by uvidět Colombu, zeptat se jí, ale nač? Na své vlastní podivné smy? Přece jen ji uvidí, myslel si v něžnějších chvílích, přizná se jí ke své lásce jako k zločinu, a ona je tak dobrá, že ho snad bude utěšovat, jako by se mu přihodilo neštěstí. Ale co má říci o tom, že nepřišel, jak se té mladé dívce omluvit?
Ascanio v těch svých prostinkých a bolestných úvahách nechával ubíhat čas, k nějakému rozhodnutí však nenacházel odvahu.
Colomba očekávala s hrůzou i radostí Ascania druhý den po tom, co ho paní Perrinová sklíčila svým hrozným sdělením. Ale marně počítala hodiny a minuty. Paní Perrinová marně číhala u branky. Ascanio se sice z mdloby probral včas a mohl tedy využít Colombina laskavého dovolení, ale nepřišel s Rupertou zaklepat čtyřikrát, jak to bylo smluvené, na branku Malého Nesle. Co to mělo znamenat? Znamenalo to, zeje Ascaniovi špatně, snad umírá, zkrátka je mu příliš zle, aby mohl přijít. Aspoň to si myslela Co156

lomba. Celý večer klečela, plakala a modlila se, a když se přestala modlit, všimla si, že ještě pláče. Dostala strach. Ta úzkost, která jí svírala srdce, byla jako zjevení. A skutečně se měla čeho lekat, protože za necelý měsíc ovládl Ascanio její myšlenky natolik, že zapomněla na boha, na otce i na své neštěstí. A o to šlo! Ascanio je tu pár kroků od ní a umírá, aniž ho může vidět! To nebyla chvíle k uvažování, to bylo k pláči, jenom k pláči! Uvažovat bude, až se Ascanio zachrání.
Druhý den to bylo ještě horší. Perrinová číhala, a jakmile viděla Rupertu jít ven, pospíchala za ní spíše pro nové zprávy než na nákup potravin. A Ascanio už nebyl těžce nemocen. Ascanio prostě odmítl jít do Malého Nesle a na naléhavé vyptávání paní Ruperty odpovídá umíněným mlčením. Oběma kmotrám zbyly jen dohady. Skutečně jim to bylo nepochopitelné.
Ale Colomba nepřemýšlela dlouho, ta si hned řekla: "Ví všechno. Dověděl se, že za tři měsíce budu ženou bohatého hraběte ďOrbec. A už mě nechce vidět."
V prvním okamžiku její zlost milovaného mladíka líbila a usmála se. Vysvětli, kdo můžeš, co znamená ta tajná radost, my ji můžeme jen zaznamenat. Ale když pak chvíli přemýšlela, rozzlobila se na Ascania; jak mohl uvěřit, že není z takového sňatku zoufalá. ,jOpovrhuje mnou tedy," řekla si. Ty chvilky hněvu nebo rozněžnění velice nebezpečně odhalovaly to nevědomé srdce sobě samému. Colomba si nahlas říkala, že Ascania už nechce vidět, ale v duchu ho čekala, aby se ospravedlnila.
A ve svém bázlivém svědomí trpěla pro svou zneuznanou lásku.
Nebyla to jediná láska, kterou Ascanio neuznal. Byla tu ještě druhá, mocnější a ještě nedočkavější projevu, a snila tiše o štěstí, jako nenávist sní o pomstě. Paní ď Étampes nevěřila a nechtěla věřit v hloubku Ascaniovy vášně ke Colombě. "Dítě, neví, co vlastně chce," říkala si. "Trochu se zamiloval do prvního hezkého děvčete, které blízko sebe uviděl, narazil na pohrdání ješitné husičky a jeho pýchu podráždila překážka. Ó, až pocítí, co to je pravá láska, žhavá a vytrvalá láska, až se doví, že ho mám ráda já, vévedkyně 157

d Étampes, jejíž rozmar ovládá celou říši. Musí se to dovědět."
Vikomt de Marmagne a pařížský prévót zase trpěli svou nenávistí jako Anna a Golomba láskou. Zlobili se velice na Benvenuta, především Marmagne. Benvenuto způsobil, že jím opovrhovala, že ho pokořila žena, Benvenuto ho donutil být statečným, neboť před událostí v étampeském paláci by ho byl vikomt mohl dát zavraždit dýkou svými lidmi na ulici. Ale nyní byl nucen vypořádat se s ním sám, zaútočit uvnitř v domě a Marmagne se při tom pomyšlení třásl hrůzou.
Neodpouštíme nikomu, když vám dá pocítit, že jste zbabělý.
A tak se všichni trápili, dokonce i Scozzone, ztřeštěná a bláhová Scozzone se už nesmála, nezpívala a její oči byly často červené od pláče. Benvenuto ji už nemiluje, Benvenuto je chladný a občas se na ni utrhne.

Ubohá Scozzone měla již celou dobu utkvělou myšlenku, která se u ní změnila v monománii. Chtěla se stát Benvenutovou ženou. Když k němu přišla, myslela si, že v ní Benvenuto bude hledat jen hračku, ale on s ní pak jednal ohleduplně jako s ženou, nějako s ženuškou, ubohé děvče ta nečekaná úcta náhle pozvedla, v tu poctu nedoufala; pocítila zároveň hlubokou vděčnost ke svému dobrodinci a prostomyslnou pýchu na to, že byla tak vznešeně oceněna. Od té doby sloužila Cellinimu za model ráda, ne na jeho rozkaz, ale na jeho prosbu, a když pak viděla tolikrát svou podobu a tolikrát ji obdivovala v bronzu, ve stříbře a ve zlatě, začala si prostě přičítat polovinu zásluh na klenotníkově úspěchu, protože celkem vzato ty krásné a tolikrát chválené tvary patřily spíše jí než mistrovi. Ráda se červenala, když někdo Benvenutovi složil poklonu o čistotě rysů obličeje té nebo oné postavy, a ochotně si namlouvala, zeje pro milencovu pověst zcela nezbytná, že se stala součástí jeho slávy jako je částí jeho srdce. Ubohé děvče! Netušila, že nikdy umělci nebyla tou tajnou duší, tím skrytým božstvem, jaké každý tvořící člověk vzývá a které ho právě dělá tvůrcem. Protože se jí zdálo, že Benvenuto napodobuje její postoje a půvab, v dobré víře si myslela, zeje všechno její zásluha, a poznenáhlu se osmělila doufat, že když nevěstku povýšil na milenku, povýší nyní milenku na manželku. 158

Poněvadž neuměla nic skrývat, přiznala se ke své touze zcela jasně. Gellini ji vážně vyslechl a odpověděl:
"Uvidíme."
Ve skutečnosti by se byl raději vrátil do Andělského hradu a vydal se nebezpečí, že si při útěku zláme nohu podruhé. Ne že by svou drahou Scozzone opovrhoval; měl ji něžně rád, dokonce trochu žárlivě, jak jsme viděli, ale zbožňoval především umění, a jeho pravá zákonná manželka bylo sochařství. A kdyby se oženil, nerozesmutněl by manžel veselého tuláka? Nevadil by otec rodiny cizelérovi? Ostatně kdyby se měl ženit se všemi svými modelkami, byl by aspoň stokrát bigamista.
"Až přestanu mít Scozzone rád, až ji přestanu modelovat," říkal si v duchu Benvenuto, "najdu jí nějakého hodného chlapce, který by se neohlížel ani na její minulost, ani by nepředvídal budoucnost, který uvidí jen hezkou ženu a hezké věno, jaké jí dám. A tak uspokojím její zuřivou měšťáckou touhu mít manželovo jméno." Benvenuto byl totiž přesvědčen, že Scozzone chce mít především manžela, a že jí málo záleží na tom, kdo jím bude.
Zatím nechával ctižádostivou dívenku, aby se konejšila svými sny, jak chce. Ale od té doby, co se usídlili ve Velkém Nesle, nebylo možné dělat si iluze. Scozzone viděla, že není Cellinimu tak nutná pro život ani pro práci, jak si myslela, a nedokázala už svou veselostí zahnat mráček stesku, který pokryl její čelo. Benvenuto začal modelovat voskový model Hébé, a modelem nestála Scozzone. A konečně ta hrůza! Chudák dívenka se pokusila před Cellinim koketovat s Ascaniem, ale ani jediné svraštění mistrova obočí nesvědčilo o jeho žárlivé zlosti! Má se tedy rozloučit s tak krásnými sny a znovu být jen chudou, pokořovanou dívkou jako dříve?
A Pagolo? Zajímáli nás trochu zkoumat temnoty jeho duše, řekneme, že nikdy nebyl tak zasmušilý a mlčenlivý jako v poslední době.
Třeba si pomyslíte, že alespoň veselý žák Jakub Aubry, náš starý známý, unikl této nákaze zármutku. Vůbec ne, měl taky svůj bol. Šimona ho dlouho marně čekala tu neděli, kdy s Benvenutem dobýval Nesle, a pak se ve zlosti vrátila k domácímu krbu, pod žádnou záminkou se už potom nechtěla vidět s drzým písařem. A Jakub, aby se po159

mstil, sice přestal Sít u manžela té náladové pani, ale ten hrozný krejčí při té zprávě projevil jen velkou radost, protože Jakub Aubry sice rychle a hojně opotřebovával šaty kapsy už méně, ale jako hospodářskou zásadu si stanovil šaty neplatit. A když už Šimonin vliv nevyvažoval tuto okolnost, sobecký krejčí si pomyslel, že to není tak velká čest oblékat Jakuba Aubryho a že nevyvažuje ztráty z šití šatů zadarmo.
A tak našeho přítele zastihla dvojí tíseň, jednak vdovství po šimoně, jednak nedostatek nových šatů. Naštěstí jsme viděli, že si ten chlapec starosti příliš nepřipouštěl. Brzy potkal hezoučkou útěchu, jmenovala se Gervaisa. Ale Gervaisa měla spousty zásad, které se mu nezdály dobré. Neustále mu unikala, a Jakub si marně lámal hlavu, jak by si koketní ženu připoutal. Ztratil při tom téměř zvyk jíst a pít, tím spíše, že jeho hostinský, bratranec toho ničemy krejčího, mu přestal dávat na úvěr.
A tak všichni, o kom jsme se zmínili v této kapitole, byli nešťastni, počínaje králem, který si dělal velké starosti, zda Karel V. bude chtít táhnout přes Francii, až po paní Perónovou a Rupertu, tuze nespokojené, že si už nemohou

popovídat. Kdyby čtenář měl jako starověký Jupiter moc a nepříjemnou možnost vyslechnout všechny nářky a stížnosti smrtelníků, mohl by slyšet tento plačtivý sbor:
Jakub Aubry: "Kdyby se mi tak Gervaisa už nevysmívala!"
Scozzone: "Kdyby tak Benvenuto začal zase aspoň na chvilku žárlit!"
Pagolo: "Kdyby tak Scozzone přestala mít mistra ráda!"
Marmagne: "Kdybych tak měl štěstí a zastihl Celliniho samotného!"
Paní d Étampes: "Kdyby tak Ascanio věděl, že ho miluji!"
Colomba: "Kdybych ho viděla aspoň minutku, abych se ospravedlnila!"
Ascanio: "Kdyby se ospravedlnila!"
Benvenuto: "Kdybych se aspoň odvážil přiznat se se svým trápením Ascaniovi!"
Všichni: "Běda, třikrát běda!".
160

15
RADOST JE BOLEST, NA KTEROU SE DÍVÁME,Z JINÉ STRANY
Všechny ty vytoužené věci se měly stát do týdne. Jenže splnění těch přání přinese lidem, kteří je vyslovili, jen další neštěstí a zármutek. To už je pravidlo, každé štěstí v sobě má zárodek neštěstí.
Gervaisa si už s Jakubem Aubrym nezahrávala. Tuto změnu si, jak se pamatujete, vroucně přál písař. Jakub Aubry totiž našel zlaté pouto, které lehkomyslnou dívku zavázalo. Tím poutem byl hezký prsten, který vyzdobil sám Benvenuto; šperk představoval dvě spojené ruce.
Musíme poznamenat, že ode dne boje Jakub začal mít rád upřímnou a svrchovanou ráznost florentského umělce. Nepřerušoval ho, když Benvenuto mluvil, což bylo neslýchané ! Díval se na něho a poslouchal uctivě, což od něho jeho profesoři nikdy nemohli dosáhnout. Obdivoval nadšeně jeho díla, a i když ten obdiv nebyl vždycky chápavý, určitě byl upřímný a vřelý. Na druhé straně Cellinimu se zase líbila jeho věrnost, statečnost a dobrá nálada. V míčovně se právě tak stačil bránit, ne zvítězit. Mohl s Cellinim soupeřit u stolu v pití, snesl jen asi o láhev méně. Zkrátka z klenotníka a z písaře se stali nejlepší přátelé a Gellini, který věděl, jak je Jakub málo bohatý, jednou ho přiměl, aby si vzal ten prstýnek, tak obdivuhodně zdobený, že by v ráji svedl Evu, kdyby nebylo jablka, nebo vnesl svár do svatby Thetidy s Peleem.
Druhý den po tom, co prsten přešel z ruky Jakuba Aubryho do Gervaisiny, Gervaisa zvážněla a písař doufal, že dívka bude jeho. Bláhovec, to on byl její.
Scozzone se podle jejího přání podařilo vykřesat v Benvenutově srdci jiskřičku žárlivosti. Jak?
Když jednou večer její koketnost a pozornost ztroskotala na mistrově lhostejné vážnosti, zatvářila se také slavnostně. 161

"Benvenuto," řekla, "víte, že to nevypadá, jako byste myslel na své závazky ke mně?"
"Na jaké závazky, holčičko?" odpověděl Benvenuto a zadíval se na strop, jako by tam hledal vysvětlení té výčitky,;
"Neslíbil jste mi stokrát, že si mě vezmete?"
"Na to si nevzpomínám," řekl Benvenuto.
"Nevzpomínáte si na to?"
"Ne, zdá se mi, že jsem jen odpověděl: Uvidíme."
"No a? Uviděl jste?"
"Ano."
"A co jste viděl?"
"Že jsem ještě přilil mladý, a tak teď mohu být jen milenr čem, Scozzone. Vrátíme se k tomu později."
"Ale já už nejsem tak hloupá, pane, abych se spokojila s tak neurčitým slibem a stále jen čekala."
"Dělej, jak chceš, holčičko, jestli máj naspěch, nečekej."
"Ale co konec konců máte proti svatbě? Co tp změní na vašem životě? Jen byste poskytl štěstí chudé dívce, která vás miluje; tp by bylo všechno."
"Co to změní na mém životě, Scozzone?" řekl vážně Cellini. "Vidíš ti svíčku, jak svým bledým jasem slabě osvětluje vejkpu síň, kde jsme? Položíš na ni kratiknpt a tečí je docela tma. Svatba je jakýsi kratiknot. Zapal znovu svíčku, nemám rád tmu."
"Chápu," spustila Scpzzpne a rozplakala se. "Máte slavné jméno, nechcete je dát bezvýznamné dívce, která vám dala duši, život, všechno, co měla, co mohla dát, která by pro vás vydržela všechno, kerá pro vás dýchá a má ráda jen vás."
"Já vínij Scozzone, a tím víc ti děkuji."
"Která se ráda smířila s vaši samotou a rozveselila ji, jak mohla, která ví, že

jste žárlivý, a již se nikdy nedívá na hezké přehlídky lučištníků a ozbrojenců, která nikdy nepQr slouchá sladká vyznání, a mohla je slyšet i tady."
"I tady?" přerušil ji Benvenuto.
"Ano, tady, i tady, slyšíte?"
"Seozzone!" zvolal Benvenuto. "Doufám, že tp není některý z mých přátel, kdo se egpyájil syéhp pána tak urážet!"
"Ten by si m vza, Jsdybyeh ghtěla," řla Seozzone, která si zlověstný gegveaiitíhr pobytí vyjddajg. jaké oživení lásky.
tmi

"Scozzone, mluvte!,.. Kdo je ten nestyda?. Doufám, že to není Ascanio."
"Jeden mi už alespoň stokrát řekl: ,Kateřino, mistr vás klame, nikdy se s vámi neožení, na to je příliš hrdý, a vy jste tak hodná a hezká! Ó, kdyby vás miloval jako já, nebo kdybyste mě chtěla mít ráda, jako máte ráda jeho!"
"Jméno, jméno toho zrádce!" zuřil Benvenuto.
"A já ho ani neposlouchala," pokračovala Scozzone. "Naopak ty sladké řeči byly marné, já míj hrozila, že vám to povím, jestli v tom bude pokračovat. Milovala jsem jen vás, byla jsem slepá, nápadník zůstal jen u hezkých řečí a sladkých pohledů. Ano, zatvařte se lhostejně, dělejte, jako že mi nevěříte, ale proto tp zůstane stejně pravda."
"Já ti nevěřím, Scozzone," řekl Benvenuto. Viděl dobře, že když chce zjistit soupeřovo jméno, musí použít jiného prostředku, než užíval dosud.
"Cože, vy mi nevěříte?" zvolala zaraženě Scozzone.
"Ne."
"Vy si tedy myslíte, že lžu?"
"Myslím si, že se mýWš."
"A tak podle vašeho mínění mě už nikdo nemůže mít rád."
"To neříkám."
"Myslíte si to?"
Benvenuto se usmál, protože viděl, že našel prostředek, jak přimět Kateřinu k přiznání.
"A přece mě miluje," pokračovala, "a to je pravda."
Benvenuto znovu pochybovačně zavrtěl hlavou.
"Miluje mě víp, než jste mě kdy miloval vy, víc než mě budete kdy milovat, slyšíte, pane?"
Benvenuto se rozesmál.
"To bych tedy rád věděl," řekl, "kdo ten krásný Medor je."
"Nejmenuje se Medor," odpověděla Kateřina. "Jak se tedy jmenuje? Arnadis?"
"Amadis také ne. Jmenuje se." "Galaor?"
"Jmenuje se Pagplp, když už to chcete vědět." "Ach, ach, tak to je ten panáček Pagplp J" zašeptá Cellini.
"Ano, je to panáček Pagplo," řekla Scpzzone, dotčená 163

tím opovržlivým tónem, s jakým Cellini vyslovil soupeřovo jméno. "Hodný chlapec z dobré rodiny, spořádaný, tichý a nábožný. Byl by z něho výborný manžel."
"To je tvůj názor, Scozzone?"
"Ano, to je můj názor."
"A tys mu nikdy nedala ani naději?"
"Ani jsem ho neposlouchala. Ó, já byla hloupá. Ale teči."
"Máš pravdu, Scozzone, musíš ho vyslechnout a odpovědět mu."
"Jak to, co to říkáte?"
"Říkám ti, abys ho poslouchala, až s tebou bude hovořit o lásce, a nevyháněla ho. Ostatní je má věc."
"Ale."
"Jaké ale, buď klidná, mám nápad."
"Dobře. Ale přece jen doufám, že ho nechcete potrestat příliš přísně, chudáčka, vypadá jako u zpovědi, když mi říká: já vás miluji. Něco vtipného mu vyveďte, ale hlavně ne kordem. Prosím za něho o milost."
"Budeš s mou pomstou spokojená, Scozzone. Obrátí se v tvůj prospěch."
"Jakto?"
"Ano, splní jedno z tvých vroucích přání."
"Co tím myslíte, Benvenuto?"
"To je mé tajemství."
"Ó, kdybyste věděl, jak hloupě vypadá, když hraje zamilovaného," řeklo ztřeštěné děvče, neschopné zůstat smutné déle než pět minut. "Tak vy zlý, ještě vás zajímá, jestli se někdo dvoří nebo nedvoří vašemu smíškovi? Máte chudinku Scozzone ještě pořád trochu rád?"
"Ano. Ale nezapomeň mě přesně poslechnout s Pagolem a sledovat do písmene

pokyny, které ti dávám."
"Ó, to se nebojte, víte, já umím hrát komedii jako každá jiná. Ten mi brzo poví: ‚Tak co, Kateřino, ještě jste taková zlá?Já odpovím: ‚Co zas, pane Pagolo? Ale víte ne docela nazlobeně, celkem povzbudivě. Až uvidí, že nejsem přísná, pomyslí si, že mu patří celý svět. A co mu uděláte, Benvenuto? Kdy se mu začnete mstít? Bude to dlouho trvat? Bude to švanda? Zasmějeme se?"
"Zasmějeme se," odpověděl Benvenuto.
"A budete mě pořád mít rád?"

Benvenuto ji políbil na čelo, jako by říkal své ano, dal jí tedy nejlepší odpověď, která odpovídá na všechno a na nic.
Ubohá Scozzone netušila, že Benvenutův polibek je začátek jeho pomsty.
Vikomt de Marmagne našel Benvenuta samotného. Pohleďme, jak se to stalo.
Vikomta popichoval prévótův hněv, dráždila ho vzpomínka na opovržení paní d Étampes, a hlavně ho bodala ostruha zuřivé touhy po majetku; rozhodl se tedy, že zaútočí se svými dvěma hrdlořezy na lva v jeho jeskyni, a vybral si k té výpravě den sv. Eligia, svátek klenotnického cechu, tedy dobu, kdy měla být dílna prázdná. Nesl si po nábřeží hlavu vysoko, srdce mu bušilo, a jeho dva hrdlořezové šli deset kroků za ním.
"Hele," ozval se hlas vedle něho, "to jde mladý šlechtic za milenkou, vznešená tvář je pro paní, pochopové pro jejího manžela."
Marmagne se ohlédl, myslel si, že to na něho promluvil některý přítel, ale uviděl neznámého člověka, jak jde stejnou cestou jako on; zřejmě ho ve svém zamyšlení přehlédl.
"Vsadím se, že jsem uhodl pravdu, pane šlechtici," pokračoval neznámý chodec a přešel z monologu v dialog. "Dám svůj měšec proti vašemu, a to nevím, co v něm je, že jdete na zálety. Ó, neříkejte nic, v lásce člověk musí umět mlčet, to je povinnost. Já se jmenuji Jakub Aubry a jsem písař; jdu právě na schůzku se svou milou Gervaisou Popinotovou, je hezká, ale mezi námi hrozně ctnostná; ale před prstýnkem ztroskotala. Pravda, prstýnek byl pravý skvost, úžasně ozdobený, cizeloval ho sám Benvenuto Cellini!"
Vikomt de Marmagne až dosud zprávy dotěrného povídálka sotva poslouchal a chránil se mu odpovídat. Ale jméno Benvenuta Celliniho rázem probudilo jeho pozornost.
"Práce Benvenuta Celliniho! U čerta! Tak to je na písaře královský dar."
"Ó, chápete, drahý pane barone. Jste baron, hrabě nebo vikomt?"
"Vikomt," řekl Marmagne a kousl se do rtů nad nestydatou důvěrností, jakou si písař k němu dovoloval, ale chtěl zjistit, zda by se nemohl něco užitečného dovědět.
"Chápete, pane vikomte, já ho nekoupil. Ne, třebaže 165

jsem umělec, nedávám peníze za takové hračky. Benvenuto mi ho dal zadarmo jako poděkování za pomoc, já jsem mu minulou neděli pomáhal dobývat na prévótovi Velký Nesle.""Ták vy jste přítel Celliňiho?" zeptal se Marmagne.
"Nejdůvěrnější, vikomte, a pyšním se tím. Mezi námi je to na život a na smrt, víte? Vy ho jistě také ziiáte?"
"Ano."
"Jste šťastný člověk. Je to vznešený génius, viďte, drahý příteli! Promiňte, já vám řekl příteli, ale to je jen tak, ostatně si myslím, že jsem také šlechtic. Maminka to aspoň pokaždé říkala otci, když ji bil. Jsem tedy, jak jsem říkal, obdivovatel, důvěrník, bratr velkého Benvehutá Celliňiho, a tím i přítel jeho přátel a nepřítel jeho nepřátel, protože ty má výtečný klenotník také. Předně paní d Étampes, pak toho starého pedanta, pařížského prévóta, a jistého Marmagne, prý čahouna, možná že ho znáte. Prý se chce zmocnit Velkého Nesle. A hrome, toho čeká přivítání!"
"Benvenuto tedy ví, jaké má Marmagne nároky?" zeptal se Marmagne, který se začal o písařovy řeči živě zajímat.
"Upozornili ho., ale tiše! Nemá se to říkat, aby ten Marmagne slízl, co si zaslouží."
"Jak tak vidím, Benvenuto se připravil?" zeptal se vikomt.
"Připravený je Benvenuto stále. Nevím už kolikrát ho chtěli zavraždit v jeho kraji, ale bohudík z toho vždycky vyvázl."
"A co myslíte tím slovem připravený?"
"Ó, to nemyslím, že tam má posádku jako starý zbabělec prévót, ne, ne, zcela naopak, a právě teď je docela sám, když jeho tovaryši se šli pobavit do Vanves.

Já tam měl dnes přijít zahrát si v míčovně s milým Benvenutem. Naneštěstí do toho přišla Gervaisa a já jí dal přirozeně přednost."
"V tom případě vás půjdu zastoupit," řekl Marmagne.
"Dobrá, jděte, to uděláte záslužný skutek. Jděte, milý pane vikomte, a vyřiďte ode mne příteli Berivenutovi, že přijdu na návštěvu večer. Víte, zaklepte třikrát silněji, to je znamení. Ujednali jsme si to, protože ten čahoun Marmagne mu prý chce něco vyvést. Neznáte toho vikomta dé Marmagne?" 166

Ne " jj1
"To je škoda, mohl byste mi ho popsat."
"Ale proč?"
"Kdybych ho potkal, abych mu mohl navrhnout souboj s holí; já nevím proč, nikdy jsem ho neviděl, ale víte, nějak se mi ten Marmagne zvlášť hnusí, a kdyby mi padl do rukou, asi bych ho pořádně vyplatil. Ale promiňte, jsme u Augustinů a já vás musím opustit. Abych nezapomněl, jak se vlastně jmenujete, příteli?"
Vikomt odešel, jako by otázkti vůbec neslyšel.
"Ach," divil se Jakub Aubry, když ho viděl odcházet. "Zdá se, milý vikomte, že chceme zůstat inkognito. To je tedy pěkné šlechtictví, nebo se v tom nevyznám. Jak račte, milý vikomte, jak račte."
A Jakub Aubiy, s rukama v kapsách a kolébaje se při chůzi, si pohvizdoval nějakou písařskou písničku a zamířil do ulice Battoir, kde na konci bydlela Gervaisa.
Vikomt de Marmagne pokračoval v cestě do Velkého Nesle.
Jak říkal Jakub Aubry, Benvenuto byl skutečně sám; Ascanio šel bůhvíkam za svými sny. Kateřina s Riipertou k jedné přítelkyni á tovaryši slavili Svátek sv. Eligia ve Vanves.
Mistr byl na zahradě a pracoval na hliněném modelu obrovité sochy Marta, jehož hlava se dívala nad střechu Velkého Nesle a mohla vidět Louvre. Malý Jehan měl ten den službu u branky, nechal se oklamat Mármagnovým způsobem klepání, myslel si, že to je přítel a uvedl ho i s oběma pochopy.
Jestliže Benvenuto nepracoval jako Tizian v kyryse, měl alespoň u sebe kord a hákovníci jako Salvátor Rossa. Marmagne viděl, že mnoho nezískal, když Celliňiho překvapil, překvapil totiž ozbrojeného muže, to bylo všechno.
Vikomt se však přece jen pokusil zakrýt zbabělost nestydatostí, a když se ho Cellini tónem, který nepřipouštěl odkládat odpověď, zeptal, co tu chce, řekl:
"Nejdu za vámi. Jmenuji se vikomt de Marmagne, jsem královský tajemník a tady je rozkaz Jeho Veličenstva," dodal zvedaje listinu nad hlavu. "Dává mi část Velkého Nesle. Jdu si to tedy prohlédnout, abych svou část paláce zařídil po svém; budil tu ted1 bydleti A67

Při těch slovech Marmagně zamířil stále sledován svými pochopy ke vchodu paláce. Benvenuto sáhl po své hákovnici, kterou měl, jak jsme už řekli, stále po ruce, jedním skokem je předběhl na schody u vchodu.
"Stůj!" křikl hrozným hlasem.
Napřáhl pravou ruku k Marmagnovi a volal:
"Ještě krok a jste mrtev!"
Vikomt se skutečně rázem zastavil, ačkoliv podle úvodních slov bychom mohli čekat, že dojde k zuřivému boji.
Někteří lidé však mají dar být strašní. Jakási hrůza jim srší z očí, pohybů, postoje jako lvům. Z jejich dechu čiší hrůza, jejich sílu cítíme už zdálky. Dupnou, sevřou pěsti, svraští čelo, a i nejrázněiší lidé se zastaví. Divé zvíře, na jehož mláďata útočí, zježí jen srst a hlučně oddechuje; to stačí, útočník se poleká. Lidé, o nichž mluvíme, jsou živá nebezpečí. Stateční se v nich poznávají, a přes své utajované vzrušení jdou přímo k nim. Ale slabí, bojácní a zbabělí se třesou a ustupují, jakmile je uvidí.
A Marmagne, jak můžeme uhodnout, nebyl statečný. Benvenuto vypadal velice nebezpečně.
A tak když vikomt uslyšel hrozného klenotníka a viděl, jak k němu vztahuje panovačně ruku, pochopil, že ta hákovnice, kord a dýka, kterými je Benvenuto ozbrojen, znamenají smrt pro něho i oba pochopy.
Navíc malý Jehan pochopil nebezpečí a popadl píku.
Marmagne vycítil, že to je ztracená věc a že bude nyní tuze rád, když se dostane živ a zdráv z vosího hnízda, kam šlápl.
"No dobře! No dobře, pane klenotníku!" řekl. "My chtěli jen vědět, zda zamýšlíte rozkazů Jeho Veličenstva uposlechnout. Vy jeho rozkaz neuznáváte, nechcete ho splnit. Tak dobrá! Obrátíme se na někoho, kdo to už s vámi zařídí. Ale nedoufejte, že bych vám prokázal čest a zahazoval se s vámi. Sbohem!"
"Sbohem!" řekl Benvenuto a srdečně se zasmál.

"Jehane, vyprovoď ty pány ven."
Vikomt a oba hrdlořezové odešli s hanbou z Velkého Nesle, zastrašil je jediný muž a vyvedlo dítě.
K takovému smutnému konci dospělo vikomtovo přání: "Kdybych tak zastihl Celliniho samotného!" 168

Protože osud zklamal jeho přání drsnějším způsobem než Jakuba Aubryho nebo Scozzone, kteří to zpočátku aspoň nepochopili a nepoznali ironii osudu, náš statečný vikomt zuřil.
"Paní d Étampes tedy měla pravdu," říkal si v duchu. "Teď se musím řídit radou, jakou mi dala. Musím zahodit kord a nabrousit dýku. Ten ďábelský člověk je opravdu takový, jak se o něm říká, je netrpělivý a velice ostrý. Viděl jsem mu jasně v očích, že mi stačí krok a bude po mně. Ale na každou prohranou věc je zase odveta. Pozor, mistře Benvenuto! Pozor!"
A pustil se do svých pochopů, ačkoliv to byli vyzkoušení lidé a nic si nepřáli tak, jako vydělat si počestně peníze, to jest zabíjet nebo se nechat zabít, a když odcházeli z Velkého Nesle, jen poslouchali, co jejich pán poroučí. Pochopové mu slíbili, že při nějaké léčce pořídí lépe. Ale Marmagne chtěl zachraňovat svou čest. Předstíral tedy, že prohru zavinili oni, a oznámil jim, že na to přepadení s nimi nepůjde a že si to musí zařídit, jak sami dovedou. A to právě si přáli nejvíce.
Potom jim doporučil, aby o té výpravě nemluvili; šel k pařížskému prévótovi a řekl mu, že se už pevně rozhodl pro jistější řešení aby se zbavil podezření, odloží potrestání Benvenuta na den, kdy klenotník náhodou půjde nějakou pustou postranní uličkou s penězi nebo s drahocennou prací, což se mu stává často. To se pak bude myslet, že ho zabili lupiči.
Nynřnám zbývá podívat se, jak na přání paní d Étampes, Ascania a Celliniho také odpověděla bolest.
169

16
DVŮR
Ascanio zatím dokončil nákres lilie, a buď ze zvědavosti nebo z touhy, která táhne nešťastné k tomu, kdo je lituj e, hned vyrazil k étampeskému paláci. Byly asi tak dvě hodiny odpoledne a vévodkyně právě trůnila v sále, kde ji obklopoval pravý dvůr. A jako pro Celliniho v Louvrů, tak v étampéském paláci měli vrátní rozkazy, týkající se Ascánia. Byl tedy za okamžik vpuštěn do čekárny a šli ho ohlásit vévodkyni. Vévodkyně se zachvěla radostí, že ji mladík uvidí ve vší nádheře, a tiše něco poručila své Isabeau, která Ascánia ohlašovala. Isabeau pak šla 2a Ascaniěrh, beze slova ho vzala za ruku, odvedla do jakési chodby, nadzvedla zástěnu a jemně ho Strčila dovnitř. Tak se Ascanio ocitl v přijímacím salóně Vévodkyně d Étampes za křeslem paní toho dcMmu, která jeho blízkost uhodla spíše podle svého rozechvění než podle šustbtu zástěny. Podala mu tedy k políbení ruku přes své rameno, jehož se Ascanio téměř dotýkal rty.
Krásná vévodkyně byla, jak jsme už řekli, obklopena pravým dvorem. Vpravo od ní seděl vévoda de Medina Sidonia, velvyslanec Karla V. Po levici pan de Montbrion, guvernér Karla Orleánského, druhého králova syna. Ostatní hosté stah v kruhu. Kromě hlavních osobností království, vojáků, státníků, vysokých úředníků a umělců tu byli také vůdcové protestantské strany, které paní d Étampes potají dávala přednost. Všichni to byli obletovaní velmoži a stali se obletovateli královy milenky. Byla to nádherná společnost a na první pohled oslňovala. Hovor se živě točil v různých narážkách na Dianu de Poitiers, následníkovu milenku a nepřítelkyni paní d Étampes. Ale Anna se těch volných vtipů účastnila jen občas rychlými, náhodnými poznámkami jako:
"Ale, ale, pánové, žádné klepy o Dianě. Endymion by se zlobil." 11701

Nebo:
"Chudák Diana se vdávala právě toho dne, kdy jsettl se narodila."
Vyjma těch blesků, jimiž hovor ozařovala, paní d Étampes hovoří jen se svými dvěma sousedy; mluví potichu, ale velice živě, a ostatně ne zase tak tiše, aby ji nemohl slyšet Ascanio, pokorný a ztracený mezi tolika slavnými velmoži.
"Ano, pane de Montbrion," říkala krásná vévodkyně sousedu vlevo důvěrným tónem, "musíme z vašeho žáka udělat obdivuhodného vladaře, opravdového budoucího krále, víte? Záleží mi na budoucnosti toho chlapce a právě mu chystám nezávislé panování pro případ, že by nám bůh vzal jeho otce. Jindřich II., mezi námi je to ubožák, bude králem Francie, budiž. Ale naším králem bude francouzský král, jeho staršímu bratrovi ponecháme paní Dianu a Paříž. Ale s sebou, s naším Karlem, odvezeme pařížský duch. Dvůr bude tam, kde budu já, pane de Montbrion. Pohnu

sluncem a budeme mít velké malíře jako Primaticcia, kouzelné básníky jako Marota, který se tam v koutě mlčky vrtí, což je důkaz, že by nám chtěl přednést verše. Všichni ti lidé jsou v podstatě spíše ctižádostiví než hltaví, mají raději slávu než peníze. Nebude je mít ten nejbohatší, ale Člověk, který jim poskytne nejstálejší chválu. A kdo je bude mít, bude vždycky velký, když ovšem vynikne jejich září i místo, kde budou. Následník má rád jen turnaje. Dobrá, nechá si své píky a kordy, jako my mu vezmeme pera a štětce. Ó, buďte klidný, pane de Montbrion, já se nikdy nenechám předběhnout Dianou, která čeká na královský trůn. Ať trpělivě čeká na království času a náhody, já si zatím připravím své dvakrát. Co říkáte milánskému vévodství? Nebyl byste tak daleko od svých ženevských přátel; já totiž vím, že nové učení v Německu vám nezůstalo lhostejné. Pst! O tom si pohovoříme jindy a povím vám věci, které vás překvapí. Co se dá dělat? Proč si paní Diana usmyslela, že bude patronkou katolíků? Chrání je, já jsem proti, to je docela prosté."
Potom vladařským gestem a pronikavým pohledem uzavřela tou větou své důvěrné sdělení; guvernéra mladého Karla Orleánského to nadchlo. Chtěl odpovědět, ale vévodkyně se už obrátila k vévodovi de Medina Sidonia.
Řekli jsme už, že Ascanio slyšel všechno. I171

"Tak co, pane velvyslance?" ptala se paní d Étampes. "Rozhodne se už císař táhnout Francií? Nemůže se z toho opravdu jinak dostat, a suchá cesta je vždycky lepší než hloubka moře. Bratranec Jindřich VIII. by ho tam dal chytit bez nejmenších výčitek svědomí, a kdyby se vyhnul Angličanům, padne do rukou Turkům. A na zemi by se proti jeho tažení stavěla protestantská knížata. Co dělat? Musí jít Francií nebo a to by byla krutá oběť! se vzdát potrestání gentských měšťanů, svých drahých rodáků! Protože náš velký císař Karel je měšťan z Gentu. To se ostatně poznalo podle jeho malé úcty, jakou měl k Jeho Veličenstvu králi. Pro ty vzpomínky je pořád bázlivý a opatrný, pane de Medina. Ó, my mu rozumíme, bojí se, aby se francouzský král nemstil za španělského vězně, a aby vězeň v Paříži nedoplatil na nenávist někdejšího zajatce z Escorialu. Ó bože, ať zůstane klidný. Jestliže nechápe naši rytířskou věrnost, doufám, že o ní alespoň slyšel."
"To jistě, paní vévodkyně," řekl velvyslanec. "Známe věrnost Františka L, pokud jde o něho samého. Ale bojím se."
Vévoda se zarazil.
"Bojíte se rádců, viďte?" promluvila vévodkyně. "Hm, ano, já vím, že rada z hezkých úst, vtipná a posměvačná rada by na královu duši působila. S tím musíte počítat, pane velvyslance, a zajistit se. Konec konců musíte mít plnou moc, a kdyby ne, tak jistě nějakou bianco směnku, kam lze málo slovy vepsat mnoho. Víme, jak to chodí. Studovali jsme diplomacii, dokonce jsem požádala krále, aby ze mne také udělal vyslance, až budu mít jen zálibu ve vyjednávání. Ano, já chápu, že by Karel V. jen nerad dával kus své říše, aby se osvobodil nebo aby si zajistil nedotknutelnost. Z druhé strany jsou však Flandry jeden z hezkých skvostů jeho koruny, je to celé dědictví po předcích z matčiny strany, po Marii Burgundské, a je zlé se škrtnutím pera vzdát dědictví po předcích, když to dědictví bývalo velké vévodství a mohlo by z něho být malé království. Ale o čem to hovořím, bože! Já, která se politiky hrozím, říká se, že to přináší ošklivost, samozřejmě ženám. Pravda, občas mi bezděčně uklouzne pár slov o státních záležitostech, ale když Jeho Veličenstvo naléhá a chce vědět důkladněji, co si o tom myslím, prosím ho, ať mě ušetří takových nudných věcí,
172

někdy se dokonce rozhodnu utéci a nechat ho jeho snům. Vy mi řeknete jako obratný diplomat, který zná lidi, že to jsou právě ta slova puštěná do větru, která pak klíčí v duši královu druhu, a že ta slova, zdánlivě zapomenutá, mívají téměř vždycky větší vliv než dlouhá řeč, kterou neposloucháme. Je to možné, pane de Medina, je to možné. Já jsem pouhá žena, která se stará jen o titěrnosti a drobnosti, a vy těm vážným věcem rozumíte tisíckrát lépe. Ale lev může potřebovat mravence, loďka může zachránit posádku. Jsme na zemi proto, abychom se dohodli, pane vévodo, a jde právě jen o dohodu."
"Kdybyste chtěla, milostivá paní, bylo by to rychle ujednané," řekl velvyslanec.
"Kdo dnes dává, zítra dostává," pokračovala vévodkyně nepřímo. "Můj ženský instinkt mě vždycky povede k tomu, abych králi radila dělat velké a ušlechtilé věci, někdy se však pud neradí s rozumem. Musíme také myslet na naše zájmy, to znamená na zájmy Francie. Ale já k vám mám důvěru, pane de Medina, poradím se s vámi a celkem vzato si myslím, že císař udělá dobře, když se spolehne na královo slovo."
"Ach, kdybyste byla na naší straně, milostivá paní, to by neváhal."

"Mistře Marote," řekla vévodkyně, jako by velvyslancovo zvolání neslyšela, přerušila tak jednání. "Mistře Marote, nechcete nám náhodou přednést nějaký hezký madrigal, nebo příjemnou znělku?"
"Milostivá paní," odpověděl básník, "znělky a madrigaly jsou pod vašimi kroky jako přirozené květy a vyrůstají pod září vašich krásných očí; napadlo mi deset veršů jen při pouhém pohledu na vás."
"Opravdu, mistře? Dobře, posloucháme vás. Ach, pane prévóte, pěkně vítám a promiňte, že jsem vás neviděla dříve. Máte nové zprávy o svém budoucím zeti, o našem příteli hraběti ďOrbec?"
"Ano, milostivá paní," odpověděl pan ďEstourville. "Píše mi, že musí přijet dříve, a doufám, že tu bude brzy."
Při polohlasém povzdechu, který přitom zaslechla, se paní d Étampes zachvěla, ale neohlédla se po vzdychajícím.
"Bude nám všem vítán. Nu, a co vikomt de Marmagne?" pokračovala. "Našel jste pochvu své dýky?" J173I

"Ne, milostivá paní, ale jsem jí na stopě a nyní vím, kde a kdy ji najdu."
"Hodně zdaru, pane vikomte, hodně zdaru. Jste připraven, mistře Marote? Napínáme uši."
"Je to o étampeském vévodství," řekl Clément Marot.
Zašumněl souhlas a básník začal strojeným hlasem de? setiverší:
Tempe, to utěšené údolí,
jež navíc zdobí tisíc historií,
tak překrásné, ať pohlédnete kamkoli,
a vlahé tak, již není v Thessalii:
Jupiter, ochránce všech srdcí, která bijí,
přenesl Tempe k nám, do mého okolí,
jen, pravda, změnil nepatrně jméno
 starověké Tempe na Étampes
a ukryl v něm bud jméno jeho velebeno
nejsladší z Francouzek, již opěvá můj jamb.
Paní d Étampes zatleskala rukama, pochvalně se usmála a všechny ruce i ústa chválily básníka s ní.
"Nu, vidím," prohlásila, "že Jupiter zároveň s Tempe přenesl do Francie i Pindara."
Při těch slovech véyodkyně vstala a všichni se zvedali s ní. Ta žena měla pravdu, když se považovala za skutečnou královnu. Rozloučila se také s přítomnými skutečně královským gestem a jako královnu ji také při odchodu zdravili.
"Vy zůstaňte," zašeptala Ascaniovi.
Ascanio poslechl.
Ale když všichni odešli, už to nebyla pohrdavá, povýšená královna, k mladíkovi se obrátila pokorná, vášnivá žena.
Ascanio se narodil v ubohých poměrech, byl vychován daleko od společnosti, v téměř klášterním pološeru dílny; ne? byl tedy zvyklý palácům, kam jen zřídka přicházel se svým mistrem. Byl již celý zmatený, polekaný a oslněný tím jasem, společností a rozhovorem. Jeho duše prožívala jakousi závrať, když slyšel paní ďjtampes hovořit tak prostě, vlastně spíše tak koketně o tak vážných věcech a síirnout do důvěrné věty osudy králů i úspěchy království Ta žena jako Prozřetelnost právě každému udělila příděl bolesti 11741

nebo radosti, otřásla pouty a shazovala koruny králů. A tato panovnice nejvyšších věcí světa, která byla mezi svými pochlebníky tak povýšená, nyní k němu přicházela nejen se sladkým pohledem milující ženy, nýbrž i s prosebným výrazem bázlivé otrokyně. Náhle se Ascanio z prostého diváka stával hlavní osobou hry.
Ostatně si ta koketní žena obratně vypočítala a přichystala takový účinek. Ascanio pocítil, jak se ta žena zmocňuje vlády ne nad jeho srdcem, nýbrž myslí, a vyzbrojil se tedy jako dítě chladem a přísností, aby zakryl rozpaky. A pak mezi sebou a vévodkyní snad viděl obraz čisté Colomby v bílých šatech a se zářícím čelem.

17
LÁSKA VÁŠEŇ
"Milostivá paní," řekl Ascanio vévodkyni d Étampes, "vy jste mi říkala o lilii, vzpomínáte si? Nařídila jste mi, abych přinesl nákres, jakmile ho budu mít.

Dokreslil jsem ji dnes ráno a tady je."
"Máme dost času, Ascanio," prohlásila vévodkyně s úsměvem a sladce jako siréna. "Posaďte se přece. Nu, milý paciente, co dělá zranění?"
"Už se zahojilo, milostivá paní," odpověděl Ascanio.
"Rameno ano, ale tady.," řekla vévodkyně, položila ruku mladíkovi na srdce; a v tom pohybu bylo mnoho půvabu a citu.
"Snažně vás prosím, milostivá paní, abyste zapomněla na ty bláhovosti, zlobím se na sebe, že jsem tím Vaši Jasnost obtěžoval."
"ó, panebože! Co znamená vaše stísněné chování? Co vaše zamračené čelo? A ten přísný hlas? Všichni ti lidé vás nudili, viďte? A jak teprve mne! Já je nenávidím, hnusí se mi, ale bojím se jich. Jak jsem pospíchala, abych s vámi mohla být o samotě. Ale viděl jste, jak jsem je také rychle poslala pryč."
"Máte pravdu, milostivá paní, nepřipadal jsem si v tak vznešené společnosti na svém místě, jsem chudý umělec, který vám prostě nese ukázat tu lilii."
"O, panebože! Hned, Ascanio," pokračovala vévodkyně a pokyvovala hlavou. "Jste u přítelkyně příliš chladný a zamračený. Posledně jste byl tak výbojný a milý. Co způsobilo tu změnu, Ascanio? Určitě nějaké řeči vašeho mistra, nemůže mě snést. Co jste o mně od něho slyšel? Poslyšte, buďte upřímný. Mluvil jste s ním o mně, viďte? A řekl vám, že je nebezpečné mi důvěřovat. Že přátelství, které jsem vám dala najevo, v sobě skrývá nějakou lest. Řekl vám to? Odpovězte! Nebo že vás nenávidím?"

"Řekl, že mě milujete, milostivá paní," odpověděl Ascanio a díval se upřeně vévodkyni do očí.
Paní d Étaňipeá se na okamžik odmlčela, jako by se jí v hlavě střetlo tisíce myšlenek. Jistě by si byla přála, aby se Ascanio dověděl o její lásce, ale chtěla trochu později, aby měla čas ho na to připravit a poznenáhlu zničit jeho vášeň ke Colombě tak, aby přitom vypadala zcela nezištně. Teď když její láska byla objevena, mohla bojovat jen otevřeně a v bitvě na plném slunci. Ve vteřině se k tomu odhodlala.
"Nu dobrá, ano, mám tě ráda!" řekla. "A je to zločin? Je to snad vůbec chyba? Můžeme si poroučet v lásce nebo v nenávisti? Byl by ses nikdy nedověděl, že tě mám ráda. Nač bych ti to říkala, když máš rád jinou? Ale ten člověk ti všechno prozradil, ukázal ti mé srdce. Dobře udělal, Ascanio. Podívej se mi do srdce a uvidíš tam tak hluboké zbožňování, že tě to dojme. A teď je řada na tobě, Ascanio, musíš mě také milovat."
Anna ďÉtámpes měla vynikající, silnou povahu, opovrhovala, protože viděla do nitra lidí, byla ctižádostivá, protože se nudila. Až dosud měla několik milenců, ale ani jednou nemilovala. Svedla krále, zaujal ji kdysi admirál Brion, hrabě de Longueval sejí zalíbil, ale ty pletky řídila vždycky hlava, ne srdce. Konečně jednou našla tuto mladou, pravdivou, něžnou á hlubokou lásku, po jaké tolikrát toužila, ale ta stále zůstala nepoznaná; a nyní o ni soupeřila jiná! Ach, tím hůř pro tu ženu! Ta netuší, s jakou neúprosnou vášní se to střetla. Anna asi vnese do své něhy všechnu prudkost své duše, všechnu svou ráznost. Ta žena ještě neví, jak může být osudové mít vévodkyni d Étampes za sokyni, vé vodkyně chce Ascania mít jen pro sebe a pouhým pohledem, slovem nebo hnutím prstu může zničit vše, co stojí mezi ní a jím, takovou má moc. A teď jsou kostky vrženy, ctižádost a krása královy milenky budou sloužit jen její lásce k Ascaniovi a její nenávisti ke Colombě.
Chudák colomba, v té chvíli právě skloněná u svého vyšívání, sedící u svého kolovrátku nebo se modlící na klekátku!
Ascaniovi tak upřímná a strašná láska připadala ohromující, strhující a děsivá. Benvenuto to říkal a Ascanio nyní chápal, že už nejde o pouhý rozmar. Chyběla mu však nesnad bojovná síla, ale zkušenost, která by dovedla obelstít a přemáhat. Bylo mu sotva dvacet let, na předstírání byl příliš nevinný. Představoval si, že útočnou i obrannou zbraní mu bude vzpomínka na Colombu nebo už jen její jméno, to bude mečem i štítem. Ale naopak tím prorazil hlouběji do srdce paní d Étampes, kterou by láska bez sokyně a bez boje asi brzy znudila.
"Nu tak, Ascanio," řekla klidněji vévodkyně, když viděla, že mladík mlčí, že ho snad její slova polekala. "Zapomeňme pro dnešek na mou lásku, vaše neopatrná slova ji probudila nevhod. Mysleme nyní jen na vás. Ó, já vás miluji víc pro vás než pro sebe, to vám přísahám. Chci ozářit váš život, jak jste vy rozjasnil můj. Jste sirotek, mějte mě za matku. Slyšel jste, co jsem říkala Montbrionovi a Medinovi, a asi jste si myslel, že jsem plná ctižádosti. Pravda, já jsem ctižádostivá, ale jen pro vás. Jak dlouho sním o tom, že pro francouzského prince vytvořím nezávislé vévodství v samé Itálii? Od té doby, co vás miluji. Jestliže tam budu panovnicí, kdo bude skutečným králem? Vy! Pro vás změním vládu a království. Ach, vy mě neznáte, Ascanio, vy nevíte, jaká jsem. Vidíte, jak vám

říkám celou pravdu, jak před vámi odhaluji celé své záměry. Teď je řada na vás, Ascanio, svěřte se. Jaká jsou vaše přání, ať je splním? Jaké máte vášně, ať jim sloužím?"
"Milostivá paní, chci být tak upřímný a otevřený jako vy, chci vám říci pravdu, jako jste ji řekla mně. Nepřeji si nic, netoužím po ničem, chci jen Colombinu lásku."
"Ale když tě nemiluje, jak jsi sám řekl?"
"Ztrácel jsem posledně naději, to je pravda. Ale dnes, kdoví."
Ascanio sklopil oči a ztišil hlas:
"Vy mě ale milujete."
Vévodkyni ochromila ta jasná pravda, pudově uhádnutá vášní. Chvilku mlčela, ale to jí stačilo, aby se vzpamatovala.
"Ascanio, nemluvme dnes o záležitostech srdce. Už jsem vás o to prosila a prosím znovu. Podívejme se, láska pro vás muže neznamená celý život. Nepřál jste si někdy třeba pocty, bohatství nebo slávu?"
"Přál, ano. Už měsíc si ji vroucně přeji," odpověděl Ascanio, bezděčně stržený ke své stálé myšlence.
Nastala nová přestávka.

"Milujete Itálii?" zeptala se Anna s úsilím.
"Ano, milostivá paní," odpověděl Ascanio. "Tam kvetou pomerančovníky, pod nimiž se tak sladce hovoří. Tam nás obklopuje modrý vzduch, hladí a zdobí všechnu klidnou krásu."
"Ó, kdybych tě tam tak odvezla pro sebe, jen pro sebe! Být vším pro tebe, jako ty budeš vším pro mne! Panebože!" zvolala vévodkyně, také ji proti její vůli svedla láska.
Ale bála se, že by znovu polekala Ascania, hned se vzchopila a pokračovala:
"Myslela jsem si, že milujete umění?"
"Především miluji! Milovat!" řekl Ascanio. "Ó, to ne já, ale mistr Cellini dává do svých výtvorů celý život. To on je velký, obdivuhodný a vznešený umělec. Já jsem jen ubohý žák, to je všechno, šel jsem s ním do Francie ne získat majetek nebo slávu, ale protože jsem ho měl rád a v té době jsem se od něho nemohl odloučit, pro mne znamenal všechno. Já nemám svou vlastní vůli, já nemám nezávislou sílu. Stal jsem se klenotníkem, aby se mu to zalíbilo a protože si to přál, stal jsem se cizelérem, protože má rád jemné šperky."
"Dobrá!" řekla vévodkyně. "Poslouchej: Není snad hezký sen žít v Itálii jako všemohoucí, téměř jako král? Chránit umělce i Celliniho, dávat mu zdobit bronz, stříbro i zlato, aby je tavil a tvaroval? Milovat a být milován k tomu všemu?"
"Je to ráj, milostivá paní, jestliže budu milovat Colombu a ona mne.""Zase Colomba, pořád Colomba!" zvolala vévodkyně. "Budiž tedy, když se tak umíněně vrací v našich slovech i myšlenkách, když ta tvá Colomba je tu s námi jako třetí, když ji pořád vidíš, stále ji máš v srdci, mluvme tedy o ní a o mně upřímně a bez přetvářky. Víš přece, že tě nemiluje."
"Ó ne, já už nevím, milostivá paní!"
"Ale když se vdává za jiného!" zvolala vévodkyně.
"Snad ji otec nutí," odpověděl Ascanio.
"Otec ji nutí! A myslíš si, kdybys mě miloval jako miluješ ji, kdybych byla na jejím místě, že by nás mohla nějaká síla, moc nebo vůle rozdělit? Ó, já bych nechala všeho, 11791

utekla bych, běžela k tobě a svěřila bych ti svou lásku, čest i život! Ně, ne, říkám ti, že tě nemiluje. A chceš, abych ti řekla ještě víc, tyji totiž také nemiluješ."
"já? Já nemiluji Colombu? Nemohu uvěřit vašim slovům, milostivá paní, že ji nemiluji!"
"Ne, tyji nemiluješ, felaměš sám sebe. V tvém věku bereme potřebu mít rád za lásku. Kdybys byl dříve uviděl mne, miloval bys mě místo ní. Ach, když si uvědomím, žes mě mohl milovat! Ale ne, ne, bude lépe, když si mě zvolíš; Já tu Colombu neznám, je hezká, je čistá, všechno, co chceš. Ale ty mladé dívky nedovedou milovat. Ta tvá Golomba ti neřekne to, co jsem ti řekla já, a ty mnou opovrhuješ. Byla by příliš ješitná, příliš uzavřená, snad by se styděla. Ale má láska je prostá a mluvím prostě. Opovrhuješ mnou, zdá se ti, že zapomínám na ženské chPvání, a to jen proto, že nic nezastírám. Až jednou poznáš lépe svět, až se v něm dostaneš až k bolestem, to teprve uznáš, žes byl nespravedlivý. A budeš mě obdivovat. Ale já nechci obdiv, Aseanio, já chci lásku. Opakuji ti, Aseanio, kdybych tě měla ráda méně, mohla bych být falešná, obratná, koketní, ale já tě mám ráda příliš, nechci tě sváděť. Chci tvé srdce dostat, nechci je ukrást. Kam povede tvá láska k tomu děcku? Odpověz! Budeš trpět, milý, to bude

všechno. Já ti mohu být užitečná v řadě věcí. Předně jsem trpěla za oba a bůh snad dovolí, aby se přebytek mého utrpení započetl tobě. Jsem bohatá, mocná a zkušená, to ti všechno skládám k nohám. Spojím život s tvým životem, ušetřím tě všelijakých omylů a zloby. Máli umělec dosáhnout slávy, často se stává, že se poníží, je z něho bídný patolízal. Se mnou se ničeho z toho nemusíš bát, stále tě budu zvedat, budu tvým stupátkem. Se mnou zůstaneš hrdý, ušlechtilý a čistý Aseanio."
"A Colomba? Co Colomba, milostivá paní? Copak to není také neposkvrněná perla?"
"Dítě, věř mi," řekla vévodkyně a přešla z nadšení do zádumčivosti. "S tou nevinnou a čistou Colombou bys měl drsný, jednotvárný život. Vy jste oba příliš božští, a bůh nestvořil anděly jednoho pro druhého, ale aby napravovali hříšníky."
A vévodkyně to řekla tak výmluvně, tak upřímným hlasem, že Ascania proti jeho vůli zaplavil něžný soucit.
"Bohuželj milostivá paní," řekl jí, vidím žejsempprav180

du milován a velmi mě to dojímá. Ale milovat je přece jen lepší."
"O, to je pravda, to je pravda, co říkal. Máni radši tvé pohrdání než nejsladší králova slova. Ó, přísahám ti, že miluji poprvé!"
"A král? Toho tedy nemilujete, milostivá paní?"
"Ne, jsem jeho milenka, ale nemiluji ho."
"Ale on vás ještě miluje!"
"Panebože!" zvolala Anna, hleděla upřeně na Ascania a tiskla mu obě ruce v dlaních. "Panebože, že bych měla to štěstí a ty na něho žárlil? Že by tě znepokojoval král? Poslouchej, byla jsem pro tebe až dosud vévodkyně, bohatá, urozená a mocná žena, která ti nabízí, že pohne korunami i trůny. Měl bys raději chudou, prostou osamělou ženu v ústraní v obyčejných plátěných šatech a s polním kvítkem ve vlasech? Měl bys mě raději, Aseanio? Opusťme Paříž, společnost, dvůr! Jedme pryč, ukliďme se do nějakého zákoutí tvé Itálie pod vysoké pinie tvého Říma a nebo k tvému krásnému neapolskému zálivu. Já jsem připravena. Ó, Aseanio, opravdu by tvé pýše lichotilo, kdybych ti obětovala korunovaného milence?"
"Milostivá paní," řekl Aseanio, cítil mimovolně, jak mu srdce taje u plamene tak veliké lásky, "já jsem příliš hrdý a náročný; minulost mi dát nemůžete."
"Minulost! Ach, vy muži jste vždycky krutí! Minulost! Má se však ubohá žena odpovídat za svou minulost, když se ta minulost skládá z téměř samých událostí a věcí silnějších než ona? Předpokládej, že tě vichřice strhne a unese tě do Itálie, až se za rok za dva nebo tři roky vrátíš, budeš se na svou Colombu, kterou dnes máš tak rád, zlobit, že poslechla rodiče a vzala si hraběte ĎOrbec? Budeš se na ni zlobit, že byla ctnostná? Potrestáš ji za to, že se řídila jedním z božích přikázání? A kdyby si tě neuchovala ve své duši, předpokládej, že by tě nepoznala a jednoho dne, unuděna a zkormoucená zármutkem, na chvíli zapomenuta bohem, by chtěla poznat ráj, jehož dveře zůstaly prp ni zavřené a jenž se jmenuje láska, kdyby tedy milovala jiného než manžela, kterého milovat nemůže, a kdyby v okamžiku šílenství dala svou duši za jinou to by byla podle tebe ztracená žena, zneuctěná podle tvého srdce. To by ta žena už nikdy nemohla doufat v tp štěstí, protože by nemohla dát 181

svou minulost za tvé srdce. Ó, já ti opakuji, že to je nespravedlivé, že to je kruté!"
"Milostivá paní."
"Kdo ti říká, že to není můj příběh? Poslouchej, co ti říkám, věř tomu, co ti tvrdím. Opakuji ti, že jsem trpěla za dva. Nuže, té ženě, která trpěla, bůh odpouští, a ty neodpouštíš! Nechápeš, že je větší a krásnější se z propasti zvednout, když jsme tam spadli, než projít kolem propasti s páskou štěstí na očích a ani propast nevidět? Ó Ascanio, myslela jsem si, že jsi lepší než jiní, protože jsi mladší a krásnější."
"Ó, milostivá paní!"
"Podej mi ruku, Ascanio, a já rázem vyskočím ze dna propasti až k tvému srdci. Chceš? Hned zítra se rozejdu s králem, s dvorem i společností. Já jsem v lásce statečná, víš? Ostatně se nechci vynášet. Neobětuji ti tak mnoho, věř mi. Všichni ti muži nestojí ani za jediný tvůj pohled. Kdybys mi tak věřil, drahý chlapče, a dovolil, abych si ponechala svůj vliv a pokračovala v práci na tobě a pro tebe! Udělala bych z tebe velkého člověka, vy muži se láskou dostáváte k slávě. Dříve nebo později jste vždycky ctižádostiví. O královu lásku se nestarej, odvedu jeho cit k jiné ženě a já si ponechám jen vládu nad jeho duchem. Vyber si tedy, Ascanio. Buď budeš mocný skrze mne a se mnou, nebo já bezvýznamná skrze tebe a s tebou. Hle, před chvilkou jsem byla tady v tom křesle, jak víš, a u mých nohou byli nejmocnější lidé ode dvora. Sedni si na mé

místo, já to chci, posaď se a já se postavím na tvé. Ó, je mi tu tak dobře! Ráda tě tak vidím. Ty bledneš, Ascanio? Kdybys mi aspoň chtěl říci, že mě jednou budeš mít rád, třeba později, mnohem později!"
"Milostivá paní!" zvolal Ascanio a schoval si oči do dlaní, zakryl si i uši, tolik cítil, že ho pohled i hlas té sirény oslňují.
"Neříkej mi milostivá paní a neříkej mi také Anno," řekla vévodkyně a odtahovala Ascaniovi ruce od obličeje. "Říkej mi Louiso. Je to také mé jméno, ale tak mi nikdo neříkal, tohle bude jen tvé. Louiso! Louiso! Ascanio, nepřipadá ti hezké?"
"Znám ještě hezčí," odpověděl Ascanio.
"O, dej si pozor, Ascanio!" zvolala raněná lvice. "Když 182

mě budeš trápit tolik, třeba se mi podaří nenávidět tě tak, jako tě mám ráda!"
"Panebože, milostivá paní," řekl mladík a potřásl hlavou, jako by odháněl nějaké kouzlo. "Panebože, vy mě matete, duše mi třeští! Je to horečka? Podlehl jsem snu? Jestliže říkám tvrdá slova, promiňte, to abych se sám probudil. Vidím vás tady u svých nohou, vás krásnou, zbožňovanou, královnu! Taková pokušení jsou možná jen pro zkázu duše. Ó, ano, řekla jste, že jste v propasti, ale místo abyste z ní sama vyskočila, přitahujete mě dovnitř. Místo abyste vystoupila nahoru, chcete mě srazit k sobě. Ach, neuvádějte mou slabost do takové zkoušky!"
"To není ani zkouška, ani pokušení, ani sen! Je to pro nás oba nádherná skutečnost. Já tě mám ráda, Ascanio, já tě mám ráda!"
"Máte mě ráda, ale v budoucnu té lásky budete litovat a jednou mi budete vyčítat, co jste udělala z mého života nebo oč jste se připravila vy sama."
"Ach, ty mě neznáš," zvolala vévodkyně, "když si myslíš, že jsem tak slabá, abych litovala. Na, tady je důkaz!"
Anna běžela honem ke stolu, kde byl inkoust a papír, uchopila pero a spěšně napsala pár slov.
"Na a pochybuj ještě, jestli se odvážíš!" řekla.
Ascanio vzal papír a četl:
Ascanio, já té miluji, pojd za mnou, kam jdu já, nebo nech mí jít za tebou, kam půjdeš ty.
Anna ĎHeilly
"Ó, to není možné, milostivá paní! Zdá se mi, že by má láska pro vás byla potupa."
"Potupa!" zvolala vévodkyně. "Copak já něco takového znám? Na to jsem příliš pyšná. Pýchaje má ctnost!"
"Ó, já znám ctnost sladší a světější," řekl Ascanio, který se zoufale snažil zachytit vzpomínky na Colombu.
Rána mířila přímo do srdce. Vévodkyně vstala rozeí chvělá rozhořčením.
"Jste umíněné, kruté dítě, Ascanio," řekla přerývaným hlasem. "Chtěla jsem vás ušetřit mnohých bolestí, ale vidím, že jenom bolest vás může naučit žít. Vrátíte se mi, Ascanio, vrátíte se mi zraněný, rozervaný a teprve pak budete vědět, 183

XVIII
LÁSKA SEN
zač stojí vaše Colomba. a zač stojím já. Ostatně já vám odpustím, Ascanio, protože vás miluji. Ale do té doby se stanou hrozné věci! Na shledanou!"
A paní d Étampes uprchlá rozechvělá hněvem a láskou, zapomněla, že nechává Ascaniovi v rukou ty dvě řádky, které napsala ve chvilce poblpuznění.

184
Sotva se Ascanio vzdálil od paní ĎEtarnpes, marnivý vliv, který ta žena kolem sebe šířila, se rozprchi, a on viděl opět do sebe i kolem sebe jasně. Ale vzpomněl si na dvě věci, které řekl. Colomba ho může milovat, když ho miluje vévodkyně d Étampes, Qd té chvíle mu již život nepatří, pud mu dobře posloužil, když mu to napověděl, ale uškodil mu, když ho vedl k tomu, aby to řekl nahlas. Kdyby se pqčestná a přímá mladíkova duše byla mohla odhodlat k předstírání, bylo všechno v pořádku, ale takto si podrážděl hořkou a hroznou vévodkyni. A bude tp boj tím strašnější, že ohrožuje právě Colombu.
Ale ta žárlivá a nebezpečná scéna s Annou přece jen Ascaniovi v něčem posloužila. Nesl si z ní jakési vzrušení a důvěru. Jeho myšlenky, opojené divadlem, které uviděl, a také jeho vlastním úsilím, byly teď činorodé a odvážné; a tak se statečně rozhodl, že se dovi, co si má o svých nadějích myslet, a že pronikne Colombě do srdce, i kdyby tam měl najít lhostejnost. Jestliže Colomba opravdu miluje hraběte ĎOrbec, nač má bojovat s paní d Étampes. Vévodkyně ať pqtom udělá s jeho vzdorným, odhozeným, opovrženým životem, co bude

chtít. Bude ctižádostivý, bude zasmušilý a zlý, co na tom záleží? Ale především se nesmí spoléhat na pochybnosti, ale jít za osudem rázně. V takovém případě mu nabídka vévodkyně d Étampes zajišťuje budoucnost.
Ascanio docházel k tomu rozhodnutí zpáteční cestou po nábřeží při pohledu na západ slunce, které hořelo za zčernalou věží Nesle. Když došel k paláci, už neváhal, hned si šel pro pár šperků a r4zně zaklepal čtyřikrát 113, branku Malého Nesle.
Paní Perrinoyá naštěstí byla na doslech. Přišla otevřít celá překvapená a zvědavá. 185

Ale když uviděla Ascania, pokládala za slušné zatvářit se chladně.
"Ach, to jste vy, pane Ascanio," řekla. "Co si přejete?"
"Milá paní Perrinová, chtěl bych slečně Colombě hned teď ukázat tyto šperky. Je v zahradě?"
"Ano, ve své aleji. Ale počkejte přece na mne, mladíku."
Ascanio nezapomněl, kudy šel posledně, pospíchal a na guvernantku už nemyslel.
"Pravda, vlastně bude nejlepší," řekla si a zastavila se, aby mohla přemýšlet, "když za nimi nepůjdu a nechám Colombu, ať si svobodně vybere nákup i dárek. Nesluší se, abych tam byla, až dá pro mne stranou nějaký dárek, a to je pravděpodobné. Přijdu tam, až to nakoupí, to už nebudu moci odmítnout. Tak je to, zůstanu tady a nebudu překážet dobrému srdci hodné dívenky."
Vidíme, že se ta dobrá paní vyznala v ohleduplnosti.
Colomba se už deset dní neustále ptala sama sebe, zda je Ascanio její nejdražší myšlenka. Nevědomé a čisté dítě nevědělo, co to je láska, zatímco ta už jí naplňovala srdce. Dříve považovala zálibu v takovém snění za hřích, ale omlouvala se tím, že Ascania už neuvidí a že se nedočká útěchy ospravedlnit se u něho.
Pod tou záminkou trávila všechny večery na lavičce, kde seděl u ní, kde s ním hovořila, poslouchala ho, na tu vzpomínku soustřeďovala celou duši. Když pak tma houstla a hlas paní Perrinové ji zval, aby šla domů, zasněná kráska se pomalu vracela, a teprve když se probrala, vzpomněla si na otcovy rozkazy, na hraběte ďOrbec a na ubíhající čas. Noci beze spánku byly zlé, ale ne tak, aby zahladily kouzlo jejích večerních vidin.
Colomba si ten večer právě oživovala rozkošnou hodinku strávenou s Ascaniem, a když vzhlédla, vykřikla.
Stál mlčky před ní a pozoroval ji.
Zdála se mu jiná, ale krásnější. Bledost a smutek její ideální tváři svědčily. Vypadala ještě méně pozemská než dříve. A tak Ascanio v obdivu jejího půvabu upadal do obav, které láska paní d Étampes na chvilku rozptýlila. Jak by ho to nebeské stvoření kdy mohlo milovat?
Ty dvě krásné děti, které se už dlouho měly rády, aniž si to řekly, které se už tolik natrápily, byly u sebe. Nepochybně se oba museli hned přenést prese všechno, co prožil 186

každý z nich ve svých snech. Mohli si nyní především otevřít srdce, konečně se nalézt a dát průchod radosti až dosud tak těžce potlačovaných citů.
Ale oba byli příliš ostýchaví, a třebaže dojetí při shledání je oba prozrazovalo, jejich andělské duše se našly až oklikou.
Mlčící zrudlá Colomba najednou vstala a dojetím bledý Ascanio si držel rozechvělou ruku na bušícím srdci.
Oba promluvili najednou, Ascanio řekl: "Promiňte, slečno, dovolila jste mi, abych vám ukázal několik šperků," a Colomba: "Mám radost, že jste se už uzdravil, pane Ascanio!"
Zmlkli zase současně, ale ačkoliv se jejich milé hlasy smísily, dobře se navzájem slyšeli, protože Ascanio, povzbuzen bezděčným úsměvem, který to nedopatření přirozeně vyvolalo na dívčiných rtech, odpověděl trochu jistějším tónem:
"Vy jste tak laskavá, že jste si zapamatovala mé zranění?"
"A měly jsme starost, já i paní Perrinová, zneklidňovalo nás, že jste už nepřišel."
"Já nechtěl."
"A proč?"
Ascanio se v tom rozhodujícím okamžiku musel opřít o strom, pak sebral všechnu sílu i odvahu a udýchaně řekl:
"Mohu se vám s tím teď přiznat? Miloval jsem vás."
"A teď?"
Výkřik Colombě unikl; kdyby byl Ascanio obratnější, rozptýlilo by to zvolání všechny jeho pochybnosti. Takto jen ožila jeho naděje.

"Teď jsem si bohužel uvážil, jaká je mezi námi propast, a vím, že jste šťastná nevěsta urozeného hraběte."
"Šťastná!" přerušila ho Colomba s hořkým úsměvem.
"Cože, vy snad hraběte nemilujete? Panebože! Ó, mluvte, copak si vás nezaslouží?"
"Je bohatý a mocný, stojí výš než já. Ale už jste ho někdy viděl?"
"Ne a ptát jsem se bál. Ostatně nevím proč, ale zdálo se mi jisté, zeje mladý a hezký, a že se vám líbí."
"Je starší než tatínek a já se ho bojím," řekla Colomba, schovávajíc obličej v dlaních s bezděčným gestem odporu. 187

Ascanio v radostném zmatku klesl na kolena, sepjal ruce, zbledl a přivřel oči, ale i tak zářil jeho jásavý pohled. Bezbarvé rty se mu zachvěly úsměvem, z něhož by i bůh měl radost.
"Co je vám, Ascanio?" polekala se Colomba.
"Co mi je?" zvolal mladík a našel v přemíře své radosti odvahu, která mu dříve působila bolest. "Co mi je? Já tě mám rád, Colombo."
"Ascanio! Ascanio!" zašeptala Colomba vyčítavě i radostně, což bylo něžné jako přiznání.
Ale už si rozuměli. Jejich srdce se spojila, a aniž si to uvědomovali, jejich rty také.
"Příteli," řekla Colomba a jemně Ascania odstrkovala.
Dívali se na sebe jako u vytržení. Andělé se poznali. V životě nebývá mnoho takových chvil.
"Tak vy nemáte hraběte ĎOrbec ráda," pokračoval Ascanio, "můžete mít ráda mne."
"Příteli," řekla Colomba vážně a mírně. "Až dosud mě líbal na čelo jen otec, pravda, opravdu zřídka. Jsem nevědomé dítě a o životě toho vím málo. Ale cítila jsem při vašem polibku v sobě záchvěv, který znamená, že můžu patřit jen vám, nebo nebesům. Ano, kdyby to mělo být jinak, cítím, že by to byl zločin. Vaše rty mě vysyětily na snoubenku a ženu, a i kdyby mi říkal ne sám otec, věřila bych jen hlasu boha, který ve mně říká ano. Tady je má ruka, je vaše."
"Andělé v ráji, slyšte ji a záviďte mi!" zvolal Ascanio.
Nadšení se nedá vypovědět ani popsat. Kdo si mohou na něco takového vzpomínat, ať si vzpomenou. Je nemožné vylíčit slova, pohledy, stisk rukou těch dvou čistých a krásných dětí. Jejich bílé duše se slévaly jako dva průzračné prameny, přitom se jejich vlastnosti ani barva neměnily. Ascanio se ani stínem špatné myšlenky nedotkl nevinného čela své milované, Colomba se opírala důvěřivě svému snoubenci o rameno. Kdyby se shůry na ně dívala Panna Maria, neodvrátila by oči. Když se začínáme milovat, hqnem se snažíme, abychom do lásky zahrnuli všechno možné ze svého života, z minulosti, přítomnosti i budoucnosti. Jakmile Ascanio a Colomba zase mohli mluvit, vypravovali si o svém trápení, o svých nadějích poslední doby. Bylo to kouzelné. Jeden by mohl 188

říkat příběh druhého. Natrápili se dosti, a když si na bolest vzpomněli, oba se usmívali.
Ale došli pak khovoru o budoucnosti, a to zvážněli a zesmutněli. Co jim bůh chystá? Podle božích zákonů se narodili jeden pro druhého, ale zavedený lidský pořádek by o jejich svazku řekl, zeje nepřiměřený a obludný. Co dělat? Jak přesvědčit hraběte ĎOrbec, že se má vzdát své ženy? Jak přemluvit pařížského prévóta, aby dal dceru řemeslníkovi?
"Bohužel, příteli," řekla Colomba, "já jsem vám slibovala, že budu patřit jen vám nebo nebesům, ale vidím, že budu patřit nebesům."
"Ne," řekl Ascanio, "mně. Dvě děti jako my by nedokázaly pohnout světem, ale promluvím s drahým mistrem, s Benvenutem Cellinim. Ten je mocný, Colombo, a dívá se na všecko ze své výše. Ó, ten jedná na zemi asi tak, jako bůh poroučí v nebi, a vše, co jeho vůle stanoví, se také stane. Dá mi tě! Já nevím, jak to udělá, ale vím to jistě. Překážky má rád. Promluví s Františkem I., přesvědčí tvého otce. Benvenuto zasype propast. Jedinou věc, kterou by nemohl udělat, jsi udělala ty bez jeho přičinění, ty mě máš ráda. Ostatní by mělo být snadné. Vidíš, má drahá, teď věřím v zázraky."
"Milý Aseanio, vy doufáte, doufám také. Chcete, abych se já také o něco pokusila? Mluvte. Je tu člověk, který je u otce všemohoucí. Chcete, abych napsala paní d Étampes?"
"Paní d Étampes!" zvolal Ascanio. "Proboha, já na ni zapomněli"
A tu Ascanio prostě, bez jakékoliv domýšlivosti vypravoval, jak navštívil vévodkyni, jak se do něho zamilovala a jak právě dnes, před hodinou, prohlásila, že je úhlavní nepřítel dívky, kterou má rád. Ale co, tím to bude mít Benvenuto obtížnější, to je všechno. Jeden nepřítel navíc ho Už nezarazí.

"Příteli, vy věříte ve svého mistra," řekla Golombá. "Já ve vás. Promluvte s Cellinim co nejdříve, a ať rozhodne o našem osudu."
"Svěřím se mu hned zítra. Má mě tak rád! Hned mě pochopí. Ale co ti je, Colombo?"
Každá věta Ascaniova vyprávění připomněla Colombě 189

lásku ostnem žárlivosti, a najednou sevřela Ascaniovi ruku, kterou držela.
"Ascanio, paní d Étampes je hezká. Miluje ji velký král. Copak na vás neudělala žádný dojem?"
"Mám rád tebe!" řekl Ascanio.
"Počkejte tady," hlesla Colomba.
Za okamžik se vrátila s krásnou, svěží, bílou lilií.
"Poslyš, až budeš pracovat na lilii ze zlata a drahokamů té ženy, podívej se občas na prostou lilii ze zahrady své Golomby."
A políbila květ stejně svůdně, jak by to dokázala paní d Étampes, a dala lilii Ascaniovi.
Vtom se na konci aleje ukázala paní Perrinová.
"Sbohem a na shledanou!" řekla honem Colomba; položila ruku svému milenci na rty kradmým, ale půvabným pohybem.
Guvernantka se přiblížila.
"No tak, holčičko, vyhubovala jste uprchlíkovi a vybrala jste si hezké šperky?" zeptala se.
"Natě, paní Perrinová," podával Ascanio dobré paní krabici šperků, kterou přinesl, ale ani neotevřel. "My se se slečnou Colombou rozhodli, že si tu sama vyberete, co by se vám nejlépe hodilo, a já si pro ostatní přijdu zítra."
Potom uprchl, odnášel si radost, jen se ještě podíval na Colombu a řekl jí očima všechno, co jí chtěl povědět.
A Colomba zase stála s rukama na prsou, jako by v nich chtěla udržet štěstí; byla ho plná, zůstala tak, zatímco si paní Perrinová vybírala z nádherných věcí od Ascania.
Bohužel ubohá Colomba byla ze sladkých snů probuzena hrozně.
Přišlajakási žena, doprovázená jedním z prévótových lidí.
"Jeho Milost hrabě ďOrbec se vrací pozítří," řekla ta žena, "ale posílá mě už dnes do služeb milostivé paní. Vyznám se v nejnovějším a nejkrásnějším střihu šatů a dostala jsem od Jeho hraběcí Milosti a od pana prévóta rozkaz ušít pro milostivou paní nádherné brokátové šaty, paní vévodkyně d Étampes ji má představit královně v den odjezdu Jeho Veličenstva do SaintGermain, tedy za čtyři dny."
Po událostech, které jsme právě čtenářům popsali, chápeme, jak zoufalým dojmem ta dvojí zpráva na Colombu zapůsobila. 190

XIX
LÁSKA PŘEDSTAVA
Ascanio druhý den ráno zamířil ve svém odhodlání svěřit svůj osud do mistrových rukou ke slévárně, kde Cellini vždycky ráno pracoval. Ale v okamžiku, kdy chtěl zaklepat na dveře pokoje, kterému Benvenuto říkal ‚má cela, uslyšel hlas Scqzzony. Pomyslel si, že jistě stojí modelem, a ohleduplně se otočil, chtěl přijít později. Zatím se procházel po zahradách Velkého Nesle a přemýšlel, co řekne Cellmimu, a co mu asi Cellini odpoví.
Zatím však Scozzone vůbec nestála modelem. Dokonce před tím nikdy v cele nebyla, a také nikdo jiný, což trápilo její zvědavost; Benvenuto nechtěl, aby ho tam kdo rušil. A mistr se také strašně zlobil, když se otočil a viděl za sebou Kateřinu, jak široce otevírá své bystré oči. Zvědavost neostýchavé dívky se však neměla čím ukájet. Bylo tu pár kreseb na stěnách, začatá soška Hébé a soubor sochařského náčiní, to bylo veškeré zařízení.
"Co tu chceš, ty zmije? Co sem chodíš? Proboha, ty mě budeš pronásledovat až do pekla!" zvolal Benvenuto, když ji uviděl.
"Chyba, mistře, ujišťuji vás, že nejsem zmije!" odpověděla Scozzone nejsladším hlasem. "Přiznám se, že bych šla za vámi až do pekla, abych vás neopustila, ale sem jsem přišla, protože to je jediné místo, kde s vámi můžu mluvit potají."
"Tak dobře! Pospěš si! Co mi chceš povědět?"
"Ó, bože, Benvenuto, to je hezká tvář!" řekla Scozzone, když si všimla započaté sošky. "To je vaše Hébé. Nemyslela jsem si, že jste s ní tak daleko. Ta je hezká."
"Vid"?" prohodil Benvenuto.
"Ach ano, velice hezká. Chápu, že jste nechtěl, abych vám k ní stála já. Ale koho jste měl jako model?" pokračovala Scozzone neklidněji. "Neviděla jsem žádnou ženu ani přicházet, ani odcházet." 191

"Mlč. Poslyš, holčičko, jistější nepřišla hovořit o sochařství."
"Ne, mistře, já kvůli Pagolovi. No, já vás poslechla, Benvenuto. Využil včera večera, že jste byl pryč, a vykládal mi o své věčné lásce. Podle vašeho rozkazu jsem ho poslouchala až do konce."
"No ten zrádce! A co ti povídal?"
"S tím bych umřela smíchy a nevím, co bych za to dala, kdybyste byl u toho. Uvědomte si, že při té řeči ten pokrytec nebudil žádné podezření, dokončoval přitom zlatou sponu, co jste mu dal dělat, a s tím pilníkem v ruce vypadal náramně. Říkal: ,Drahá Kateřino, umírám láskou, kdy už se nad mým trápením smilujete? Jedno slůvko, já po vás chci jediné slůvko I Vidíte, do jakého nebezpečí se pro vás stavím, kdybych nedodělal tu sponu, mistr by něco tušil, a kdyby něco tUšil, bez milosti by mě zabil; ale já se prb vaše krásné oči odvažuji všeho. Ježíši, ta prokletá spona jde pomalu! A k čemu vám to je dobré, Kateřino, že máte ráda Benvenuta? Není vám za to vděčný, jste mu pořád lhostejná. A já bych váš miloval tak žhavě, a při tom opatrně. Nikdo by si toho nevšiml, nikdy byste si neudělala špatně jméno, víte? A mohla byste se spolehnout, že budu mlčet, t se děje, co chce! Poslyšte, já si už vymyslel bezpečný, dobře skrytý útulek, kde bych s vámi mohl beze strachu promluvit, dodal, moje mlčení ho povzbuzovalo. Ach, ach, nikdy byste neuhodl, Benvenuto, jaký úkryt ten pokrytec vybral. To bych se s vámi vsadila, oč chcete, jen takové pořád sklopené oči a čela můžou na něco takového přijít. Chtěl se schovávat víte kde? V hlavě vaší veliké sochy Marta! ,Může se tam vylézt po žebříku říkal. Tvrdí, že tam je hezký pokojík, nikoho tam není vidět, a přitom tam je hezký rozhled po kraji."
"To je opravdu ohromná myšlenka," smál se Benvenuto. "A cos mu na to odpověděla?"
"Já vyprskla smíchy, nemohla jsem se už udržet, a našeho panáčka to tuze zklamalo. Byl pak náramně dojímavý, vyčítal mi, že nemám srdce, že ho utrápím a já nevím ro. Přitom pořád šermoval kladívkem a pilníkem, říkal takové věci dobře půl hodiny, no ten jtí upovídaný, když se do toho dá."
"A cos mu nakonec odpověděla, Scbzzone?" 192

"Co jsem mu odpověděla? Právě když jste klepal na dveře a on pokládal na stůl tu sponu, byla konečně hotová, vzala jsem ho vážně za ruku a řekla mu: ,Pagolo, mluvil jste jako anděl! Proto se vám pak zdálo, že vypadá tak hloupě." .
"Nu, Scozzone, tos udělala chybu. Nemělas ho tolik odradit."
"Vy jste říkal, abych ho vyslechla, a tak jsem ho poslouchala. Jestli si myslíte, že to je tak snadné poslouchat hezké chlapce! Co když se jednou stane nějaká nehoda?"
"Nesmíš ho jen poslouchat, děvenko, musíš mu odpovědět, to je pro můj plán nutné. Mluv s ním napřed beze zlosti, pak shovívavě a nakonec vlídně. Až dojdeš k tomu, řeknu ti, co dál."
"Ale, víte, to může vést daleko! Měl byste u toho aspoň být."
"Buď klidná, Scozzone, já se objevím v pravou chvíli. Můžeš se na mne spolehnout a dělat to přesně, jak ti radím. Teď jdi, holčičko, nech mě pracovat."
Kateřina odešla; poskakovala a smála se předem kousku, který Benvenuto Pagolovi vyvede, ačkoliv netušila, co to vůbec bude.
Zatím se však Benvenuto nedal znovu do práce, když odešla, třebas to říkal. Pospíchal k oknu, které vedlo šikmo do zahrady Malého Nesle, a zůstal tam zamyšleně stát. Náhle ho ze snění vytrhlo zaklepání.
"Hrom do toho!" zaklel zuřivě. "Kdo to zas je? Copak mě u čerta nemůžete dát pokoj ?"
"Promiňte, mistře," ozval se Ascaniův hlas. "Jestli vás ruším, půjdu pryč."
"Cože? To jsi ty, chlapče? Ne, ne, ty mě nikdy nerušíš. Copak je, co mí chceš?"
Benvenuto milému žákovi honem sám otvíral dveře.
"Vyrušuji vás ve vaší samotě z práce," řekl Ascanio.
"Ne, Ascanio, ty jsi vždycky vítaný."
"Mistře, chtěl bych vám svěřit tajemství a požádat vás o pomoc."
"Mluv! Chceš peníze? Chceš myšlenky?"
"Snad budu potřebovat oboje, milý mistře."
"Tím lépe! Jsem tvůj tělem i duší, Ascanio. Ostatně se ti musím také s něčím svěřit, ano, protože jsem se sice ničím 193

l

neprovinil, ale myslím si, že bych měl výčitky svědomí, dokud to nebudeš vědět.

Ale prosím mluv ty."
"Dobrá, mistře. Ale, bože, co to je za pokus o sošku?" přerušil se Ascanio. Právě si totiž všiml začaté sošky Hébé a v té začaté sošce poznal Colombu.
"To je Hébé," odpověděl Benvenuto, jemuž zazářily oči. "Bohyně mládí. Líbí se ti?"
"Je báječná. Ale tu podobu znám, to není jen představa."
"Ty musíš všechno vědět! Když jsi už napolo zvedl závoj, musím ho odhalit docela. Zdá se, že se tedy už nejdříve svěřím já. Ascanio, sedni si, otevřu ti srdce docela. Ty říkáš, že mě potřebuješ. Já ti také potřebuji něco povědět. Stačí, abys to věděl, a hrozně se mi uleví."
Ascanio se posadil bledý jako odsouzenec, kterému se chystají přečíst rozsudek smrti.
"Ty jsi Florenťan, Ascanio, a nemusím se tě ptát, jestli znáš příběh Danta Alighieriho. Jednou potkal na ulici děvče Beatrici a zamiloval se. Děvče zemřelo a Dante ji miloval stále, poněvadž měl rád její duši, a ty neumírají. Jen jí dal na hlavu věnec hvězd a umístil ji do ráje, a začal prohlubovat vášně, zkoumat celou poezii i filosofii, a když se očistil bolestí a přemýšlením, došel k bráně ráje, kde ho měl Vergilius, to jest moudrost, opustit, nezastavil se, protože by neměl průvodce našel tam, že ho prahu čeká Beatrice, to jest láska.
Ascanio, já měl také svou Beatrici, také zemřela, a také jsem ji zbožňoval. Až dosud to bylo tajemství mezi bohem, jí a mnou. Při pokušení jsem slabý, ale při všech nečistých vášních, kterými jsem prošel, mé zbožňování zůstalo neporušené. Muž se bezstarostně vrhal do požitků, ale umělec zůstával věrný svému tajemnému zasnoubení, a jestli je na mně něco dobrého, Ascanio, jestli mrtvá hmota, stříbro nebo jíl v mých prstech dostává tvar a život, jestli se mi občas podaří dát krásu do mramoru a oživit bronz, to mi vždycky radila, v tom mě podporovala a to osvěcovala má zářivá vidina.
Ale já nevím, Ascanio, snad je rozdíl mezi básníkem a klenotníkem, mezi cizelérem myšlenek a cizelérem kovu. Dante sní, já potřebuji vidět. Jemu stačí jméno Maria, já potřebuji i madonin obličej. O jeho díle přemýšlíme, mých děl se
194

lidé dotýkají. Snad proto mi má Beatrice nebyla dost nebo byla spíše příliš pro mne sochaře. Duše se mi plnila, ale já jsem musel hledat tvar. Andělská žena, zářící v mém životě, byla jistě krásná, zvláště sťdcem, ale neuskutečňovala ten typ věčné krásy, jak jsem šiji představoval. Považoval jsem za nutné hledat jinde, objevovat.
Ascanio, pověz mi, myslíš si, že jsem byl nevděčný a nevěrný svému básnickému ideálu, když se ten sochařský ideál teď objevil živý na zemi, a když jsem mu dal místo ve svém zbožňování? Myslíš si, že se mi nebeské zjevení už neukáže, že anděl bude žárlit na ženu? Myslíš si to? Obracím se na tebe, Ascanio, jednou se dovíš, proč jsem tu otázku dal tobě spíše než jinému a proč mám strach z tvé odpovědi, jako by mi to měla odpovídat má Beatrice."
"Mistře," řekl vážně a smutně Ascanio. "Já jsem příliš mladý, abych mohl mít názory na tak vznešené myšlenky. Ale přece jen si v hloubi srdce myslím, že jste jeden z vybraných lidí, které vede bůh, a že jestli na své cestě něco potkáte, nedala to tam náhoda, ale bůh."
"To si myslíš, vid", Ascanio? Myslíš si, že pozemský anděl, můj krásný uskutečněný sen, byl poslán Pánern a druhý, ten božský anděl se nemusí hněvat, že jsem ho opustil. Nu a mohu ti tedy oznámit, že jsem našel svůj sen, žije, vidím ho a téměř se dotýkám, Ascanio, modelu vší krásy a čistoty, toho nekonečně dokonalého typu, po jakém my umělci toužíme. Ach, vše, co jsem udělal až dosud, nebude nic proti tomu, co udělám nyní. Tato Hébé, která ti připadá hezká, pravda, je to mé arcidílo, mě ještě neuspokojuje. Můj živý sen stojí vedle svého obrazu a zdá se mi stokrát nádhernější, ale já to dokáži. Ale já to dokáži!
Ascanio, v mých myšlenkách již stojí a chodí tisíc bílých soch a všechny jí jsou podobné. Vidím je, cítím je předem, jednoho dne se narodí. A teď, Ascanio, ti mám ukázat svého génia, který mě k tomu inspiruje? Asi tu ještě je. Každý den, když slunce vychází na obzoru, mi svítí tady dole. Podívej se."
Benvenuto odtáhl záclonu na okně a ukázal učedníkovi do zahrady Malého Nesle. V zelené aleji se pomalu procházela Colomba s hlavou nakloněnou nad otevřenou dlaní.
"Zeje krásná? Viď?" říkal Benvenuto opojeně. "Feidias ani Michelangelo nevytvořili nic čistšího, jen starověké so195

chy se nanejvýš vyrovnají té mladé, půvabné tváři. Že je krásná?"
"Ano, ano, opravdu krásná!" šeptal Ascanio; klesl zpět na židli jako omámen a bez myšlenek.

Nastala minuta mlčení, kdy Benvenuto pozoroval svou radost, a Ascanio měřil svou bolest.
"Ale, mistře, kam vás nakonec povede ta umělecká vášeň?" odvážil se s hrůzou žák. "Co chcete dělat?"
"Ascanio," rozhovořil se Cellini, "ta mrtvá nebyla a nemohla být moje. Bůh mi ji jen ukázal, nedala mi do srdce lidskou lásku k sobě. To je zvláštní, dokonce jsem pocítil, co pro mne znamenala, až když ji vzal z tohoto světa. Je v mém životě jako stará vzpomínka, neurčitý zahlédnutý obraz. Ale jestliže jsi mi dobře rozuměl, Colomba mi nyní je bližší, je blíže srdci, tu se odvažuji mít rád, odvažuji se říkat si: bude má!"
"Je dcera pařížského prévóta," řekl Ascanio rozechvěle.
"A kdyby byla dcera krále, ty, Ascanio, víš, co dokáže má vůle. Dosáhl jsem všeho, co jsem chtěl, a já nikdy ještě nic tak vroucně nechtěl. Nevím, jak dojdu k tomu cíli, ale musí být mou ženou, víš?"
"Vaší ženou? Colomba vaší ženou?"
"Obrátím se na svého velkého krále," pokračoval Benvenuto. "Naplním mu Louvre i Chambord sochami. Přikryji jeho stolky konvicemi a svícny, a když jako jedinou cenu budu chtít Colombu, nebyl by to František L, kdyby mi to odmítl. Ó, já doufám, Ascanio. Půjdu za ním, až bude mít kolem sebe celý dvůr. Poslyš, až za tři dny pojede do SaintGermain, půjdeš se mnou. Poneseme mu stříbrnou slánku, taje hotová, a nákresy pro kašnu ve Fontainebleau. Všichni ji budou obdivovat, je hezká, on užasne více než ostatní. Nu a taková překvapení bude ode mne mít každý týden. Jakživ jsem v sobě necítil plodnější a tvořivější sílu. Mozek mi vře ve dne v noci, ta láska mě, Ascanio, znásobila a zároveň omladila. Až František I. uvidí své sny uskutečněné hned, jakmile si je pomyslí, to už nebudu prosit, budu vymáhat. Udělá ze mne mocného boháče a pařížský prévót i při své hodnosti bude poctěn příbuzenstvím se mnou. Ale já opravdu šílím, Ascanio! Při takových myšlenkách už nejsem svým pánem. Bude má! Nebeský sen! Chápeš, Ascanio? Bude má! Obejmi mě, chlapče, protože té196

prve teď, když jsem se ti s tím přiznal, odvažuji se poslouchat hlasy svých nadějí. Teď mám srdce klidnější, jako bys mou radost ospravedlnil. Co teď" říkám, jednou pochopíš. Zatím se mi zdá, že tě mám od chvíle, kdy jsem se ti svěřil, ještě raději. Jsi hodný, žes mě vyslechl. Obejmi mě, Ascanio."
"A nemyslíte, mistře, že vás třeba nemá ráda?"
"Ó, mlč, Ascanio! Na to jsem myslel a začal jsem ti záviděť, že jsi mladý a hezký. Ale co jsi říkal o božím vedení, to mě uklidňuje. Ona na mne čeká. Koho by milovala? Nějakého hejska ode dvora, který si ji nezaslouží? Ostatně ať jí chystají, koho chtějí, já jsem také dobrý šlechtic, a navíc dobrý umělec."
"Prý má snoubence, hraběte ďOrbec."
"Hraběte ďOrbec! Tím lépe, toho znám. Je králův pokladník, k němu si chodím pro zlato a stříbro pro svou práci, a pro peníze, které mi Jeho Veličenstvo určuje. Hrabě ďOrbec je starý lakomec, vyšeptalý mrzout, ten se nepočítá, ani to nebude žádná čest nahradit takové zvíře. No tak, Ascanio, má mě ráda, ne kvůli mně, ale kvůli sobě, protože to bude důkaz její krásy, a pochopí, zejí rozumím, zbožňuji a udělám nesmrtelnou. Ostatně jsem už řekl: Já chci! a pokaždé, kdy jsem řekl toto slovo, měl jsem úspěch, to ti opakuji. Žádná lidská síla neobstojí proti energii mé vášně. Půjdu jako vždy přímo za cílem, neodvratně jako osud. Bude má, říkám, i kdybych měl otřást královstvím, a kdyby mi měl překážet nějaký soupeř, u všech čertů, ať si dá pozor, ty mě znáš, Ascanio. Zabil bych ho tou rukou, kterou ti podávám. Ale, bože, odpusť mi, Ascanio. Já jsem sobec, zapomínám, že mi chceš také svěřit tajemství, že chceš nějakou službu. Já ti nikdy nebudu moci dost oplatit, drahý chlapče; ale už mluv, mluv. Pro tebe také mohu udělat vše, co chci."
"Mýlíte se, mistře, některé věci může jenom bůh. Já vím, že teď mohu počítat jen s ním. Tak nechám své tajemství spočinout mezi svou slabostí a jeho mocí."
Ascanio odešel.
A sotva se za ním zavřely dveře, Cellini odtáhl zelenou záclonu, přitáhl si stolek blíže k oknu a začal znovu modelovat svou Hébé. V srdci měl radost a jistotu do budoucnosti. 11971

XX
OBCHODNÍK S VLASTiNÍ CTÍ
Přišel den, kdy Colomba má být představena královně.
V jednom sále v Louvrů je shromážděn celý dvůr. Po mši se má odjet do SaintGermain a čeká se už jen na krále a královnu, půjde se do kaple. Kromě několika sedících dam všichni postávají nebo při hovoru přecházejí, hedvábné a brokátové šaty šustí, kordy cinkají, přátelské nebo nevraživé pohledy se

střetávají, smlouvají se všelijaké schůzky, souboje nebo dostaveníčka. Je to .ohlušující ruch, oslnivý vír, šaty jsou nádherné a šité podle nejnovější módy, obličeje milé. Ód bohaté a zábavné pestrostí oblečení se odrážejí pážata, oblečená po italsku nebo po Španělsku, stojí nehybně, ruku v bok, s kordy. Je to výrazný, živý obraz nádhery, všechno, co bychom mohli vylíčit, by byla jen slabá vybledlá kopie. Oživte všechny ty elegantní posměvačné kavalíry, vraťte život všem těm prudkým galantním dámám z Brantóma a z Heptameronu, dejte jim do úst ten jasný, učený a pohotový způsob řeči, tak výrazně francouzský v XVI. století, a budete mít představu o tom okouzlujícím dvoře, zvláště když si připomenete výrok Františka I.: "Dvůr bez dam je jako rok bez jara a jaro bez květů." A dvůr Františka I. bylo věčné jaro, kde zářily nejkrásnější a nejušlechtilejší květy země.
Po prvním oslnění, způsobeném zmatkem a ruchem, se společnost dělila na dvě skupiny a bylo snadné si všimnout, že dav se dělí na dva tábory podle barev. Jedna skupina, označená šeříkovou, ta patřila paní d Étampes. Druhá, označená modrou barvou, patřila Dianě de Poitiers. Tajní přívrženci reformy patřili k prvé straně, čistí katolíci k druhé. A v druhé si všimneme plochého, nevýrazného obličeje následníka trůnu; světlovlasý, vtipný a živý Karel ĎOrleans, druhý králův syn, běhal v řadách šeříkových. Připojte k politickým a náboženským protikladům ještě ženskou žárli198

vost a uměleckou řevnivost a máte obstojný obrázek nenávisti, která vám vysvětlí, pokud se tomu budete divit, tu spoustu nevraživých pohledů nebo výhružných gest, které pozorovateli nemohlo zakrýt ani dvořanské pokrytecké chování.
Obě nepřítelkyně, Diana a Anna, seděly na protilehlých koncích síně, a přes tu vzdálenost žádnému posměšku netrvalo víc jak pět vteřin, než došel z úst jedné k uším druhé, a každé odseknutí se vracelo touže cestou a stejně rychle.
Při těch vtipných poznámkách se mezi velmoži v sametu a hedvábí lhostejně a vážně procházel Henri Estienne v doktorském taláru, srdcem lnoucí k reformované straně, a pár kroků od něho stejně nevšímavě k okolí stál bledý a smutný Pietro Strozzi, uprchlík z Florencie; opíral se o sloup a jistě se v duchu díval po vzdálené vlasti,kam se měl vrátit jako vězeň a kde našel spočinutí až v hrobě. Nemusíme ani říkat, že italský uprchlík, prostřednictvím ženy příbuzný Kateřiny Medicejské, hluboce patří katolické straně.
Pak tu procházejí a při řeči o vážných státních záležitostech se proti sobě občas zastavují, jako by svá slova chtěli zdůraznit, starý de Montmorency, kterému král před necelými dvěma roky dal hodnost konetabla, titul uvolněný od té chvíle, kdy Bourbon upadl v nemilost, a kancléř Poyet, pyšnící se loterní daní, kterou ustanovil, a výnosem z VillersCotteréts, který právě spolupodepsal. Slídil tu, pozoroval, naslouchal i žertoval benediktin a františkán Francois Rabelais; nepřidal se k žádnému hovoru. Zatím se oblíbený šašek Jeho Veličenstva Triboulet proplétal mezi nohama přítomných se svým hrbem a svými uštěpačnostmi; využíval své jezevčíkovské postavičky k popichování beznebezpečí, i když ne bez bolesti.
Ve VillersCotteréts, městečku v kraji Aisne, měl František I. zámek, kde byl podepsán výnos, jenž stanovil, že rozhodnutí svrchovaného dvoru už nebude v latině, nýbrž psáno národním jazykem. Zámek stojí dosud, třebaže je sešlý a má jiné určení. Stavěl ho František I., po němž tam jsou vytesáni salamandři, a dokončil ho Jindřich II., který tu dal vyrýt své iniciály a písmena Kateřiny Medicejské. Písmena, renesančné vyzdobená, jsou ještě vidět; a poslyšte, jsou spojená duch té doby je tu zachycen celý stužkou, která objímá také půlměsíc Diany de Poitiers. Je to kouzelné, ale zvláštní, když znak a iniciály muže jsou spojeny s iniciálami ženy a milenky.
Pozn. překl.: Ve ViílersCotteréts se narodil r. 1802 Alexandre DUMAS. 199

A Clément Marot, nastrojený v novém obleku králova komorníka, vypadal stejně rozpačitý, jako o přijímacím dnu v étampeském paláci. Zřejmě měl v kapse jakési právě narozené desetiverší nebo nevyužitou znělku a snažil se je uplatnit jako improvizaci. A skutečně inspirace přichází z nebe a neporoučíme jí. V duši mu vykvetla báječná myšlenka na jméno paní Diany. Bojoval s ní, ale múza není milenka, je paní. Verše vyrostly samy, rým se řadil k rýmu, ani netušil jakým kouzlem. Zkrátka ho to nešťastné desetiverší trápilo, ani se to nedá vylíčit. Byl nepochybně oddán paní d Étampes a Markétě Navarské, to bylo jisté, klonil se jistě k protestantské straně. Možná že si vymýšlel nějaký epigram proti paní Dianě, když ho napadl ten nešťastný madrigal na její počest. Ale napadl ho. Jak se teď udržet, když se v mozku zrodily skvělé verše na počest katoličky, aby se s nimi přes svou oddanost protestantské věci tiše nesvěřil některému vzdělanému

příteli?
Což nešťastný Marot učinil. Ale povídavý kardinál de Tournon, jemuž se svěřil se svými verši, si řekl, že jsou tak krásné, skvělé a nádherné, a pověděl je tedy dál panu vévodovi Lotrinskému, který o nich hned řekl paní Dianě. Ve straně modrých v tom okamžiku nastalo šuškání, Marot byl zavolán, požádán a vyzván, aby šel verše přednést. Když šeříky viděly Marota, jak prochází davem a blíží se k paní Dianě, šly také blíže, tlačily se kolem okouzleného i vylekaného básníka. Konečně povstala i vévodkyně d Étampes; jak řekla, šla se podívat, jak ten dareba Marot bude velebit Dianu.
Chudák Marot v okamžiku, kdy chtěl přednášet, se uklonil Dianě de Poitiers ta se na něho usmívala rozhlédl se letmo a viděl, že se paní d Étampes také usmívá. Jenže první úsměv byl milý, druhý strašný. A tak Marot, vystavený z jedné strany žáru a z druhé mrazu, odříkával rozechvěle a nejistě tyto verše:
Mám jedno tajné přání: býti Foebem. Ne proto, abych znal kouzelné koření, vždyť bolest, jež mi pro tkla srdce hřebem, bylina čarodějná nezmění. Ne proto, abych snad putoval čistým nebem či namířil svůj šíp, vzplanutím náhlým veden, 200

na svého Amora jak otrok na pána. Ne, proto jen si přeji býti Foebem, aby mne milovala krásná Diana.
Sotva Marot dopověděl poslední slabiku toho dvorného madrigalu, modří zatleskali, a šeříkoví zůstali chladně mlčet. Clémenta Marota tak povzbuzovala chvála a zchlazovala kritika, ale šel statečně podat své dílo Dianě de Poitiers.
"Krásné Dianě," řekl tiše a uklonil se. "Chápete, milostivá paní, po výtce krásné bez srovnávání."
Diana mu poděkovala nejsladším pohledem a Marot odcházel."Můžeme psát verše na krásku, i když jsme je již psali na nejsladší z Francouzek," řekl ubohý básník jako na omluvu, když míjel paní d Étampes. "Vzpomínáte si."
Anna odpověděla zdrcujícím pohledem.
Dvě skupiny našich známých se však při té příhodě držely stranou. Předně Ascanio s Cellinim. Benvenuto měl raději Božskou komedii než milostné básničky. A druhá skupina se skládala z hraběte ďOrbec, vikomta de Marmagne, pana ďEstourville a Colomby, která prosila otce, aby se nemíchal do toho davu, jaký viděla poprvé, budil v ní jen hrůzu. Hrabě ďOrbec z galantnosti nechtěl opustit svou snoubenku, kterou měl prévót představit královně.
Ascanio a Colomba se přes svůj zmatek hned uviděli; občas se po sobě nenápadně dívali. Obě čisté ostýchavé děti, vychované v samotě, v níž vyrůstají velká srdce, by si připadaly velice osamělé a ztracené v tom nastrojeném a zkaženém davu, kdyby se nemohly vidět a povzbuzovat jeden druhého pohledem.
Ostatně se neviděli ode dne svého vyznání. Ascanio byl desetkrát v pokušení jít do Malého Nesle. K brance však místo paní Perrínové vždycky přišla nová služka, kterou dal hrabě ďOrbec snoubence, a přísně ho odmítla. Ascanio nebyl ani dost bohatý, ani smělý, aby se pokusil tu ženu získat. Ostatně měl pro svou milou jen smutné zprávy, na které bude vždycky příliš brzy. Ty smutné zprávy bylo mistrovo přiznání lásky ke Colombě a nutnost, že se musejí nejen bez něho obejít, ale snad dokonce proti němu bojovat.
Jak se rozhodnout? Jak to Ascanio řekl Cellinimu, cítil, že 201

nyní je může zachránit jen bůh. A když se mladík mohl spoléhat jen na sebe, prostoduše se rozhodl, že se pokusí oblomit a obměkčit paní d Étampes. Když vás zklame naděje, s níž jste počítali, dostanete chuť zkoušet i zoufalé prostředky. Ascaniovi chyběla nejen BenvenutOva mocná ráznost, ale ta se dokonce obrátila proti němu. Ascanio se tedy chystal důvěřivě, protože byl tak mladý, vzývat to, co se mu ve vévodkyni zdálo velké, šlechetné a něžné, aby se pokusil získat zájem o své utrpení u ženy, která ho miluje. A co zbude ubohému, slabému a osamělému chlapci, když se ta poslední slabá a křehká větvička naděje zláme, než bezmocně čekat? Proto šel s Benvenutem ke dvoru.
Vévodkyně d Étampes se vrátila na své místo. Vmísil se mezi její dvořany, přišel za ní a postavil se za její křeslo. Když se ohlédla, uviděla ho.
"Ach, to jste vy, Ascanio," řekla dosti chladné.
"Ano, paní vévodkyně. Jsem tu s mistrem Benvenutem a odvážil jsem se přijít za vámi, protože jsem u vás v paláci nechal nákres lilie, kterou jste si u mne ráčila objednat, a rád bych věděl, zda nejste příliš nespokojená."
"Ne, ve skutečnosti se mi zdá velice hezká," řekla paní d Étampes trochu vlftíftéji. "Znalci, kterým jsem ji ukázala, hlavně tady pan dé Guise, byli zcela nadšeni jako já. Ale bude provedení tak dokonalé jako nákres? A v případě, že se za to můžete zaručit, budou mé kameny stačit?"
"Ano, milostivá paní, doufám. Ale přece jen bych rád k pestíku květu dal velký diamant, skvěl by se tam jako kapka rosy, ale snad by to byl příliš velký výdaj

na práci pro pokorného umělce, jako jsem já."
"O, to si můžeme dovolit, Ascanio."
"Tak velký diamant by totiž mohl stát tak dvě stě tisíc tolarů, milostivá paní."
"Dobře, ohlédneme se po něčem." Vévodkyně dodala tišším hlasem: "Prokažte mi službu, Ascanio."
"K službám, milostivá paní."
"Když jsem si před chvilkou šla poslechnout hlouposti toho Marota, všimla jsem si na druhé straně sálu hraběte ĎOrbec. Prosím vás, poptejte se po něm a vyřiďte mu, že bych s ním chtěla mluvit."
"Cože! Milostivá paní.," řekl Ascanio, který při jméně hraběte zbledl. 12021

"Říkal jste mi, že vyhovíte!" prohlásila vévodkyně povýšeně: "Ostatně vás o tu službu prosím, protože vás bude zajímat mé jednání s hrabětem a dá vám námět k uvažování, pokud zamilovaní někdy uvažují."
"Poslechnu vás, milostivá paní," řekl Ascanio ve strachu, aby si nerozzlobil ženu, od které čekal spásu.
"Dobře. Ale mluvte s hrabětem italsky, mám k tomu své důvody, a pak se s hrabětem vraťte ke mně."
Ascanio, aby si nebezpečnou nepřítelkyni ještě více nepohněval a znovu ji neurazil, odešel a cestou poprosil mladého šlechtice se šeříkovými stužkami, zda neviděl hraběte ĎOrbec a kde je.
"Tamhle," odpověděl šlechtic, "to je ta stará opice, co tam mluví s pařížským prévótem a stojí u té hezounké dívky."
Hezounká dívka byla Colomba, kterou tu všichni kavalíři obdivovali. A stará opice skutečně Ascaniovi připadala tak odporná, jak jen soupeř může být. Ale po vteřince prohlížení přišel k němu Colomba velice užasla a vyzval ho italsky, aby s ním šel k paní d Étampes. Hrabě se omluvil u své snoubenky a přátel a pospíchal vyhovět přání vévodkyně. Ascanio šel za ním, dříve si však vyměnil pohled dorozumění s Colombou, celou zmatenou vyřizováním nečekaného poselství, a hlavně příchodem posla.
"Ach, dobrý den, hrabě," řekla paní d Étampes, jakmile hraběte ĎOrbec uviděla. "Jsem ráda, že vás vidím, chci vám říci něco důležitého. Pánové," dodala k lidem, kteří ji obklopovali, "máme ještě určitě čtvrt hodiny času, než přijdou Jejich Veličenstva. Když dovolíte, využiji té doby k jednání se svým starým přítelem hrabětem ĎOrbec."
Všichni ti pánové, horlivě obklopující vévodkyni, skromně pospíchali po tom neformálním rozloučení o kus dále a nechali ji o samotě s královým pokladníkem v jakémsi výklenku u okna, velkém jako dnešní salóny. Ascanio se chystal odejít s ostatními, ale na vévodkynin pokyn zůstal.
"Kdo je ten mladík?" ptal se hrabě.
"Italské páže, nerozumí ani slovo francouzsky, můžete před ním mluvit, je to přesně jako bychom byli sami."
"Dobrá, milostivá paní," rozhovořil se ĎOrbec. "Doufám, že jsem slepě poslechl a ani se nepokoušel hledat důvody vašich rozkazů. Vyslovila jste přání, aby má budoucí 203

žena byla představena královně, a Colomba je tady s otcem. Ale když už jsem jednal podle vašich přání, přiznám se, že bych je rád pochopil. Nebudu žádat příliš, milostivá paní, když poprosím o malé vysvětlení?"
"Jste nejoddanější z mých věrných, ĎOrbecu; naštěstí chci pro vás ještě mnoho udělat a ani pak nevím, zda se vám dosti odvděčím. Ale pokusím se. Ta hodnost královského pokladníka, kterou jsem vám dala, je doufám základní kámen, na kterém chci vybudovat vaše bohatství, hrabě."
"Milostivá paní!" pronesl hrabě a uklonil se až k zemi.
"Promluvím s vámi tedy otevřeně; ale především vás musím pochválit.Viděla jsem před chvilkou vaši Colombu, je opravdu kouzelná, trochu neobratná, ale to je půvab navíc. Ale mezi námi, já vás znám, marně jsem přemýšlela a nevím, co tím sledujete, když si ji chcete vzít vy, takvážný, opatrný a sotva moc zamilovaný do mládí a krásy? Říkám, co tím sledujete, protože v tom jistě něco je, vy nejste člověk, který by dělal něco náhodou."
"To bych řekl! Člověk musí myslet na stará kolečka, milostivá paní, a pak její otec je starý panák a dukátky nechá dceři."
"Ale kolik mu je?"
"Ech, asi pětapadesát nebo šestapadesát."
"A vám, hrabě?"
"Přibližně také tolik, ale on je sešlý."
"Začínám vás chápat a zase vás poznávat. Věděla jsem, že jste povznesen nad všední city a že vás nesvedly půvaby té dívenky."

"Kdepak, na ty jsem si ani nevzpomněl. Kdyby byla ošklivá, bylo by to stejné. Aleje hezká, tím lépe."
"Ó, tak dobře, hrabě, jinak bych o vás pochybovala."
"A teď, když vidíte, že jsem stejný, milostivá paní, ráčila byste mi říci."
"Ó, já totiž o vás spřádám hezké sny," přerušila ho vévodkyně. "Víte, já bych vás ráda viděla na Poyetově místě, nemám Poyeta ráda," prohlásila vévodkyně a zlobně se podívala na kancléře, který se nedaleko procházel s konetablem.
"Cože! Milostivá paní, to je jedno z nejvyšších míst v království!" 204

"A nejste snad také vynikající muž, hrabě? Ale bohužel má moc je nejistá, vládnu na okraji propasti. Víte, právě mám strašnou úzkost. Král má za milenku ženu bezvýznamného člověka, nějakého Férona. Kdyby ta žena byla ctižádostivá, byl by s námi konec. Měla bych do těch rozmarů Františka I. také iniciativně zasáhnout. Ó, já už nenajdu nikdy takovou malou vévodkyni de Brissac, kterou jsem kdysi Jeho Veličenstvu přivedla. Milá a slabá žena, pouhé dítě! Vždycky ji budu oplakávat, ta nebyla nebezpečná, s králem mluvila jen o mých přednostech. Chudák Marie, vzala si všechna břemena mého postavení a nechala mi jeho výhody. Ale ta Féronka, jak jí říkají, tady musíme Františka přivést na jiné myšlenky. Já jsem bohužel už vyčerpala celý svůj arzenál svůdnosti, zbylo mi jen spoléhat se na zvyk."
"Cože, milostivá paní?"
"Bože, ano, zaměstnávám už jen jeho ducha, srdce je jinde. Potřebovala bych, to chápete, pomocnici. Kde ji nalézt? Oddanou přítelkyni, upřímnou, abych se na ni mohla spoléhat. Ó, já bych její odměnila tolika poctami a zlatem! Najděte mi ji tedy, hrabě! Ani netušíte, jak je v našem panovníku muž blízko krále a muž v králi může převládnout. Kdybychom byly dvě, ne spoupeřky, ale spojenkyně, ne dvě milenky, ale přítelkyně, kdyby jedna ovládla Františka a druhá Františka I., Francie by byla naše, hrabě, a v jakém okamžiku! Když se Karel V. sám zaplétá do našich sítí, když ho budeme moci vykořisťovat a využít jeho neopatrnosti k zajištění nádherné budoucnosti! Já vám vysvětluji své úmysly, hrabě. Ta Diana, která se vám tolik líbí, by už neměla vliv na naše štěstí, a francouzský rytíř by se mohl stát. Ale už jde král."
To byl obvyklý způsob paní d Étampes. Vysvětlovala zřídka, nechávala uhodnout. Zasévala do duší rozhodnutí a myšlenky, nechávala působit vrozenou lakotu, ctižádost a chtivost; a dovedla výhodně přerušit řeč.
To je velké umění, není možno to dost vřele doporučit mnohým básníkům a spoustě milenců.
A tak hrabě ďOrbec, při své ziskuchtivosti a ctižádosti zvyklý podplácení, dobře pochopil vévodkyni, protože se při rozhovoru Anna několikrát podívala na Colombu. Ascanio při své přímé a šlechetné povaze nemohl prohlédnout 205

tajemství takové nespravedlnosti a hanebnosti až na dno, ale cítil, že ten zvláštní a temný rozhovor skrývá hrozné nebezpečí pro jeho milovanou, a hleděl s hrůzou na paní d Étampes.
Komorník u dveří ohlásil krále a královnu. V okamžiku všichni stáli s klobouky v ruce.
"Bůh vás ochraňuj, pánové," řekl František I., když vešel. "Musím vám hned oznámit velkou novinku. Náš drahý bratr Karel V. je v této chvíli na cestě do Francie, jestliže už do ní nevstoupil. Připravme se, pánové, na důstojné uvítání. Nemusíme své věrné šlechtě připomínat, k čemu nás pohostinnost zavazuje. Ukázali jsme v táboře Zlatého praporu, že umíme přijímat krále. Za necelý měsíc bude Karel V. v Louvrů."
"A já, pánové, vám děkuji předem za přivítání," řekla královna Eleonora svým milým hlasem, "které připravíte mému královskému bratru."
Odpověděli voláním slávy králi, královně i císaři.
V té chvíli se něco propletlo dvpřanům mezi nohama a přiběhlo až ke králi; byl to Triboulet.
"Veličenstvo," řekl šašek, "dovolíte mi laskavě, abych vám věnoval dílko, které dám vytisknout?"
"S radostí, šašku," odpověděl král. "Ale měl bych přece jen znát jeho název. A také, jak jsi s tím daleko."
"Veličenstvo, dílko se bude jmenovat Almanach bláznů, a bude v něm seznam všech nejslavnějších šílenců, jaké země nosila. A pokud jde o to, jak jsem s ním daleko, už jsem napsal na první stránku jméno krále všech minulých a budoucích bláznů."
"A kdo je ten vynikající kolega, kterého mi dáváš jako bratrance? Koho jsi vybral za krále?" zeptal se František I.
"Karla V., Veličenstvo," odpověděl Triboulet.

"Jakže, Karel V.?" zvolal král.
"On!"
"A proč Karel V.?"
"Protože jen Karel V. na celém světě půjde po tom, co vás věznil v Madridě, královstvím Vašeho Veličenstva."
"Ale když bez nehody projde mým královstvím?" namítl František I.
"Tak to slibuji," odpověděl Triboulet, "že jméno vyškrtnu a nahradím jiným.".
206

"A kterým jménem?" ptal se král.
"Vaším, Veličenstvo; když ho necháte projít, budete ještě větší blázen než on."
Král se rozesmál.
Dvořané se připojili jako sbor.
Jen ubohá Eleonora zbledla.
"Dobrá, napiš tam tedy hned mé jméno místo císařova, protože jsem dal své šlechtické slovo a slib dodržím. Ale věnování přijímám, tady je cena za první výtisk, který vyjde."
František I. přitom vytáhl z kapsy plný měšec a hodil ho Triboutetovi, který váček uchopil do zubů a běžel pryč po čtyřech a vrčel jako pes, když odnáší kost.
"Milostivá paní," řekl královně pařížský prévót, který přistoupil s Colombou. "Dovolí Vaše Veličenstvo, abych využil tohoto radostného okamžiku a představil při tak šťastné příležitosti svou dceru Colombu, kterou Vaše Veličenstvo ráčilo přijmout mezi své komorní dámy?"
Dobrá královna řekla několik vlídných a povzbuzujících slov ubohé zmatené Colombě, kterou si král mezitím s obdivem prohlížel.
"Na mou čest, pane prévóte," řekl František I. s úsměvem, "víte, že to je zločin velezrady tak dlouho schovávat naším očím takovou perlu? Jistě se bude vyjímat v koruně krásek, které obklopují Její Veličenstvo královnu. Jestliže nebudete potrestán za tu zradu, pane Roberte, poděkujte za němou přímluvu těch krásných sklopených očí."
Potom král vlídně pozdravil milou dívku a s celým dvorem odcházel do kaple.
"Milostivá paní," nabízel vévoda de MedinaSidonia rámě vévodkyni d Étampes. "Dovolíteli, necháme dav přejít a zůstaneme trochu pozadu. Budeme tu mít lepší místo pro pár důležitých slov, které vám chci důvěrně říci."
"Jsem vám k službám, pane velvyslance," odpověděla vévodkyně. "Nechoďte pryč, hrabě ďOrbec. Můžete mluvit o všem, pane de Medina, ten starý přítel je mé druhé já, a mladík mluví jen italsky."
"Na jejich mlčenlivosti vám snad záleží jako mně, milostivá paní, a když se na ně spoléháte. Ale jsme teo! sami a já hned přejdu k jádru věci beze všech okolků. Víte, že Jeho císařské Veličenstvo se rozhodlo táhnout přes Francii 207

a možná že sem již vstoupilo. Ale přece jen ví, že půjde mezi nepřátelskými tábory. Spoléhá se na královu rytířskost. Vy jste mu sama radila, milostivá paní, tuto důvěru, a já se upřímně přiznám, že jste mocnější než některý ministr a máte na Františka I. dost velký vliv, abyste mu podle své libosti mohla poradit dobré či zlé, léčku nebo záruku. Ale proč byste se stavěla proti nám? Není to ani státní zájem, ani váš."
"Dokončete, pane vévodo. Neřekl jste myslím všechno." "Ne, milostivá paní. Karel V. je důstojný nástupce Karla Velikého a to, co by od něho nevěrný spojenec mohl požadovat jako výkupné, chce dát jako dar a nenechat bez odměny pohostinnost ani radu."
"Úžasné! To znamená jednat velkomyslně i opatrně." "Král František I. si vždy vroucně přál milánské vévodství, milostivá paní. Dobře, tu zemi, věčný důvod války mezi Francií a Španělskem, Karel V. postoupí svému švagrovy za roční poplatek."
"Chápu," přerušila ho vévodkyně. "Císařovy finance jsou dosti zesláblé, to se ví. A z druhé strany Milánsko je zničené dvaceti válkami, a Jeho císařské Veličenstvo by se nezlobilo, kdyby své povinnosti chudého dlužníka přeneslo na bohatšího dlužníka. To odmítám, pane de Medina, protože sám chápete, že takový návrh je nepřijatelný."
"Ale, milostivá paní, dohovory o uvedení na trůn byly již zahájeny a Jeho Veličenstvo vypadalo nadšeně."
"Já vím, ale já to odmítám. Můžeteli se obejít beze mne, tím lépe pro vás."
"Milostivá paní, císaři neobyčejně záleží na tom, aby o vás věděl, že jste na jeho straně, a všechno, co byste si snad přála."
"Můj vliv není zboží na prodej, které se kupuje, pane velvyslance."
"O, milostivá paní, kdo to tvrdí?" "Poslyšte, vy mě ujišťujete, že váš pán by

chtěl, abych ho podporovala. Mezi námi má pravdu. Nu, abych mu ji slíbila, žádám po něm méně, než nabízí. Sledujte mě. Řeknu, co by měl udělat. Slíbí Františku I. investituru Milánského vévodství a až bude mimo Francii, vzpomene si, že se nedodržela madridská smlouva a zapomene na slib."
"Cože, milostivá paní, ale to bude válka!" 208

"Počkejte přece, pane de Medina. Jeho Veličenstvo bude opravdu křičet a hrozit. A tu Karel dá souhlas ke zřízení nezávislého Milánská a dá ten stát, ale bez poplatků, Karlu Orleanskému, druhému královu synovi. Tím způsobem císař neposílí svého soupeře. To stojí za pár tolarů a myslím si, pane vévodo, že nic proti tomu nemáte. Pokud jde o mé osobní přání, o němž jste se právě zmiňoval, jestliže Jeho císařské Veličenstvo přistoupí na mé plány, při našem prvním setkání mu přede mnou upadne nějaký více méně lesklý kamínek a já ho seberu, budeli stát za to, a nechám si ho na památku na slavné spojenectví, uzavřené mezi nástupcem Caesarů, králem Španělska a Indie, a mnou."
Vévodkyně d Étampes se naklonila k uchu Ascania, který se zděsil temných a tajemných plánů vévodkyně, stejně jako se vévoda de Medina jimi znepokojil a hrabě ďOrbec nadchl.
"To všechno pro tebe, Ascánio," šeptala tichounce učedníkovi. "Zničila bych Francii, abych si získala tvé srdce. Nu, pane velvyslance," rozhovořila se nahlas, "jak odpovíte?"
"Jen císař může rozhodnout o tak závažné věci, milostivá paní. Ale přece jen podle všeho soudím, že přijme to ujednání, které mě téměř leká, jak se mi zdá pro nás Výhodné."
"Jestliže vás to uklidní, povím vám, že se mi v podstatě také hodí. Proto se zavazuji, že přiměji krále, aby to přijal. My ženy máme také svou politiku, někdy hlubší než vy. Ale mohu vám odpřisáhnout, že mé plány nijak nemíří proti vám; uvažte, jak by vám také mohly být nebezpečné? A tak budu zatím očekávat rozhodnutí Karla V., pane Medina, a buďte ujištěn, že si nedám utéci žádnou příležitost, abych mluvila proti němu, budu vší silou Jeho Veličenstvo přesvědčovat, aby si ho tu nechal jako vězně."
"Cože, milostivá paní, to by byl počátek spojenectví?"
"No tak, pane velvyslance! Copak takový politik jako vy nevidí, že se teď hlavně musím zbavovat svým svůdnictvím všeho podezření, kdežto postavit se otevřeně za vaši věc by byl prostředek, jak ji prohrát? Ostatně nepřipustím, aby mě někdo mohl udat nebo zradit. Nechtě mě, pane vévodo, být vaší nepřítelkyní a mluvit proti vám. Co vám na tom záleží? Nevíte, co se dělá se slovy, bože! Když Karel V. 209

odmítne můj návrh, řeknu králi: ‚Veličenstvo, spolehněte se na ušlechtilé ženské pocity. Neměl byste váhat, rozhodněte se pro spravedlivý a nutný trest. Když císař návrh přijme, řeknu: ‚Veličenstvo, věřte mé ženské, to jest šelmí obratnosti, musíte se spokojit s užitečnou potupou. "
"Ach, milostivá paní," řekl vévoda de Medina a uklonil se vévodkyni, "to je škoda, že jste královna! Byla byste dokonalý vyslanec!"
Potom se vévoda s paní d Étampes rozloučil a odcházel velice spokojen s nečekaným obratem, jaké jednání dostalo.
"Ted zase já budu mluvit jasně a bez obalu," řekla vévodkyně hraběti ďOrbec, když zůstala sama s Ascaniem a pokladníkem. "Ted, hrabě, víte tři věci: předně je nyní důležité pro mé přátele i pro mne, aby se v této chvíli má moc upevnila a nemohla být napadena. Za druhé až projdeme tou událostí, nemusíme se už budoucnosti bát, Karel Orleanský bude pokračovat v díle Františka I. a jako vévoda milánský, což bude má zásluha, že jím bude, mně bude zavázán větší vděčností než francouzský král, který mě udělal, čím jsem. A za třetí krása vaší Colomby velmi zaujala Jeho Veličenstvo. Nu, hrabě, já se na vás obracím jako na vynikajícího člověka, povzneseného nad všední předsudky. Teď držíte svůj osud v rukou: chcete, aby pokladník ďOrbec nastoupil za kancléře Poyeta, vlastně ještě jasněji, aby Colomba ďOrbec nastoupila za Marii de
Brissac?"
Ascanio se zachvěl odporem, čehož si nevšiml hrabě ďOrbec, který se díval ohavně a potměšile do očí paní
d Étampes.
"Chci být kancléřem," řekl prostě.
"Dobrá, jsme zachráněni. Ale co prévót?"
"Nu, co?" namítl hrabě. "Najdete mu nějaký krásný úřad. Ale ať je spíše výnosný než čestný, prosím. Dědit budu já, až ten starý podagrista umře."
Ascanio se už nemohl udržet.
"Milostivá paní!" řekl hlasitě a přistoupil blíže.

Neměl čas pokračovat a hrabě se neměl čemu podivit, protože se dveře z kaple otevřely. Celý dvůr se vracel.
Paní d Étampes chytla prudce Ascania za ruku, odešla s ním honem dále a zadržovaným, ale rozechvělým hlasem mu řekla do ucha: 210

"Nu tak, mladíku, vidíš teď, jak se člověk stává královou souložnicí nebo kam nás někdy život vede?"
Zmlkla. Při jejích vážných slovech se už ozývala dobrá nálada a vtipy krále a dvořanů.
František L zářil. Přijede Karel V.! Budou recepce, slavnosti, překvapení, čeká ho příjemná úloha. Celý svět bude upírat oči na Paříž. Zahleděl se s dětinskou radostí do zajímavé hry, v níž on, František I., bude mít hlavní úlohu. Měl povahu, která ulpívá spíše na lesklém povrchu, nebere věci z vážné strany, chtěl hlavně oslňovat, ve válce viděl turnaje a v kralování umění. Jeho skvělý duch měl dobrodružné, zvláštní a poetické nápady, a tak František I. dělal ze své vlády divadelní představení a ze světa hlediště.
Ten den v očekávání, jak oslní soupeře i Evropu, byl milostivější a vlídnější než kdy předtím.
A tak se Triboulet, jistě spoléhající na králův vlídný výraz, přitočil k jeho nohám, jakmile přecházel práh.
"O, Veličenstvo!" volal prosebně šašek. "Jdu se rozloučit, Vaše Veličenstvo se musí smířit s tím, že o mne přijde. Proto Vaše Veličenstvo lituji stejně jako sebe. Co si počnete bez svého Tribouleta, když ho máte tak rád?"
"Cože? Ty chceš odejít, blázne? A ve chvíli, kdy bude jeden šašek pro dva krále?"
"Ano, Veličenstvo, kdy budou dva králové pro jednoho šaška."
"Ale s tím nesouhlasím, Triboulete. Zůstaneš, já ti to poroučím."
"Bohužel tu nebudu. Dejte tedy královský výnos panu de Vicilleville, kterému jsem řekl, co se povídá o jeho ženě, a on mi za tak prostou věc přísahal, že mi dá utrhnout uši a pak vyrvat duši., pokud prý něj akou mám, dodal ten bezbožník; tomu by Vaše Veličenstvo mělo dát uříznout jazyk za takové rouhání."
"Alejdi!" prohlásil král. "Buďklidný, ubohý blázne, kdo by tě dal zabít, ten se může spolehnout, že by pak za čtvrt hodiny sám visel."
"O, Veličenstvo, nebylo by vám to jedno?"
"Co?"
"Kdybyste ho dal pověsit čtvrt hodiny předtím? Mně to tak bude milejší."
Všichni se smáli a král nejvíce. 211

Sel potom do síně a potkal Pietra Strozziho, urozeného vyhnance.
"Pane Pietre Strozzi," oslovil ho. "Zdá se mi už velice dlouho, co jste požádal o naturalizační listiny. Pro nás je hanba, když jste v Piemontu tak udatně bojoval pro Francouze a jako Francouz že ještě stále patříte naší vlasti jen svou odvahou, a vaše rodná země vás odmítá. Ještě dnes vám, pane Pietro, můj tajemník pan Le Macon pošle naturalizační listiny. Neděkujte mi, Karel V. vás už musí najít jako Francouze, to se patří pro mne i pro vás. Ach, to jste vy, Cellini! A nikdy nechodíte s prázdnýma rukama. Co to nesete pod paží, příteli? Ale počkejte okamžik, nesmí se říci, to na mou šlechtickou čest, že jsem vás nikdy nepředešel ve skvělosti. Pane Le Magone, napíšete kromě naturalizace velkého Pietra Strozziho tu listinu také pro mého přítele Benvenuta a pošlete mu ji zdarma. Klenotník nenajde pět set dukátů tak snadno jako velmož Strozzi."
"Veličenstvo," řekl Benvenuto, "děkuji Vašemu Veličenstvu, ale ať mi promine mou nevědomost, co to je naturalizační listina?"
"Cože?" řekl vážně Antoine Le Macon, zatímco se král otázce smál jako blázen. "Vy, mistře Benvenuto, nevíte, že naturalizace je největší čest, jakou může Jeho Veličenstvo cizinci prokázat? Tím se stane Francouzem."
"Začínám chápat a děkuji vám," řekl Cellini. "Ale promiňte; já byl v srdci už poddaným Vašeho Veličenstva, a nač jsou tedy potřeba listiny?"
"Nač ty listiny?" řekl František I. stále v dobré náladě. "Jsou potřebí k tomu, když jste nyní Francouz, abych z vás mohl udělat pána z Velkého Nesle, což jsem dříve nemohl. Pane Le Magone, připojte k naturalizační listině také definitivní darovací listinu zámku. Chápete nyní, Benvenuto, k čemu je naturalizace?"
"Ano, Veličenstvo, a tisíckrát děkuji! Mohlo by se říci, že naše srdce si rozumějí beze slov, neboť dnešní milost jako by otevírala cestu k obrovské laskavosti, o kterou se možná jednou odvážím požádat, a je tedy už jaksi její součástí."
"Víš, co jsem ti slíbil, Benvenuto. Přines mi Jupitera a žádej."
"Ano, Vaše Veličenstvo má dobrou paměť a doufám, že také dodrží slovo. Ano, Vaše Veličenstvo může vyslyšet 212

přání, na němž do jisté míry závisí můj život, a již nyní svým královským vznešeným instinktem uskutečnění toho přání usnadnilo."
"Stane se, velký klenotníku, podle vašeho přání. Ale zatím nám nejprve ukažte, co máte v ruce."
"Veličenstvo, to je stříbrná slánka, doplňuje vázu a mísu."
"Ukažte mi to rychle, Benvenuto."
Král si jako vždy pozorně a mlčky prohlédl zázračné dílo, které mu Cellini podal.
"To je omyl!" řekl konečně. "To je nesmysl."
"Cože!" zvolal Benvenuto zklamaně. "Že by bylo Vaše Veličenstvo tak málo spokojené?"
"Ó, líbí se mi to. Ale kazíte krásnou myšlenku ve stříbře, měl jste to udělat ze zlata, Cellini, Mr??l mě to místo vás, ale vy to uděláte znovu,"
"Bohužel, Veličenstvo, neměl byste být tak náročný na má ubohá díla," řekl Benvenuto zasmušile. "Cena hmoty možná zničí, jak se obávám, všechny poklady mých myšlenek. Pro trvalou slávu je výhodnější zpracovat hlínu než zlato, a jména nás zlatníků nepřežívají občas krutou nutnost lidí, kteří jsou stále chtiví peněz a hloupí. A kdo ví, zda stříbrná mísa, za kterou by mi Vaše Veličenstvo dalo deset tisíc dukátů, nebude roztavena pro deset tolarů?"
"No tak, snad nevěříte, že francouzský král zastaví u lombardských kupců slánky ze stolu!"
"Veličenstvo, cařihradský císař zastavil v Benátkách Kristovu trnovou korunu."
"Ale francouzský král ji vykoupil."
"Ano, já vím, ale pomyslete přece na nebezpečí, na převraty a vyhnanství! Jsem z kraje, kde Medicejští byli vypuzeni a zavoláni nazpět třikrát, a jen králům, kteří se jako vy, Veličenstvo, postarají o slávu, nikdo nemůže jejich majetek vzít."
"Na tom nezáleží, Benvenuto, já chci slánku zlatou, a můj pokladník vám dnes na ni vyplatí tisíc dukátů staré váhy. Slyšíte, hrabě ďOrbec, ještě dnes, já nechci, aby to Benvenuta zdrželo. Sbohem, Benvenuto, pokračujte, král myslí na Jupitera. Sbohem, pánové, myslete na Karla V."
Zatímco František I. šel po schodech dolů za královnou, která již čekala v kočáře měl ji doprovázet na koni došlo k různým událostem, které nesmíme vynechat, 213

r
11
Benvenuto šel nejdříve k hraběti ďOrbec a řekl mu:
"Račte mít pro mne zlato připravené, pane pokladníku. Uposlechnu rozkazu Jeho Veličenstva, půjdu si hned domů pro vak a za půl hodiny budu u vás."
Hrabě se na souhlas uklonil a Cellini odešel sám. Po Ascaniovi se marně ohlížel. V té chvíli již Marmagne něco šeptal prévótovi, který stále držel Colombu za ruku.
"To je skvělá příležitost," říkal mu, "a já běžím upozornit své lidi. Řekněte ďOrbecovi, aby Benvenuta zdržel co nejdéle."
Potom zmizel a pan ďEstourville šel k hraběti ďOrbec, něco zašeptal a dodal nahlas:
"Já zatím, hrabě, doprovodím Colombu do paláce Nesle."
"Dobrá a přijďte mi večer oznámit výsledek," řekl ďOrbec.
Rozešli se a prévót skutečně pomalu s dcerou odcházel k Malému Nesle; netušil, zeje sleduje Ascanio. Neztrácel je z očí, s láskou se zdálky díval na svou Colombu.
Zatím král stoupal do třmene; jel na své oblíbené krásné ryzce, kterou mu dal Jindřich VIII.
"Dnes si spolu zajezdíme," řekl.
Koníčku, pojedeme v dál,
tak příjemný je vždy tvůj cval.
"Hleďme, to jsou dva verše čtyřverší," dodal František I. "No tak, složte mi ještě dva, Marote, nebo vy, Meline de SaintGelais."
Marot se poškrábal ve vlasech, ale SaintGelais ho předešel a s neslýchanou pohotovostí pokračoval:
Vitsího než Alexandr král vezeš, at nejsi Bucefal!
Ze všech stran se ozval potlesk a král již z koně pokynul mile rukou na poděkování básníkovi za dobrý a rychlý nápad.
Za to Marot se vrátil do Navarské koleje mrzutější než jindy.
"Já nevím, co s těmi lidmi u dvora dnes bylo," bručel, "ale byli všichni jako hlupáci." 214

XXI
ČTYŘI DRUHY LUPIČŮ
Benvenuto si pospíšil přes Seinu, ale nevzal si doma vak, jak řekl hraběti ďOrbec, nýbrž malý nákupní košíček, který mu kdysi doma ve Florencii dala jedna sestřenice jeptiška. Chtěl to vyřídit ještě dnes a byly už dvě hodiny odpoledne; nečekal tedy na Ascania, který se neobjevoval, ani na dělníky, kteří byli na obědě, a dal se zpět do ulice FroidManteau, kde bydlel hrabě ďOrbec. Ten mu řekl, že nemůže dostat zlato hned, protože je nutné dodržovat některé podmínky, zavolat notáře a napsat smlouvu; hrabě se ostatně velice zdvořile omlouval, protože věděl, že Cellini nemá právě trpělivou povahu, a obalil své zdržování do tak lichotivých způsobů, že se Benvenuto nemohl zlobit, když věřil v nutnost těch průtahů a odhodlal se čekat.
Cellini jen chtěl využít toho zpoždění a zavolat sem některé své dělníky, aby do doprovázeli a pomohli mu nést zlato. DOrbec se hned nabídl, že do paláce Nesle pošle některého svého sluhu, aby jim to vyřídil; pak se dal do řeči o dílech Celliniho, o tom, jak mu král projevuje přízeň, zkrátka o všem, co mohlo Benvenutovu trpělivost zaujmout. A Benvenuto nebyl podezíravý, protože neměl žádný důvod, proč se na hraběte zlobit, a nepředpokládal, že hrabě má proč být jeho nepřítelem. Byla tu Celliniho touha nahradit hraběte jako ženicha u Colomby, ale to věděl jen on a Ascanio. Proto na pokladníkovo předcházení odpovídal dosti vlídně.
Pak chvíli trvalo, než přinesli to zlato, jaké si král přál vyplatit. Notáři to také velice dlouho trvalo, než přišel. A smlouva se nesepíše za minutu. Zkrátka než odříkali poslední zdvořilůstky na rozloučenou a Benvenuto se připravil odejít domů, začlo se stmívat; Cellini se ptal sluhy, který byl pro jeho dělníky. Sluha odpověděl, že nemohli přijít, ale že panu klenotníkovi ochotně zlato ponese. Benvenuto 215

zbystřil pozornost a odmítl nabídku, třebas byla velice úslužná.
Dal si zlato do košíčku, navlékl si ho za obě ucha, a protože mu paže prošla jen ztěží, zlato bylo dobře uzavřené a nesl je mnohem snadněji než v nějakém pytlíku. Měl pod šaty dobrou drátěnou košili s rukávy, po boku krátký kord a za pasem dýku. A tak spěšně, ale rázně vyrazil. Než však vyšel z domu, všiml si, že si sluhové něco šuškají a že rychle odcházejí, ale mířili jinudy než on.
Dnes sejde od Louvrů k místu, kde je Institut, po mostě Uměn, a Benvenuto by to měl jen skok, ale v té době to byla celá výprava. Skutečně se musel z ulice FroidrManteau vracet po nábřeží až k Cháteletu, po Mlynářském mostě, projít Čité ulicí sv. Bartoloměje, dostat se na levý břeh po Svatomichalském mostě a jít zpět po opuštěném nábřeží až k paláci Velký Nesle. Nedivme se, když v té době zlodějů a lapků Benvenuto při vší své odvaze pojal jisté zneklidnění o tak značnou sumu, jakou nesl pod paží. Ostatně jestliže čtenář bude chtít s námi Benvenuta o několik set kroků předejít, uvidí, že ten neklid nebyl neopodstatněný.
Už asi hodinu, od chvíle, kdy se začalo stmívat, se blízko kostela GrandsAugustins na nábřeží postavili čtyři dosti podezřelí muži ve velkých pláštích. Na tom místě vroubily nábřeží jen zdi, v té chvíli nikde nebylo ani živé duše. Ti muži za dobu svého hlídání viděli projít jen prévóta s Colombou, kterou doprovázel do Malého Nesle. Prévóta pozdravili s úctou, jaká patří soudcovským hodnostářům.
Hovořili tiše a klobouky měli nízko do čela; kostel tu tvořil jakési zákoutí. Dva z nich už známe, byli to pochopové, najatí panem de Marmagne na nešťastnou výpravu do Velkého Nesle. Jmenovali se Ferrante a Fracasso. Jejich dva společníci si vydělávali na živobytí stejně ctihodným řemeslem a jmenovali se Prokop a Maledent. Aby se budoucnost někdy po třech tisících letech nedohadovala o rodné vlasti těch statečných vojínů, dodáme, že Maledent byl z Picardie, Prokop Cikán, Ferrante a Fracasso se narodili pod jasnou oblohou Itálie. A pokud jde o jejich význačné vlastnosti: v dobách míru býval Prokop jurista, Ferrante učitel, Fracasso snílek a Maledent pitomec. Vidíte, že naše francouzská příslušnost nás nezaslepuje, pokud jde o toho jediného našeho rodáka z těch čtyř podnikavých lidí.

V bojí se všichni čtyři dovedli dobře ohánět.
Sledujme nyní jejich velice poučnou a přátelskou rozmluvu, naslouchejme. Můžeme se tak dovědět, jací to byli lidé a jaké nebezpečí právě našemu příteli Benvenutovi hrozilo.
"Aspoň nám dnes nebude překážet ten zrzavý dlouhán vikomt; kordiska poletí z pochvy a ten zbabělec nebude při tom křičet: ‚Zpátky! a nepožene nás na útěk,"

říkal Ferrante.
"Ano, ale když nám nechává celé nebezpečí boje," odpovídal Fracasso, "za což jsem mu vděčný, měl by nám nechat taky celý výtěžek. Jakým právem si ten zrzavý ďábel vyhrazuje pět set dukátů? Já vím, že zbývajících pět set je dost hezká prémie. Stopětadvacet, co každému zbude, je docela slušná suma a v těžkých dobách jsem někdy musel zabít člověka pro dva tolary."
"Pro dva tolary! Panenko Maria!" zvolal Maledent. "No fuj, tos kazil řemeslo! Neříkejte takové věci, když jsem mezi vámi, kdyby nás někdo slyšel, mohl by si mě s vámi splést."
"Co chceš, Maledente!" prohlásil Fracasso zasmušile. "V životě jsou ošklivé chvíle, někdy by člověk zabil pro sousto chleba. Ale vraťme se k naší věci. Zdá se mi, přátelé, že dvě stě padesát dukátů je dvakrát lepší než stopětadvacet. Co když po tom zabití odmítneme s tím velkým zlodějem vyúčtovat?"
"Bratře," namítl vážně Prokop, "zapomínáte, že by to bylo nedodržení naší smlouvy. To by znamenalo ošidit zákazníka a ve všem je potřeba poctivost. Podle mého názoru odevzdáme vikomtovi těch pět set do posledního dukátu. Ale ,distinguamus: až si je vezme a uzná, že jsme počestní lidé, nevím, kdo nám zabrání ho napadnout a zase mu je vzít."
"Skvěle promyšlené!" řekl učeně Ferrante. "Prokop byl vždycky velice poctivý, a přitom měl velkou představivost!"
"Bože, to je z toho, že jsem trochu studoval práva," prohodil skromně Prokop.
"Ale nezaplétejme to dohromady," pokračoval Ferrante svým obvyklým poučným tónem. "Recte ad terminům eamus. Ať vikomt zatím klidně spí, dostane se na řadu. Ale 12171

teď jde o toho florentského klenotníka; chtějí, abychom pro jistotu byli na to píchání čtyři. Správně by na tu práci stačil jeden a shrábnul by to celé, ale dělení kapitálu už je společenský mor a je lépe, když se o výtěžek dělí několik přátel. Jen ho musíme odklidit čistě a rychle, není to obyčejný člověk, jak jsme ho viděli s Fracassem. Smiřme se tedy s tím, že pro větší jistotu zaútočíme všichni čtyři najednou, teď už musí brzy přijít. Tak klid, pevné nohy a dobré oči, a dávejte pozor na italské šermování, určitě to na nás zkusí."
"Toznáme, Ferrante,"řekl Maledentopovržlivě. "Víme, co to je rána kordem, ať bodne nebo sekne. Jednou jsem v noci ze soukromých důvodů vlezl do jednoho zámku v kraji Bourbonnais. Než jsem to skončil, překvapilo mě ráno, a tak mi nezbylo, než se tam schovat až do příští noci. A nic mi nepřipadalo tak vhodné k tomu účelu jako zámecká zbrojnice, byla tam spousta zbraní a trofejí, helmy, kyrysy, nárameníky i nákoleníky a řada celých i vykrojených štítů. Vzal jsem sloupek, o který bylo jedno brnění opřené, vklouzl jsem do brnění a stál tam se sklopeným hledím nehybně na podstavci.
"To je tuze zajímavé," skočil mu do řeči Ferrante. "Povídej dál, Maledente, čekání na boj nemůžeme využít lip než vypravováním o jiných bojových příhodách. Vypravuj."
"Já nevěděl, že tohle prokleté brnění slouží zámeckým synům na cvičení v sekání," pokračoval Maledent. "Ale brzy tam přišli dva asi dvacetiletí mládenci, každý si vzal kopí a kord a začali šermovat proti mému krunýři. No, přátelé, vy mi třeba nebudete věřit, ale já se při jejich sekání ani nehnul, zůstal jsem rovně a pevně stát jako opravdu ze dřeva a přišroubovaný na podstavec. Naštěstí ti dva kluci neměli dost síly. Pak přišel otec a pořádně jim vykládal, jak mají mířit vedle krunýře, ale svatý Martin, můj patron, ke kterému jsem se tiše modlil, odvracel rány. A nakonec ten mizera otec chtěl klukům ukázat, jak se urazí hledí a kopím na první ránu odkryl můj zsinalý obličej. Já myslil, že je to můj konec."
"Ubohý příteli!" řekl zasmušile Fracasso. "To by aspoň člověk čekal."
"Pch! Představte si, když mě viděli bledého, jak jsem vám vylíčil, hloupě si mysleli, že jsem duch jejich pradě218

dečka. A tak otec i synové vzali nohy na ramena, jako by je bral čert. No, co vám mám povídat! Obrátil jsem se na druhou stranu a utíkal jsem taky. Ale to už je jedno, vidíte, že jsem to přečkal ve zdraví."
"Ano, ale při našem povolání, příteli Maledente, nejde jen o to nějakou tu ránu vydržet, ale hlavně je dobře rozdávat," řekl Prokop. "Nejkrásnější je, když oběť padne a ani nešpitne. Víte, při jedné cestě po Flandrech jsem měl zákazníka zbavit čtyř jeho důvěrných přátel, kteří cestovali společně. Nejdřív mi chtěl na to sehnat ještě tři kamarády, ale já řekl, že si to vezmu na starost sám, jinak že to vůbec nechci. Tak jsme ujednali, že to zařídím, jak chci, a když dodám čtyři mrtvoly, budu mít čtyři díly odměny. Věděl jsem, kudy pojedou, a čekal jsem je v jednom hostinci, kde se museli stavit.

Hostinský kdysi byl taky z našeho cechu. Nechal toho a stal se hospodským, protože takhle mohl obírat cestující beztrestně, ale ještě v něm zbylo dost počestných citů, nedalo mě moc práce ho přemluvit, aby se za desetinu mé odměny přidal ke mně. Když jsme se dohodli, čekali jsme ty čtyři jezdce. Ti se brzy objevili v zákrutu cesty a sestoupili u hospody s koní, aby tam nakrmili sebe i koně. Hostinský jim řekl, že jeho stáj je malá, že tam musí vždycky jeden, aby se mohl hnout, jinak by si překáželi. První, co tam přišel, nevycházel, a tak druhý se tam netrpělivě vlezl podívat, co se tam děje. Ten se taky neobjevoval venku, a tak to třetího unavovalo a vlezl tam stejně, čtvrtý se pak za chvilku divil, co tam dělají, a hostinskému řekl:
‚Aha, už vím co, stáj je malá, a tak vyšli druhou stranou.
To posledního povzbudilo a šel za ostatními ke mně, vy jste totiž asi uhodli, že jsem byl ve stáji. Ale teď už nezáleželo na ničem, a tak jsem tomuhle dopřál radost trochu kviknout, než se rozloučil se světem. V římském právu by se tomu mohlo říkat trucidatio per divisionen nečiš, viď, Ferrante? Ale horší je," dodal Prokop, "že ten náš člověk pořád nejde. Aby se mu něco nestalo! Už bude tma!"
"Suadentque cadentia sidera somnos," poznamenal Fracasso. "A když už je tma, přátelé, dejte si pozor, aby nám Benvenuto nevyvedl kousek, který jsem udělal jednou já. Bylo to za mých projížděk na březích Rýna, je to malebný, 219

ale trochu zasmušilý kraj. Rýn je řeka snílků. A taky jsem snil na břehu Rýna. O čem? Šlo o to, jak poslat na onen svět jednoho šlechtice, jmenoval se Schreckenstein, jestli se dobře pamatuji. Ale nebylo to lehké, nechodil ven bez dobrého doprovodu. A tak jsem se rozhodl takhle: Oblékl jsem se stejně jako on a jednou večer, když nebylo moc vidět, jsem ho odhodlaně čekal. Když jsem viděl, jak se celá černá skupina objevuje v té pusté tmě, obscuri sub nocte, vrhl jsem se rovnou na Schreckensteina, šel trochu vpředu. Ale nejdříve jsem mu šikovně vzal klobouk s peřím a postavil jsem se tam, kde asi měl být on. Pak jsem ho pořádně omráčil košíkem kordu a začal jsem v tom řinčení a hluku kordů a křiků řvát:, Pomoc! Pomoc! Na lupiče! A tak Schreckensteinovi lidé se zuřivě vrhli na svého pána, až ho na místě zabili, zatímco jsem vklouzl do křoví. Ten milostpán si mohl aspoň říkat, že ho zabili vlastní přátelé!"
"To byl smělý kousek," povídal Ferrante. "Ale když se tak podívám zpátky na své zašlé mládí, mohl bych tam najít ještě odvážnější. Měl jsem se postarat jako ty, Fracasso, o jednoho vůdce zbojníků, ten taky býval vždycky na koni a s doprovodem. Bylo to v lesích v Abruzzách. Já šel na místo, kudy ten chlapík jezdíval, vylezl jsem si na pořádný dub, lehl si na větev nad cestou a čekal jsem. Vycházelo slunce a první paprsky protínaly dlouhými šípy listnaté větve. Foukal ranní studený vánek, všude zpívali ptáci, a najednou."
"Pst!" přerušil ho Prokop. "Slyším kroky. Pozor! To je náš člověk!"
"Dobrá," zašeptl Maledent a rozhlédl se kradmo po okolí. "Je všude pusto a ticho, to je pro nás dobré."
Už se nehýbali a zmlkli; jejich snědé a hrozné tváře v přítmí soumraku ani nebylo vidět, ale zato jim jiskřily oči, ruce se jim chvěly na kordech, strnuli v horečném očekávání : v tom polotemnu z nich byla úchvatná, hrdě rozestavěná skupina, jakou by svedl šťastné namalovat jen štětec Salvátora Rossy.
Skutečně se rychle blížil Benvenuto. Jak jsme již říkali, dostal jakési podezření a pronikavým zrakem zkoumal šero před sebou. Ostatně byl na tmu zvyklý a viděl už z dvacíti kroků, jak čtyři lupiči vycházejí ze svého zákoutí, a než na něho mohli udeřit, zakryl již košík pláštěm a vytasil kord. 220

Navíc zůstal chladnokrevný, tu vlastnost měl vždy, a šel tak, aby měl za zády zeď a všechny útočníky před sebou.
Zaútočili prudce. U téci jim nemohl, křičet bylo zbytečné, protože k paláci měl pět set kroků. Ale Benvenuto v šermování nebyl žádný učedník a uvítal lupiče rázně.
Poněvadž mu při šermování zůstala naprosto klidná mysl, něco ho náhle napadlo: to je zřejmě léčka na něho. Kdyby mohl lupiče obelstít, že není Benvenuto, zachrání se. Dal se tedy při jejich útoku do žertů o jejich omylu:
"Ale, copak vás to, mládencij napadlo? Zbláznili jste se? Co si chcete vzít na chudém vojáku, jako jsem já? Snad ne chcete můj plášť? Nebo vás pokouší můj kord? Počkej, dej si pozor na uši! Jestli chcete kord, musíte si ho zasloužit. Ale na zkušené zloděje nemáte moc dobrý nos, mládenci."
Při těch slovech je spíše zatlačoval než ustupoval, ale ode zdi se nevzdaloval, leda na krok nebo dva, aby se mohl hned vrátit a krýt si záda.
Stále šermoval, sekal i bodal, a hleděl se dosti ukazovat, aby v případě, že jim něco říkali sluhové hraběte ĎOrbec, kteří ho viděli počítat zlato a potom odcházet, se lupiči přesvědčili, že zlato u sebe nemá. A opravdu jeho hbitost a

jistota, s jakou mával kordem, ačkoliv měl na paži tisíc dukátů, vnesla lotrům do duše zmatek.
"Ale, ale, že bychom se spletli, Ferrante?" řekl Pra casso.
"Bojím se, že ano. Ten člověk mi připadal menší, a jestli to je on, pak nenese zlato, a ten prokletý vikomt nás obelstil."
"Já a zlato?" volal Benvenuto při šermování. "Mám ho jen na bronzovém košíku kordu, a už je odřené. Ale jestli ten kord chcete, přijde vás dráže něž zlatý, nebo kdyby patřil jinému, to vám říkám předem."
"U čerta, to je opravdu voják," řekl Prokop. "Copak klenotník šermuje s takovou silou? Užijte si to s ním sami, kamarádi, jestli chcete, já nebudu bojovat pro slávu."
Prokop rozmrzele začal ustupovat a útok ostatních zeslábl, jednak pochybovali, zda to je Cellini, jednak po odchodu Prokopa jich bylo méně. Benvenuto toho využil, aby se uvolnil a dostal blíže k domovu. Stále však šermoval a vzdoroval. Mocný kanec tak za sebou táhne psy k svému brlohu. 12211

"No tak, jen pojďte, mládenci, se mnou," říkal Benvenuto. "Doprovoďte mě až k PréauxClercs, k Červenému domu, tam mě večer čeká má milá, její otec je vinárník. Cesta prý není bezpečná, a tak se mi eskorta hodí."
Po tom žertu se Fracasso také vzdal pronásledování a šel k Prokopovi.
"My jsme blázni, Ferrante!" řekl Maledent. "Tohle není tenBenvenuto!"
"Je! Je! Naopak, je to on!" volal Ferrante, který na konec zahlédl pod Benvenutovou paží napěchovaný košík, při jednom prudkém pohybu se Benvenutovi rozhalil plášť.
Ale už bylo pozdě. Do paláce bylo jen padesát kroků a Benvenuto začal svým mocným hlasem volat do noci a do ticha:
"Pomoc, lidi z paláce Nesle. Pomoc!"
Fracasso se však sotva stačil vrátit. Prokop pospíchal z dálky, Ferrante s Maledentem se snažili, jak mohli, ale dělníci čekali mistra a byli pohotově připraveni. Při prvním výkřiku se otevřela branka paláce a obrovský Hermann, malý Jehan, Šimon Levák a Jakub Aubry přibíhali s píkami.
Při tom pohledu hrdlořezové utekli.
"Tak počkejte, miláčkové!" volal za uprchlíky Benvenuto. "Vy mě nechcete ještě kousek doprovodit? Ó, ti vrtáci! Nedovedli vzít samotnému člověku tisíc dukátů, když mu překážely!"
A skutečně lupičům se podařilo nepřítele všeho všudy škrábnout na ruce, a celí zaražení se hnali odtud, jen Fracasso řval. Jedna z posledních ran mu prosekla oko, takže po té nehodě zůstal jednooký, což mu nadosmrti zhoršovalo nepěkný výraz nepěkného myslitelského obličeje.
"A teď, chlapci," řekl Benvenuto přátelům, když v dálce dozněly kroky hrdlořezů, "půjdeme pěkný boj zapít. Pojďte si připít na mé vysvobození! Ale, bože, co to? Nevidím mezi vámi Ascania. Kde je Ascanio?"
Vzpomenete si, že Ascanio opustil mistra cestou z Louvrů.
"Já vím, kde je," řekl malý Jehan.
"A kde, chlapče?" zeptal se Benvenuto.
"Vzadu v zahradě za Neslem, prochází se tam už půl hodiny. My jsme tam s písařem byli za ním, ale říkal, ať ho necháme o samotě." 222

"To je divné!" řekl si Benvenuto. "Jak to, že neslyšel můj křik? Jak to, že nepřiběhl s ostatními? Nečekejte a večeřte beze mne, chlapci," prohlásil nahlas.
"Ach, ty jsi tady, Scozzone?"
"Ó, bože, co jsem to slyšela? Prý vás chtěli zabít, mistře?"
"Ano, ano, něco takového."
"Ježíši Kriste!" zvolala Scozzone.
"To nic, holčičko, to nic," opakoval Benvenuto na uklidněnou Kateřiny, která tu stála celá bledá. "Teď jde o to nalít víno, a nejlepší, pro chlapce. Vezmi si u paní Ruperty klíče od sklepa, Scozzone, a jdi je sama vybrat."
"Ale nepůjdete znovu ven?" zeptala se Scozzone.
"Ne, buď klidná. Půjdu pro Ascania, je v zahradě Velkého Nesle. Chci s ním mluvit o vážných věcech."
Přátelé se vrátili se Scozzone do dílny, Benvenuto šel k brance do zahrady. Právě vycházel měsíc a mistr uviděl snadno Ascania. Místo aby se Ascanio procházel, šplhal po žebříku na zeď Malého Nesle. Když došel na hřeben, obkročil zeď, vytáhl žebřík za sebou, spustil ho na druhou stranu a zmizel.
Benvenuto si přetřel rukou oči jako člověk, který nemůže uvěřit tomu, co viděl. Pak se rychle rozhodl, šel do slévárny, do svého pokoje, vylezl na okno a promyšleným skokem se dostal na zeď Malého Nesle, chytil se uzlovitých větví staré révy a tiše seskočil do Colombiny zahrady. Ráno pršelo a vlhká půda

tlumila Benvenutovy kroky.
Přiložil ucho k zemi a čekal několik minut, co uslyší. Konečně ho vedlo šeptání, kteří zasechl z dálky. Honem vstal a opatrně tápaje se plížil dál, občas se zastavoval, aby poslouchal. Brzy byl šepot srozumitelnější. Když došel k druhé aleji zahrady, poznal, vlastně spíše uhodl v temnu Colombu v bílých šatech, seděla s Ascaniem na lavičce, kterou už známe. Obě děti hovořily tiše, ale rychle a srozumitelně.
Benvenuto se schoval u nich v houští stromů a poslouchal.
223

XXII
SEN PODZIMNÍ NOCI
Byl krásný podzimní večer, ticho a jasno. Měsíc zahnal téměř všechny mraky a ty, které ještě na tmavomodré hvězdnaté obloze zbyly, pluly dosti daleko jeden od druhého. Kolem skupinky lidí v zahradě Malého Nesle bylo ticho a klid, ale v jejich nitrech byl zmatek a rozechvění. "Miláčku Colombo," říkal Ascanio, zatímco Benvenutovi, který stál chladný a bledý kousek za ním, se zdálo, že ta slova neslyší ušima, nýbrž srdcem, "má drahá snoubenko, cd jsem to jen přišel dělat ve vašem osudu! Až mě uslyšíte, jaké Vám nesu nešťastné a hrozné zprávy, proklejete mě, že jsem se stal poslem takových novinek."
"Mýlíte se, příteli," odpověděla Colomba. "Ať řeknete cokoliv, budu vám žehnat, protože se na vás dívám, jako byste přicházel bd boha. Nikdy jsem neslyšela matčin hlas, ale cítím, že bych ji poslouchala, jako poslouchám vás. Mluvte tedy, Ascanio, a jestliže mi máte říci něco hrozného, již vás hlas mě trochu utěší z toho, co mi povíte."
"Tak si přivolejte na pomoc všechnu svou odvahu a sílu," řekl Ascanio.
A vypravoval jí, co se stalo v jeho přítomnosti mezi paní d Étampes a hrabětem ďOrbec. Vyložil jí celé to spiknutí, směsici zrady zájmů království a plánů na zničení cti mladé dívky. Prožíval při tom vysvětlování této prostomyslně duši, užaslé nad zlobou pokladníkovy hanebné smlouvy, pravá muka. Musil mluvit, aby mladinká dívka, nevinná tak, že se ani nečervenala při jeho slovech, pochopila krutou pro myšlenost zloby a hanebnosti, jakou uražená láska vnukla milostnici. Colomba však jenom pochopila, že její milý je plný odporu a hnusu, a jako ubohý břečťan, který se opírá jen o slabý stromeček, chvěla se a třásla s ním.
"Příteli, musíme oznámit otci celý ten ohavný plán proti mé cti. Můj otec netuší nic o naší lásce, zachránil jste otci 224

život, otec vás vyslechne. Ó, buďte klidný, ten vyrve můj osud hraběti ďOrbec z rukou."
"Bohužel ne!" místo odpovědi si povzdechl Ascanio.
"Ó, příteli!" zalkala Colomba, pochopila pochybnosti, obsažené v milencově povzdechu. "Vy byste podezíral otce z tak ohavné spoluviny? To by bylo nepěkné, Ascanio. Ne, otec nic neví a netuší, to vím jistě, a třebaže mi nikdy neprojevoval moc velkou něhu, nechtěl by mě vlastníma rukama utopit v hanbě a neštěstí."
"Odpusťte, Colombo," namítal Ascanio, "ale váš otec není zvyklý vidět v bohatství něco špatného, nějaký titul by mu zakryl hanbu, a jeho dvořanská pýcha by věřila, že jste šťastnější jako králova milenka než jako umělcova žena. Nesmím vám nic skrývat, Colombo, hrabě ďOrbec říkal paní vévodkyni d Étampes, že za vašeho otce ručí."
"Je to možné, spravedlivý bože?" zvolala dívka. "Copak se někdy stalo, Ascanio, že by rodiče prodali vlastní dítě?"
"To se stávalo ve všech zemích a ve všech dobách, ubohý andělí, a hlavně v této zemi a v této době. Nepředstavujte si svět podle své duše a společnost podle své ctnosti. Ano, ano, Colombo, nejurozenější jména Francie pronajala královské zhýralosti mládí i krásu svých žen a dcer, To je na dvoře běžné, a váš otec, když se bude chtít ospravedlnit, nebude mít žádnou nouzi o slavné příklady. Prosím tě, promiň, má milá, že tak náhle urážím tvou čistou duši dotykem ohavné skutečnosti, ale je to přece jen nutné, já ti musím dobře ukázat propast, do které tě chtějí shodit."
"Ascanio! Ascanio!" zvolala Colomba a skryla si oči na mladíkově rameni, "cože, otec se také obrací proti mně? Já se to stydím jen opakovat! Kam se mám schovat? Ó, do vaší náruče! Ano, vy mě musíte zachránit! Mluvil jste se svým mistrem, s tím velkým, dobrým a silným Benvenutem, o kterém jste mi vypravoval? Mám ho ráda, protože ho máte rád vy."
"Nemějte ho ráda, Colombo!" zvolal Ascanio.
"A proč?" zašeptla dívka.
"Protože vás miluje, protože místo aby to byl přítel, o kterém jsme si mysleli,

že s ním můžeme počítat, je to nepřítel, s nímž budeme muset bojovat. Nepřítel, slyšíte, a to nejhorší nepřítel."
A tu Ascanio vypravoval Colombě, jak ve chvíli, kdy se 225

mu chystal se vším svěřit, mu Benvenuto odhalil svou představu lásky, jak ten klenotník, oblíbenec Františka L, může dík slibu, kterému se král nikdy nezpronevěřil, dosáhnout všeho, oč požádá po ulití Jupitera. A jak víme, Benvenuto Cellini chtěl požádat o Colombinu ruku.
"Bože, zůstáváš mi tedy už jen ty!" zvedla Colomba krásné oči i bílé ruce k nebi. "Každý pomocník se stává naším nepřítelem, každý přístav se nám mění v úskalí. Víte opravdu jistě, že jsme na tom tak zle?"
"To je až příliš jisté," řekl mladík. "Můj mistr je stejně nebezpečný jako váš otec, Colombo. Ano, on!" zvolal Ascanio a sepjal ruce. "On, Benvenuto, můj přítel, mistr, ochránce, otec, můj bůh! A teď abych ho nenáviděl. Ale proč se na něj mám zlobit, Colombo? Protože podlehl vlivu, jakému musí podlehnout každý vznešenější duch, když vás potká? Protože vás miluje jako já? Jeho zločin je konec konců stejný jako můj. Jenže vy mě, Colombo, máte ráda, a to je mé rozhřešení. Co dělat, bože? Už o tom přemýšlím dva dny a nevím, zda ho začínám nenávidět, nebo jestli ho stále zbožňuji. Miluje vás, to je pravda, ale měl mě také rád! Má ubohá duše kolísá a třesu se v tom zmatku jako třtina ve vichřici. Co udělá? Nejdříve mu řeknu o úmyslech hraběte ďOrbec a doufám, že nás od něho vysvobodí. Ale potom, až staneme proti sobě jako nepřátelé, až mu povím, že jeho žák je také jeho sok, Colombo, jeho všemocná vůle třeba bude tak slepá, jako bývá osud. Zapomene na Ascania, bude myslet jen na Colombu a odvrátí oči od muže, kterého měl rád, bude se ohlížet jen po milované ženě, protože mezi ním a vámi bych také neváhal, to cítím. Vím, že bych bez výčitky svědomí obětoval minulost svého srdce jeho budoucnosti, zem nebi! Proč by jednal jinak? Je muž, a obětovat svou lásku by bylo nad lidské síly. Budeme tedy proti sobě bojovat, ale jak při tom obstojím, když jsem tak slabý a osamělý? Ó, na tom nezáleží, Colombo, až dojdu k tomu, že budu jednou nenávidět člověka, kterého jsem měl rád tolik a tak dlouho, ne, za nic na světě bych ho nechtěl mučit tolik, jako mě mučil tuhle on, když mi říkal o své lásce k vám."
"Benvenuto stál za stromem strnulý jako sucha, ale cítil, jak mu na čele vyvstal studený pot a ruku si křečovitě přitiskl na srdce.
226 :

"Ubohý Ascanio, drahý příteli," odpověděla Colomba. "Vy jste se už natrápil a ještě se natrápíte. Ale přesto čekejme, příteli, budoucnost klidně. Jsme na odolávání neštěstí, na odvracení osudu tři, když počítáme boha. Vy byste mě raději viděl v Benvenutových rukou než u hraběte ďOrbec? A ještě raději v nebi než u Benvenuta? Jestliže nebudu vaše, to si dobře uvědomte, Ascanio, budu patřit jen bohu. Buď vaše žena na tomto světě nebo vaše snoubenka na onom. To jsem vám slíbila, Ascanio, a já slib dodržím. Buďte klidný."
"Děkuji ti, nebeský andělí, děkuji!" řekl Ascanio. "Zapomeňme tedy na širý svět kolem sebe a soustřeďme život na malou zahradu, kde jsme. Colombo, vy jste mi ještě neřekla, že mě milujete. Bohužel se zdá, že jste moje proto, že vám nic jiného nezbývá."
"Mlč, Ascanio, mlč," řekla Colomba. "Vidíš přece, že chci posvětit své štěstí tím, že si z něho dělám povinnost. Mám tě ráda, Ascanio, já tě mám ráda!"
Benvenuto se už nemohl udržet na nohou; padl na kolena a opřel si hlavu o strom. Vytřeštil oči do prázdna, zatímco uchem, směřujícím k oběma mladým lidem, naslouchal z celé duše.
"Má Colombo," opakoval Ascanio, "mám tě rád a ať Pán ochraňuje svého nejkrásnějšího anděla. Ó bože, já už z radosti nad tím štěstím ani nemyslím na bolestné ovzduší, do jakého se znovu dostanu, až odsud odejdu."
"Ale musíme přece jen myslet na zítřek," řekla Colomba. "Pomáhejme si, Ascanio, aby nám pomáhal bůh. Nebylo by čestné myslím tajit před Benvenutem naši lásku, třeba by se vydal do velkého nebezpečí tím, že by se postavil paní d Étampes a hraběti ďOrbec. To by nebylo spravedlivé, musíte ho na všechno upozornit."
"Já vás poslechnu, drahá Colombo, každá věta od vás je pro mne rozkaz. A srdce mi také napovídá, že máte pravdu, vždycky pravdu. Ale bude to pro něho strašná rána. Je možné, že jeho láska ke mně se obrátí v nenávist, je možné, že mě vyžene. Jak potom obstojím já, cizinec bez opory a bez útočiště, před tak mocnými nepřáteli, jako je vévodkyně d Étampes a králův pokladník? Kdo mi pomůže zmařit plány těch dvou strašných lidí? Kdo se postaví se mnou do tohoto nerovného boje? Kdo mi podá ruku?" 227

"Já!" ozval se za oběma mladými lidmi vážný a hluboký hlas.

"Benvenuto!" zvolal mladík, aniž se musil ohlédnout.
Colomba vykřikla a vyskočila. Ascanio se na mistra díval rozpolcený mezi hněvem a přátelstvím.
"Ano, to jsem já, Benvenuto Cellini," pokračoval klenotník. ,,Já, kterého nemilujete, slečno, já, koho už nemáš rád, Ascanio. A přece tu jsem, abych vás oba zachránil."
"Co to říkáte?" zvolal Ascanio.
"Říkám, že si musíte sednout se mnou, protože se musíme dohodnout. Nemusíte mi už nic říkat, já z vašeho hovoru nepřeslechl ani slovo. Promiňte mi, že jsem vás tak přepadl, ale vy chápete, zeje lépe, když vím všecko. Říkali jste věci pro mne strašné, ale některé jsou také dobré. Ascanio měl v něčem pravdu, v něčem se mýlil. Je pravda, slečno, že bych s ním o vás zápasil. Ale když ho milujete, je tím řečeno vše, buďte šťastni. Zakázal vám mít mě ráda, ale já vás k tomu donutím tím, že vás dám jemu."
"Drahý mistře!" zvolal Ascanio.
"Vy se hodně trápí té, pane," řekla Colomba a sepj ala ruce.
;,Ó, děkuji!" řekl Benvenuto; jeho oči se zalily slzami, ale ovládl se. "Vy to vidíte, že trpím. On by si toho nevšiml, nevděčník. Ale ženám nic neunikne. Já vám nechci lhát, trpím! To je pochopitelné, vždyť vás ztrácím. Ale zároveň jsem šťasten, že vám mohu pomáhat. Budete mi vděčit za všechno a to mě trochu utěšuje. Tys neměl pravdu, Ascanio, má Beatrice žárlí a nechtěla mít soupeřku. To ty, Ascanio, doděláš sochu Hébé. Sbohem, můj nejkrásnější sne! Poslední sne!"
Benvenuto mluvil namáhavě, vyslovoval krátce a úsečně. Colomba se k němu líbezně naklonila, podala mu ruku a tiše mu řekla:
"Plačte, příteli, plačte."
"Máte pravdu," povzdechl si Cellini a rozplakal se.
Zůstal tak chvilku stát a mlčky plakal, otřásal se vnitřními vzlyky. Jeho silná povaha si ulevovala dlouho potlačovanými slzami. Ascanio s Colombou se dívali na tu hlubokou bolest s úctou.
"Kromě dne, kdy jsem tě poranil, Ascanio, kdy jsem viděl, jak ti teče krev, jsem neplakal už dvacet let," řekl, když se vzpamatoval. "Ale ono to bylo hrozné. Víte, tady za 228

stromem jsem jednu chvíli byl v pokušení zabít se hned dýkou. Zadrželo mě jen to, že potřebujete mou pomoc. Tím jste mi zachránili život. Všecko je tedy konec konců v pořádku. Ascanio vám může dát o dvacet let delší štěstí než já, Colombo. A pak je to mé dítě! Budete spolu šťastni a mě to bude těšit jako otce. Benvenuto bude umět přemoci Benvenuta jako vaše nepřátele. Úděl nás tvůrců je trpět a z každé mé slzy snad vyroste nějaká pěkná socha, jako z každé Dantovy slzy vytryskl vznešený zpěv. Vidíte, Colombo, už se vracím k své staré lásce, k drahému sochařství. To mě nikdy neopustí. Udělala jste dobře, že jste mi poradila se vyplakat, slzy mi odplavily celou hořkost srdce. Zůstávám smutný, ale znovu jsem dobrý, a ze svého trápení se dostanu tím, že vám budu pomáhat."
Ascanio vzal za ruku mistra a stiskl mu ji. Colomba mu vzala druhou a přitáhla ji ke rtům. Benvenuto mocněji oddechoval, ale vstal a potřásl hlavou.
"No tak, děti, neoslabujte mě, šetřte mě," usmál se. "Nejlépe bude už o tom nikdy nemluvit. Od nynějška budu váš přítel, Colombo, a nic víc. Ostatní je pouhý sen. Nyní si pohovoříme o tom, co máme udělat, a o nebezpečí, které vám hrozí. Slyšel jsem vás před chvilkou, jak spřádáte své záměry a děláte si plány. Vy jste, bože, oba opravdu mladí, ani jeden nevíte, co to je život. Vydáváte se nevinně beze zbraní ránám osudu a doufáte, že svou dobrotou a úsměvy přemůžete zlobu, chtivost a všechny možné zpěněné vášně. Drazí blázínkové! No tak, já budu silný, zchytralý a nemilosrdný za vás! Já jsem na to zvyklý, kdežto vás bůh stvořil pro štěstí a klid, krásní andílkové, já budu bdít nad tím, abyste žili podle své sudby. Ascamio, tvé bílé čelo se nesvraští hněvem, Colombo, tvé čisté rysy nepokřiví bolest. Vezmu vás do náruče, milá dvojice se sladkýma očima, přenesu vás přes bahno a všechnu bídu života a položím vás až do jeho radosti živé a zdravé. Potom se na vás budu dívat a budu mít radost s vámi. Jen musíte mít ke mně slepou důvěru, já jednám prudce a podivně, možná že vás mé způsoby někdy polekají, Colombo. Chovám se trochu jako dělo, mířím rovnou k cíli a nestarám se o to, co rána potká cestou. Ano, hledím si spíše čistoty svých úmyslů, já vím, než mravnosti prostředků. Když chci modelovat krásnou tvář, neznepokojuji se tím, že si zamažu ruce od hlíny. Když je 229

socha hotová, prostě si umyji ruce. Ať mi vaše jemná bázlivá duše ponechá, slečno, odpovědnost za mé činy před bohem, my si spolu rozumíme, já a bůh. Budu muset rozplést pořádný uzel. Hrabě je ctižádostivý, prévót lakomý a vévodkyně obratná. Všichni tři jsou všemohoucí. Jste v jejich moci a v jejich rukou, dva

na vás mají jakési právo. Musím asi použít zchytralosti i násilí. Ale já to udělám tak, že se neúčastníte, stejně jako Ascanio, toho boje, který vás není hoden. No tak, Colombo, jste ochotna zavřít oči a dát se vést? Když vám řeknu: ‚Udělejte tohle, uděláte to? Když řeknu: ‚Zůstaňte stát, zůstanete? A když: ‚Jděte, půjdete?"
"Co říká Ascanio?" zeptala se Colomba.
"Colombo," odpověděl mladík. "Benvenuto je dobrý a velký, má nás rád a odpouští nám trápení, které jsme mu udělali. Zapřísahám vás, abychom poslechli."
"Poroučejte, mistře, a já poslechnu, jako by vás seslal bůh," řekla Colomba.
"Dobře, dítě. Musím vás požádat ještě o jedno, a to se snad budete musit přemáhat, ale k tomu se budete muset odhodlat, potom už vaše úloha bude jen čekat, nechat události probíhat, zatímco já budu pracovat. A abyste oba měli ke mně ještě větší důvěru, abyste se neváhali svěřit člověku, jehož život snad poskvrnil, ale jehož srdce zůstalo čisté, povím vám příběh svého mládí. Bohužel všechny příběhy si jsou podobné a v každém někde hluboko tkví bolest. Ascanio, povím ti, jak má Beatrice, anděl, o kterém jsem ti už vyprávěl, zasáhla do mého života. Dovíš se, kdo to byl, a budeš se potom jistě divit méně mému smíření s tím, že ponechávám Colombu tobě, když uvidíš, že tou obětí začínám splácet dítěti bolestný dluh matce. Tvé matce! Nebeské světici, Ascanio! Beatrice znamená blažená, Stefania znamená korunovaná."
"Vždycky jste říkal, mistře, že mi jednou povíte celý ten příběh."
"Ano," odpověděl Benvenuto, "a teď nastal okamžik, kdy se vše dovíte. To vám dodá důvěry ke mně, Colombo, až poznáte, jaké důvody mám, abych měl rád Ascania."
Benvenuto vzal nyní obě děti za ruce a začal vykládat další příběh svým vážným harmonickým hlasem pod jiskřícími hvězdami a v tichu té voňavé noci, 230

xxur
ŠTEFAŇIA
"Před dvaceti lety mi bylo dvacet jako tobě, Ascanio, a pracoval jsem uflorentského klenotníka, který se jmenoval Raffaello dél Moro. Byl dobrý pracovník a měl i vkus, ale ještě více než práci měl rád odpočinek. Strašně snadno se nechával odlákat zábavou, a když neměl peníze, utrácel stříbro a zlato z dílny. Často jsem zůstával doma sám a zpíval jsem si při dokončování nějaké práce. Tehdy jsem zpíval rád jako Scozzone. K mistru Raffaellovi přirozeně chodili pracovat všichni lenoši z města, vlastně se spíše bavit, protože měl pověst, zeje příliš slabý na to, aby se hádal. S takovými zvyky nezbohatl. Proto měl stále nouzi a brzy z něho byl klenotník, který neměl ve Florencii žádnou důvěru.
Ale to nebyla pravda. Měl kolegu, který měl ještě méně zákazníků, třebaže byl z urozené rodiny. Ale ten Gismondo Gaddi se neproslavil nedodržováním závazků, ale neobyčejnou neobratností v práci a špinavou lakotou. Protože všechno, co mu svěřili, vyšlo z jeho rukou nepovedené nebo zkažené, a do jeho krámu nechodil žádný zákazník, ledaže to byl cizinec, ten Gismondo si začal vydělávat lichvařením a půjčoval na obrovské úroky synkům bohatých rodin, kteří si vypůjčovali na budoucí majetek. Tenhle obchod se mu dařil lépe než zlatnictví, protože Gaddi vždy požadoval záruky a nepodnikal nic bez dobrého zajištění. Při tom všem byl, jak sám říkal, velice moudrý a snášenlivý, půjčoval každému, jspoluobčanům i cizincům, židům i křesťanům. Půjčil by svatému Petrovi na klíče od nebeské brány nebo satanovi na majetek pekla.
Ani nemusím říkat, že půjčoval také ubohému Raffaellovi dél Moro, který projídal vždycky peníze předem, ale nebyl přistižen při žádné nepoctivosti. Stálé společné obchodní závazky, jakýsi interdikt, kterým je postihovalo okolí, a konečně i jejich sousedství oba klenotníky sblížilo. Del Moro 231
byl velice vděčný za nevyčerpatelnou laskavost, s jakou mu soused půjčoval, a Gaddi si hluboce vážil pohodlného a čestného dlužníka. Zkrátka to byli nejlepší přátelé a Gismondo Gaddi by za celý svět nevynechal žádnou zábavu, na kterou ho pozval Raffaello dél Moro.
Del Moro byl vdovec, měl šestnáctiletou dceru Stefanii.
Když se na Stefanii podívám ze sochařského hlediska, nebyla právě krásná, ale zaujala vás na první pohled. Pod jejím na ženu trochu příliš vysokým a rovným čelem jako by vřely myšlenky. Její velké, vlhké a černé sametové oči vás zahalily úctou a něhou, jakmile se na vás upřely. Jantarová bledost její tváře vyjadřovala mráček smutku, rozjasňovaného teskným milým pohledem jako paprskem ranního podzimního slunce. A to nepočítám korunu jejích hojných černých vlasů a královské ruce.
Stefania stávala obyčejně nakloněná jako lilie ve větru bouře. Jako by to byla socha smutku. Když se však vzpřímila a krásné oči jí zajiskřily, nosní dírky

rozšířily, když vztaženou paží naznačila své přání, tu jsem ji musel zbožňovat jako archanděla Gabriela. Byla ti podobná, Ascanio, ale ty nejsi tak slabý a utrápený. Nikdy jsem nenacházel nesmrtelnou duši tak jasně jako v jejím křehkém, ohebném těle. Del Moro, který se dcery bál právě tolik, jako ji miloval, míval ve zvyku říkat, že uložil do hrobu jen tělo své ženy a Stefania že má matčinu duši.
V té době jsem byl dobrodružný, splašený a horkokrevný mladík. Miloval jsem především svou svobodu, krev ve mně překypovala a utrácel jsem to nadšení v bláhových hádkách a láskách. Pracoval jsem však tak, jak jsem miloval, totiž vášnivě, a přes své rozmary jsem byl nejlepší dělník u Raffaella, jediný, kdo domu vydělával jakési peníze. Ale co jsem dělal dobře, dělal jsem pudově, jakoby náhodou. Stále jsem zkoumal antické sochy. Po celé dny jsem se skláněl nad athénskými a římskými reliéfy a sochami, dělal jsem si nákresy tužkou i nůžkami, a dlouhý obdiv těch vznešených antických sochařů mě naučil čistotě a jistotě tvarů; ale jen jsem šťastně napodoboval, netvořil jsem. Při tom všem jsem byl v dílně nejobratnější a nejpracovitější z druhů děl Mora, jak jsem řekl. A tak si tajně mistr přál, abych si vzal jeho dceru, to jsem se později dověděl.
Ale já se asi tak staral o domácnost! Toužil jsem po nezá12321

vislosti, zapomenutí a volném vzduchu, zůstával jsem celé dny z domu, vracel jsem se zmožený únavou, a přece jsem za pár hodin doháněl a předčil ostatní Raffaellovy dělníky. Souboje jsem měl za pouhé slovo, zamilovával jsem se v mžiku oka. To bych asi byl pěkný manžel!
Ostatně dojetí, jaké jsem cítil u Stefanie, mi nijak nepřipomínalo vzrušení, vzbuzované hezkými děvčaty od Porta dél Prato nebo Borgo Pinti. Stefania téměř vzbuzovala strach, a kdybych byl slyšel, že ji mám rád jinak než starší sestru, smál bych se tomu. Když jsem se vracel z některé výpravy, neodvažoval jsem se na Stefanii podívat. Byla více než přísná, byla smutná. Když mě naopak únava nebo nějaká dobrá chvilka píle zdržela doma, hledal jsem Stefanii, její milý pohled a hlas; náklonnost k ní byla jaksi vážná a posvátná, já si to ani neuvědomoval, ale okouzlovalo mě to. často mě uprostřed mých hlučných radovánek přicházela na mysl Stefania, a to se mě ptali, proč jsem najednou zvážněl. Často jsem při vytasení kordu nebo dýky vyslovoval její jméno jako jméno své patronky a všiml jsem si, že v tom případě jsem pokaždé odcházel z boje bez zranění. Ale ten sladký cit pro tu drahou krásnou, nevinnou a něžnou dívenku asi zůstával někde na samém dně duše jako ve svatostánku.
Ona se pak chovala k mým lenivým kolegům chladně a důstojně, ke mně byla velice shovívavá a dobrá. Občas si chodila do dílny sednout vedle otce, a jak jsem se skláněl nad prací, cítil jsem na sobě její pohled. Byl jsem hrdý a šťastný, že mi tak dává přednost, i když jsem si to nevysvětloval. Když mi některý dělník říkal jako hrubé lichocení, že mistrova dcera je do mne zamilovaná, bral jsem to tak zlostně a pohoršené, že to už neopakoval.
Jednou se stala Stefanii nehoda a ta mi dokázala, do jaké míry mi Stefania zakořenila v hloubi duše.
Byla v dílně a jeden opilý nešikovný dělník jí řízl dlátem do malíčku a vedle do prsteníku na pravé ruce. Ubohá dívenka vykřikla, potom jako by se na sebe za svůj výkřik zastyděla, chtěla nás nějak uklidnit a začala se usmívat, ale ruku měla celou krvavou. Myslím, že bych byl toho nešiku zabil, kdybych nemyslel jen na ni.
Gismondo Gaddi byl právě v dílně, řekl, že zná ranhojiče v okolí, a běžel pro něho. Ten bídný mastičkář opravdu 12331

Stefanu ruku ovázal a každý den.se na ni.chodil podívat, ale. byl tak.nevědomý a nesv.ědomitý, že Stefania dostala sněť. A pak ten osel učeně prohlásil, že přes jeho úsilí asi Stefania zůstane na pravou ruku chromá.
Raffaello dél Moro byl již příliš chudý, aby mohl zavolat jiného lékaře. Ale já se po výroku toho hloupého mastičkáře neudržel, vyběhl jsern do svého pokoje, vysypal jsem kapsář, kde jsem měl všechny úspory, a utíkal jsem k Giacomu Rastellimu z Perugie, papežskému ranhojiči a nejobratnějšímu lékaři celé Itálie. Na mé prudké naléhání, a protože nabízená částka byla slušná, hned přišel, říkal jen: ,O, ti zamilovaní . Prohlédl si ránu, ujistil nás, že si to vezme na starost a že za čtrnáct dní bude Stefania vládnout pravičkou jako druhou rukou. Měl jsem chuť toho hodného člověka obejmout. Začal obvazovat ty ubohé prsty a Stefanii hned bylo lépe. Ale za několik dní musil očistit kost.
Požádala rně, aby jí dodával při té operaci odvahy, a já ji sám neměl, sám jsem cítil, že mám malou duši v těle. Mistr Giacomo používal hrubých nástrojů, které působily Stefanii hroznou bolest. Nemohla zadržet sténání, které mě mučilo. Na čele mi vyrazil studený pot.

Konečně to trápení bylo nad mé síly. Ty hrubé nástroje, mučící jemné prstíky, mučily i mne. Vstal jsem, požádal jsem mistra Giacoma, aby operaci přerušil a počkal aspoň pár minut.
Seběhl jsem do dílny, a jako by mi radil dobrý duch, udělal jsem ocelový nožík tak jemný, že řezal jako břitva. Vrátil jsem se k chirurgovi, který pak operoval tak snadno, že drahá pacientka už neměla takovou bolest. Za pět minut to bylo hotové a za čtrnáct dní mi už podala k políbení ruku, kterou jsem jí prý zachránil.
Ale nedokázal bych vylíčit trápení, jaké jsem měl, když jsem viděl ubohou trpitelku smutnou. Trpitelka, tak jsem jí někdy říkal.
Utrpení jako by jí bylo přirozeným stavem. Stefania nebyla šťastná. Otcovy nepořádky a neprozíravost ji zarmucovaly. Jedinou útěchou jí bylo náboženství; byla pobožná jako všichni nešťastní. Často jsem vídal Stefanii plačící a modlící se v odlehlém koutě, když jsem šel do kostela, a já vždycky měl boha rád.Mistr dél Moro ji často nechal v těžkostech a bez peněz;
234

někdy se uchylovala ke mně s důvěrou a velkomyslnostís které mě uchvacovaly. Drahá dívenka mi prostě, jak ušlechr tile duše jednají, říkávala:
‚Benvenuto, prosím vás, zůstaňte přes noc v dílně a dodělejte ten relikviář nebo tu konvici, už nemáme žádné peníze.
Brzy jsem si zvykl předkládat jí každou práci, když jsem ji dokončil, a ona mě povzbuzovala a radila, měla neobyčejný vkus. Samota a bolest jí povznesly a vytříbily ducha, pomohla mi uhodnout nejedno tajemství umění, otvírala mé duši nový pohled.
Vzpomínám si, jak jsem jí jednou ukazoval model medaile, dělal jsem ji pro jednoho kardinála. Na jedné straně byl obraz toho kardinála, na druhé obraz Ježíše, kráčejícího po moři a podávajícího ruku svatému Petrovi; legenda byla:
‚Quare dubitasti? Proč jsi pochyboval?
Stefania byla velice spokojená s kardinálovým obrazem, podobal se mu a bylo to hezké! Potom si dlouho a mlčky prohlížela model druhé strany.
‚Ježíš má velice krásný obličej, řekla konečně, ‚a kdyby to byl Apollón nebo Jupiter, neměla bych žádné námitky. Ale Ježíš je víc než krásný, Ježíš je božský. Tenhle obličej má nádherné tvary, ale kde je duše? Obdivuji toho člověka, ale hledám boha. Uvědomte si, Benvenuto, že nejste jen umělec, ale také křesťan. Víte, já jsem často krvácela, protože jsem bohužel pochybovala, a když jsem se pozvedla ze své sklesloSti, viděla jsem, že mi Ježíš podává ruku a slyšela jsem vznešená slova: Proč jsi pochybovala? Ach, Benvenuto, váš obraz není tak krásný. V jeho nebeské tváři byl smutek zarmouceného otce i shovívavost krále, který odpouští. Celo mu zářilo, ale rty se mu usmívaly; byl nejen krásný, ale i dobrý.
‚Počkejte, Stefania! řekl jsem jí.
Smazal jsem, co jsem vyrobil a za čtvrt hodiny jsem před ní začínal tvář Ježíše Krista znovu.
‚Je to ono? ptal jsem se, když jsem jí to ukázal.
‚Ano, odpověděla se slzami v očích. ‚Tak je to dobře, tak se mi zjevoval náš milý Pán v hodinách trápení. Ano, teď ho poznávám podle jeho vznešenosti a milosrdenství. Víte, Benvenuto, já vám radím, abyste vždycky jednal takhle: než vezmete vosk, snažte se mít představu. Ovládáte ná235

stroje, usilujte i o výraz. Ovládáte látku, hledejte i duši. Ať vaše prsty jsou vždycky jen služebníky vašeho ducha, slyšíte?
Takové rady mi dávala ta šestnáctiletá dívenka, protože měla vznešený rozum. Když jsem zůstal sám, přemýšlel jsem o tom, co mi řekla, a viděl jsem, že má pravdu. Tak mi uspořádala a osvítila pud. Když jsem ovládl tvary, hledal jsem myšlenky a spojení myšlenky s tvarem, aby mi vyšly jednotné z rukou, jako Minerva vyskočila už vyzbrojená z Jupiterovy hlavy.
Bože, mládí je tak krásné a mé vzpomínky tak silné! Colombo, Ascanio, tento krásný večer, který prožíváme, mi připomíná všechny večery strávené vedle Stefanie na lavičce u otcova domu. Dívala se na hvězdy a já na ni. Je to dvacet let, a mně to připadá jako včera. Natáhnu ruku a zdá se mi, že cítím její ruce, ale to jsou vaše, děti. Co bůh činí, dobře činí.
Ó, stačilo jen ji vidět bílou v jejích bílých šatech, a už se mi do srdce vkrádal mír. Když jsme se rozcházeli, často jsme ani nepromluvili, a přece jsem si odnášel z toho němého rozhovoru všelijaké krásné a dobré myšlenky, při nichž jsem byl lepší a větší.
Mělo to svůj konec jako každé štěstí na tomto světě.
Raffaello dél Moro už nemohl j t ve své bídě dál. Byl dlužen svému dobrému

sousedovi Gismondu Gaddimu dva tisíce dukátů a nevěděl, jak je splatit. Počestného muže to přivádělo k zoufalství. Chtěl alespoň zachránit dceru a svěřil se jednomu dělníku z dílny s úmyslem, že by mi ji dal za ženu, jistě proto, aby se mnou o tom promluvil. Ale to byl jeden z těch hlupáků, které jsem odbyl, když mi předhazovali Stefaniinu bratrskou náklonnost jako nějakou pomluvu. To nemehlo Raffaella ani nenechalo domluvit.
‚Toho úmyslu se vzdejte, mistře dél Moro, řekl mu. ‚Ta nabídka by neměla úspěch, za to vám ručím.
Klenotník byl hrdý, myslil si, že si ho nevážím pro jeho chudobu, a už o tom nepromluvil ani slovo.
Za nějaký čas ho přišel Gismondo Gaddi upomínat o jeho dluh, a když Raffaello žádal zase o poshovění, řekl mu:
‚Poslyšte, dejte mi dcerku, je rozumná a spořivá, a já vám dám kvitanci na celý dluh. 12361

Del Moro měl velkou radost. O Gaddim se sice říkalo, že je trochu lakomý, zlostný a žárlivý, ale byl bohatý, a chudí lidé bohužel nejvíce oceňují právě bohatství. Když Raffaello promluvil o té nečekané nabídce s dcerou, nic neodpověděla, ale když jsme večer odcházeli z lavičky, kde jsme spolu seděli, řekla mi:
‚Benvenuto, Gismondo Gaddi požádal o mou ruku a otec souhlasí.
Po těch prostých slovech odešla a já vyskočil, jako by mě něco píchlo. Pak jsem v jakési zuřivosti šel ven z Florencie a toulal jsem se v polích.
Za tu noc, kdy jsem chvíli běhal jako blázen a chvíli ležel v trávě plačky, mi rozbouřenou duší proběhly tisíce bláhových, zoufalých a zuřivých myšlenek.
‚Ona, Stefania, ženou toho Gismonda! říkal jsem si, když jsem se trochu vzpamatoval a snažil se všechno promyslet. ‚Já se při tom chvěji zlostí, ale také mě to rozesmutňuje a děsí, jistě dává přednost mně, ano, to je ono, beze slova se dovolává mého přátelství a mé žárlivosti. Ó, já jsem žárlivý, zuřivě žárlivý. Ale mám právo žárlit? Gaddi je mrzout a prudina, ale buďme spravedliví i k sobě, která žena by byla se mnou šťastná? Nejsem snad také surový, snílek a nepokojný člověk, každou chvilku zapletený do nebezpečných hádek a bezbožných pletek? Mohl bych se zkrotit? Ne, nikdy! Pokud mi tak bude krev vřít v žilách, budu mít pořád ruku na dýce a jednou nohou budu z bytu venku!
Chudák Stefania, co by se pro mne naplakala a natrápila, vídal bych ji bledou a povadlou, začal bych nenávidět sebe a ji také jako svou živou výčitku. Umřela by z toho a já bych ji měl na svědomí. Ne, já to cítím, nejsem stvořený pro klidné a čisté radosti rodiny. Potřebuji svobodu, prostor, bouři, všechno, jen ne klid a jednotvárnost štěstí. Já bych, bože, zlámal svýma nešikovnýma rukama ten jemný a křehký květ. Mučil bych ten drahý, zbožňováníhodný život i duši svými hrubostmi! A svůj život, své vlastní srdce také, výčitkami svědomí. Ale bude šťastnější s Gismondem Gaddim? Proč si ho také bere za muže? Bylo nám tak dobře! Koneckonců Stefania ví, že se osud a duch umělce neshodují s těsným poutem měšťáckých potřeb manželství. Musel bych se vzdát všech svých snů o slávě, vzdát se bu

doucnosti svého jména, vzdát se umění, které žije ze svobody a moci. Co je to tvůrce, uvězněný v koutě domácího krbu? Pověz, Dante Alighieri, pověz, můj mistře Michelangelo! Vy byste se smáli, až by váš žák kolébal děti nebo odprošoval ženu. Ne, buďme stateční k sobě, šlechetní k Stefanu, a zůstaňme sami a smutní u svého snu a ve svém osudu!
Vidíte, děti, nedělám se lepším, než jsem byl. V mérn rozhodnutí bylo trochu sobectví, ale také mnoho živé, upřímné lásky k Stefanii, zdálo se mi, že mé třeštění má pravdu.
Druhý den jsem se vrátil dosti uklidněný do dílny. Také Stefania mi připadala klidná, jen byla bledší než obvykle. Tak uběhl měsíc. Jednou večer mi Stefania před odchodem řekla:
‚Za týden budu, Benvenuto, ženou Gismonda Gaddiho.
Poněvadž tentokrát hned neodešla, měl jsem čas si ji prohlédnout. Stála zasmušilá, ruku si tiskla na srdce a skláněla se pod tíhou utrpení. Její krásný úsměv mě div nerozplakal. Dívala se na mne bolestně, ale netvářila se vyčítavě. Můj anděl, připravený opustit zemi, jako by se se mnou loučil. Zůstala tak mlčky a nehybně stát asi minutu, potom se vrátila do domu.
Už jsem ji neměl na tomto světě uvidět.
Tentokrát jsem zase odešel bez klobouku z města, běžel jsem, a nevrátil jsem se ani druhý den, ani třetí den, šel jsem a šel až do Říma.
V Řtmě jsem zůstal pět let, začínal jsem být známý, získal jsem si papežovo přátelství, měl jsem souboje, lásky, umělecké úspěchy, ale nebyl jsem spokojený,

něco mi chybělo. Při těch bouřích jsem se ani jeden den nezapomněl podívat směrem ke Florencii. Nespal jsem ani jedinou noc beze snu o bledé a smutné Stefanii, stojící na prahu otcova domu a dívající se na mne.
Po pěti letech jsem z Florencie dostal dopis s černou pečetí, četl jsem ho znovu a znovu, znám ho nyní nazpaměť.
Zněl:
Benvenuto, umřu, Benvenuto, já vás milovala!
Podívejte se, jaké byly mé sny. nalajsem vás stejné dobře, jako se znáte sám. Vycítila jsem moc, jaká ve vás je a která z vás jednou 238

udila velkého člověka. Váš génius, kterého jsem viděla na vašem širokém čele, ve vašich ohnivých očích a ve vašich vášnivých gestech, ukládá ženě, která by nesla vaše jméno, těžké povinnosti. Já je přijímala. Štěstí pro mne melo slavnostní výraz poslání. Nebyla bych jen vaší ženou, nýbrž také vaší přítelkyní, sestrou a matkou. Váš ušlechtilý život patří všem, to jsem věděla, vzala bych si jen právo být vám útěchou v nepříjemnostech a pomáhat vám při vašich pochybnostech. Byl byste svobodný, příteli, vždy a všude. Už jsem byla bohužel zvyklá na vaši častou bolestnou nepřítomnost, na všechno, co požaduje vaše nadšení, na všechny rozmary vaší duše milující bouři. Všemohoucí příroda má také mocné požadavky. Čím déle se orel vznáší, tím déle musí odpočívat na zemi. Ale až byste se probral z horečných snů svého génia, nacházela bych při probuzení vznešeného Benvenuta takového, jakého mám ráda a který by patřil jen mně! Nevyčítala bych vám ani slovem hodiny zapomenutí, protože by pro mne nebyly urážlivé. Co by se týkalo mne, vím, že jste žárlivý jako každé ušlechtilé srdce, žárlivý jako Hospodin z Písma, a kdybyste nebyl pravé doma, zůstala bych sama, vzdálená pohledům, v samotě, kterou mám ráda, a čekala bych vás a modlila se za vás. Takový by byl můj život.
Když jsem viděla, že mé opouštíte, podrobenou vůli boží a vaší, zavřela jsem oči a vložila osud do rukou povinnosti. Otec mi nařizoval, abych se provdala za muže, který ho ušetřil ztráty cti. Poslechla jsem. Manžel byl tvrdý, přísný a nelítostný. Nespokojil se s mou poslušností, vyžadoval lásku, která byla nad mé síly. Trestal mí surově za můj bezděčný smutek. Smířila jsem se s tím. Doufám, Že jsem mu byla důstojnou a čistou manželkou, i když velice smutnou, Benvenuto. Bůh mě přece jen už na tomto světě odměnil, dal mi syna. Polibky dítěte mně po čtyři roky zamezovaly cítit urážky, rány i nakonec bídu. Můj manžel totiž chtěl příliš mnoho vydělat, a tak zchudl; zemřel minulý měsíc po tom úpadku. Ají mu bůh odpustí, jako mu odpouštím já.
Dnes umru zase já, za hodinu, následkem toho nahromaděného trápení, a odkazuji vám syna, Benvenuto.
Možná ž" je to tak lépe. Kdo ví, jestli by má ženská slabost postačila na úlohu, jakou bych si určila u vás. On, můj Ascanio je mi podobný, bude silnější a lépe se smíří s vaším životem. Bude vás mít rád lépe než já, když ne více. Na něho nežárlím.
A dělejte pro mé dítě to, co bych byla dělala pro vás.
Sbohem, příteli, milovala jsem vás a miluji vás, opakuji vám to 12391

XXIV . :
DOMOVNÍ PROHLÍDKY
beze studu a bez, výčitek svědomí i na praku vžínosti, protože ta láska byla posvátná. Sbohem, budte velký, já budu šťastná. Někdy zvedněte oči k nebi, ají vás vidím.
Vaše Stefania
Budete mi tecT, Colombo a Ascanio, důvěřovat a jste ochotni udělat, co vám poradím?" Oba mladí lidé nadšeně přisvědčili.

240
Druhý den po tom, co byl v zahradě Malého Nesle za svitu hvězd vyprávěn ten příběhy Benvenutova dílna vypadalá od samého rána jako obvykle. Mistr pracoval na slánce, jejíž zlato tak statečně uhájil proti čtyřem pochopům, když mu je chtěli vzít, a život k tomu. Ascanio vytvářel lilii pro paní d Étampes. Jakub Aubry si hověl na židli, kladl Cellinimu spousty otázek, ale Gellini neodpovídal, což nutilo písaře, aby si odpovídal sám. Pagolo se potají díval ha Kateřinu, která si hleděla jakési ženské práce. Hermann a ostatní dělníci pilovali, kovali, letovali a zdobili kov; Scozzonih zpěv rozveseloval ten klid při práci.
Malý Nesle však nebyl ani zdaleka klidný. Ztratila se Colomba.

Všechno tam tedy bylo vzhůru nohama. Hledali ji, volali, paní Perrinová vykřikovala a prévót, pro něhož doběhli, se pokoušel při bědování té dobrácky zachytit nějakou stopu, která by ho mohla vést za zmizelou, pravděpodobně uprchlou dívkou.
"Tak vy, paní Perrinová, říkáte, že včera večer chvilku po mém odchodu jste ji viděla naposled?" ptal se prévót."Bohužel ano, pane pravotě. Ježíši Kriste, to je případ! Ubohá drahá dívenka vypadala trochu smutně, šla si odložit všechny ty dvorské tretky a vzala si prosté bílé šaty. Všichni svatí, smilujte se nad námi!. A řekla mi pak: ‚Paní Perrinová, dnes je hezky, půjdu se projít do zahrady. To mohlo být sedm hodin večer. Tady paní," ukázala na Pulchérii, kterou dali Colombě k ruce, nebo spíše jako velitelku, "již byla ve svém pokoji jako obyčejně, asi šila ty krásné šaty, jak to umí, a já začala vyšívat v salóně dole. Nevím, jak jsem dlouho seděla u práce, možná že se mi nakonec oči únavou zavřely a já na chvilku ztratila vědomí." 241

"Jak už míváte ve zvyku," poznamenala kysele Pulchérie.
"Zkrátka jsem v deset hodin vstala z křesla," pokračovala paní Perrinová, která na tu zlomyslnou pomluvu ani neráčila odpovědět, "a šla jsem se podívat do zahrady, jestli se tam Colomba nezdržela. Volala jsem ji, ale nikoho jsem nenašla. Myslila jsem si tedy, že se vrátila domů a lehla si, aniž mě rušila, jak to už ta drahá dívenka udělala mnohokrát. Milosrdné nebe, koho by napadlo. Ach, pane prévóte, já můžu říct, že jistě nešla s nějakým milencem, ale s únoscem. Já ji přece učila zásadám."
"A dnes ráno?" ptal se netrpělivě prévót. "Co ráno?"
"Když jsem ráno viděla, že nejde dolů. Panenko Maria, smiluj se nad námi!"
"K čertu s vašimi nářky!" zvolal pan ďEstourville. "Vypravujte přece jednoduše, bez všech těch svých litanií. Ráno?"
"Ach, pane prévóte, nemůžete mi přece zabraňovat, abych neplakala, dokud ji nenajdeme. Ráno jsem, pane prévóte, byla neklidná, že ji nevidím, vstávala přece tak časně, tak jsem šla na ni zaklepat, a když neodpovídala, otevřela jsem dveře. Nikdo! Postel ani nebyla rozestlaná. A tak jsem začla křičet, volala jsem, ztratila jsem hlavu, a vy ani nechcete, abych plakala."
"Paní Perrinová," řekl přísně prévót, "nepustila jste sem někoho, když jsem tu nebyl?"
"Někoho sem, panebože!" ozvala se proti tomu guvernantka jako ohromená; cítila totiž, že po této stránce nemá čisté svědomí. "Copak jste mi to nezakázal, pane prévóte? Jak bych si mohla dovolit nedodržovat vaše rozkazy? Někoho sem? To by bylo!"
"Nepokusil se získat si vás třeba ten Benvenuto, když se už opovážil říkat, zeje dcera tak hezká?"
"No fuj, to by se spíše mohl opovážit vylézt na měsíc! Já bych ho hnala!"
"Tak jste nikdy nepustila do Malého Nesle nějakého muže, mladíka?"
"Dobré nebe, mladíka! Proč ne rovnou ďábla?"
"A kdo tedy byl ten hezký chlapec," řekla Pulchérie, "který přišel už asi desetkrát zaklepat na branku od té doby, co jsem tady? Já mu desetkrát zavřela dveře před nosem." 242

"Hezký chlapec? To asi špatně vidíte, má drahá, pokud to nebyl hrabě ďOrbec! Ach, dobrý bože, už to mám! To asi bude Ascanio, co vy myslíte! Ascanio, víte, pane? Ten mládeneček, který vám zachránil život! Ano, opravdu, já mu dala spravit stříbrné přezky svých střevíců. Ale že by ten učedník byl hezký mladý muž? To si vemte brýle, drahoušku ! A jinak ho tyhle zdi a dlažba vůbec tady neviděly!"
"To stačí," přerušil ji přísně prévót. "Jestliže jste, paní Perrinová, zklamala mou důvěru, přísahám, že na to doplatíte. Půjdu k tomu Benvenutovi. Bůh ví, jak mě ten halama uvítá, ale musí to být."
Benvenuto přijal prévóta proti všemu očekávání výborně. Když pan ďEstourville viděl jeho klid, nenucenost a ochotu, ani se neodvážil mluvit o svém podezření. Ale řekl, že se jeho dcera Colomba včera hloupě vylekala a ve své panické hrůze ztřeštěně utekla; možná že hledala útočiště ve Velkém Nesle, aniž to Benvenuto sám ví nebo třeba tudy chtěla někam proběhnout a omdlela. Prostě lhal hezky neobratně.
Cellini přijal všechny jeho bajky i záminky zdvořile, zkrátka laskavě nedával najevo, že by si něčeho všiml. A navíc ještě litoval prévóta z celé duše, tvrdil mu, že by byl šťasten, kdyby mohl dceru vrátit otci, který vždy obklopoval své dítě něhou a láskou tak dojímavou a důstojnou. Uprchlice podle něho udělala hroznou chybu, takže se ani dost rychle nemůže vrátit pod tak bezpečnou a vlídnou ochranu. Ostatně na důkaz zájmu, jaký o pana ďEstourville má, dává se mu

k ruce a pomůže mu hledat nejen ve Velkém Nesle, ale kdekoliv jinde.
Napolo přesvědčený prévót byl velice dojat chválou, o které v srdci cítil, že šiji nezasluhuje, a začal v Benvenutově doprovodu pečlivou prohlídku svého bývalého sídla Velkého Nesle, kde znal každý kout a výklenek. A tak nevynechal ani jedny dveře, otevřel i každou skříň, díval se jako náhodou i do každé truhly. Když prošel celý palác, šel do zahrady, prošel zbrojnicí, slévárnou, sklepy, stájemi, všechno přísně prozkoumal. Benvenuto dodržoval věrně svůj slib, pomáhal mu, jak mohl, podával mu postupně klíče, upozorňoval na chodbu nebo místnost, kterou pan ďEstourville zapomněl. Konečně mu dal i radu, aby pro 243

jistotu, že uprchlice potají nepřejde z jedné místnosti do druhé, nechával své lidi tam, odkud sám odejde.
Po dvou hodinách marného hledání, kdy prolezli všecko, pan ďEstourville si byl jist, že nic nevynechal, odcházel zahanben laskavostí svého hostitele z Velkého Nesle s děkováním a s omluvami.
"Kdyby se vám zlíbilo se vrátit," řekl klenotník, "a kdybyste chtěl hledání zopakovat, můj dům je pro vás otevřen v kteroukoliv hodinu, jako by vám patřil. Ostatně je to vaše právo, pane prévdte, vždyť jsme podepsali smlouvu, že budeme žít jako dobří sousedé."
Prévót poděkoval Benvenutovi, a protože nevěděl, jak mu lichotky oplatit, chválil tuze cestou k brance obrovitou sochu Marta, kterou právě umělec tvořil, jak jsme už říkali. Benvenuto s ním sochu obešel a vlídně upozorňoval na její úžasné rozměry. Byla skutečně přes šedesát stop vysoká a její obvod dole byl asi dvacet stop.
Pan ďEstourville odcházel velmi smutný. Když nenašel dceru ve Velkém Nesle, byl přesvědčen, že musela najít úkryt někde ve městě. Ale v té době bylo město dosti velké, přivádělo i jeho velitele policie do rozpaků. Ostatně unesli ji, nebo uprchlá sama? Byla obětí nějakého cizího násilí, nebo povolila vlastnímu nápadu? To byla nejistota, z níž ho žádná stopa nechtěla vyvést. Doufal tedy, že se jí podaří utéci, pokud jde o únos, a v druhém případě, že se vrátí. Cekal tedy dosti trpělivě, ale přesto se dvacetkrát za den vyptával paní Perrinové, která neustále vzývala všechny svaté a zapřísahala své bohy, že sem nepustila nikdy nikoho, a tak pan ďEstourville nezačal Ascania podezírat.
Ten den ani příští se nestalo nic nového. Prévót tedy poslal všechny své biřice na výpravu po městě, což dosud neudělal nikdy, aby se nerozkřikla událost, na níž tolik záleželo jeho dobré jméno. Pravda, dal jim jen popis dívky, jméno ne, a jejich hledání se konalo pod jinou záminkou. Ale třebaže nezanedbal žádný pramen zpráv, hledání bylo marné.
Jistě nebyl dceři nikdy laskavý a něžný otec; neupadl tedy do zoufalství, ale byl mrzutý, protože útěk se dotkl jeho pýchy, když ne srdce. Roztrpčeně myslel na krásný sňatek, ó který dcera třeba přijde, a také se zlobil pro pichlavé poznámky a žerty, jaké budou mít u dvora, až se dovědí o jeho nehodě. 244

Musil se s tím neštěstím nakonec svěřit Colombinu snoubenci. Hraběte ďOrbec to rozesmutnělo jako obchodníka, jemuž oznámili, že jeho zboží utrpělo škodu, jinak ne. Drahý hrabě byl filosofický a slíbil svému důstojnému příteli, že sňatek bude, pokud se zmizení příliš nerozkřikne, a přitom, protože to byl člověk, který si dovede vybrat příležitost, využil okolností, aby prévótovi něco, napověděl o plánech, jaké s Colombou má paní vévodkyně d Étampes.
Prévót byl oslněn ctí, jaké mohl dosáhnout, jeho zármutek vzrostl, i proklínal nevděčnici, která se vyhýbá tak ušlechtilému a krásnému osudu.
Odpustíme čtenářům líčení rozmluvy obou starých dvořanů, jež vyplynula z onoho sdělení hraběte ďOrbec; spokojme se s ujištěním, že výsledkem byl neobyčejný a po divně dojímavý zármutek obou pánů. Tchán a zeť se totiž rozcházeli jako důvěrnější přátelé, než byli kdy předtím, protože neštěstí lidi spojuje. A nemohli se ještě odhodlat k tomu, aby se vzdali tak skvělé budoucnosti, jaká jim kynula.
Domluvili se, že o události budou mlčet, ale vévodkyně d Étampes byla jejich důvěrná přítelkyně, a také šlo o její zájem, takže sejí musili s tajemstvím svěřit.
Zajímalo ji to, brala zmizení mnohem vážněji než otec a budoucí manžel, a jak víme, mohla prévótovi lépe radit než kdo jiný a vést jeho hledání.
Věděla totiž o Ascaniově lásce ke Colombě, a dokonce mu sama předvedla celé své spiknutí. Když mladík viděl, že čest milované dívky je ohrožena, snad se odhodlal k zoufalému kroku. Ale Ascanio jí přece sám říkal, že ho Colomba nemiluje, a když ho nemiluje, neměla by se propůjčit k uskutečnění takových plánů. A vévodkyně znala dosti dobře lidi, takže tušila, že by Ascanio nikdy neměl dost odvahy přemoci opovržení a odpor své milenky. Ale při všech těch

úvahách o Ascaniově pravděpodobné nevině jí pud žárlivé ženy napovídal, že by Colombu nejspíše měli hledat v paláci Nesle, a především si zajistit Ascania. Ale paní d Étampes zase nemohla svým přátelům povědět, proč došla k svému přesvědčení, protože to by se jim byla musela přiznat, že Ascania miluje a že v nerozumu vášně odhalila mladíkovi své úmysly s Colombou. Jen je tedy ujistila, že by se musila velice mýlit, kdyby to nebyla Ben 245

venutova vina, kdyby Ascanio nebyl spoluviník a Velký Nesle Colombin úkryt. Prévót se marně hájil a přísahal, že celý palác prohledal, všude byl a všechno prozkoumal, paní d Étampes se nevzdala domněnky, pro které měla své důvody a na svém mínění trvala tak tvrdošíjně, že nakonec přivedla pana ĎEstourville do nových pochybností, ačkoliv si přece byl jist, že hledal dobře.
"Já ostatně sama dám Ascania zavolat, uvidím ho a vyslechnu, spolehněte se," dodala vévodkyně.
"Ó, milostivá paní, jste příliš laskavá," řekl prévót.
"A vy příliš hloupý," zašeptala si vévodkyně.
A propustila je.
Začala tedy přemýšlet, jak by mohla mladíka zavolat, ale ještě si ani nic nevymyslela, a komorná jí ohlásila Ascania. Předešel tedy přání paní d Étampes. Byl klidný a chladný.
Paní d Étampes se na něho zadívala tak pronikavě, že to vypadalo, jako by chtěla číst až na dně jeho srdce. Ale Ascanio jako by si toho ani nevšiml.
"Milostivá paní," uklánìl se, "jdu vám ukázat lilii, je téměř hotová. Chybí jí vlastně už jen ta kapka rosy v ceně dvou set tisíc tolarů, kterou jste mi slíbila dodat."
"Dobrá, a co tvá Colomba?" řekla na to místo odpovědi paní d Étampes.
"Milostivá paní, jestliže chcete mluvit o slečně ĎEstourville," prohlásil vážně Ascanio, "prosím na kolenou, abyste už její jméno přede mnou nevyslovovala. Ano, milostivá paní, já vás snažně a pokorně zapřísahám, abychom spolu o ní už nemluvili."
"Ach, ach, vy se zlobíte?" prohodila vévodkyně a ani na chviličku nespustila zkoumavý pohled z Ascania.
"Ať už mě vede jakýkoliv cit, milostivá paní, i kdyby mi pro to hrozilo, že upadnu ve vaši nemilost, odvážil bych se odmítnout napříště s vámi o takovém námětu hovořit. Přísahal jsem si, že všechno, co má spojitost s tou vzpomínkou, zůstane nyní mrtvé a pohřbené v mém srdci."
"Ze bych se tedy mýlila?" přemýšlela vévodkyně. "Ze by Ascanio na té události neměl žádný podíl? Ze by ta holčička šla s nějakým jiným únoscem? Pro plány mé ctižádosti by byla sice ztracená, ale svým útěkem by přece jen posloužila mé lásce." 246

Po těch němých úvahách pokračovala nahlas:
"Ascanio, vy mě žádáte, abych s vámi o ní nemluvila, ale necháte mě alespoň hovořit o sobě? Vidíte, že po vaší prosbě nenaléhám, ale kdo ví, zda ten druhý námět vám nebude ještě nepříjemnější než první? Kdo ví?."
"Promiňte, milostivá paní, že vás přerušuji," řekl mladík. "Ale laskavost, s jakou jste mi vyhověla, mě dodává odvahu poprosit vás ještě o něco. Třebaže jsem ze šlechtické rodiny, jsem jenom chudý bezvýznamný chlapec, vychovaný ve stínu klenotníkovy dílny, a z toho uměleckého kláštera jsem se najednou octl ve skvělém prostředí, zapletený do osudu zemí, a mám při své nemohoucnosti mocné velmože za nepřátele, krále za soka. A jakého krále! Františka L, jednoho z nejmocnějších králů celého křesťanstva! Najednou jsem se octl blízko nejoslnivějších jmen a nejslavnějších osudů! A kdo mě miloval, panebože? Vy, jedna z nejkrásnějších a nejurozenějších dam světa! Všechno to mě uvedlo do zmatku, všechno mě popletlo, zdrtilo a zničilo, milostivá paní! Jsem vylekaný jako trpaslík, když se probudí mezi obry. Ani jediná myšlenka se mi neustálila, neuvědomuji si žádný cit. Jsem jako ztracený mezi těmi strašnými nenávistmi, mezi těmi neúprosnými láskami i mezi slavnými snahami. Milostivá paní, zapřísahám vás, nechtě mě vydechnout! Dovolte ztroskotanci, aby se probral, nemocnému, aby se zotavil! Doufám, že čas v mém životě a v mé duši všechno dá do pořádku. Čas, milostivá paní, dopřej té mi čas, slituj té se a dnes se na mne dívej té jen jako na umělce, který se vás jde zeptat, zda se vám jeho lilie líbí."
Vévodkyně na Ascania upřela pohled, v němž bylo mnoho pochyb a údivu. Nepředpokládala, že ten mladík, že to dítě by mohlo mluvit tak poeticky, vážně a zároveň přísně. A tak se cítila nucena ho uposlechnout, mluvila s ním už jen o lilii, vychvalovala Ascania, radila mu a slibovala, že mu zanedlouho pošle ten velký diamant, který doplní jeho dílo. Ascanio jí poděkoval a rozloučil se s ní

s projevy všemožné úcty a vděčnosti.
"Je to Ascanio?" přemýšlela vévodkyně, když odešel. "Vypadá o deset let starší. Co mu dává tu téměř zarážející vážnost? Bolest? Štěstí?Je zkrátka upřímný, nebo mu radí ten prokletý Benvenuto? Hraje jako dokonalý herec vznešenou úlohu, nebo to má sám za sebe?" 247

Anna se už neovládala. Začínala se jí mimovolně při vší její žárlivosti zmocňovat jakási podivná závrať, která poznenáhlu zmáhala každého, kdo bojoval s Benvenutem Cellinim. Stanovila lidi na hlídky, které měly slídit kolem Ascania a sledovat každou jeho řídkou vycházku. Ale nic při tom neobjevila. Nakonec dala paní d Étampes zavolat prévóta i hraběte ďOrbec a poradila jim téměř velitelsky, aby se pokusili znovu znenadání prohlédnout palác Nesle.
Poslechli. Ale třebaže byl Benvenuto překvapen při práci, přijal oba tentokrát ještě lépe než samotného prévóta. Když ho viděli tak nenuceného a zdvořilého, zdálo se jim, že vjejich příchodu nevidí vůbec nic urážlivého. Vypravoval hraběti ďOrbec přátelsky o léčce, kterou na něho nachystali před několika dny lupiči, právě v den, jak poznamenal, když si odnášel od hraběte zlato a kdy slečna ďEstourville zmizela. A zase nabídl hostům, že je doprovodí po paláci a že prévótovi bude pomáhat, aby se mohl znovu ujmout otcovských práv, chápe přece jeho posvátné povinnosti. Je také šťasten, zeje dosud doma, aby mohl hosty pozdravit, protože ještě dnes za dvě hodiny odjíždí do Romorantinu, laskavostí Františka I. byl vybrán mezi umělce, kteří mají uvítat císaře.
Politické události postupovaly totiž právě tak rychle jako příhody našeho skromného příběhu. Karel V., kterého po vzbudil veřejný slib jeho soupeře i tajný závazek paní d Étampes, měl už do Paříže jen pár dní cesty. Byl ustanoven vítací výbor, a ďOrbec i prévót našli Celliniho skutečně oblečeného na cestu.
"Jestliže odjíždí s celým doprovodem z Paříže, není pravděpodobné, že by byl unesl Colombu," řekl tiše ďOrbec prévótovi. "To tu tedy nemáme co dělat,"
"To jsem vám říkal dříve, než jsme sem šli," odpověděl prévót.
Ale chtěli dokončit, co začali, a dali se do podrobného pátrání. Benvenuto je z počátku doprovázel a pomáhal jim, ale když pak viděl, že domovní prohlídka je příliš podrobná, požádal je o prominutí, že je nechá hledat samotné, a protože musí za půl hodiny odjet, půjde dát dělníků nějaké příkazy, poněvadž by rád při svém návratu našel všechno připravené k odlévání svého Jupitera.
Benvenuto se skutečně vrátil do dílny, rozdělil dělníkům 248

práci, požádal je, aby poslouchali Aseania jako jeho samého, zašeptal Ascaniovi něco italsky do ucha a chystal se odejít. Na prvním nádvoří mu již malý Jehan střežil osedlaného koně.
V té chvilce přišla k Benvenutovi Scozzone a odvedla ho stranou.
"Uvědomte si, mistře," řekla mu vážné, "že mě váš odjezd zanechá v obtížném postavení?"
"Jak to, holčičko?"
"Pagolo mě miluje čím dál tím víc."
"Opravdu?"
"A neustále se mnou hovoří o své lásce."
"A co mu říkáš ty?"
"Pro pána, podle vašeho rozkazu říkám, že musí počkat a že se to může uspořádat!"
"Výborně!"
"Jak to, výborně? Copak nevidíte, Benvenuto, že bere všechno vážně, co mu říkám, a že tak na sebe beru skutečné závazky k tomu chlapci? Je to už čtrnáct dní. co jste mi předepsal, jak se mám k němu chovat, ne?"
"Ano, asi tak. Já si už nevzpomínám."
"Ale já mám tedy lepší paměť. Prvních pět dní jsem mu mírně domlouvala, měl se pokusit přemoci se a už mě nemilovat. Dalších pět dní jsem mu jen naslouchala a to už byla hodně podezřelá odpověď. A poslední dobu mně už nezbylo nic jiného, než hovořit o svých povinnostech k vám. Včera jsem ho, mistře, prosila, aby mě velkomyslně ušetřil, a on už vymáhal mé vyznání!"
"No, když je to tak, je to jiné," řekl Benvenuto.
"Konečně!" zvolala Scozzone.
"Tak poslouchej, holčičko, První tři dny, co budu pryč, ho necháš věřit, že ho máš ráda, v dalších třech dnech se mu dokonce k té lásce přiznáš."
"Cože! To mi říkáte vy, Benvenuto?" zvolala Scozzone uražená, že jí mistr prokazuje příliš velkou důvěru.
"Ale buď klidná. Co si vyčítáš, když ti to sám dovoluji?"
"Panebože!" naříkala Scozzone. "Nic, já vím. Ale přece jen, když tak jsem mezi vaší lhostejností a jeho láskou, bůh ví, co se může stát, nakonec se do něho

zamiluji doopravdy."
"Za šest dní? Ty nemáš sílu odolávat šest dní?" 249

"Ale ano. To vám slibuji, ale aspoň tam nezůstaňte sedm dní."
"Neboj se, holčičko. Přijedu včas. Sbohem, Scozzone."
"Sbohem, mistře," řekla Kateřina. Durdila se, usmívala se a plakala zároveň. Zatímco Benvenuto dával Kateřině ty poslední pokyny, prévót se s hrabětem ĎOrbec vracel.
Když zůstali sami a mohli dělat, co chtěli, dali se do zběsilého pátrání. Prohledali půdy, slídili po sklepích, zkoumali každou zeď a každý kus nábytku. Rozestavili za sebou sluhy, snažili se horlivě jako věřitelé a trpělivě jako lovci. Vraceli se všude stokrát, zkoumali všechno dvacetkrát, zuřivějako soudní vykonavatelé, kteří mají zabavit věci, a když svou výpravu dokončili, přicházeli celí zrudlí a rozčilení, že nic nenašli.
"Nu, pánové, nic jste nenašli, viďte?" říkal Benvenuto a nasedal na koně. "Tím hůř! Já chápu, jak to je bolestné pro tak citlivá dvě srdce, jako jsou vaše, ale ačkoliv bych vám rád pomáhal hledat, je čas odjet. Musím se s vámi rozloučit. Kdybyste potřeboval jít do Velkého Nesle za mé nepřítomnosti, pane prévóte, neostýchejte se, přijďte jako domů. Dal jsem rozkazy, aby vám byl dům otevřen. Při těch starostech mě uklidňuje jen to, že po mém návratu, jak doufám, už budete mít, pane prévóte, dceruška doma a vy, pane ĎOrbec, najdete svou krásnou snoubenku. Sbohem, pánové."
Potom se obrátil k přátelům, stojícím na schodech u vchodu; Ascanio tu nebyl, asi nestál o to, aby se sešel se svým sokem.
"Sbohem, mládenci," řekl jim Benvenuto. "Kdyby v době, kdy budu pryč, chtěl pan prévót navštívit palác potřetí, nezapomeňte ho přivítat jako bývalého pána domu."
Po těch slovech mu malý Jehan otevřel bránu a Benvenuto hned vyrazil cvalem.
"Vidíte, jak jsme byli hloupí, příteli," řekl hrabě ĎOrbec prévótovi. "Když někdo unese děvče, nepojede s celým dvorem do Romorantinu!"
250

XXV
KAREL V. VE FO NTAINEB LEAU
Karel V. vstoupil na francouzskou půdu kde země i vzduch, abychom tak řekli, dýchaly nepřátelstvím k němu, protože nedůstojně zacházel s jejich králem v zajetí, a doikonce prý otrávil jejich následníka trůnu jen s velkým váháním a ve strašných úzkostech. Evropa očekávala od Františka I. hroznou pomstu, když už se mu jeho sok vydal do rukou. Ale odvaha Karla V., toho velkého hráče o vládu, mu nedovolila ustoupit, a jakmile si obratně ohledal a připravil cestu, statečně překročil Pyreneje.
Měl skutečně na francouzském dvoře oddané přátele a myslil si, že se může spoléhat na tři záruky, na ctižádost paní d Étampes, na domýšlivost konetabla Anny de Montmorency a na královu rytířskost.
Viděli jsme, jak a z jakého důvodu chtěla sloužit vévodkyně. Pokud jde o konetabla, to byla jiná věc. Úskalím státníků všech dob a všech zemí je otázka spojenectví. Jestliže omezíme politiku jen na tento bod, stává se ostatně věcí odhadu jako lékařství a bohužel se tedy často mýlí, když zkoumá důvody lásky dvou národů nebo když se odváží hledat léky proti jejich nenávisti. A pro konetabla se ze spojenectví se Španělskem stala utkvělá myšlenka. Vzal si do hlavy, že v něm je spása Francie, a pokud uspokojoval Karla V., který z pětadvaceti let své vlády vedl dvacet let války proti francouzskému králi, jeho pánu, pan de Montmorency kašlal na ostatní spojence, na Turky i protestanty, a zanedbával i nejlepší příležitosti, jako tu, kterou Flandry dávaly Františku I. Král Montmorencymu slepě důvěřoval. Konetabl skutečně při poslední válce proti císaři prokázal neslýchanou rozhodnost a nepřítele zastavil; pravda, udělal to za cenu ztráty jednoho kraje, za cenu toho, že mu vydal jen spálenou zem; pravda, zpustošil desetinu Francie. Ale nejvíce 251

krále omračovala ministrova pyšná tvrdost, jeho nezvratná umíněnost, která povrchnímu duchu mohla připadat jako obratná a bezúhonná pevnost. Z toho tedy plyne, že František I. toho "velkého svůdce lidí", jak ho nazývá Brantóme, poslouchal s úctou, ba téměř se strachem, jaký Montmorency budil ve svých podřízených svým přísným odříkáváním otčenášů promíseným povely k oběšení.Karel V. tedy mohl s naprostou jistotou počítat se stálým konetablovým přátelstvím.
Ještě více se spoléhal na šlechetnost svého soka. František I. totiž svou velkomyslnost přeháněl až do hlouposti. "Mé království", říkal, "není most, kde

se platí mýtné, a já neprodávám své pohostinství," A vychytralý Karel V, věděl, že se může na slovo rytířského krále spolehnout.
Když však císař vstoupil na francouzské území, přece jen nemohl ovládnout své starosti a pochybnosti. Našel na hranicích oba královy syny, kteří mu přišli naproti, a po celé cestě ho lidé zahrnovali pozorností a poctami. Ale potměšilý monarcha se třásl při pomyšlení, že celé to krásné zdání srdečnosti možná jen zakrývá past. Říkal: "Zřejmě se v cizí zemi špatně spí." Na slavnostech, které pro něho pořádali, se objevoval s neklidnou a ustaranou tváří, a čím hlouběji přicházel do nitra země, tím byl smutnější a zasmušilejší.
Kdykoliv vjížděl do nějakého města, ptal se v duchu při všech slavnostních projevech a slavobranách, zda nebude tohle město jeho vězením, a potom si v skrytu myslíval: "Vězením nebude tohle město, ani žádné jiné, vězením pro mne je celá Francie, a tihle horliví dvořané jsou mí žalářníci," Plachá úzkost toho tygra, který se cítil v kleci a všude viděl mříže, rostla z hodiny na hodinu.
Při jedné projížďce na koni milé čtveračivé dítě Karel Orleánský, který se snažil být příjemný a statečný, jak se na francouzského prince sluší ale později umřel na mor jako obyčejný ubožák přeskočil ze svého koně císaři za záda, popadl ho do náruče a v dětské hravosti zajásal:
"A tedjste můj zajatec!"
Karel V, zbledl jako smrt a div neomdlel.
V Ghatellerault se ubohý domnělý vězeň setkal s Františkem I., který mu uspořádal bratrské přijetí; druhý den mu v Romorantinu představil celý dvůr, statečnou a dvoř12521

nou šlechtu, slávu země, i umělce a učence, slávu královu. Byly tu znovu samé slavnosti a překvapení. Císař se na všechny tvářil vlídně, ale v hloubi srdce se třásl a stále si vyčítal neopatrnost. Občas si za svítání, jako by si chtěl vyzkoušet svou svobodu, vyjel ze zámku, kam ho uvedli na noc, a s radostí viděl, že mu na počest nejen pořádají slavnosti, ale ani mu nepřekážejí při cestách; věděl však, zda ho nesledují z dálky? Občas jako s rozmaru narušoval zavedený pořad cesty, měnil sjednaný směr k velké žalosti Františka I., jemuž takové vrtochy ničily připravený ceremoniál.
Když byl dva dny cesty od Paříže, s hrůzou si vzpomněl, čím Madrid kdysi býval francouzskému králi. Císaři asi hlavní město připadalo jako nejčestnější, ale i nejnebezpečnější vězení. Zastavil se a požádal krále, aby ho dovedl hned do Fontamebleau, o němž už tolik slyšel. Zvrátilo to Františku I. plány, ale byl příliš pohostinný, aby zklamání dal najevo, a tak honem pozval královnu i její dvorní dámy do toho zámku.
To, že tu byla jeho sestra královna Eleonora a věřila v manželovu věrnost slibu, císařovy obavy poněkud zmírnilo. Ale třebaže Karel V. byl právě klidnější, asi se nikdy u Františka I. necítil dobře; František I. byl totiž zrcadlem minulosti a Karel V. byl muž budoucnosti. Novodobý vladař asi dost nechápal středověkého hrdinu, nebylo možné, aby se poslední rytíř a první diplomat spřátelili.
Pravda, když se to vezme celkem, mohl by ten titul pro sebe vyžadovat Ludvík XI., ale podle našeho mínění byl Ludvík XI. spíše lakomec, který se snaží vyzískat, než lstivý diplomat.
V den císařova příchodu se konal v lesích u Fontainebleau hon. Lov patřil k velkým radovánkám Františka I. Pro Karla V. to byla jen únava. Ale Karel V. přijal nadšeně novou příležitost přesvědčit se, že není vězněm: nechal lovce projet kolem a vyjel stranou, až dokonce zabloudil. Ale když se ocitl v tom lese sám a svobodný jako vánek ve větvích, svobodný jako ptáci ve vzduchu, uklidnil se úplně a téměř se mu vrátila dobrá nálada. Ale na tváři se mu přece jen objevil zbytek starostí, když dojel na místo sjednané schůzky a uviděl Františka L, jak přichází ještě celý rozpálený lovem a se zkrvaveným oštěpem v ruce. I v kráI253

lových radovánkách se projevoval bojovník od Marignanu a Pavie.
"No tak, milý bratře! Bavte se trochu!" řekl František I. a vzal Karla V. přátelsky pod paží, jakmile oba zároveň u zámku slezli s koně. Vedl ho do Dianiny chodby, zářící Rossovými a Primaticciovými obrazy. "Pravý bože! Vy jste tak ustaraný jako já v době, když jsem byl v Madridu. Ale uznejte, drahý bratře, že já k tomu měl tehdy nějaké důvody, byl jsem váš vězeň, zatímco vy, vy jste můj host, jste volný a čeká vás vítězství. Radujte se tedy s námi, když ne ze slavností, které pro velkého politika, jako jste vy, jsou jistě příliš pomíjivé, tak z pomyšlení, že brzy zkrotíte ty vlámské pivní sudy, kteří si vzpomněli, že si obnoví městská práva. Anebo raději zapomeňte na ty rebely a bavte se s přáteli. Copak se vám dvůr nelíbí?"
"Je obdivuhodný, bratře," řekl Karel V., "a já vám ho závidím. Já mám také dvůr,

vy jste ho viděl, vážný, přísný dvůr, zasmušilé shromáždění státníků a generálů jako Lannoy, Pescaire, Antonio de Leyra. Ale vy máte kromě válečníků a vyjednavačů, kromě lidí jako Montmorency a Dubellay, kromě učenců jako je Budée, Duchatel a Lascaris, ještě své básníky a umělce jako je Marot, Jean Goujon, Primaticcio, Benvenuto, a především obdivuhodné ženy Markétu Navarskou, Dianu de Poitiers, Kateřinu Medicejskou a tolik jiných. Já si začínám opravdu myslet, že bych vyměnil své zlaté doby za vaše záhony květů."
"Ó, mezi těmi květy jste ještě neviděl tu nejkrásnější," řekl František I. prostomyslně Eleonořinu bratru.
"Ne a hořím touhou ten zázrak obdivovat," odpověděl císař, který v králově narážce poznal paní d Étampes. "Ale již nyní věřím, že lidé mají pravdu, když říkají, že máte nejkrásnější království z celého světa."
"A vy nejkrásnější hrabství Flandry a nejkrásnější vévodství Milán."
"První jste před měsícem odmítl," řekl císař s úsměvem, "a já vám za to děkuji. Ale toužíte po druhém, viďte?" dodal s povzdechem.
"Ach, prosím, nemluvte o tom, bratrance," řekl František I. "Nemluvme o vážných věcech, nerad si kazím radost z boje, to se přiznám, ale ještě víc mi je proti mysli zkazit si radost ze slavnosti." 254

"Aleje pravda," mluvil dále Karel V. a zamračil se jako lakomec, který musí zaplatit dluh, "že vám Milán leží na srdci a že mě to bude hodně bolet, až vám ho dám."
"Řekněte spíše, vrátím, bratře, to bude správnější označení a snad to zmírní váš zármutek. Ale teď o to nejde, teď se máme pobavit. O Milánu budeme hovořit jindy."
"Dar nebo vrácení, ať ho dám nebo vrátím," řekl císař, "stejně to bude jedno z nejkrásnějších panství světa, a vy je budete mít, bratře, to je rozhodnuté, a já dodržím závazky k vám stejně věrně, jako je dodržujete vy."
"Ach bože!" zvolal František L, který se začínal zlobit, že se stále vracejí k vážným věcem. "Čeho litujete, bratře? Copak nejste španělský král, německý císař, hrabě flanderský a pán celé Itálie od úpatí Alp až po výspy Kalabrie, ať už vlivem nebo mečem?"
"Ale vy máte Francii," řekl Karel V. s povzdechem.
"Máte Indii a její poklady. Máte Peru a jeho doly."
"Ale vy máte Francii!"
"Vy máte říši tak velikou, že nad ní slunce nezapadá."
"Ale vy máte Francii!. Co by řeklo Vaše Veličenstvo, kdybych šilhal po tom démantu všech království, jako vy toužíte po Miláně, perle mezi vévodstvími?"
"Poslyšte, bratře," namítl František I. vážně. "V těch základních otázkách se spíše řídím pudem než rozumem. Ale jako se u vás říká: ‚Nedotýkejte se královny, já vám říkám: ‚Nedotýkejte se Francie!"
"Ach bože!" řekl Karel V. "Nejsme snad bratranci a spojenci?"
"To jistě," odpověděl František I. "A já doufám, že už nic to příbuzenství a spojenectví nenaruší.""Já doufám také," řekl císař. "Ale," pokračoval se ctižádostivým úsměvem a potměšilým pohledem, "mohu zaručit budoucnost, mohu třeba zabránit svému synu Filipovi, aby se znepřátelil s vaším synem Jindřichem?"
"To znepřátelení by pro Vás nebylo nebezpečné," namítl František L, "jestliže po Augustovi nastoupí Tiberius."
"Co záleží na pánovi!" prohlásil Karel V. rozhorleněji. "Císařství bude vždy císařstvím a caesarský Řím zůstal Římem, i když Caesarové tam byli jen podle jména."
"Ano, ale říše Karla V. není, bratře, říše Oktavianova," začínal se zlobit František I. "Pavia je krásná bitva, ale 255

není to Actium. A OktaVián byl bohatý, a vy jste při všech pokladech Indie a dolech Peru finančně velice vyčerpaný, to se ví. Nechtějí vám půjčit v ladné bance, ani na třináct nebo čtrnáct procent. Vaše vojsko bez žoldu muselo vyrabovat Řím, aby se uživilo, á když je teď Řím vyrabovaný, bouří se."
"A co vy, bratře, vy jste zastavil královská panství, myslím, a musíte mít ohled na Lulhera, aby vám německá knížata půjčovala peníze řekl Karel V.
"A to nepočítám Váš zemský sněm," namítl František L, "ten není tak příjemný jako náš senát, a já se přitom mohu chlubit, že jsem vždycky udržel sebe jako krále nad stranami."
"Dejte si pozor, aby vás vaše parlamenty jednou nedaly pod kuratelu."
Poznámky byly ostřejší, oba panovníci se rozpalovali čím dál tím více, stará

zášť, která je tak dlouho dělila, se rozhořívala znovu. František I. zapomínal na pohostinnost a Karel V, na opatrnost, ale francouzský král si vzpomněl první, že je hostitelem,
"Ach, na mou čest, bratře," zvolal najednou se smíchem, "zdá se mi, že bychom se rozkmotřili. Říkal jsem vám, že spolu nemáme mluvit o vážných věcech a že vyjednávání máme nechat ministrům, nám dvěma jen dobré přátelství. Nu tak, uznejme jednou provždy, že vy máte celý svět kromě Francie, a už se k tomu nevracejme."
"A kromě Milánská, bratře," dodal Karel V., který si uvědomil, že byl neopatrný, a hned se vzpamatoval. "Protože Milánsko je vaše. Slíbil jsem vám je a slib obnovuji."
Po tom vzájemném ujištění o přátelství se otevřely dveře chodby a objevila se paní d Étampes. Král jí šel naproti, přivedl ji za ruku císaři, který ji viděl poprvé. Věděl, co dohodla s panem de Medina, a díval se pronikavýma očima, jak přichází.
"Bratře," řekl František I. "Vidíte tu krásnou dámu?"
"Nejenže vidím, ale také obdivuji!" odpověděl Karel V.
"Nu, a víte, co chce?"
"Snad ne polovinu Španělska? Dal bych jí vše."
"Ne, ne, bratře, to není ono."
"A co tedy?"
"Chce, abych vás zdržel v Paříži, dokud nezrušíte mad

li číškou smlouvu a nepotvrdíte skutečným odevzdáním slib, který jste mi právě dal."
"Jestliže to je dobrá rada, měli bychom podle ní jednat," odpověděl císař a uklonil se vévodkyni, jednak ze zdvořilosti, jednak aby zakryl, že náhle zbledl. Neměl už čas k tomu říci více a František I. nemohl vidět, jaký účinek měla jeho v žertu prohozená věta, kterou Karel V. byl stále ochoten brát vážně; dveře se znovu otevřely a po celé chodbě se rozestavil dvůr.
V té půlhodince před obědem, při níž se tu smísila celá vznešená, vtipná a zkažená společnost, se přibližně opakovala podívaná, jakou jsme již sledovali v Louvrů. Byli tu stejní muži a ženy, stejní dvořané i sluhové. Zamilované pohledy se tu střídaly s nenávistnými jako vždy, posměšky i lichotky tu zaznívaly jako obvykle.
Když Karel V. viděl přicházet Anně de Montmorency, na něhož se právem díval jako na nejbezpečnějšího spojence, šel mu naproti a rozhovořil se u okna s ním a s vévodou de Medina, svým velvyslancem.
"Podepíši vše, co budete chtít, konetable," říkal císař, který znal spolehlivost starého vojáka. "Uchystejte mi listinu o předání Milánského vévodství a já podepíši její naprosté a bezvýhradné postoupení, ať mi je svědkem svatý Jakub, třebaže to je jedna z nejkrásnějších ozdob mé koruny."
"Listinu!" zvolal konetabl; odmítal horlivě opatrnost, protože čpěla nedůvěrou.
"Listinu, Veličenstvo! Co to říkáte? Žádnou listinu, stačí vaše slovo, to je vše! Cožpak Vaše Veličenstvo přišlo do země na základě nějakého úpisu a myslí si, že vašemu slovu důvěřujeme méně, než vy důvěřujete nám?"
"A budete mít pravdu, pane de Montmorency," odpověděl císař, "budete mít pravdu."
Konetabl se vzdálil.
"Ubohý hlupák!" ulevil si císař. "Dělá politiku slepě jako krtkové díru, Medino."
"Ale král, Veličenstvo?" zeptal se Medina.
"Král je příliš hrdý na svou vznešenost, bude tedy důvěřovat. Nechá nás blánově odejít, Medino, a my ho necháme opatrně čekat. Nechat čekat, pane vévodo, to není nedodržet slib," pokračoval Karel V. 12571

"Ale paní d Étampes?" namítl Medina.
"Pokud jde o ní, uvidíme," řekl císař a posunul si nádherný prsten s překrásným diamantem, který měl na palci levé ruky. "Potřeboval bych s ní promluvit."
Při těch rychlých větičkách, které si tiše císař se svým vyslancem vyměnili, vévodkyně se nelítostně posmívala v přítomnosti pana ĎEstourville velkému panu de Marmagne pro jeho noční výpravu.
"To o vašich lidech Benvenuto každému vykládá tu podivuhodnou historku, pane de Marmagne? Prý ho napadli čtyři lupiči a on měl na obranu jen jednu ruku; a dal se prostě jen doprovodit těmi pány k domovu. Byl jste mezi těmi zdvořilými pochopy, vikomte?"
"Milostivá paní," odpovídal ubohý Marmagne celý zahanbený, "nestalo se to přesně tak, Benvenuto to líčí příliš ve svůj prospěch."

"Ano, o tom nepochybuji, že v podrobnostech trochu básní, ale podstata je pravdivá, vikomte, podstata je pravda. A v takovém případě právě na podstatě jedině záleží."
"Milostivá paní," odpověděl Marmagne, "slibuji, že přijde čas odvety, že budu šťastnější."
"Promiňte, vikomte, to nebude odveta, ale zase nová hra. Zdá se mi, že Cellini obě první hry vyhrál."
"Ano, díky tomu, že jsem u toho nebyl," zašeptl Marmagne v stále větších rozpacích. "Protože mí lidé využili toho, že jsem tam nebyl, k útěku, mizerové!"
"O, já vám radím, Marmagne, abyste se považoval za poraženého," řekl prévót. "Nemáte s Cellinim štěstí."
"V tom případě se mi zdá, že se můžeme vzájemně utěšovat, drahý prévóte," odpověděl mu vikomt de Marmagne. "Protože když spojíme ověřené věci s tajemnými pověstmi o zmizení z Malého Nesle, totiž dobytí Velkého Nesle a zmizení jedné obyvatelky, zdá se, že vám, pane ĎEstourville, Cellini také nepřinesl štěstí. Pravda, drahý pane prévóte, když ne o vaše štěstí, prý se silně stará o štěstí vaší rodiny."
"Pane de Marmagne!" vykřikl prudce prévót, rozčilený, že zprávy o jeho otcovské nehodě se už začínají šířit. "Pane de Marmagne, vy mi později vysvětlíte, co tím míníte!"
"Ach pánové," zvolala vévodkyně. "Prosím vás nezapomínejte, že jsem u toho. Oba děláte chybu. Pane prévóte, 1258!

kdo nehledá dobře, nemá nic vytýkat tomu, kdo něco neudělal dobře. Pane de Marmagne, při porážce se musíme umět sjednotit proti společnému nepříteli, a ne mu dopřávat radost z toho, že se poražení vzájemně div nezabijí. Jde se do jídelny, pánové, nabídněte mi rámě, pane de Marmagne. Nu, když muži a jejich síla na Cellinim ztroskotává, uvidíme, zda bude tak nepřemožitelný i při ženském uskoku. Vždycky jsem si myslila, že spojenci jsou jen na obtíž, a ráda jsem vedla válku sama. Nebezpečí je pak větší, to vím, ale aspoň se člověk nemusí s nikým dělit o čest vítězství."
"To je drzoun!" řekl Marmagne. "Podívejte se, jak se nenucené baví s naším velkým králem! Tváří se jako nejvyšší šlechtic, a je to bídný zlatotepec!"
"Co to říkáte, vikomte! Je to šlechtic, nejurozenější šlechtic!" smála se vévodkyně. "Znáte mnoho našich starých rodin, které by pocházely od důstojníka samého Julia Caesara a měly ve znaku tři lilie i břevno rodu Anjou? To neprokazuje čest král, když s ním hovoří, jak vidíte, naopak klenotník prokazuje čest králi."
František I. a Cellini v té chvíli hovořili skutečně tak důvěrně, jak tomu velmoži světa naučili umělce vyvoleného nebem.
"Tak co, Benvenuto," říkal král, "jak daleko jsme s naším Jupiterem?"
"Chystám odlití, Veličenstvo."
"A kdy to bude?"
"Hned jak se vrátím do Paříže."
"Vezměte si naše nejlepší litce, Cellini, aby se to podařilo. Jestliže potřebujete peníze, víte, že jsem tady."
"Já vím, že jste největší, nejvznešenější a nejušlechtilejší král země," odpověděl Benvenuto. "Ale při platu, jaký mi dává Vaše Veličenstvo, jsem bohatý. Pokud jde o odlévání, o které ráčíte mít starost, jestliže dovolíte, spolehnu se s přípravami i provedením na sebe. Ne že bych francouzským litcům nedůvěřoval nebo že by nebyli dost obratní, ale měl bych strach, že nebudou z vlastenectví chtít dát tu obratnost do služeb zaalpského umělce. A já se vám přiznám, Veličenstvo, přikládám úspěchu svého Jupitera velkou důležitost, a tak nedovolím, aby mi na něho někdo sáhl."
"Bravo, Cellini, bravo!" řekl král. "To promluvil skutečný umělec." 259

"A pak," dodal Benvenuto, "já bych chtěl mít právo vyžadovat splnění slibu, který mi Vaše Veličenstvo dalo."
"Správně, příteli. Když budeme spokojeni, máme vám něco darovat. Nezapomněli jsme na to. Ostatně kdybychom zapomněli, slibovali jsme před svědky. Viďte, Montmorency? Vidte, Poyete? Náš konetabl a náš kancléř by nám slib připomněli."
"O, kdyby Vaše Veličenstvo vědělo, jakou cenu pro mne ten slib dostal od toho dne, kdy mi byl dán!"
"Nu, a dodržíme ho, dodržíme. Ale otvírá se jídelna. Ke stolu, pánové, ke stolu!"
František I. šel ke Karlu V. a postavil se s ním do čela průvodu, tvořeného slavnými účastníky. U jídelny se otevřela obě křídla dveří a oba panovníci vstoupili současně, posadili se naproti sobě, Karel V. mezi Eleonoru a paní d

Étampes, František I. mezi Kateřinu Medicejskou a Markétu Navarskou.
Hostina byla veselá a jídlo výborné. František I. se v oblasti radovánek, slavností a divadel bavil jako král a smál se jako blázen všemu, co mu vyprávěla Markéta Navarská. Karel V. zase zahrnoval paní d Étampes poklonami a lichotkami. Ostatní hovořili o umění a o politice. Tak uběhla hostina.
Při zákuscích pážata jako obvykle přinesla umyvadla. Paní d Étampes vzala zlatou konvici a mísu, určené Karlu V., z rukou sluhy, stejně jako Markéta Navarská pro Františka I., nalila vodu z konvice do mísy, poklekla na jedno koleno podle španělské etikety a podržela mísu před císařem. Ten si v ní omočil prsty a dívaje se na krásnou urozenou služebnici, upustil do mísy drahocenný prsten, o němž jsme již mluvili.
"Vaše Veličenstvo ztratilo prsten," řekla Anna. Nyní ponořila prsty do vody ona a opatrně vzala šperk a podávala ho Karlu V.
"Ponechte si ten prsten, milostivá paní," zašeptl císař. "Je v příliš krásných a příliš urozených rukou, abych si ho vzal."
Potom dodal ještě tišeji:
"To je závdavek na Milánské vévodství."
Vévodkyně se usmála a mlčela. Upadl před ní kamínek, jenže ten kamínek měl cenu milionu. 260

Když paní d Étampes odcházela z jídelny do plesové síně, zastavila Benvenuta Celliniho, kterého shluk hostí přivedl blízko.
"Mistře Cellini," řekla vévodkyně a podávala mu prsten, zástavu spojenectví mezi ní a císařem, "tady je diamant, odevzdejte ho prosím svému žáku Ascaniovi, aby ho upevnil na mou lilii, to je ta kapka rosy, kterou jsem mu slíbila."
"Padá opravdu s prstů Jitřenky, milostivá paní," odpověděl umělec s předstíranou dvorností a s posměvačným úsměvem.
Potom se zadíval na prsten a zachvěl se blahem, protože poznal diamant, který kdysi zasazoval pro Klementa VII. a potom sám nesl od papeže vznešenému císaři.
Aby se Karel V. vzdal takového šperku, zvláště ve prospěch ženy, jistě muselo dojít k tajné dohodě, k tajnému spojenectví mezi paní d Étampes a císařem.
Zatímco Karel V. tráví dále ve Fontainebleau dny a hlavně noci ve střídavých úzkostech a ve chvílích důvěry, jak jsme se to snažili popsat, zatímco chytrači, kuje pikle, podplácí, slibuje, slib popírá a slibuje znovu, ohlédněme se po Velkém Nesle a podívejme se, zda není něco nového u lidí, kteří tam zůstali. 261

XXVI
BÍLÝ MNICH

Všichni obyvatelé Nesle byli v pozdvižení bily mnich, starý strašidelný host z kláštera, na jehož troskách byl postaven palác rodu Amaury, se znovu objevoval už po tři dny! Paní Perrinová ho viděla, jak se v noci prochází po zahradě Velkého Nesle, oblečený ve své dlouhé bílé říze, tak lehce, že jeho kroky nezanechávají žádné stopy a nezpůsobují ani žádný zvuk.
Jak mohla paní Perrinová z Malého Nesle uvidět bílého mnicha chodit ve tři hodiny ráno po zahradě Velkého Nesle? To můžeme vysvětlit jqn tak, že se dopustíme ohavné upovídanosti, ale jsme především dějepisci, a čtenáři mají právo dovědět se nejtajnější podrobnosti ze života osob, které líčíme, zvláště když ty podrobnosti mají jednou přispět k osvětlení našeho příběhu.
Paní Perrinová zůstala po zmizení slečny Colomby, po odchodu nyní už zbytečné Pulchérie a po odjezdu prévóta jedinou paní Malého Nesle. Raimbault sem byl totiž z úsporných důvodů se svými pomocníky najat jen na práci ve dne, a tak paní Perrinová byla svrchovanou, i když trochu osamělou, královnou Malého Nesle, takže se celé dny nudila a celé noci umírala strachem.
Ale uvědomila si, že aspoň ve dne by tu byl lék proti té nesnázi. Její přátelské vztahy s paní Rupertou jí otvíraly dveře do Velkého Nesle. Požádala o dovolení, aby směla sousedy navštěvovat, a souhlas byl velice ochotný.
A když se již paní Perrinová stýkala se sousedkami, přirozeně přišla do styku se sousedy. Paní Perrinová byla tlustá šestatřicetiletá paní, ale říkala, že jí je pětadvacet. Byla statná, plná, kyprá a ještě svěží, stále přívětivá, a tak její příchod musel něco znamenat v dílně, kde kovalo, řezalo, pilovalo, uhlazovalo a zdobilo deset nebo dvanáct chasníků, samých veselých kumpánů, kteří v neděli něco 262

vypili, měli rádi hry a zábavy, a především ženy. A tak tři naši známí byli asi za tři dny postiženi stejnou nemocí.
Byl to malý Jehan, Levák Šimon a Němec Hermann.
Ascanio, Jakub Aubry a Pagolo unikli jejímu kouzlu, protože byli zadáni jinde.

Ostatní dělníci mohli sice pocítit nějakou jiskru toho řeckého ohně, ale zřejmě si sami uvědomovali své nižší postavení a zalili ty první jiskry vodou své pokory, dříve než z nich byl požár.
Malý Jehan miloval jako Cherubín, to znamená, že byl především zamilovaný do lásky. A paní Perrinová, jak snadno pochopíme, byla žena příliš rozumná, aby odpověděla na takovou bludičku.
Levák Šimon nabízel jistější budoucnost a sliboval stálejší plamen, ale paní Perrinová byla příliš pověrčivá.
Paní Perrinová viděla, jak se Šimon pokřižoval levou rukou ; pomyslela si, že by musel i svatební smlouvu podepsat levičkou. A paní Perrinová byla přesvědčená, že pokřižování levičkou je spíše znamení zatracení než spásy duše, a stejně považovala podpis manželské smlouvy levou rukou za počátek neštěstí dvou lidí.
Paní Perrinová sice nic neříkala o důvodu svého odporu, ale úvodní pokusy Leváka Šimona přijala tak, že ztratil do budoucna naději.
Zůstával Hermann. Ó, Hermann byl něco jiného.
Hermann už nebyl holobrádek jako malý Jehan nebo postižený přírodou jako Levák Šimon. V Hermannovi bylo něco počestného a nevinného, co se paní Perrinové líbilo. A navíc Hermann neměl levou ruku vpravo a pravou vlevo, užíval obou tak rázně, že vypadaly obě jako pravice. Ještě k tomu to byl podle všedního měřítka nádherný muž. Paní Perrinová si tedy vybrala Hermanna.
Ale jak víme, Hermann byl trochu prostomyslně sentimentální. Proto první útoky paní Perrinové, totiž upejpání, špulení úst a svůdné pohledy, naprosto ztroskotaly na vrozené ostýchavosti počestného Němce. Jen na paní Perrinovou stále kulil oči, ale jako ti slepí z Písma "oculos habebat et non videbat," nebo pokud viděl, byl to obraz celé důstojné guvernantky, a žádné podrobnosti. Paní Perrinová tedy navrhla procházky, bud" po Augustinském nábřeží nebo v zahradách Velkého a Malého Nesle. Na každé procházce si vybrala za svého kavalíra Hermanna. Hermannovo srdce 263

to obšťastňovalo. Jeho velké německé srdce bilo o pět či šest úderů za minutu rychleji, když se o jeho rámě opírala paže paní Perrinové. Ale buď mu francouzština dělala jisté potíže, nebo raději slyšel mluvit dámu svých nejtajnějších myšlenek, paní Perrinová z něho málokdy dostala něco jiného než zasvěcené dvě věty: "Tobrý den, slečno," nebo "Sbohem, slečno," které Hermann obyčejně vyřkl za dobu dvou hodin, první, když bral paní Perónovou pod paží, druhou, když se s ní loučil. A třebaže titul slečny byl pro paní Perrínovou nesmírná lichotka, a třebaže bylo něco příjemného v těch dvou hodinách mluvení, kdy se nemusela bát, zeji přeruší, přece jen by si byla přála slyšet aspoň nějaká citoslovce, aby je mohla počítat a určovat tak jejich počtem, jak asi hluboko pronikla do srdce svému němému průvodci.
Ale postup toho pronikání, i když se neprojevil ve výrazu tváře ani slovy, byl přesto neméně skutečný; ohnisko hořelo v srdci počestného Němce a přítomnost paní Perrinové je rozdmýchávala každý den, až se stávalo pravou sopkou. Hermann si konečně začínal uvědomovat, že mu paní Perrinová dává přednost, a čekal jen, až bude mít trochu větší jistotu, aby jí vyznal lásku. Paní Perrinová to váhání chápala. Když se s ním jednou loučila u brány Malého Nesle, viděla, jak je vzrušený, že opravdu považovala za dobrý skutek, když mu stiskla ruku. Hermann byl celý bez sebe radostí a na projev odpověděl stejným projevem, ale k jeho ohromení paní Perrinová strašně vyjekla. Hermann ve svém unesení neměřil tlak svého stisku. Myslel si, čím více zatlačí, tím víc že znázorní prudkost své lásky, a málem ruku ubohé guvernantky rozdrtil.
Při jejím výkřiku Hermann zůstal ohromený, ale paní Perrinová z obavy, aby ho nezbavila odvahy ve chvíli, kdy se právě odvážil prvního pokusu, se přinutila k úsměvu, a když odtahovala své na okamžik strnulé prsty, řekla:
"To nic, to nic není, milý pane Hermanne. To vůbec nic
není.
"Prosím za otpuštění, slečno Perrinová," řekl Němec, "ale to je tím, že já vás moc moc milovat, a tak jsem tlačil jako milovat! Tisíckrát za otpuštění!"
"Není proč, pane Hermanne. Není proč. Vaše láska je doufám počestná, a žena se za ni nemusí červenat." 12641

"Ó bože! Myslím, že je počestná, slečno Perrinová, já se jen neotvážil s vámi o lásce mluvit. Ale když to je už venku, já vás mám rád, já vás tuze milovat, slečno Perrinová."
"A já, pane Hermanne," řekla upejpavě paní Perrinová, "si myslím, že vám můžu říci, když jste přece hodný mládenec a nechcete zneuctít ubohou ženu., že. Bože, jak bych to řekla?"

"Ó, povězte, povězte!" volal Hermann.
"Nu, že. Ó, já dělám chybu, když to říkám."
"Min! Min! Neutěláte chybu! Povězte!"
"Nu, já se vám přiznám, že mi váš cit nezůstal lhostejný."
"Á sakra!" vykřikl Němec na vrcholku radosti.
A jednou večer po procházce, když ten Romeo doprovodil svou Julii z Malého Nesle až ke krytému vchodu do Velkého Nesle a když se vracela sama kolem zahradní branky, uviděla bílé zjevení, o němž jsme mluvili; podle mínění důstojné paní to mohl být jen bílý mnich. Snad zbytečně poznamenáváme, že paní Perrinová se vrátila polomrtvá strachy a zabarikádovala se ve svém pokoji.
Hned ráno druhý den se celá dílna dověděla o nočním přízraku. Paní Perrinová vyprávěla jen o té prosté skutečnosti, vykládat podrobnosti považovala za zbytečné.
Zjevil sejí bílý mnich. To je vše. Marně sejí vyptávali, víc z ní nedostali.
Ve Velkém Nesle se celý den jednalo jen o bílém mnichu. Jedni věřili ve zjevení přízraku, druzí se posmívali. Všimli si, že se Ascanio postavil proti zjevení, do čela nevěřících.
Strana nevěřících se skládala z malého Jehana, Leváka Šimona, Jakuba Aubryho a Ascania.
Strana věřících z paní Ruperty, Scozzone, Pagola a Hermanna.
Navečer se sešli na druhém nádvoří Malého Nesle. Paní Perrinová si vyžádala ráno, když se jí ptali na původ pověsti o bílém mnichovi, celý den na uspořádání svých vzpomínek, a když přišel večer, prohlásila, že už je připravená vyprávět tu strašnou legendu. Paní Perrinová se vyznala v dramatizování jako moderní divadelník a věděla, že příběh o strašidle ztrácí všechen dojem, když se vypravuje při slunečním světle, zatímco v nočním šeru se účinek vyprávění zdvojnásobí. 12651
Posluchačstvo se skládalo z Hermanna, sedícího po její levici, Pagola a Scozzone, kteří si sedli vedle sebe, a Jakuba Aubryho, ten si lehl do trávy mezi své dva přátele, malého Jehana a Šimona Leváka. A Ascanio? Ten prohlásil, že opovrhuje babskými povídačkami a ani je nebude poslouchat.
"Tak nám budete povítat historku o pllém mnichovi, slečno Perrinová?" řekl Hermann po chvilce, kdy si každý hledal co nejpohodlnější způsob poslouchání.
"Ano," odpověděla paní Perrinová. "Ale musím vás upozornit předem, že to je strašný příběh a možná že by se teď večer neměl povídat. Ale my jsme všichni zbožní lidé, třebaže tu mezi námi každý pověsti nevěří, a pak tu je pan Hermann, který je sám tak silný, že by zahnal samotného Satana, kdyby sem přišel, až vám to budu vypravovat."
"Promiňte, slečno Perrinová, ale kdypy přišel Satan, musím vám říci, že pyste se na mne neměla spoléhat, já pudu pojovat s tolika litmi, kolik pudete chtít, ale ne s ťáblem."
"Nu, tak se do iiého obuju já, když přijde, paní Perrinová," řekl Jakub Aubry. "Dejte se do toho a nebojte se."
"Je v tom vypravování uhlíř, slečno Perrinová?" zeptal se Hermann.
"Uhlíř?" divila se guvernantka. "Ne, pane Hermanne."
"No tobrá! To je jetno."
"Ale proč uhlíř?"
"V takových německých historkách je vždycky uhlíř. Ale na tom nesáleží, stejně to pude pěkná historka. Jen povítejte, slečno Perrinová, jen povítejte."
"Abyste věděli," mluvila paní Perrinová, "právě na tomhle místo, kde jsme, stával před palácem Nesle klášter, kde mniši byli samí krásní muži, nejmenší z nich byl tak velký jako pan Hermann."
"Hrome, to ale byl klášter!" zvolal Jakub Aubry.
"Mlčte, mluvko!" řekla Scozzone.
"Ano, mlčte, mluvko," opakoval Hermann.
"Už mlčím," řekl písař. "Jen do toho, paní Perrinová."
"Převor, jakýsi Enguerrand," pokračovala vypravěčka, "byl zvláště nádherný muž. Všichni měli černé lesklé vousy a černé jiskrné oči, ale převor měl vousy ještě černější a oči jasnější než ostatní. Přitom byli bratři zbožní, neobyčejně přísní a měli tak krásné, příjemné hlasy, že z dalekého okolí 266

chodili lidé, jen aby je slyšeli zpívat nešpory. Tak aspoň mi to vypravovali."
"Ubozí mniši!" řekla Ruperta.
"Je to velmi zajímavé," řekl Jakub Aubry.
"Je to zázrak," řekl Hermann.
"Jednou," pokračovala paní Perrinová, polichocená projevy souhlasu, které probudilo její vypravování, "přivedli k převorovi hezkého mladíka, který žádal, aby mohl vstoupit do kláštera jako novic. Ještě neměl vousy, ale oči měl černé

jako eben a vlasy dlouhé, tmavé a lesklé jako gagát, takže ho přijali bez obtíží. Hezký mladík řekl, že se jmenuje Antonio a požádal převora, aby ho přidělili k službě u převora, s čímž převor také souhlasil. Mluvila jsem o hlase a Antonio měl také jasný a melodický hlas! Když ho příští neděli slyšeli zpívat, všichni byli okouzleni, a přece v jeho hlase bylo cosi omamného, co vás okouzlovalo a mátlo, jakési zabarvení, které v srdci probouzelo spíše světské myšlenky než nebeské. Ale všichni mniši byli tak nevinní, že jen cizí hosté podléhali tomu zvláštnímu dojetí, a don Enguerrand, který také nic světského necítil, byl Antoniovým hlasem tak okouzlen, že ho pověřil, aby nadále zpíval odpovědi na antifony sám a střídal svá sóla s varhanami.
Chování mladého novice bylo ostatně příkladné a on sloužil převorovi s neuvěřitelnou pílí a zápalem. Vytýkat mu mohli jen jeho věčné rozptylování; vždycky a všude měl oči jen pro převora. Don Enguerrand mu říkával:
"Na co se tak díváte, Antonio?"
"Dívám se na vás, otče," odpovídal mladík.
"Dívejte se do modliteb, Antonio. Kam zas hledíte?"
"Na vás, otče."
"Antonio, dívejte se na obraz Panny Marie. Kam se zas díváte?"
"Na vás, otče."
"Dívejte se na kříž, který uctíváme."
Kromě toho si don Enguerrand při zpytování svědomí všiml, že od té doby, co přijal Antonia do kláštera, pronásledují ho špatné myšlenky víc než dosud. Dříve nikdy nezhřešil za den víc než sedmkrát, což jak víme, je počet u svatých, někdy dokonce marně probíral své jednání za celý den a nacházel jen pět nebo šest hříchů, což bylo neslýchané. A nyní součet každodenních hříchů stoupal na deset,
12671

dvanáct, někdy dokonce i na patnáct. Ten důstojný člověk se pokoušel vynahradit to příští den, modlil se, postil, mučil, ale to se marně namáhal! Součet byl každý den větší. Dostal se až na dvacet. Chudák don Enguerrand už nevěděl, co si má počít; cítil, že propadá zatracení proti své vůli a všiml si to povšimnutí by jiného potěšilo, ale jeho to děsilo ještě více, že jeho nejctnostnější mniši podléhají témuž vlivu, podivnému, neslýchanému, nepochopitelnému a neznámému vlivu, takže jejich zpověď, která trvávala někdy dvacet minut, půl hodiny, nejvýš hodinu, nyní zabírá celé hodiny. Musil posunout hodinu večeře.
Mezitím se už měsíc po kraji šířila velká zpráva a došla konečně i do kláštera: pánovi jednoho zámku v sousedství se ztratila dcera Antonia. Zmizela jednou večer dočista jako má ubohá Colornba, ale já vím jistě, že Colomba je anděl, zatímco se zdá, že ta Antonia byla posedlá ďáblem. Ubohý pán hledal uprchlici po horách i dolinách, právě jako pan prévót hledal Colombu. Zbývalo mu navštívit už jen klášter; věděl, že zlý duch se někdy chytře schovává právě v klášteřích, aby se lépe ukryl; dal tedy prostřednictvím svého kaplana požádat dona Enguerranda, aby směl pátrat tam. Převor velice ochotně souhlasil. Snad najde sám zásluhou toho pátrání nějaký důvod té kouzelné moci, která už měsíc tíží jeho i ostatní. Pch! Všechno hledání bylo marné a zámecký pán se chystal odejít zoufalejší než dříve, ale tu před ním a převorem procházeli všichni mniši cestou do kaple na večerní pobožnost. Díval se bezděky na ně, a když ho míjel poslední, vykřikl:
"Nebesa! To je Antonia! To je má dcera!"
Antonia, protože to skutečně byla ona, zbledla jako
křída.
"Co tu děláš v těch posvátných šatech?" pokračoval zámecký pán.
"Co tu dělám, otče?" odpověděla Antonia. "Zamilovala jsem se do dona Enguerranda."
"Pojď hned z kláštera, nešťastnice!" zvolal pán.
"Odejdu z něho jen mrtvá, otče," odpověděla Antonia.
A pak přes volání zámeckého pána se rozběhla za mnichy do kaple a zaujala své obvyklé místo v chóru. Převor zůstal stát jako zkamenělý. Rozrušený zámecký pán chtěl běžet za dcerou, ale don Enguerrand ho prosil, aby posvě12681

cené místo neposkvrňoval takovým skandálem a počkal na konec bohoslužeb.
Otec s tím souhlasil a šel do kaple s donem Enguerrandem.
Když došlo na antifony, varhany preludovaly majestátně jako hlas boží. Na tóny vznešeného nástroje odpověděl podivuhodný, ale ironický, hořký a strašný zpěv; to zpívala Antonia a všem se zachvělo srdce. Varhany hned spustily klidně, vážně a vznešeně, jako by nebeskou nádherou chtěly rozdrtit ostré volání, jež je uráželo zdola. A hned se Antoniin zpěv vznesl bezbožněji než jindy, jako by přijal výzvu. Všechny duše zmateně čekaly, co vyplyne z toho mocného rozhovoru, z té výměny kleteb a modliteb, z toho podivného boje Boha se Satanem, a v tom

rozechvělém mlčení nebeská hudba zazněla jako hrom, hned po jakési bezbožné větě, a rozlila po všech hlavách záplavu hněvu; byly skloněné kromě jedné z nich. Bylo to něco jako hromový hlas, který uslyší viníci při posledním soudě. Antonia se však pokusila ještě zápasit, ale její zpěv se už ozval jako ostrý ošklivý výkřik, podobný smíchu navěky odsouzeného, a padla bledá a ztuhlá na dlažbu kláštera. Když ji zvedli, byla mrtvá."
"Ježíš Maria!" zvolala paní Ruperta.
"Chudák Antonia!" řekl prostomyslně Hermann.
"Vykutálená holka!" zašeptl Jakub Aubry.
Ostatní zůstali zticha, i na nevěřící působilo hrozné vyprávění paní Perrinové mocně, jen Scozzone si setřela slzu a Pagolo se pokřižoval.
"Když převor viděl ďáblova zástupce tak poraženého božím hněvem," pokračovala paní Perrinová, "ten hodný chudáček si myslel, že se zbavil navždy ďáblova pokušení. Ale to nepočítal s ďáblem, jak se dá v tomto případě říci, protože se dopustil neopatrnosti tím, že poskytl bydliště ženě posedlé ďáblem. A tak příští noc sotva usnul, probudil ho cinkot řetězů. Otevřel oči, stočil je ke dveřím a spatřil, jak se samy otvírají ve stěžejích, a v nich přízrak v bílém rouchu noviců. Přízrak přišel k němu, vzal ho za ruku a volal:
"Já jsem Antonia! Antonia, která tě miluje! A bůh mi dal nad tebou moc, protože jsi zhřešil, když ne činem, alespoň myšlením." 12691

A každou noc o půlnoci přicházelo přesně a neúprosně to hrozné zjevení, dokud se don Enguerrand nakonec nerozhodl putovat do Svaté země, kde zvláštní milostí boží zemřel právě v okamžiku, kdy poklekl před Svatý hrob.
Ale Antonii to neuspokojilo. To se vrhla na ostatní mnichy, a protože jen málokteří z nich nezhřešili alespoň jako převor, chodila je navštěvovat v noci, surověje budila a křičela na ně mocným hlasem:
"Já jsem Antonia. Antonia, která tě miluje."
A odtud jméno bílého mnicha.
Až půjdete v noci po ulici a začne jít za vámi bílá nebo šedá kápě, honem si pospěšte domů, to bude bílý mnich na lovu kořisti.
Když zbořili klášter a postavili palác, myslilo se, že se zbavili bílého mnicha, ale zdá se, že se drží toho místa. Objevoval se v různých dobách. A ať nám Pán odpustí, zdá se, že se nešťastný odsouzenec znovu objevil.
Ať nás bůh uchrání před jeho zlobou."
"Amen!" řekla paní Ruperta a pokřižovala se.
"Amen!" řekl Hermann a zachvěl se.
"Amen," řekl Jakub Aubry a zasmál se.
A tak každý přítomný opakoval své amen tónem, odpovídajícím dojmu, jaký kdo pocítil.
1270!

XXVII
CO JE VIDĚT S TOPOLU
Druhý den to se již měl vrátit celý dvůr z Fontainebleau byla to zase paní Ruperta, která témuž posluchačstvu ohlásila, že také musí oznámit velký objev.
A tak nemusíme pochybovat o tom, že po tak zajímavém upozornění se všichni v tutéž hodinu shromáždili na témže místě.
Mohli to udělat tím spíše, že Benvenuto napsal Ascaniovi, že se zdrží ve Fontainebleau ještě asi tři dny, aby přichystal sál, kde chce svého Jupitera vystavit, toho Jupitera, kterého chce odlít hned po návratu.
A prévót se v Nesle ukázal, jen aby se zeptal, zda tu není nějaká zpráva o Colombě. Když mu paní Perrinová odpověděla, že je vše při starém, hned se vrátil do Cháteletu.
Obyvatelé Velkého i Malého Nesle měli tedy naprostou svobodu, když oba páni nebyli přítomni.
A Jakub Aubry sice měl ten večer schůzku s Gervaisou, ale zvědavost v něm zvítězila nad láskou, vlastně spíše doufal, že Rupertino vypravování nebude tak dlouhé jako řeč paní Perrinové a skončí dříve, aby stačil vyslechnout příběh i dojít včas na sjednanou schůzku.
Co tedy Ruperta chtěla vypravovat:
Příběh paní Perrinové jí celou noc nešel z hlavy, když se vracela do své místnosti, celá se třásla, aby ji nepřišel navštívit při všech svatých památkách, které má pod polštářem, přízrak Antonie.
Ruperta zatarasila dveře, ale to je ubohá opatrnost, stará hospodyně se vyznala příliš dobře ve zvycích duchů, aby netušila, že pro ně zavřené dveře neplatí.
Chtěla tedy alespoň zatarasit okno, které vede do zahrady Velkého Nesle, ale původní obyvatel tam nedal okenice, a nynější považoval za zbytečné dělat si

takové výlohy. 12711

Měla tam obyčejné záclony, ale tentokrát jako naschvál byly v prádle.
Okno tedy bylo vybaveno pouze prostou skleněnou tabulí, průzračnou jako vzduch, a chránilo jen před průvanem.
Když se Ruperta vrátila do své místnosti, podívala se pod postel, prohledala skříně, neponechala ani jediný koutek bez prozkoumání. Věděla, že ďábel nezabírá mnoho místa, když se mu zalíbí zatáhnout ohon, rohy i drápy, a že Asmodeus zůstal bůhvíkolik let skrčený v láhvi.
Místnost byla naprosto prázdná, nikde po bílém mnichovi ani stopy.
Ruperta si lehla poněkud klidnější, ale nechala si přece jen hořet lampu. V posteli se hned podívala na okno a před oknem uviděla obrovský stín, tyčící se do noci a zaclánějící hvězdy na obloze; po měsíčku ani stopy, byl v poslední čtvrti.
Dobrá Ruperta se zatřásla strachem a málem už vykřikla nebo zaklepala na zeď, ale vtom si vzpomněla na obrovskou sochu Marta, která stála právě před jejím oknem. Zamířila tedy očima, které už odvrátila, opět na nepravé zjevení a poznala dobře všechny obrysy boha války. To na chvilku Rupertu uklidnilo a rozhodla se pevně, že usne.
Ale spánek, ten poklad chudých, který mu boháč tak často závidí, nechodí na povel. Bůh ho večer pouští ven z nebeské brány a sen ve svém rozmaru navštíví toho, koho chce, opovrhne člověkem, který ho volá, a jde tam, kde ho nečekají. Ruperta ho vzývala dlouho, než ji uslyšel.
Konečně kolem půlnoci únava zvítězila. Smysly dobré hospodyně otupěly, jejím celkem nepříliš souvislým myšlenkám se přetrhla neviditelná nit, přidržující je dohromady, aby se rozlétly jako kuličky růžence. Jen srdce, rozechvělé strachem, jí stále bdělo, potom také usnulo a bylo po všem bděla jen lampa.
Ale jako každá lidská věc lampa dohořela po dvou hodinách, když Ruperta usnula spánkem spravedlivých. Lampa pod záminkou, že už nemá olej, začala slábnout, zkomírala, pak ještě zazářila, a konečně zhasla.
Právě v tom okamžiku se Rupertě zdál hrozný sen. Zdálo sejí, zeji večer cestou od paní Perrinové pronásledoval bílý 12721

lmnich, ale paní Ruperta proti obvyklým snům zase měla nohy, jako když jí bylo patnáct let, a utekla tak rychle, že ačkoliv mnich, který jak se zdálo spíše po zemi jen klouzal než chodil, se dostal k domovním dveřím u krytých schodů, ale ona mu je zavřela před nosem. Tu ho Ruperta, stále ve svém snu, slyšela naříkat a klepat na dveře. Ale jak si domyslíme, jí ani nenapadlo otevřít. Rozsvítila si lampu, vyběhla honem po schodech, a jakmile vběhla do pokoje, lehla si a zhasila.
Ale právě když zhášela, uviděla hlavu bílého mnicha za oknem; vyšplhal se jako ještěrka po zdi a pokoušel se dostat dovnitř oknem. Ruperta ve svém snu slyšela nehty přízraku, jak škrabou na skle.
Chápeme, že žádný spánek neobstojí při takovém snu. Ruperta se tedy probudila, vlasy jí stály hrůzou a byla celá zpocená. Oči její vytřeštěně otevřely a proti její vůli zamířily na okno. A tu strašně vykřikla, protože co to uviděla?
Uviděla Martovu hlavu, jak chrlí oheň očima, nosem, ústy i ušima.
Nejdříve si pomyslila, že snad ještě spí a že její sen pokračuje. Ale štípla se až do krve, aby se ujistila, zeje vzhůru, pokřižovala se a v duchu odříkala tři Otčenáše a dva Zdrávasy, ale to obludné zjevení nezmizelo.
Ruperta našla v sobě sílu sáhnout po smetáku a násadou zabušila vší silou na strop, Hermann spával nad ní a doufala, že se statný Němec probudí a přijde jí na pomoc.
Ale Ruperta klepala marně, Hermann se ani neozval.
Změnila tedy směr a místo na strop, kde by budila Hermanna, klepala na podlahu, na Pagola.
Pagolo spával pod Rupertou jako Hermann nad ní. Ale Pagolo byl stejně němý jako Hermann, Ruperta klepala marně, nic se nehýbalo.
Ruperta tedy zanechala svislého směru a začla vodorovným; za souseda měla Ascania a klepala tedy násadou sme" táku na příčku mezi nimi.
Ale vše zůstalo u Ascania tiché, stejně jako u Hermanna a u Pagola. Bylo zřejmé, že nikdo z nich není doma. Na chvilku Rupertu dokonce napadlo, zeje bílý mnich odnesl všechny tři.
Protože ta myšlenka Rupertu nijak neuklidňovala, dostá273

vála větší a větší strach, věděla, že už jí nikdo nepřijde na pomoc a rozhodla se schovat pod peřinu a čekat.

čekala hodinu, půl druhé, snad dvě hodiny, ale když neslyšela ani hlásek, trochu nabrala ducha, opatrně odsunula kousek peřiny a odvážila se podívat jedním okem a pak oběma. Zjevení zmizelo. Martova hlava pohasla, všechno se vrátilo do tmy. Ať bylo to ticho a tma sebeklidnější, chápeme, že Ruperta měla až do rána po spaní. Ubohá kmotra zůstala číhat očima i ušima, dokud jí první paprsky svítání, pronikající oknem, neohlásily, že hodina duchů již minula.
To tedy vypravovala Ruperta a musíme ke cti vypravěčky říci, že její příběh udělal snad ještě větší dojem než včerejší vyprávění. Hluboký dojem hlavně na Hermanna a paní Perrinovou, na Pagola a Scozzone. Oba muži se omluvili, že neuslyšeli paní Rupertu, ale tak rozpačitě a rozechvělým hlasem, že se Jakub Aubry tomu rozesmál. Paní Perrinová a Scozzone k tomu neřekly ani slovo. Jen se začervenaly a zase zbledly, že kdyby bylo světlo a ostatní mohli sledovat v jejich tvářích odraz stavu duše, mohli by také aspoň deset vteřin věřit, že snad obě hned zemřou náhlým návalem krve.
"Tak vy, paní Perrinová, říkáte, že jste viděla bílého mnicha," řelda Scozzone, která se vzpamatovala první, "jak se prochází po zahradě?"
"Viděla jako vidím vás, milá slečinko," odpověděla paní Perrinová.
"A vy, Ruperto, vy jste viděla plameny v Martově hlavě?"
"Ještě to vidím."
"To je tak," řekla paní Perrinová. "To prokleté strašidlo si asi vybralo hlavu sochy za své bydliště a pak protože se přízrak musí procházet jako přirozený člověk v některou dobu chodí dolů, jde sem a tam, a když je unavený, vrátí se do hlavy. Modly a duchové, víte, ti se dohodnou jako lapkové při tahu, obojí jsou obyvatelé pekla a ten strašný nepravý bůh Mars prcstě poskytuje útočiště hroznému bílému mnichovi."
"Myslíte, slečno Perrinová?" ptal se prostoduchý Němec.
"No, to už je jisté, pane Hermanne." 12741

"To člověku nachání chusí kuši, čestné slovo," šeptal Hermann a zachvěl se.
"Tak vy věříte na strašidla, Hermanne?" zeptal se Jakub.
"Ano, věřím."
Jakub pokrčil rameny, ale při tom pokrčení se již rozhodoval, že se na to tajemství podívá. Pro něho to byla totiž tuze snadná věc, když přicházel a odcházel docela po domácku, jako by k paláci patřil. Rozhodl se tedy v duchu, že půjde Gervaisu navštívit až zítra a že dnes zůstane ve Velkém Nesle do desíti hodin. V deset se se všemi rozloučí, bude předstírat, že odešel, ale zůstane v zahradě, vyleze na topol a odtud, schovaný ve větvích, se seznámí s přízrakem. Všechno se stalo tak, jak si to písař naplánoval. Při odchodu z dílny ho nikdo nedoprovázel, tedy jako obvykle bouchl brankou na nábřeží hodně hlasitě, aby věřili, že odešel, pak honem pospíchal k topolu, chytil se první větve, vzepřel se na ni silou svých paží a ve chvilce byl poblíž vrcholku stromu. Když byl nahoře, seděl právě proti hlavě sochy a měl rozhled do Velkého i Malého Nesle současně, jejich zahradami ani jejich dvory nemohlo nic projít, aby to neviděl. Zatímco se Jakub Aubry uhnízďoval na svém vyvýšeném bidýlku, v Louvrů se konala velká slavnost, takže okna toho sídla zářila. Karel V. se konečně odhodlal odjet z Fontainebleau a vydat se nebezpečí hlavního města; jak jsme řekli, oba panovníci ten večer přijeli do Paříže.
Tam císaře čekala opět nádherná slavnost. Po Seině pluly gondoly, osvětlené barevnými laternami, byly plné hudebních nástrojů, zastavovaly se s melodiemi právě proti známému balkónu, pdkud o třicet let později dal Karel IX. střílet do svého lidu, zatímco jiné lodě, ověšené květy, převážely z břehu na břeh hosty přicházející z předměstí SaintGermain do Louvrů nebo se vracející z Louvrů do SaintGermain.
Mezi těmi pozvanými byl přirozeně také vikomt de Marmagne.
Jak jsme již říkali, vikomt de Marmagne, velký, nudný blonďák, se snažil, aby měl pověst člověka, obletovaného ženami; a všiml si, že jistá hezoučká hraběnčička, jejíž manžel byl právě u vojska v Savojsku, se na něho podívala 275

zvláštním způsobem. Tančil s ní tedy a zdálo se mu, že ruka jeho tanečnice není necitelná k jeho stiskům. Když pak zkrátka uviděl, jak dáma jeho myšlenek odchází, představoval si, když se po něm při loučení podívala, že tím pohledem chce říci to, co Galatea, když prchala k vrbičkám, totiž že utíká, aby byla pronásledována. Marmagne se tedy prostě pustil za dámou, a protože bydlela na začátku ulice Hautefeuille, dal se z Louvrů převézt k věži Nesle a šel po nábřeží, aby se dostal ulicí Grands Augustins do Svatoondřejské. Najednou za sebou uslyšel kroky.
Bylo k jedné hodině ráno. Měsíc byl, jak jsme říkali, v poslední čtvrti, takže noc byla dosti temná. A mezi duševními vlastnostmi, jimiž příroda vikomta

vybavila, nebyla statečnost právě hlavní. Kroky ho tedy začaly znepokojovat, zdálo se mu, že to je ozvěna jeho dupotu, zahalil se úže do pláště, bezděky položil ruku na jilec kordu a přidal do kroku.
Ale to zdvojnásobení rychlosti mu nebylo nic platné; kročeje za ním se znovu usadily do ozvěny jeho dupotu, ba zdálo se, že jsou rychlejší než on, a když procházel kolem portálu chrámu GrandsAugustins, cítil, že jeho průvodce ho dohoní, pokud nepřejde z rychlé chůze do běhu, jako z prosté chůze přešel do zrychlení. Právě se chystal na to krajní opatření, ale vtom se do zvuku kroků přidal i hlas.
"Safraporte, pane šlechtici," říkal ten hlas, "dobře děláte, že pospícháte, tohle není dobré místo, zvláště ne v téhle době; tady byl, jak asi víte, přepaden můj milý přítel Benvenuto, ten velký umělec, který je právě ve Fontainebleau a jistě netuší, co se u něho doma děje. Ale zdá se, že máme stejnou cestu, můžeme jít spolu, a když potkáme nějaké zloděje, aspoň si to rozmyslí, než na nás zaútočí. Nabízím vám tedy bezpečnost svého doprovodu, pokud mě vy poctíte svým."
Vikomt při prvních slovech našeho písaře poznal pří" telský hlas, potom si při jménu Benvenuto Celliniho vzpomněl na povídavého písaře, který mu již poprvé dal užitečné zprávy o poměrech ve Velkém Nesle. Zastavil se, protože společnost mistra Jakuba Aubryho mu přinášela dvojí výhodu. Předně bude mít doprovod a pak mu mule povědět o nepříteli něco nového a on toho využije. Přivítal tedy pí saře tak mile, jak jen dovedl, 276

"Dobrý večer, mladý příteli," řekl Marmagne na přátelská slova, která Jakub Aubry v té tmě právě řekl. "Co jste to povídal o drahém Benvenutovi? Já doufal, že ho uvidím v Louvrů, a on zůstal potměšile ve Fontainebleau?"
"Ach, safraporte, to je štěstí!" zvolal Jakub Aubry. "To jste vy, vikomte de. Vy jste mi zapomněl říci své jméno nebo si nevzpomínám já. Vyjdete z Louvrů? Bylo to tam hezké, hodně dvorné a zamilované? Jdeme na schůzku, viďte, pane šlechtici? Ach, vy jste ale sukničkář!"
"Na mou věru, hádáte jako čaroděj," řekl Marmagne domýšlivě. "Ano, příteli, jdu ž Louvrů, kde mi král řekl mnoho příjemných věcí. Byl bych tam ještě, kdyby mi jedna hezká hraběnka nedala znamení, že má raději samotu než takový dav lidí. A odkud jdete vy? Povídejte!"
"Odkud jdu?" rozesmál se Aubry. "To jste mi ale připomněl čistou věc! Příteli, já právě viděl hezké věci! Chudák Benvenuto! Čestné slovo, to si nezaslouží!"
"A co se mu stalo, tomu drahému příteli?"
"Předně, když vyjdete z Louvrů, musím oznámit, že jdu z Velkého Nesle, kde jsem dvě hodiny seděl vysoko na větvi, zrovna jako nějaký papoušek.
"U čerta, to není právě pohodlné!"
"Na tom nesejde, nelituju ani, že mě z toho chytla křeč, protože jsem uviděl věci, příteli, jen na ně pomyslím a už se musím smát."
A Jakub Aubry se opravdu rozesmál tak mile a upřímně, že ačkoliv Marmagne ještě nevěděl čemu, zasmál se s ním. Ale protože vikomt nevěděl příčinu písařova veselí, přestal se přirozeně smát dříve.
"A teď, mladý příteli, když jsem se dal svést vaším smíchem a zasmál se jen z důvěry k vám," řekl Marmagne, "nemohl bych se dovědět, jaké znamenité věci vás tolik rozveselují? Víte přece, že jsem Benvenutův přítel, i když jsem neměl nikdy to potěšení setkat se s vámi u něho; mé zaměstnání mi totiž neponechává mnoho času na návštěvy a ten zbytek, to musím přiznat, raději věnuji milenkám, než přátelům. Ale při tom všem je pravda, že mě zajímá všechno, co se ho týká. Ten drahý Benvenuto! Povězte mi, co se děje ve Velkém Nesle, když není doma? To mě zajímá, přísahám, víc než mohu vyslovit."
"Co se děje?" řekl Aubry. "Ale ne, to je tajemství." 12771

"Tajemství pro mne?" řekl Marmagne. "Tajemství, když mám Benvenuta rád z celého srdce, právě dnes večer jsem ho vychvaloval, když se o něm zmínil král? No, to je špatné," dodal uraženě.
"Ach, kdybych věděl jistě, že o tom nikomu neřeknete, příteli., jak se vlastně jmenujete, příteli? já bych vám to vypravoval, protože se mi chce, to se přiznám, příběh honem vykládat, jako rákosí povídalo tajemství krále Midase."
"Tak povídejte, povídejte," opakoval Marmagne.
"A nepovíte to nikomu?"
"Nikomu, to přísahám."
"Čestné slovo?"
"Čestné slovo šlechtice."
"Představte si tedy. Ale předně, drahý. příteli, znáte pověst o bílém mnichu, viďte?"

"Ano, slyšel jsem o tom povídat. Přízrak, který se prý zjevuje ve Velkém Nesle."
"Právě ten. Nu, když víte tohle, můžu vypravovat. Představte si, že paní Perrinová."
"Colombina hospodyně?"
"Právě ona. Nu, je vidět, že patříte k přátelům domu. Představte si, že při jedné noční zdravotní procházce si myslela, že vidí bílého mnicha, jak se také prochází po zahradě Velkého Nesle, a zatím paní Ruperta., znáte paní Rupertu?"
"Není to stará hospodyně Celliniho?"
"Právě ona. Paní Ruperta v jedné noci, kdy nemohla usnout, viděla šlehat plameny z očí, z nosu, z uší a z úst sochy boha Marta, kterou jste viděl na zahradě Velkého Nesle."
"Ano, viděl. Je to veledílo!" řekl Marmagne.
"Veledílo, tak je to. Cellini jiná díla ani nedělá. A ty dvě ctihodné dámy mluvím o paní Perrinové a o paní Rupertě usoudily, že ty dva jevy měly shodnou příčinu a že přízrak, který se procházel v noci po zahradě v rouchu bílého mnicha, leze při kohoutím zakokrhání zpět do hlavy boha Marta, do důstojného azylu zatracence jako je on, a tam hoří v tak strašném ohni, že plameny šlehají očima, ústy a ušima sochy."
"Co mi to vykládáte za ďábelskou pohádku, drahý pří12781

telí!" řekl Marmagne, který nevěděl, zda písař žertuje nebo mluví vážně.
"Strašidelný příběh, příteli, nic jiného."
"Cožpak chytrý chlapec, jako vy, může takovým hloupostem věřit?" řekl Marmagne.
"Ale ne, já tomu nevěřím," řekl Jakub Aubry. "Proto jsem "také chtěl být v noci na topolu, abych to vysvětlil a viděl,kdojc ten přízrak, který způsobil v paláci úplný převrat. Dělal jsem tedy, jako bych odcházel, ale místo abych za sebou zavřel branku Velkého Nesle, zabouchl jsem před sebou a v té tmě jsem proklouzl, aniž mě kdo viděl, do zahrady, vylezl jsem na topol, který jsem si zvolil, do větví dost vysoko, asi tak, jako je Martova hlava. A uhodněte, co jsem viděl."
"Jak bych to mohl uhodnout?" řekl Marmagne.
"Správně, to byste musel být kouzelník. Především jsem viděl, jak se otvírá hlavní vchod, víte, vchod na kryté schody."
"Ano, znám," řekl Marmagne.
"Viděl jsem tedy, jak se otvírá a nějaký muž vystrčil nos, aby zjistil, jestli někdo není na dvoře. Ten muž byl Hermann, silný Němec."
"Ano, Hermann, silný Němec," opakoval Marmagne.
"Když se dobře přesvědčil, že dvůr je prázdný, a rozhlédl se na všechny strany kromě nahoru do koruny topolu, kde, jak chápete, nikoho nečekal, vyšel docela ven, seběhl z těch pěti schodů a šel přímo k brance Malého Nesle a zaklepal tam třikrát. Na to znamení vyšla z Malého Nesle žena a otevřela. Ta žena byla paní Perrinová, naše přítelkyně; zdá se, že se ráda prochází venku s naším Goliášem."
"Hm, opravdu? Chudák prévót!"
"No počkejte, počkejte, to ještě není všechno. Já se za nimi díval, jak jdou do Malého Nesle, ale vtom jsem zaslechl, jak skřípá okno někde vlevo. Ohlédl jsem se, okno se otevřelo a viděl jsem Pagola ten lupič Pagolo, kdo by to při jeho otčenáších a zdrávasech od něho čekal? jak se rozhlíží stejně jako předtím Hermann, přelezl ohrádku před oknem, chytil se okapu, slezl po něm na balkón a dole vlezl do okna., hádejte kterého pokoje, vikomte?"
"Co já vím? Do okna pokoje paní Ruperty."
"Ne, do okna Scozzone, právě k ní, k Scozzone, miloI279

vánému Benvenutovu modelu. Hezoučká brunetka, to je pravda. Chápete toho ničemu, vikomte?"
"To je opravdu směšné," řekl Marmagne. "A to je všechno, co jste viděl?"
"Jen počkejte, příteli! Nechávám nejlepší kousek nakonec, nejlepší sousto pro labužníka. Počkejte, ještě to nebylo, ale už jsme u toho, budte klidný."
"Poslouchám," řekl Marmagne. "Čestné slovo, větší švanda být nemůže."
"Jen počkejte. Díval jsem se, jak Pagolo přelézá z balkónu na balkón a vystavuje se nebezpečí, že si zlomí vaz, a vtom jsem uslyšel kroky téměř pod stromem, kde jsem byl. Podíval jsem se dolů a uviděl jsem Ascania, jak se blíží ke slévárně."
"Ascanio, nejmilejší Benvenutův žák?"
"Ten, příteli, právě ten. Takové neviňátko, kterého by člověk pustil k přijímání bez zpovědi. No ano, pak se spolehněte na vnější dojem."
"A jaký cíl měl Ascanio?"
"Ach, to je ono, jaký cíl! To jsem si zpočátku také říkal, ale brzy jsem se už nemusel na nic ptát, protože Ascanio se rozhlédl jako předtím Hermann a Pagolo, že ho nikdo nevidí, vytáhl ze slévárny dlouhý žebřík, který opřel bohu Martovi o ramena, a vylezl na něj. Protože žebřík byl na druhé straně než já, ztratil jsem

ho v polovině lezení z očí, ale právě ve chvíli, kdy jsem přemýšlel, kde asi je, uviděl jsem, jak soše zazářily oči."
"Co to povídáte?" zvolal Marmagne.
"čistou pravdu, příteli, a přiznám se, že by mi asi nebylo moc dobře, kdybych byl neviděl, co tomu předcházelo. Ale já viděl, jak zmizel Ascanio, a tušil jsem, že to on způsobil to světlo."
"Ale co hledal Ascanio v tu dobu v hlavě sochy boha Marta?"
"To jsem se právě v duchu ptal, a protože mi nikdo nemohl odpovědět, snažil jsem se to zjistit sám. Díval jsem se, co mi oči stačily, a podařilo se mi otvory očí té sochy uvidět ducha, opravdu, celého v bílém, přízrak ženy, před níž si Ascanio klekl uctivě jako před Matkou boží! Naneštěstí ta Matka boží stála ke mně zády a nemohl jsem jí vidět do obličeje, ale viděl jsem její krk. Ó, přízraky mají 280

krásný krk, drahý vikomte, krček jako labuť, představte si, a bílý jako sníh. A Ascanio také k ní Vzhlížel nábožně, bezbožník! Nábožně, že mě to přesvědčilo, že přízrak je prostě žena. Co říkáte, příteli? No, to je ale nápad schovávat si milenku do hlavy sochy!"
"Ano, ano, to je originální," řekl Marmagne; smál se a současně přemýšlel.
"Velice originální, opravdu. A nevíte, která žena by to mohla být?"
"Na mou čest, to netuším. A vy?"
"Já také ne. A co jste udělal, když jste to všechno uviděl?"
"Já?, Rozchechtal jsem se tak, že jsem ztratil rovnováhu, a kdybych se byl nechytil větve, zlomil bych si krk. Ale už jsem nic uvidět nemohl, a protože jsem se při pádu dostal asi do poloviny stromu, slezl jsem až dolů, tiše jsem šel k brance, vracím se domů a směju se pro sebe, když potkám vás, a vy jste mě přinutil vypravovat vám to. Ted mi dejte radu. Vy jste Benvenutův přítel, co mám udělat? Pokud jde o paní Perrinovou, to se ho netýká. Ta milá paní je plnoletá a zodpovídá si za sebe. Ale co Scozzone, ale co ta Venuše, která bydlí v Martově hlavě, to je jiná věc."
"Vy byste chtěl, abych vám řekl, co podle mého máte udělat?"
"Ano. Jsem v rozpacích, drahý., drahý. Já pořád zapomínám vaše jméno."
"Myslím, že byste o tom neměl mluvit. Tím hůř pro hlupáky, když se nechají oklamat. A teď vám, milý pane Aubry, děkuji za společnost a za milé popovídání, ale už jsme u ulice Hautefeuille, a abych se také svěřil, ten můj případ bydlí tady."
"Sbohem, můj milý a drahý příteli!" řekl Jakub Aubry a stiskl vikomtovi ruku. "Vaše rada je moudrá a budu sejí řídit. A teď mnoho štěstí a Kupido ať je při vás!"
Oba se tedy rozešli; Marmagne šel ulicí Hautefeuille, Jakub Aubry zamířil ulicí Poupée do ulice Harpe, na jejímž konci bydlel.
Vikomt nešťastnému písaři lhal, když tvrdil, že také netuší, kdo by mohl být ten ženský přízrak, který Ascanio vzýval na kolenou. Hned si pomyslel, že obyvatelka Marta není nikdo jiný než Colomba, a čím více o tom přemýšlel, tím pevněji tomu věřil. Jak jsme řekli, Marmagne se právě 281

zlobil na prévóta, na hraběte ďOrbec i na Benvenuta a to bylo nevýhodné pro jeho hněv, nemohl uškodit jednomu, aby tím neudělal radost druhým. Skutečně, kdyby o tom mlčel, ď Oř beč a prévót by zůstali v nesnázích, ale Benvenuto by měl radost. Když naopak únos udá, Benvenuto bude zoufalý, ale prévót najde dceru a ďOrbec nevěstu. Rozhodl se tedy, že si to rozmyslí, dokud ho nenapadne, co by bylo pro něho výhodnější.
Marmagnova nerozhodnost netrvala dlouho; věděl, jaký zájem měla vévodkyně d Étampes na sňatku hraběte ďOrbec s Colombou, i když nemohl tušit jeho pravý důvod. Pomyslil si, že mu jeho odhalení pomůže získat bystrozrakostí vážnost, kterou u vévodkyně ztratil svou malou statečností, a rozhodl se, že k ní přijde na ranní audienci a že jí všechno poví; což přesně udělal.
Šťastnou náhodou, které někdy tak dobře slouží špatným věcem, se stalo, že všichni dvořané byli v Louvrů a holdovali Františku I. a císaři; u paní d Étampes byli ráno ve chvíli, kdy se dal ohlásit vikomt de Marmagne, jen její dva věrní, totiž prévót a hrabě ďOrbec.
Vikomt pozdravil uctivě vévodkyni, která na pozdrav odpověděla jen úsměvem, jaký jí byl vlastní, uměla v něm totiž smíchat pýchu, ochranu i opovržení. Ale Marmagne se pro ten úsměv neznepokojoval, viděl ho už mnohokrát na rtech vévodkyně a platil i mnoha jiným. Ostatně právě věděl, jak jedním slovem proměnit takový opovržlivý úsměv v jiný a milostivější.
"Nu, pane ďEstourville," řekl obraceje se na prévóta, "marnotratné dítě se už vrátilo domů?"

"Zase takový žert, vikomte!" zvolal pan ĎEstourville s hrozebným gestem; zrudl zlostí.
"Ó, nezlobte se, drahý příteli, nezlobte se," odpověděl Marmagne. "Říkám vám to jen proto, pokud jste ještě zmizelou Colombu nenašel, že já vím, kde holubička má své hnízdo."
"Vy?" zvolala vévodkyně a zatvářila se co nejpřátelštěji. "A kde? Honem! Honem! Prosím vás, povězte to, drahý Marmagne."
"V hlavě Martovy sochy, kterou Benvenuto postavil na zahradě Velkého Nesle."
12821

XXVIII
MARS A VENUŠE
Čtenář nepochybně uhodl jako Marmagne pravdu, třebaže se zdá zpočátku zvláštní. Hlava obří sochy sloužila Colombě za útočiště. Mars ubytoval Venuši, jak to řekl Jakub Aubry. Benvenuto podruhé zasáhl svým dílem do života, přivolal umělce na pomoc člověku a kromě své myšlenky a génia vložil do sochy i svůj osud. Kdysi do ní již uložil svůj plán na útěk, nyní tam skrýval Colombinu svobodu a Ascaniovo štěstí.
Ale když jsme došli až sem, musíme se pro větší jasnost o kousek vrátit nazpět. Když Cellini dopověděl příběh Stefanie, nastalo chvilku mlčení. Benvenuto ve svých občas strašných, vždy hlučných vzpomínkách hleděl mezi stíny, které se buď jasně nebo temně přehnaly jeho životem, na posmutnělou a klidnou tvář Stefanie, která zemřela ve dvaceti letech. Ascanio svěsil hlavu a pokoušel si připomenout vybledlé rysy ženy, která se sklánívala u jeho kolébky a často ho budila, protože jí ukáply slzy na jeho růžový obličej. Colomba se dívala soucitně na Benvenuta, kterého kdysi jiná mladá a čistá žena tolik milovala, měla nyní hlas téměř právě tak sladký jako Ascanio, a cítila mezi těmi dvěma muži, kteří ji oba milovali tělesnou láskou, pudově takové bezpečí jako dítě na matčině klíně.
"Nu," zeptal se po chviličce Benvenuto, "svěří se Colomba muži, kterému Stefania svěřila Ascania?"
"Vy jste můj otec, on můj bratr," odpověděla Colomba se skromným a důstojným půvabem a podala jim obě ruce. "Já se vám slepě odevzdávám, abyste mě zachránili mému manželovi."
"Děkuji ti, drahá," řekl Ascanio, "děkuji, že mu věříte."
"Slibujete tedy, že mě ve všem uposlechnete, Colombo?" ptal se znovu Benvenuto.
283

"Ve všem," řekla Colomba.
"Tak dobrá, poslouchejte, děti. Vždycky jsem byl přesvědčen, že člověk zmůže cokoliv, když mu bůh pomůže v nebi a má na to čas na zemi. Abych vás zachránil před hrabětem ĎOrbec a před hanbou, abych vás dal Ascaniovi, potřebuji, Colombo, čas. A vy se za pár dní máte stát manželkou hraběte. Hlavní teď je především oddálit ten bezbožný svazek, viďte, sestro a dcero Colombo! V tom smutném životě jsou chvíle, kdy se člověk musí dopustit chyby, aby zabránil zločinu. Budete statečná a pevná? Vaše láska bude při své čistotě a oddanosti také statečná? Odpovězte!"
"Ascanio se za mě zaručí," řekla Colomba a usmála se na mladíka. "On se mnou naloží podle své vůle."
"Buďte klidný, mistře, Colomba bude statečná," odpověděl Ascanio.
"Tak tedy chcete, Colombo, když víte jistěj že jsme věrní a vy nevinná, směle opustit tento dům a jít za námi?"
Ascanio sebou škubl překvapením. Colomba chvilku mlčela, dívala se na Ascania a na Celliniho, potom vstala a prostě řekla:
"Kam mám jít?"
"Colombo!" zvolal Benvenuto, dojat tak velkou důvěrou. "Jste ušlechtilý a svatý tvor, a Stefania způsobila, že jsem na velikost náročný. Všechno záleželo na vaší odpovědi. Teď jsme zachráněni, ale nesmíme ztrácet čas. Tohle je nejvyšší čas, bůh nám ho dává, využijme ho; podejte mi ruku, Colombo, a pojďte."
Dívka si spustila závoj přes obličej, jako by si chtěla zakrýt vlastní začervenání, pak Šla za mistrem i Ascaniem, Spojovací branka mezi Malým a Velkým Nesle byla zamčená, ale klíč tam byl. Benvenuto ji tiše otevřel.
U branky se Colomba zastavila.
"Počkejte chviličku," řekla dojatým hlasem.
A na prahu obydlí, které opouštěla, protože ten dům jí už neposkytoval dosti pevné útočiště, dítě si kleklo a modlilo se. Modlitba zůstala mezi ní a bohem, ale zřejmě ho prosila za odpuštění pro otce za to, co musila udělat. Potom povstala klidná a silná a znovu vyšla za Benvenutem. Ascanio šel se zmateným srdcem za nimi mlčky, díval se zamilovaně na její bílé šaty, jak se míhají ve

tmě. Prošli tak zahradu Velkého Nesle; písně a smích večeřících dělníků, 284

vzpomínáte si, to byla oslava v paláci, zaznívaly bezstarostně a vesele až k našim přátelům, kteří byli rozechvělí, jak už to v nejvážnějších chvílích života bývá,
Když došli k soše, Benvenuto na okamžik zašel do slévárny a objevil se s dlouhým žebříkem, který postavil ke kolosu. Měsíc, nebeská noční lampa, ozařovala celý ten výjev tlumeným světlem. Mistr si vyzkoušel žebřík, poklekl najedno koleno před Colombou. Nejlaskavější výraz zmírňoval jeho ráznou tvář.
"Dceruško," řekl dívce, "obejmi mě kolem krku a drž se dobře."
Colomba ho mlčky poslechla a Benvenuto zvedl dívku jako pírko.
"Ať bratr dovolí," řekl blížícímu se Ascaniovi, "aby otec vynesl milovanou dceru nahoru."
A statný klenotník začal s drahocenným nákladem stoupat po žebříku tak lehce, jako by nesl jen ptáčka. Colomba si nechala hlavu opřenou o mistrovo rameno, dívala se závojem na mužný vlídný obličej svého zachránce a cítila v sobě tolik dětské důvěry k němu, že se chudinka, bohužel jen zatím, ani nebála. A Cellini, ten muž ze železa, měl tak mocnou vůli, že ačkoliv měl v náručí tu, pro kterou by před dvěma hodinami dal celý život, stoupal a ruce se mu ani nezachvěly, srdce mu tlouklo stále stejně a ocelové svaly nepovolily, Poručil srdci, aby bylo klidné, a srdce poslechlo.
Když došel na krk sochy, otevřel malá dvířka, vešel Martovi do hlavy a Colombu složil na zem.
Vnitřek obrovské hlavy té asi šedesát stop vysoké sochy tvořil kulatý pokojíček o průměru asi osmi stop a vysoký byl asi deset stop. Denní světlo a vzduch tam vnikaly otvory očí, nosu, úst a uší. Pokojíček používal Cellini, když pracoval na hlavě sochy, dával si tam nástroje, které potřeboval každý den, aby je nemusel často vynášet nahoru a nosit dolů. Často si také bral sebou jídlo a dal si doprostřed té zvláštní jídelničky stolek, takže svou stavbu ani nemusel opouštět na oběd. Ta nová úprava se mu zalíbila, po stolku si sem donesl i jakési lůžko, a tak mohl v Mariově hlavě nejen jíst, ale i odpočívat. Bylo tedy prosté, když ho napadlo odnést Colombu do té skrýše, zřejmě nejjistější ze všech, jaké jí mohl dát,
"Tady musíte zůstat, Colombo," řekl Benvenuto, "a mu

sítě se smířit s tím, že dolů budete chodit jen v noci, drahé dítě. Cekejte v tomhle úkrytu na výsledek mého úsilí. Bůh se na vás dívá a naše přátelství vás chrání. Doufám, že Jupiter," dodal s úsměvem, narážel na králův slib, "dokončí, co Mars začal. Vy mi nerozumíte, ale já vím, co tím myslím. Vzali jsme si na pomoc Olymp, vy máte pro sebe ráj. To by bylo, aby se to nepodařilo! No tak se trochu usmívejte, Colombo, když ne na přítomnost, aspoň na budocnost. Říkám vám to vážně, musíte doufat. Doufejte tedy a mějte důvěru, když ne ke mně, aspoň k bohu. Byl jsem v tvrdším vězení než vy, to mi věřte, a naděje ve mně přehlušovala starosti uvěznění. Teď mě do dne úspěchu už neuvidíte, Colombo. Vašeho bratra Ascania tolik nepodezírají a nehlídají jako mne, bude za vámi chodit a postará se o vás. Pověřím ho, aby dělníkovu místnůstku přeměnil na klášterní celu. A tak když se už loučím, zapamatujte si dobře má slova: vy, důvěřivé a statečné dítě, jste udělala to, co jste měla, zbytek je má starost. Musíme už jen nechat prozřetelnost, ať jedná, Colombo. Ale poslyšte. Ať přijde cokoliv, myslete na to. Ať se dostanete do jakkoliv zoufalého postavení, ať vám to tak připadá nebo skutečně bude, ať máte už u oltáře jen říci ano, které by vás navždy spojilo s hrabětem ďOrbec, nepochybujte o svém příteli, nepochybujte o otci, dcerko, počítejte s bohem a s námi. Přijdu včas, to slibuji. Budete mít tu víru a pevnost? Řekněte, budete?"
"Ano," odpověděla dívka pevně.
"Dobrá," řekl CellinL "Tak sbohem. Teď vás nechám o samotě. Až všichni usnou, Ascanio vám přinese všechno, co je potřebí. Sbohem, Colombo."
Podával Colombě ruku, ale dívka mu nastavila čelo, jak byla zvyklá otci. Benvenuto se zachvěl, ale přejel si rukou oči, zároveň ovládl své myšlenky, které mu vířily v hlavě, i svou žhavou vášeň. Přitiskl na čelo ten nejotcovštější polibek a tiše zašeptl:
"Sbohem, drahá Stefaniino dcero."
Rychle slezl zpět dolů k čekajícímu Ascaniovi a oba klidně šli k dělníkům, kteří už dojedli, ale ještě pili.
Pro Colombu tady nastal nový, zvláštní, neslýchaný život a ona si ho královsky uspořádala.
Jak byl ten vysoko položený pokojík zařízen? 12861

Měla tam už, jak víte, lůžko a stolek. Ascanio sem přidal nízkou sametem potaženou židli, benátské zrcadlo, knihovničku z nábožných knih, které si vybrala sama Colomba, kříž, pravý klenotnický zázrak, a konečně stříbrnou vázu, také mistrovo dílo, kde každou noc vyměňovala květy.
To vše bylo v té bílé skořápce, kde se skrývalo tolik nevinnosti a půvabu. Colomba spala obyčejně přes den. Poradil jí to Ascanio, bál se, aby se neprozradila bezděčnými pohyby. Probouzela se, když vyšly hvězdy a rozezpívali se slavíci, klekala si na lůžku před kříž a dlouho se vroucně modlila. Potom se oblékala, česala si krásné dlouhé vlasy a snila. A tu se opíral o sochu žebřík a přicházel Ascanio zaklepat na dvířka. Když byla Colomba dostrojená, otvírala příteli, který u ní zůstával do půlnoci. O půlnoci, když bylo hezky, Colomba šla dolů, Ascanio se vracel do Velkého Nesle a pár hodin spal, zatímco Colomba se procházela a opakovala si sny ze své aleje, sny, které se teď blížily skutečnosti. Za dvě hodiny se bílý přízrak vracel do svého půvabného úkrytu, kde čekala na svítání, vdechovala vůni květů, které si pro své milé hnízdečko natrhala, a poslouchala, jak zpívají slavíci v Malém Nesle a kokrhají kohouti na PréauxClercs.
Chvilku před svítáním se Ascanio vracel navštívit snoubenku, nosil jí zásobu jídla na další den, které směl s dovolením Celliniho brát paní Rupertě. A začínalo dobrácké a milé povídání, stále nějaké vzpomínky milenců a plány budoucích manželů. Někdy také Ascanio zůstával mlčky a pozoroval své božstvo. Colomba ho nechávala dívat se, usmívala se na něho. Často při loučení neřekli ani slovo, ale to jako by spolu hovořili celé hodiny. Oba měli srdce plné toho, co by mohli říkat, vlastně v sobě měli více, než by kdo řekl nebo bůh četl. Na bolesti a samotě v mládí je dobré to, že duši zlepšují, zvětšují, a tím ji také uchovávají svěží. Colomba byla hrdá a důstojná panna, ale zároveň veselé a bláhové děvče; byly tedy dny, kdy kromě toho, že snila, se také smála nebo si hrála jako dítě, a co je až kupodivu, tyhle dny, vlastně spíše noci víme, že mladí lidé převrátili pořádek dní a nocí tyhle dny neutíkaly nejrychleji. Láska totiž jako každá lesklá věc potřebuje stín, aby zazářila tím více.
Ascanio nikdy nevyděsil ani slovem to ostýchavé a ne1287

vinné dítě, které ho nazývalo bratrem. Byli sami, měli se rádi, ale právě proto, že byli sami, cítili lépe, že je bůh u nich, snad také proto, že mu tu byli blíže, a tak Ascanio právě pro svou lásku ctil Colombu nevinně jako božstvo. Sotva svítání začlo slabě zesvětlovat střechy domů, Golomba s lítostí posílala svého přítele pryč, jako Julie posílala pryč Romea, znovu a znovu ho totiž zase volala zpět. Jeden nebo druhý vždycky zapomínali něco důležitého; ale nakonec přece musel odejít a Colomba zůstávala samotná až do chvíle kolem poledne, kdy se odevzdávala bohu a usínala andělským spánkem; dopoledne snila a poslouchala své myšlenky, šeptající v jejím srdci, i ptáčky, kteří ráno prozpěvovali na lipách v její bývalé zahradě. Ascanio samozřejmě při odchodu odnášel žebřík. Těm ptáčkům sypala každé ráno drobty chleba na okraj úst sochy; smělí loupežníčkové si lítali pro ty drobty a zpočátku ulétali; ale poznenáhlu se ochočili. Ptáci rozumějí duši mladých dívek, protože je také okřídlená. Zůstávali tedy a spláceli pokrm Colombě písněmi. Jeden odvážný stehlík náhodou vlétl do pokojíčku a navykl si zobat z dívčiny ruky každé ráno a každý večer. Když potom byly noci chladnější, jednou večer se nechal mladou uvězněnou chytit; Colomba si ho dala za ňadra a stehlík tam spal až do rána, třebaže přišel Ascanio a Colomba potom byla na procházce. Dobrovolný zajatec druhý večer přišel znovu a pak už se pravidelně vracel. Ráno začal zpívat, Colomba ho brala, dala ho políbit Ascaniovi a pouštěla ho na svobodu.
Tak Colombě plynul život v hlavě sochy.
Jen dvě události narušily ten klidný běh času: ty dvě události byly prévótovy dvě domovní prohlídky. Jednou se Colomba náhle probudila, když uslyšela otcův hlas byl na zahradě u sochy a Benvenuto mu právě říkal:
"Pane ďEstourville, ptáte se, co je to za obra? To je Mariova socha, Jeho Veličenstvo král František I. si ji laskavě objednal pro Fontainebleau. Taková hračička o šedesáti stopách, jak vidíte, jen hračka."
"Je velkolepá a krásná," odpověděl pan ďEstourville, "ale pojďme dále, to nehledám."
"Tohle by se hledalo snadno."
A odešli. 288

Colomba klečela, zvedla ruce a měla chuť na otce zavolat: "Tatínku, tady jsem!" Starý pán hledá dceru, snad pro ni pláče. Ale myšlenka na hraběte ďOrbec a ohavné plány paní d Étampes, vzpomínka na vévodkynin rozhovor, který slyšel Ascanio, tu chuť zarazily. A ten pocit se jí už nevrátil tak silný při druhé

prohlídce, kdy se do prévótova hlasu mísil i hlas ošklivého hraběte.
"To je zvláštní socha, stavěná jako dům!" divil se ďOrbec, který právě stál pod kolosem. "Když vydrží zimu, na jaře si na ní budou vlaštovky stavět hnízda."
Právě ráno toho dne, kdy pouhý snoubencův hlas Colombu tolik vyděsil, Ascanio jí donesl dopis Celliniho.
Milé dítě," psal jí Benvenuto, "musím odjet, ale buďte klidná, dávám všechno připravit na vaše vysvobození a pro vaše štěstí. Králův slib mi zaručuje úspěch, a jak víte, král vždycky sliby dodržel. Dnes odjede také váš otec. Neztrácejte naději. Ted mám čas, který jsem potřeboval. Říkám vám znovu, i kdybyste byla, drahá dcero, na prahu kostela, kdybyste už klečela u oltáře a měla vyslovit slovo, které váže navždy, nechtě osud běžet, Prozřetelnost zasáhne včas, to vám přísahám.
Sbohem. Váš otec
Benvenuto Cellini"
Dopis naplnil Colombu radostí, protože oživoval naději, ale naneštěstí probouzel v ubohých dětech také nebezpečný pocit bezpečí. Mládí nezná umírněnost, skáče ze zoufalství do naprosté důvěry, pro ně je nebe vždycky plné mraků před bouří, nebo zase zářící modrou oblohou. Uklidňovalo je obojí, i prévótův odjezd, i dopis Celliniho, nebyli už tak opatrní, myslili spíše na lásku než na obezřetnost. Colomba už nebyla tak ostražitá při svých procházkách a paní Perrinová ji spatřila; naštěstí si myslela, že to je bílý mnich. Ascanio rozsvítil lampu dříve, než zatáhl záclony, a paní Ruperta uviděla světlo.
Vyprávění těch dvou kmoter probudilo zvědavost Jakuba Aubryho a povídavý písař se zachoval jako Horác ve Škole žen, vyzvonil všechno právě člověku, před nímž měl mlčet. A výsledek známe.
Vraťme se tedy do étampeského paláce.
Když se Marmagne ptali, jak přišel k tomu cennému

objevu, nechtěl nic říci, neprozradil to. Pravda byla příliš prostá, nemusil tedy být ani příliš bystrozraký; raději je nechal věřit, že k nádhernému překvapujícímu výsledku došel lstí a bojem. Jak jsme již řekli, vévodkyně zářila, přecházela a vyptávala se vikomta. Tak konečně mají tu malou povstalkyni, která způsobila takový poplach! Paní d Étampes chtěla sama jít do Velkého Nesle a přesvědčit se, že její přátelé měli štěstí. Ostatně po tom, co se stalo, po útěku nebo spíše únosu Colomby, nemohou už ponechat dívku v Malém Nesle. Vévodkyně si to vezme na starost, odvede ji do étampeského paláce. Ona ji tam bude umět uhlídat, lépe než dueňa a snoubenec. Bude ji střežit jako sokyni, a tak bude Colomba, jak vidíme, hlídána dobře.
Vévodkyně si dala přinést nosítka.
"Zůstalo to celkem tajemstvím," řekla paní d Étampes. "Vy, ďOrbec, nejste člověk, který by si dělal starosti o takový dětský kousek, viďte? Tak nevidím žádnou překážku, proč by se svatba nemohla konat a naše plány uskutečnit."
"Ó, milostivá paní!" ukláněl se na souhlas pan ďEstourville.
"Za týchž podmínek, vidte, paní vévodkyně?" ptal se hrabě ďOrbec.
"Ovšem, za stejných podmínek, drahý hrabě. A Benvenutovi," pokračovala vévodkyně, "ať už je vinen sám nebo je jen spoluviníkem toho hanebného únosu, buďte klidný, drahý vikomte, se za vás pomstíme my."
"Ale prý mu král, milostivá paní," namítal Marmagne, "ve svém nadšení pro umění slíbil, že když se mu podaří socha Jupitera, dá Cellinimu vše, oč požádá."
"Buďte bez starosti, právě na to čekám," odpověděla vévodkyně. "Chystám Cellinimu na ten den překvapení, jakého se nenadal. Tak se na mne spolehněte, nechtě mě všechno řídit."
To bylo také nejsnadnější. Vévodkyně se málokdy ukázala tak horlivá, činorodá a milá. Radost z ní přímo sálala. Poslala honem prévóta pro jeho biřice, a brzy prévót, ďOrbec a Marmagne s ozbrojenými pochopy došli k bráně Velkého Nesle. Kousek za nimi na nábřeží netrpělivě čekala paní d Étampes, vyhlížející každou chvíli z nosítek.
Bylo to v době, kdy dělníci obědvali. Ascanio, Pagolo a malý Jehan byli v té chvíli se ženami ve Velkém Nesle 290

sami. Benvenuta očekávali až nazítří večer nebo pozítří ráno. Ascanio přijal návštěvu, myslel si, že to bude třetí domovní prohlídka. Protože o tom dostal velice jasný mistrův rozkaz, nestavěl se proti prohlídce, a přivítal je naopak velmi zdvořile.
Prévót, jeho přátelé i pochopové zamířili rovnou ke slévárně.
"Otevřte nám ty dveře," řekl ďEstourville Ascaniovi.
Srdce se mladíkovi sevřelo v jakémsi hrozném tušení, ale mohl se mýlit, a protože by sebemenší váhání mohlo budit podezření, nehnul ani brvou a dal klíč

prévótovi.
"Vemte ten velký žebřík," nařídil prévót ozbrojencům.
Biřici uposlechli a pan ďEstourville je vedl přímo k soše. Tam prévót sám postavil žebřík a chystal se vystoupit nahoru. Ascanio zbledl zlostí, dal si jednu nohu na první příčel a zvolal:
"Co to chcete dělat, pánové? Ta sochaje mistrovo veledílo, svěřil mi ji, abych ji tu hlídal, a první, kdo se odváží na ni sáhnout, ať už z jakéhokoliv důvodu, zemře, to vás upozorňuji předem!"
Vytáhl z opasku štíhlou nabroušenou dýku, která měla čepel tak dokonale kalenou, že ostřím prorazila dukát.
Prévót dal znamení a biřici napadli Ascania píkami. Ascanio se zoufale bránil a dva pochopy ranil. Ale sám proti osmi lidem nezmohl nic, a to nepočítáme prévóta, Marmagne a hraběte ďOrbec. Musel přesile ustoupit; porazili ho, spoutali, zacpali mu ústa a prévót začal vystupovat po žebříku, z obavy před nějakým překvapením ho sledovali dva biřici.
Colomba všechno předtím viděla a slyšela; otec ji našel omdlelou, protože uviděla Ascania padat a myslila si, zeje mrtev.
Prévóta při pohledu na její mdloby spíše popadla zlost než starosti, hned si dal Colombu na statné rameno a sestoupil dolů. Pak se všichni vraceli na nábřeží. Pochopové vlekli Ascania, kterého si ďOrbec pozorně prohlížel. Pagolo viděl, jak vedou jeho kamaráda, ale nehnul ani prstem. Malý Jehan odběhl pryč. Jen Scozzone nic nechápala, snažila se jim přehradit branku a volala:
,,Co to znamená, pánové? Proč to násilí? Proč odvádíte Ascania? Kdo je ta žena?"
291

Ale v té chvilce se závoj, přikrývající Colombě tvář, odhrnul a Scozzone poznala model sochy Hébé.
Ustoupila tedy bledá žárlivostí z cesty a nechala mlčky projít prévóta, jeho přátele, ozbrojence i ty, které odváděli.
"Co to znamená? Proč jste poranili toho mladíka?" řekla paní d Étampes, když viděla Ascania svázaného, bledého a zkrvaveného. "Rozvažte ho!"
"Milostivá paní," řekl prévót, "ten mladík se nám postavil na odpor. Zranil dva muže. Je to zřejmě spoluviník, a tak ho musíme zajistit."
"A pak je podobný tomu italskému pážeti," zašeptal ďOrbec vévodkyni, "které jsem viděl u vás; bylo při naší rozmluvě, a kdyby tenhle nebyl jinak oblečen a nemluvil jazykem, který, jak jste mě ujistila, tamten nezná, na mou čest bych přísahal, že to je on."
"Máte pravdu, pane prévóte," honem řekla vévodkyně d Étampes a odvolala rozkaz, aby Ascania propustili. "Ten mladík by mohl být nebezpečný. Dejte ho do vazby."
"Vězeň do Chateletu," nařídil prévót.
"A my, pánové," řekla vévodkyně, vedle níž položili stále omdlelou Colombu, "do étampeského paláce."
Za okamžik zazněl na nábřeží koňský dusot.
Malý Jehan jel totiž svalem ohlásit Cellinimu, co se stalo v paláci Nesle.
A Ascanio přišel do Chateletu; vévodkyni neuviděl; netušil, jakou měla účast na události, která zmařila všechny jeho naděje.
12921

XXIX
DVĚ SOKYNE

Paní d Étampes, která od té doby, co o Colombě slyšela, si tolik přála ji uvidět, se přání bohatě splnilo, chudák děvče leželo omdlelé vedle ní.
A tak si Colombu žárlivá vévodkyně celou cestu prohlížela. Oči jí hořely zlostí, když viděla, jak je hezká, rozebírala podrobně každou její přednost, zkoumala každý rys, vypočítávala všechny půvaby té bledé dívky, kterou měla v moci. A tak byly nyní pohromadě dvě ženy, usilující o tutéž lásku a bojující o totéž srdce. Jedna nenávistná a všemohoucí, druhá slabá, ale milovaná, jedna ve svém lesku, druhá ve svém mládí, jedna s vášní, druhá se svou nevinností. Dělilo je tolik překážek, nyní se konečně setkaly a srazily, a sametová sukně tížila a mačkala prosté bílé Colombiny šaty.
Ačkoliv Colomba byla v bezvědomí, Anna přece jen z nich obou byla bledší. To němé pozorování jistě přivádělo její pýchu v zoufalství a ničilo její naděje, protože zatímco si bezděčně šeptala: "Mluvili pravdu, je hezká, velice hezká!", její ruka, držící Colombinu ruku, ji stiskla tak křečovitě, že bolest pomohla Colombě z mdloby. Probrala se a otevřela oči se slovy:
"Ach, milostivá paní, to bolí."
Jakmile paní d Étampes uviděla, že Colomba zase otevřela oči, pustila jí ruku. Ale pocit bolesti jaksi u dívky předcházel návrat i ostatních duševních

schopností. Když spíše vykřikla než řekla ta slova, zůstala ještě několik vteřin s udivenýma očima, upřenýma na vévodkyni, a protože nedokázala hned sebrat své myšlenky, po chvilce zkoumání řekla:
"Kdo jste, milostivá paní, a kam mě to vezete?"
Potom se najednou odtáhla zpět a zvolala:
"Ach, vy jste vévodkyně d Étampes! Už si vzpomínám!" 293

"Mlčte!" odsekla Anna pánovitě. "Mlčte, hned budeme o samotě a pak si můžete křičet a divit se podle své libosti."
Ta slova doprovázel tvrdý a pánovitý pohled, ale spíše než tím pohledem Colomba zmlkla z vlastní hrdosti. Uzavřela se do naprostého mlčení, dokud nebyly v étampeském paláci, a tam na pokyn vévodkyně šla za ní do kaple.
Když se obě sokyně octly spolu samy, změřily se vzájemně a asi dvě minuty mlčely, ale tvářily se každá zcela jinak. Colomba byla klidná, protože jí pomáhala naděje v boha a důvěra k Benvenutovi; Anna zuřila pro její klid, ale ta zuřivost, třebas vyjádřená v jejích rysech, ještě nepropukala, počítala, že to slabé stvoření zlomí svou všemohoucí vůlí a mocí.
Prolomila mlčení první.
"Dobrá, mladá přítelkyně," řekla tónem, který přes vlídnost slov nezakrýval hořkost jejích myšlenek. "Tak se vracíte do otcovské moci. To je dobře, ale především vám musím blahopřát ke statečnosti, jste. smělé děvčátko."
"Bůh je totiž na mé straně, milostivá paní," odpověděla prostě Colomba.
"O jakém bohu to mluvíte, slečno? Aha, jistě o bohu Martovi," odpověděla vévodkyně d Étampes a drze blýskla očima, jak měla ve zvyku ve společnosti u dvora.
"Znám jen jediného boha, milostivá paní, dobrého boha, věčného ochránce, který doporučuje dobročinnost ve štěstí a pokoru v moci. Běda těm, kdo neznají boha, o němž mluvíme, protože jednou zase nepozná on je."
"Dobře, slečno, dobře!" řekla vévodkyně. "Tohle máte vhodné postavení na kázání morálky a já bych vám ochotně blahopřála k citu pro vhodnost, kdybych si nemyslela, že chcete svou necudnost omlouvat svou nestydatostí."
"Popravdě, milostivá paní," odpověděla Colomba bez jakékoliv uštěpačnosti, ale neznatelně pokrčila rameny, "se ani nesnažím před vámi omlouvat, když ještě ani nevím, jakým právem byste mě obviňovala. Až se mě bude ptát otec, odpovím mu uctivě a zarmouceně. Budeli mi něco vytýkat, pokusím se ospravedlnit, ale až do té doby dovolte, paní vévodkyně, abych mlčela."
"Chápu, můj hlas vás vyrušuje a vy byste raději, viďte, zůstala sama s myšlenkami na člověka, kterého milujete?" 294

"Žádný hluk, třebas mě rušil sebevíce, mi nezabrání, abych na něho nemyslela, zvláště když je nešťastný."
"Odvažujete se přiznat, že ho milujete?"
"To je právě mezi námi rozdíl, milostivá paní, vy ho milujete, a neodvážíte se to přiznat."
"Ó, vy neopatrná, zdá se, že mě ještě chcete urážet!"
"Vůbec ne," odpověděla mírně Colomba, "to nechci, jen vám odpovídám, protože mě nutíte odpovídat. Nechtě mě o samotě s mými myšlenkami a já vás nechám s vašimi plány."
"Dobrá, dítě, když mě k tomu nutíš, když si myslíš, že jsi dost silná, abys se mnou mohla bojovat, když přiznáváš svou lásku, přiznám se ke své nenávisti. Ano, miluji Ascania a tebe nenávidím. Koneckonců nač ti něco předstírat, když jsi jediná, komu mohu říci vše, protože tobě nikdo neuvěří, ať řekneš cokoliv. Ano, miluji Ascania."
"To vás tedy lituji, milostivá paní," odpověděla mírně Colomba, "protože Ascanio miluje mě."
"Ano, to je pravda, Ascanio tě miluje; ale já ti tu lásku vezmu sváděním, jestliže budu moci, lží, když to bude potřebí, nebo zločinem, když to bude nutné, slyšíš? Já, Anna ĎHeilly, vévodkyně d Étampes."
"Ascanio bude milovat tu, která ho bude milovat více."
"Ó, poslouchejte ji!" zvolala vévodkyně, rozzlobená takovou důvěrou. "Člověk by věřil, že její láska je jediná na celém světě, a že se s ní nikdo ani nemůže srovnávat."
"To neříkám. Když já mám tak ráda, jiné srdce může milovat stejně. Jenže pochybuji, že by to bylo vaše srdce."
"A co pro něho dobrého můžeš vykonat ty, když se tolik chlubíš láskou, jaké já nemohu dosáhnout? Cos mu až dosud obětovala? Jen osamělost svého života, nudu samoty?"
"Ne, milostivá paní, svůj klid."

"Před čím jsi mu dala přednost? Před směšnou láskou hraběte ďOrbec?"
"Ne, milostivá paní, před poslušností k otci."
"A co mu můžeš dát? Můžeš ho udělat bohatým, mocným a obávaným?"
"Ne, milostivá paní, ale doufám, že ho udělám šťastným."
"Ó, to u mne je to jiné," řekla vévodkyně d Étampes. "Já udělám víc. Já mu obětuji královu lásku, dám mu bohatství, tituly a pocty a přinesu mu vládu nad zemí." 12951

"Ano, to je pravda," řekla Colomba s úsměvem. "Vaše láska mu dá vše, co není láska."
"Dost, dost už s tím urážlivým srovnáváním!" zvolala prudce vévodkyně, cítila, jak postupně ztrácí půdu.
A tak nastala chvilka mlčení, které, jak se zdálo, Colomba snášela bez rozpaků, zatímco paní d Étampes své rozpaky zastírala jen viditelným hněvem. Ale pomalu se jí tvář uvolňovala, na obličeji se jí objevil mírnější výraz, který začínal poznenáhlu a postupně pros větlo vat jakýsi paprsek opravdové nebo předstírané vlídnosti. Vrátila se první k boji, který její pýcha chtěla za každou cenu dovršit vítězstvím.
"Hleďme, Colombo," řekla téměř laskavým tónem, "kdyby ti někdo řekl:,Obětuji pro něho život! Co bys udělala?"
"Obětovala ho s nadšením!"
"Já také!" zvolala vévodkyně s důrazem, který svědčil když ne o upřímnosti oběti, tedy alespoň o prudkosti lásky. "Ale obětovala byste také svou čest jako svůj život?"
"Jestliže rozumíte slovem lest mou pověst, ano, jestliže tím rozumíte mou ctnost, ne."
"Jak to? Copak nejste jeho? Není váš milenec?"
"Je můj snoubenec, toť vše."
"O, ona ho nemiluje," ozvala se vévodkyně. "Nemiluje ho, má raději čest, pouhé slovo!"
"A kdyby vám někdo řekl, milostivá paní," namítla jí Colomba, přes svou mírnost dosti podrážděná, "kdyby vám pověděl: ,Odřekni se pro něho svých titulů, své velikosti, obětuj mu krále, a ne tajně, to by bylo příliš snadné, ale veřejně. Kdyby vám řekl: ,Anno ďHeilly, vévodkyně d Étampes, opusť svůj palác, bohatství i dvořany a jdi do jeho cizelérské dílny! "
"Odmítla bych v jeho vlastním zájmu," prohlásila vévodkyně, jako by nemohla lhát při pronikavém a hlubokém pohledu, jaký na ni upírala její sokyně.
"Odmítla byste?"
"Ano."
"Ach! Ona ho nemiluje!" zvolala Colomba. "Má raději pocty, chiméry!"
"Ale vždyť vám říkám, že své postavení chci uchovat pro něho!" namítla vévodkyně, rozzlobená novým soupeřčiným vítězstvím. "Říkám vám, že chci uchovat své pocty, abych 12961

se s ním o ně podělila. Všichni muži je mají dříve či později rádi."
"Ano," usmála se Colomba. "Ale Ascanio není jeden z těch mužů."
"Mlčte!" vykřikla podruhé zlostně Anna a dupla si.
A tak lstivá a mocná vévodkyně nemohla zvítězit nad děvčetem, které chtěla zastrašit už pouhým zvýšením hlasu. Na její zlostné a ironické vyslýchání Colomba stále odpovídala klidně a skromně, což paní d Étampes uvádělo do rozpaků. Vévodkyně cítila, že její slepá nenávist ji přivedla na špatnou cestu. Proto změnila postup; popravdě nepočítala ani s takovou krásou, ani s takovou bystrostí, a když nemohla soupeřku zdolat mocí, rozhodla se, že ji překvapí.
A Colombu zase, jak jsme viděli, nijak zvláště nepolekal dvojí výbuch zlosti paní d Étampes, jen se uzavřela do chladného a důstojného mlčení. Ale vévodkyně podle svého nového plánu, jaký si právě stanovila, přistoupila ke Colombě s přemilým úsměvem a vzala ji laskavě za ruku.
"Odpusťte mi, milé dítě," řekla, "myslím, že jsem se unáhlila. Nesmíte se na mne zlobit, máte přede mnou tolik předností a já přirozeně žárlím. Bohužel si jistě myslíte jako všichni ostatní, že jsem zlá! Ale vlastně jen můj osud je zlý, ne já. Odpusťte mi tedy, že mám ráda Ascania, není důvod, abychom se nenáviděly. A hlavně vy, když má rád jen vás, musíte být shovívavá. Buďme sestry, chcete? Hovořme spolu otevřeně a já se pokusím ve vaší duši zahladit špatný dojem, který tam asi má zlost zanechala."
"Milostivá paní!" řekla Colomba s odstupem a v pudovém odporu odtáhla ruku. Pak dodala:
"Mluvte, poslouchám."
"Ó, buďte klidná, malá divoško," odpověděla paní d Étampes vesele, jako by

dokonale chápala odměřenost mladé dívky, "nechci po vás přátelství bez nějaké záruky. Hleďte, abyste dobře věděla, jaká jsem, abyste mě znala, jako se znám sama, povím vám několika slovy svůj život. Mé srdce se mému příběhu nepodobá, to ne, ale nás chudáky ženy, kterým se říká velké dámy, často pomlouvají. O, závist dělá chybu, že nás pomlouvá, měla by nás spíše politovat. Tak třeba, dítě, co si o mně myslíte vy? Buďte upřímná! Že jsem ztracená žena, viďte?" 297

Colomba se pohnula tak, že to naznačilo rozpaky, s jakými by odpovídala na takovou otázku.
"A když mě lidé zkazili," pokračovala vévodkyně d Étampes, "je to nakonec má vina? Vy jste měla štěstí, Colombo, nepohrdejte přílišTěmi, kdo trpěli. Vy jste až dosud žila v čisté samotě, nepoznejte nikdy, co to je být vychován k ctižádosti. Komu je určeno toto mučení a oběť zdobívají květy tomu ukazují život jen z lesklé stránky. Nejde o to milovat, jde jen o to, jak se líbit. A tak mé myšlenky od samého dětství měly směřovat k tomu, abych se zalíbila králi. Krásu, kterou bůh ženě dává, aby ji vyměnila za pravou lásku, mě donutili vyměnit za titul; z půvabu udělali past. Nu, Colombo, povězte mi sama, co se stane s dítětem, které ještě neví, co je dobro a co zlo, když mu řeknou: ‚Dobro je zlo a zlo je dobro!? A tak vidíte, druzí mě odsuzují, ale já neztrácím naději. Bůh mi snad odpustí, protože jsem neměla člověka, který by mě na něho upozornil. Co jsem měla dělat, když jsem byla tak sama, slabá a bez opory? Lest a klam se staly mým životem. A já přece nebyla stvořená pro tu hroznou úlohu, dokladem toho je, víte, že jsem se zamilovala do Ascania. Dokladem toho je, že když jsem cítila lásku k němu, pocítila jsem štěstí, a přitom zahanbení. Povězte mi, drahé čisté dítě, teď mě
chápete?"
"Ano," odpověděla prostoduše Colomba oklamaná tou předstíranou upřímností, která vypadala jako pravda.
"Tak vy tedy máte se mnou soucit!" zvolala vévodkyně. "Vy mě necháte zdálky Ascania milovat, samotnou a bez naděje; tak už nebudu vaše sokyně, protože on mě milovat nebude. A tak na oplátku vám nahradím matku, kterou jste ztratila, já znám svět, jeho lsti i pasti, jeho zklamání, já vás povedu a zachráním. Teď vidíte dobře, že se na mne můžete spolehnout, protože mi zachraňujete život. Má celá minulost bylo dítě, do jehož srdce vsadili vášně ženy. Přítomnost vidíte: je to hanba, že jsem veřejná králova milenka. Má budoucnost je láska k Ascaniovi; ne jeho láska ke mně, sama jste to řekla a já si to také často povídala, že mě Ascanio nikdy nebude milovat. Ale právě že ta láska zůstane čistá, očistí i mne. Teď je řada na vás, abyste mluvila, byla upřímná a všechno mi řekla. Vypravujte mi svůj příběh, dítě." 298
"Můj příběh je velmi krátký, milostivá paní, a hlavně prostinký," odpověděla Colomba. "Dá se shrnout do tří lásek. Milovala jsem, miluji a budu milovat boha, otce a Ascania. Jenže v minulosti byla má láska k Ascaniovi, kterého jsem nepotkala, pouhým snem. V přítomnosti je utrpením, v budoucnosti nadějí."
"Dobře," řekla vévodkyně, potlačujíc v srdci žárlivost a slzy v očích. "Ale nebuďte důvěřivá jen napolo, Colombo. Co uděláte nyní? Jak chcete bojovat, vy ubohé dítě, proti dvěma tak mocným vůlím, jako je vůle vašeho otce a hraběte ĎOrbec? Nepočítaje krále, který vás viděl a líbíte se mu."
"Ó bože!" zašeptla Colomba.
"Ale protože ta vášeň byla dílem vévodkyně d Étampes, vaší sokyně, Anna ĎHeilly, vaše přítelkyně, vás jí zbaví, o krále se nestarejme. Ale zbývá váš otec, zbývá hrabě. Jejich ctižádost nelze tak snadno zvládnout jako všední zalíbení Františka I."
"Nebuďte dobrá jen napolo," zvolala Colomba. "Zachraňte mě před ostatními, j ako mě zachráníte před králem.
"Znám jen jeden způsob," řekla vévodkyně d Étampes a zdálo se, že uvažuje.
"Který?" zeptala se Colomba.
"Ale vy se polekáte, vy ho nebudete chtít?"
"Ó, když je potřebí jen odvaha, mluvte."
"Pojďte sem a poslouchejte," řekla vévodkyně; přitahovala vlídně Colombu na skládací sedátko u svého křesla a objímala ji kolem pasu. "Hlavně se nelekejte prvních slov, která vám řeknu."
"Je to tedy strašné?"
"Vaše ctnost je přísná a bez poskvrny, drahé dítě, ale bohužel žijeme ve světě a v čase, kdy ta kouzelná nevinnost je pouhé nebezpečí navíc, protože vás vydává bez ochrany vašim nepřátelům, s nimiž neumíte bojovat zbraněmi, kterých používají při útoku na vás. Nu, přemozte se trochu, sestupte z výšin svého snu a snižte se na úroveň skutečnosti. Před chvilkou jste řekla, že byste Ascaniovi obětovala svou pověst. Nechci po vás tolik, obětujte mu jen zdánlivou věrnost.

Pokuste se bojovat sama, ač slabá, proti svému osudu. Snít jako dcera šlechtice o sňatku se zlatnickým pomocníkem je šílenství. Poslyšte, věřte radám upřímné přítelkyně. 299

Nevzdorujte jim, nechtě se vést, zůstaňte v srdci Ascaniovou čistou snoubenkou a ženou, ale dejte ruku hraběti ďOrbec. Jeho ctižádostivé plány vyžadují, abyste měla jeho jméno. Ale jakmile budete hraběnka ďOrbec, snadno rozbijete jeho bídné plány, protože postačí, abyste promluvila a postěžovala si. Kdo vám teď ve vašem boji dá za pravdu? Nikdo. Já sama vám nemohu pomáhat proti otcově zákonné autoritě, zatímco až půjde jen o zmaření výpočtů vašeho manžela, uvidíte, co umím. Přemýšlejte o tom. Když chcete zůstat svou paní, poslouchejte. Když chcete nezávislost, představte, že vydáváte svou svobodu. A budete silná pomyšlením, že Ascanio je váš zákonný manžel a že sňatek s někým jiným je svatokrádež, uděláte, co vám říká vaše srdce; vaše svědomí bude mlčet a společnost, podle níž jste zachránila vnější zdání, vám dá za pravdu."
"Milostivá paní," šeptala Colomba; vstávala, vzpírajíc se paži vévodkyně, která ji chtěla zadržet. "Nevím, zda vám dobře rozumím, ale zdá se mi, že mi radíte hanebnost." "Co říkáte?" zvolala vévodkyně.
"Říkám, že ctnost není tak zchytralá. Vaše sofismata mě nutí, abych se styděla za vás. Pod zdánlivým přátelstvím, které má zakrýt vaši nenávist, vidím past, kterou na mne líčíte. Chcete mě zneuctít v Ascaniových očích, viďte? Protože víte, že by Ascanio nikdy nemiloval nebo přestal milovat ženu, kterou by opovrhoval."
"Tak dobrá, ano!" vybuchla vévodkyně. "Už mám také dost té masky! Ach, ty nechceš vlézt do pasti, kterou na tebe líčím, říkáš? Tak půjdeš do propasti, do které tě strčím. Poslouchej, říkám ti tohle: ať chceš nebo nechceš, vdáš se zaďOrbeca!"
"V tom případě mě omluví násilí, jehož budu obětí. A když podlehnu, pokud podlehnu, neznesvětím náboženství svého srdce."
"Tak se pokusíš bojovat?"
"Všemi prostředky, které má ubohé děvče. Upozorňuji vás, že budu říkat až do konce ne. Dáte mou ruku do ruky toho muže, a já řeknu ne. Potáhnete mě před oltář, řeknu ne. Přinutíte mě kleknout před knězem, a já knězi řeknu své ne."
"Co na tom záleží? Ascanio si pomyslí, žes vnucený sňatek přijala." 300

"A také doufám, že mi ho nikdo nevnutí."
"S kým počítáš, že ti pomůže?"
"Bůh na nebi a člověk na zemi."
"Ale když je ve vězení?"
"Ten je na svobodě, paní vévodkyně."
"Kdo to je tedy?"
"Benvenuto Cellini."
Vévodkyně zaskřípala zuby, když uslyšela jméno toho, koho považovala za svého úhlavního nepřítele. Ale právě když se chystala opakovat to jméno s nějakou strašnou kletbou, páže odhrnulo dveřní zástěnu a ohlásilo krále.
Vévodkyně d Étampes tedy vyběhla z místnosti a s úsměvem na rtech šla vstříc Františku I. Zavedla ho do svého pokoje, sluhům kývla, aby hlídali Colombu. 301

XXX
BENVENUTO V ÚZKÝCH
Za dvě hodiny poté, co byl uvězněn Ascanio a unesena Colomba, jel Benvenuto na koni zvolna po Augustinském nábřeží; zanechával krále a jeho dvůr, které celou cestu výborně bavil spoustou příběhů, jak je uměl vykládat jen on, přimísil totiž do vyprávění i vlastní dobrodružství. Ale jakmile byl sám, utonul v přemýšlení, lehkovážný vypravěč ustoupil místo hlubokému mysliteli. Zatímco ruka jen volně držela uzdu, skloněné čelo se zamyslilo; uvažoval o odlití Jupitera, na čemž nyní záležel osud jeho umělecké slávy a štěstí drahého Ascania. Navenek však byl Gellini klidný.
Když dojel k bráně paláce, zastavil se na minutu překvapením, že neslyší zvuk kladiv; temný zámek byl němý a zasmušilý, jako by tam nebylo živé duše. Pak mistr zaklepal dvakrát, ale nic se neozvalo. Teprve při třetím klepání přišla konečně Scozzone otevřít.
"Ach, mistře, to jste vy!" zvolala, když uviděla Benvenuta Celliniho. "Škoda, že jste nepřijel o dvě hodiny dříve!"
"Co se stalo?" zeptal se Cellini.
"Přišel prévót, hrabě ďOrbec a vévodkyně d Étampes."
"A?"

Udělali prohlídku."
"Nu a?"
"Našli Colombu v hlavě boha Marta."
"To je nemožné!"
"Vévodkyně odvedla Colombu domů a prévót dal Ascania odvést do Châteletu."
"Ach, někdo nás zradil!" zvolal Benvenuto, uhodil se rukou do čela a dupl si. Protože jako ve všem první jeho myšlenka byla na pomstu, pustil koně samotného do stáje a běžel do dílny. Křičel: 302

"Všichni sem! Všichni!"
Za okamžik se všichni pomocníci shromáždlili.
Každý pak musel projít řádným výslechem, ale nikdo neznal ani místo Colombina úkrytu, tím méně způsob, jak je mohli nepřátelé té mladé dívky objevit. Nikdo, ani Pagolo, na něhož zpočátku Benvenutovo podezření mířilo, ale ten se ospravedlnil tak, že mistrovi nezbyla žádná pochybnost. Nemusíme ani říkat, že podezření ani na okamžik neulpělo na čestném Hermannovi a Leváka Šimona se jen slabě dotklo.
Když Benvenuto viděl, že se tu nemá na kom mstít a že se tu ani nedoví nic nového, rozhodl se hned tak rychle, jak byl zvyklý; přesvědčil se, že má kord správně po boku a že může také dýku snadno tasit, nařídil všem setrvat na svém místě, aby mistr každého v případě potřeby našel. Odešel z dílny, seběhl po schodech u domu a vyrazil na ulici.
Tentokrát se mu zračilo v obličeji, v chůzi i ve všech pohybech velké vzrušení. A skutečně se mu tisíce myšlenek, plánů i bolestí mísilo v hlavě. Ascanio mu chyběl ve chvíli, kdy by ho potřeboval nejvíce, protože na odlití Jupitera nebude žádný pomocník nazbyt, a Ascanio byl ze všech nejchytřejší. Colombu unesli; neztratí mezi svými nepřáteli odvahu? Nezkalí se snad ta jasná a vznešená důvěra, která ubohé dívence sloužila za jakousi hradbu proti špatným a nerozumným myšlenkám, neopustí snad ta pevná víra Colombu v tolikerých léčkách a hrozbách?
Pak mu uprostřed toho všeho ze samého dna mysli vytanula vzpomínka. Jednou, když Ascanio upozorňoval na možnost nějaké kruté pomsty ze strany vévodkyně d Étampes, Ascanio s úsměvem odpověděl: "Neodváží se mě zničit, protože bych ji mohl zničit sám, a naráz." Benvenuto tehdy chtěl znát to tajemství, ale mladík odpověděl: "Dnes by to, mistře, byla zrada. Počkejte na den, až to bude jen obrana."
Benvenuto chápal tu jemnost a čekal. Nyní však musí Ascania vidět. Proto se musí nejdříve snažit o toto setkání.
U Benvenuta po přání okamžitě následovalo rozhodnutí. Sotva si řekl, že potřebuje vidět Ascania, už bušil na dveře Châteletu. Otevřelo se okénko a jakýsi prévótův biřic se 303

zeptal Celliniho, kdo je. Druhý muž stál za biřicem v přítmí.
"Jmenuji se Benvenuto Cellini," odpověděl klenotník.
"Co si přejete?" řekl biřic.
"Chtěl bych navštívit jednoho vašeho vězně."
"Jak se jmenuje?"
"Ascanio."
"Ascanio je v přísné vazbě a nesmí s nikým mluvit."
"A proč je v přísné vazbě?"
"Protože je obviněn ze zločinu, na který je trest smrti."
"Tak to je o důvod víc, abych ho navštívil," zvolal Benvenuto.
"Máte prazvláštní logiku, pane Cellini," ozval se posměvačně hlas muže, skrytého v přítmí, "ale ta v Châteletu
neplatí."
"Kdo se posmívá, když se ptám? Kdo si dělá žerty, když
prosím?" zvolal Benvenuto.
"Já Robert ĎEstourville, pařížský prévót," řekl hlas. "Každému hrají chvilku, pane Cellini. Každý boj má výpad a odvetu. Vy jste vyhrál první kolo, já druhé. Vzal jste mi proti právu palác, já vám zatkl podle práva vašeho učedníka. Vy jste nechtěl vrátit jedno, spolehněte se, že já vám nevrátím druhé. A vy jste statečný a podnikavý, máte armádu oddaných přátel; tak do toho, pane dobyvateli pevností, do toho, zdolávači zdí, do toho, pane páčiteli dveří! Pojdte dobývat Châtelet! Já vás čekám!" Po těch slovech se okénko zase zavřelo. Benvenuto zařval a skočil po silné bráně, ale ta se přes spojené úsilí jeho rukou i nohou ani nepohnula.
"Tak do toho, příteli, jen tlučte, tlučte," volal prévót z druhé strany,

"dokážete jen nadělat hluk, a jestliže ho bude příliš mnoho, pozor na hlídku, pozor na lučištníky! Châtelet není jako palác Nesle, víte? Patří panu králi a uvidíme, jestli budete ve Francii větší pán než král."
Benvenuto se rozhlédl kolem sebe a uviděl na nábřeží ležící mezník, který by stěží zvedli dva obyčejní lidé. Šel přímo k tomu mezníku a dal si ho na rameno tak snadno jako dítě obyčejnou dlažební kostku.
Ale sotva ušel pár kroků, uvážil, že až vyrazí bránu, setká se s vnitřní hlídkou, a že by ho takové skutky mohly samotného přivést do vězení, a to ve chvíli, kdy Ascaniova svo304

bodá tolik závisí na jeho svobodě. Pustil tedy mezník, který se vlastní tíží zabořil o několik palců do země.
Nemusíme říkat, že ho prévót sledoval nějakým neviditelným vikýřem; klenotník zaslechl druhý výbuch smíchu.
Benvenuto utekl co nejrychleji, aby nepovolil chuti jít si rozbít hlavu o tu prokletou bránu.
Šel přímo do étampeského paláce.
Ještě by nebylo všemu konec, kdyby uviděl alespoň Colombu, když už nemůže mluvit s Ascaniem. Ascanio třeba v nějakém milostném zápalu pověděl snoubence tajemství, které odmítl sdělit mistrovi.
Všechno šlo nejdříve dobře. Vrata paláce byla otevřená, přešel nádvoří a vstoupil do předsíně, kde stál velký lokaj v pestré livreji, jakýsi šest stop vysoký a čtyři stopy široký obr.
"Kdo jste?" zeptal se klenotníka a změřil si ho od hlavy k patě.
Za jiných okolností by Benvenuto na ten drzý pohled odpověděl nějakým násilným činem, jak byl zvyklý. Ale šlo mu o to, aby uviděl Golombu a zachránil Ascania. Ovládl se.
"Jsem Benvenuto Cellini, florentský klenotník," odpověděl.
"Co si přejete?"
"Mluvit se slečnou Colombou."
"Slečna Colomba nepřijímá."
"A proč?"
"Protože její otec, pan ďEstourville, pařížský prévót ji dal do ochrany paní vévodkyni d Étampes a té doporučil, aby na ni dohlížela."
"Ale já jsem její přítel."
"To je o důvod víc k podezření."
"Říkám vám, zeji uvidím," řekl Benvenuto už dopáleně.
"A já vám říkám, zeji neuvidíte," odpověděl lokaj.
"A můžu mluvit alespoň s vévodkyni d Étampes?" NP "
"INC.
"Ani já, její klenotník?"
"Méně než kdo jiný."
"Tak to máte zákaz mě uvádět?"
"Přesně tak," řekl lokaj, "to jste uhodil hřebík na hlavičku." 305

"Víš, já jsem zvláštní člověk, příteli," řekl Benvenuto Cellini s tím strašným smíchem, který obyčejně předcházel jeho výbuch zlosti. "Chodím tam, kam mě nechtějí pustit!"
"A jak to děláte,povězte mi to? To mi uděláte radost."
"Když jsou někde zavřené dveře a u nich chlap jako ty."
"Nu?"
"Nu, to chlapa srazím a dveře vyrazím," říkal Benvenuto a dokládal přitom slova skutky.
Benvenuto poslal pěstí lokaje na zem a kopnutím vyrazil dveře.
"Pomoc! Pomoc!" křičel lokaj.
Ale ten chudákův zoufalý výkřik byl zbytečný, u dveří z vestibulu do předsíně Benvenuto spatřil šest lokajů, kteří tu asi na něho čekali.
Uhodl, že se vévodkyně dověděla o jeho návratu a udělala svá opatření.
Za všech jiných okolností by Benvenuto, když měl u sebe zbraň, totiž kord i dýku, napadl celou tu čeládku a pravděpodobně by ji vyřídil dosti snadno, ale takové násilí v paláci královy milenky by mohlo mít strašlivé následky. Podruhé proti jeho zvykům rozum zvítězil nad zlostí, a protože si byl alespoň jist, že se může dostat až ke králi, k němuž jak víme měl stále volný přístup, zarazil už napolo vytasený kord zpět do pochvy, vracel se zpět, zastavoval se na každém kroku jako ustupující lev, prošel pomalu vestibulem, potom nádvořím a zamířil do Louvrů.
Benvenuto se tentokrát zatvářil opět klidně a šel rozvážně, ale ten klid byl jen zdánlivý. Na čele mu vyrážely velké kapky potu a v srdci se mu hromadil němý

hněv, který ho mučil tím víc, že se rázně snažil ovládnout. A skutečně se té prudké povaze nic tak nepříčilo, jako marné čekání, bídná překážka zavřených dveří nebo hrubé odmítnutí drzého lokaje. Silní lidé, vedení svými myšlenkami, nemohou prožít větší zoufalství než při marné srážce s hmotnými překážkami. Benvenuto by dal deset let života za to, kdyby se srazil s nějakým člověkem. Cestou se občas rozhlížel po kolemjdoucích, jako by říkal: "Není mezi vámi nešťastník, který je unaven životem? Ať se na mne obrátí, já jsem člověk, který mu splní to přání!"
Za čtvrt hodiny Benvenuto vcházel do Louvrů a zasta306

voval se v síni pážat; žádal, aby ho hned přijal i Jeho Veličenstvo. Chtěl Františku I. všechno vypovědět, dovolat se jeho čestnosti, a kdyby nedostal dovolení vysvobodit Ascania, žádat alespoň dovolení ho navštívit. Celou cestu přemítal, co má králi říci, a protože mu nechybělo dobré mínění o vlastní výmluvnosti, byl předem velice spokojený s krátkou řečí, kterou si připravil. Celý ten proud strašlivých novinek, které se náhle dovídal, všechny utržené urážky a překážky, jaké nemohl překonat, všechno v něm rozpálilo krev hněvivého umělce. V hlavě měl jako v úle, srdce mu bušilo jako kladivo a ruce se mu třásly. Ani nevěděl, jaké vzrušení mu zdvojnásobovalo sílu těla i ducha, celý den života se někdy soustředí v jediné minutě.
V takovém rozpoložení tedy Benvenuto požádal jakési páže, aby ho král laskavě přijal.
"Král nepřijímá," odpověděl mladík.
"Vy mě nepoznáváte?" řekl Benvenuto překvapeně.
"Poznávám, naopak."
"Jmenuji se Benvenuto Cellini a k Jeho Veličenstvu mám volný přístup."
"Právě že se jmenujete Benvenuto Cellini, nemůžete dále," odpovědělo páže.
Benvenuto zůstal užaslý.
"Ach, to jste vy, pane de Termes?" pokračoval mladík k dvořanovi, který přišel zároveň s klenotníkem. "Vstupte, vstupte, hrabě de la Faye, vstupte, markýzi děs Pres."
"A já? Co já?" zvolal Benvenuto a zbledl zlostí.
"Vy? Král před desíti minutami, když se vracel, řekl: Kdyby přišel ten drzý Florenťan, řekněte mu, že ho nechci vidět, a poradte mu, aby byl poslušný, jestliže si nechce porovnat Châtelet s Andělským hradem."
"Ó trpělivosti, pomoz mi!" zašeptal si v duchu Benvenuto Cellini. "Panebože, já nejsem zvyklý, aby mě králové nechali čekat! Vatikán se Louvrů vyrovná, Lev X. Františku I. také, a přece jsem ve Vatikáne nečekal, nečekal jsem u dveří Lva X. Ale já chápu, to bude ono. Král byl u paní d Étampes, král byl u své milenky, ta ho proti mě poštvala. Ano, to je ono. Trpělivost kvůli Ascaniovi. Trpělivost kvůli Colombě!"
Ale při tom krásném odhodlání být trpělivý se Benvenuto musel opřít o sloup. Srdce mu div nepuklo, nohy se mu 307

podlamovaly. Ta poslední urážka nepostihovala jen jeho pýchu, urážela i jeho přátelství. Srdce měl plné hořkosti a zoufalství, jeho sevřená ústa, zasmušilý pohled a křečovitě napjaté ruce svědčily o jeho prudké bolesti.
Ale po chvilce se přece jen vzpamatoval, odhodil si škubnutím vlasy z čela a pevnými, ráznými kroky vyšel ven. Všichni přítomní se dívali s jistou úctou, jak odchází.
Jestliže Benvenuto vypadal klidně, vděčil za to neslýchanému sebeovládání, protože ve skutečnosti byl zmatenější a pobouřenější než štvaný jelen v úzkých. Šel chvilku po ulici, a nevěděl kam, viděl před sebou jen mrak, slyšel jen hukot krve ve spáncích a ptal se bezděky sám sebe, zda spí nebo bdí. To ho vyhnali potřetí v jedné hodině! Jemu, Benvenutovi, oblíbenci knížat, papežů a králů, přirazili dveře před nosem, když se před ním vždy otvíraly dokořán, sotva se ozvaly zdáli jeho kroky. A při té trojí urážce přece jen nemá právo dát zlosti průchod, musí zakrýt ruměnec, zakrýt hanbu, dokud nezachrání Colombu i Ascania. Zdálo se mu, že bezstarostný dav klidných nebo čilých lidí kolem snad mu na čele čte trojí urážku, kterou právě utržil. To snad byl jediný okamžik, kdy ta velká duše v pokoření o sobě zapochybovala. Ale asi čtvrt hodiny po tom slepém, bludném a nejasném útěku se vzpamatoval a zvedl hlavu; ochablost pominula a znovu se projevila horečka.
"No tak," zvolal nahlas, jak byl docela zaujat myšlenkou a jak v něm duch zvítězil nad tělem, "třebaže vyhodili člověka, umělce neporazí. Tak do toho, sochaři, ať litují svého činu tím, že budou obdivovat tvé dílo. No tak, Jupitere, dokaž, že jsi dosud nejen král bohů, ale také pán Udí."
Jakmile si Benvenuto řekl, nápad silnější než jeho vůle ho doslova vlekl pryč;

zamířil k Tournelles, bývalému královskému sídlu, kde ještě bydlel starý konetabl Anně de Montmorency.
Ale tady musel prchlivý Benvenuto čekat asi hodinu, než se dostal k ministruvojákovi Františka I., kterého obléhal dav dvořanů a prosebníků. Konečně ho ke konetablovi uvedli.
Anně de Montmorency byl vysoký muž, jen nepatrně sehnutý stářím, chladný, přímý a suchý, měl živé oči a mluvil zkratka; věčně huboval a nikdy u něho neviděli dobrou náladu. Kdyby ho někdo zastihl při smíchu, byl by to ko308

netabl považoval za ponížení. Jak se jen ten mrzoutský stařec mohl zalíbit vlídnému a milému vladaři, který tehdy ve Francii panoval? To se dá vysvětlit jen tím, že protiklady se přitahují. František I. dovedl posílat domů spokojené lidi, i když je odmítl, konetabl naopak rozzlobil i ty, kterým vyhověl. Ostatně byl celkem málo nadaný a králi vnukl důvěru k sobě svou vojenskou neústupností a velitelskou vážností.
Když Benvenuto k němu vstoupil, Montmorency se procházel podle svého zvyku po místnosti. Odpověděl na pozdrav Gelliniho kývnutím, pak se najednou zastavil a upřel na něho pronikavý pohled. Zeptal se:
"Kdo jste?"
"Benvenuto Cellini."
"Vaše zaměstnání?"
"Králův klenotník," odpověděl umělec překvapený, že první odpověď neušetřila druhou.
"Ach ano, to je pravda," bručel konetabl. "Já vás poznávám. Nu, drahý příteli, co chcete, co žádáte? Abych u vás něco objednal? Jestliže jste počítal s tímhle, byla by to ztráta času, to vás upozorňuji předem! Já to dnešní bláznění po umění, které se šíří všude, nechápu! člověk by řekl, že to všechny, kromě mne, postihla nějaká epidemie! Ne, sochařství není ani trochu můj případ, mistře klenotníku, slyšíte? Tak se tedy obraťte na jiné a sbohem."
Benvenuto sebou škubl.
"Ech bože, to vás nemusí mrzet," pokračoval konetabl. "Budete mít dost dvořanů, kteří se přijdou opičit po králi, a tupců, kteří se budou vydávat za znalce. Ale pokud jde o mne, zapamatujte si: já se držím svého řemesla, tedy válčení, a mám stokrát radši pěknou selku, která mi každých deset měsíců dá dítě, to znamená vojáka, než bídného sochaře, který marní čas děláním spousty panáků z bronzu, dobrých jen na to, aby zdražila děla."
"Vaše Milosti," řekl Benvenuto, který vyslechl to dlouhé rouhání s trpělivostí, jež ho samotného udivovala, "nejdu s vámi hovořit o umění, ale o věcech cti."
"O, v tom případě to je jiná věc. Co chcete ode mne? Mluvte honem."
"Vaše Milost si vzpomíná, že mi jednou Jeho Veličenstvo před ní řeklo, že toho dne, až mu přinesu Jupiterovu sochu 309

odlitou v bronzu, udělí mi milost, jakou budu chtít, a té Vaši Milost pověřuje, ji a kancléře Poyeta, abyste mu ten královský slib připomněl v případě, že by na to zapomnělo ?"
"Vzpomínám si. A?"
"Nu, Vaše Milosti, blíží se okamžik, kdy vás budu zapřísahat, abyste paměť dokázal. Budete ji mít?"
"Jestliže jste mě přišel požádat o tohle, mistře," zvolal konetabl, "vyrušujete mě, abyste mě prosil o něco, co je má povinnost."
"Vaše Milosti!"
"Jste drzý, pane klenotníku. Uvědomte si: konetabl Anně de Montmorency nepotřebuje, aby ho někdo upozorňoval, že má být počestný! Král řekl, abych si to zapamatoval místo něho, a to asi dělá častěji, to bez urážky. A já si to budu pamatovat, i kdyby se mu to nemělo právě hodit. Sbohem, mistře Gellini, může přijít další."
Konetabl se pak otočil k Benvenutovi zády a dal znamení, že může vejít další prosebník.
Benvenuto konetabla pozdravil, jeho upřímnost se mu celkem zalíbila, ale stále ho hnala stejná horečka, vedla ho stejná vroucí myšlenka, a tak šel ke kancléři Poyetovi, který bydlel nedaleko odtud, u Antonínovy brány.
Kancléř Poyet byl tělesně i duševně pravý opak stále mrzutého a stále od hlavy až po paty obrněného Anně de Montmorency. Byl zdvořilý, lišácký, zahalený kožešinami, jaksi zabalený do hermelínu. Bylo z něho vidět jen lysou a šedivou hlavu, nepokojná bystrá očka, tenké rty a bílé ruce. Snad byl právě tak čestný jako konetabl, ale ne tak přímý.
Tam zas čekal půl hodiny. Ale Benvenuto se docela změnil, zvykl si čekat.
"Vaše Milosti," spustil, když ho uvedli, "jdu vám připomenout slib, který mi

král dal ve vaší přítomnosti a stanovil vás nejen za svědka, nýbrž i za ručitele tohoto slibu."
"Já vím, co tím myslíte, pane Benvenuto," přerušil ho Poyet, "a jsem ochoten, jestliže si to přejete, Jeho Veličenstvu slib předestřít. Ale musím vás upozornit, že právnicky vzato nemáte žádná práva, protože ústní slib, ponechaný jen vaší vůli, nic neplatí před soudem a nikdy se nevyrovná listině. Z toho plyne, že když král vaší žádosti vyhoví, bude to jen jeho dobrá vůle a šlechtické dodržení slova." 310

"Tak to chápu, Vaše Milosti," řekl Benvenuto. "Prosím vás jen, abyste včas a na vhodném místě splnil pověření, které vám král dal, ostatní musíme ponechat laskavosti Jeho Veličenstva."
"Výborně," řekl Poyet, "a v těchto mezích jsem vám, drahý pane, zcela k službám."
Benvenuto tedy odcházel od kanceláře s klidnější myslí, ale krev mu stále vřela a ruce se mu chvěly. Jeho mysl, vzrušovaná takovou netrpělivostí, urážkami a zlostí, donucená k tak dlouhému sebeovládání, konečně vybuchovala svobodněji. Čas a prostor už pro tu mysl neexistovaly, a tak zatímco Benvenuto rázoval domů, viděl zase jakousi světlou postavu Stefanie, dům dél Moro, Andělský hrad a Colombinu zahradu. Zároveň v sobě cítil jakési nadlidské síly, zdálo se mu, že žije mimo tento svět.
A v tom podivném vzrušení se vrátil do paláce Nesle.
Všichni pomocníci ho čekali, jak nařídil.
"Dáme se do odlévání Jupitera. Do toho, děti!" křičel hned od prahu dveří.
A rozběhl se do dílny.
"Dobrý den, mistře!" pozdravil Jakub Aubry, který s veselým popěvkem přicházel za Benvenutem Cellinim. "Vy jste mě neviděl ani neslyšel? Já vás už pět minut honím po nábřeží a volám na vás; šel jste tak rychle, že jsem celý udýchaný. Ale co je tady s vámi, že jste všichni smutní jako na pohřbu?"
"Do toho!" pokračoval Benvenuto, Jakubovi Aubrymu ani neodpověděl, ačkoliv ho koutkem oka zahlédl a jedním uchem zaslechl. "Odlévat sochu! Všechno je tady. Milosrdný bože, ať se to povede!" A stejně úsečně jako dával rozkazy, se chvílemi obracel na Jakuba a zase na pomocníky: "Ach drahý Jakube! To mě tu čekala smutná novina, když jsem se vrátil, ti ale využili mé nepřítomnosti!"
"Co je to s vámi, mistře?" zvolal Aubry už opravdu znepokojený rozechvělostí Celliniho a hlubokým smutkem pomocníků.
"Hlavně, děti, nanoste suché jedlové dříví.
Víte, už půl roku si dělám zásobu dříví. Co mi je, drahý Jakube? Ascanio je totiž ve vězení v Châtelctu, Colomba, prévótova dcera, kterou má rád, víte, ta milá dívenka, ta je v rukou vévodkyně d Étampes, své nepřítelkyně. Našli ji 311

v Martově soše, kde jsem ji schoval. Ale my je zachráníme.
No, kam to jdeš, Hermanne? Dříví není ve sklepě, to je v kůlně."
"Ascania zatkli?" zvolal Aubry. "Colombu unesli?"
"Ano, ano, nějaký bídný špehoun je asi vyslídil, ubohé děti, a pověděl tajemství, které jsem ani neřekl vám, drahý Jakube. Ale jestli ho objevím.! Do toho, děti, do toho! To není všechno. Král mě už nechce vidět, mě, a říkával mi příteli. Tak věřte nějakému přátelství lidí! Pravda, králové nejsou lidé, jsou králové. A tak jsem šel marně do Louvrů, nemohl jsem se dostat až k němu, nemohl jsem mu říci ani slovo. Ach, má socha promluví za mne. Připravte kadlub, přátelé, neztrácejme ani minutu. Ta žena uráží chudáka Colombu! Ten ničema prévót se mi posmívá! Ten žalářník mučí Ascania! Dneska jsem si představoval samé hrůzy, drahý Jakube. Víte, dal bych deset let Života člověku, který by se mohl dostat až k Ascaniovi, promluvit s ním a přinést mi to tajemství, s nímž bych tu pyšnou vévodkyni zkrotil! Ascanio zná to tajemství, které má tu moc, slyšíte, Jakube, a odmítl mně ho svěřit, šlechetný mladík! Ale budiž, to je jedno, neboj se, Stefanie, neboj se o své dítě, budu Ascania bránit do posledního dechu a zachráním ho. Kéž bych žil aspoň pouhé tři dny, Stefanie, protože se mi zdá, že mě spaluje nějaký oheň a zabije mě. Ó, kdybych umřel a nemohl dokončit Jupitera! Do toho, děti, jdeme tavit!"
Při prvních slovech Benvenuta Celliniho Jakub Aubry strašlivě zbledl, protože začal tušit, zeje sám příčinou toho všeho. Jak potom Benvenuto mluvil, jeho podezření se měnilo v jistotu. A zřejmě mu napadl také nějaký plán, protože mlčky zmizel, zatímco Cellini v horečce běžel do slévárny a za ním jeho pomocníci. Benvenuto volal jako blázen:
"Do toho, děti, jdeme tavit."
312

XXXI

NESNÁZE POCTIVÉHO, KDYŽ SE CHCE DÁT UVĚZNIT

Ubohý Jakub Aubry odcházel z Velkého Nesle zoufalý. Nemohl vůbec pochybovat o tom, že to byl on, kdo vyzradil mimovolně Ascaniovo tajemství. Ale kdo to potom vyzradil Jakubovu zprávu? Určitě ne ten statečný šlechtic, jehož jméno nezná; šlechtic, a něco takového, no fuj! Musel to tedy být ten mizera Henriet, pokud to ale nebyl Robin nebo Karlík nebo Vilém. Po pravdě řečeno se Jakub zaplétal do dohadů. Skutečnost je, že o té události hovořil s dvanácti důvěrnými přáteli, mezi nimiž bylo těžké najít viníka. Ale na tom nezáleží! První, pravý a jediný zrádce je on sám, Jakub. Bídný špehoun, o kterém mluvil Benvenuto, je on sám. Místo aby přítelovo tajemství, které náhodou poznal, uzavřel v sobě na tři západy, zavinil svým prokletým jazykem zkázu Ascania, bratra. Jakub si rval vlasy, říkal si nejhorší urážky, ohavná slova mu nestačila na to, aby označil své jednání.

Svědomí ho tak hryzlo a přivádělo ho do takové zlosti, že Jakub Aubry snad poprvé v životě začal uvažovat. Koneckonců nevysvobodí Ascania tím, že bude mít holou hlavu, prsa plná modřin a svědomí rozervané na kusy; musí za každou cenu napravit zlo a neztrácet čas marným zoufalstvím.

Poctivý Jakub si zapamatoval Benvenutovy věty: "Dal bych deset let života člověku, který by se mohl dostat až k Ascaniovi, promluvit s ním a přinést mi to tajemství, s nímž bych zkrotil tu povýšenou vévodkyni." A jak jsme již řekli, Jakub začal proti svému zvyku přemýšlet. Rozhodl se, že se musí dostat do Cháteletu. Jakmile tam bude, pak už se dostane i k Ascaniovi.

Ale Benvenuto se tam marně pokoušel dostat jako návštěvník, a Jakuba Aubryho ani nenapadla pyšná myšlenka pokoušet se o věc, která se mistrovi nezdařila. Ale jestliže 313

není možné se tam dostat jako návštěva, musí být velice snadné písař si to alespoň myslil se tam dostat jako vězeň. Dostane se tam tedy takhle. Až potom uvidí Ascania, až se mu Ascanio se vším svěří, a on nebude mít v Cháteletu už co dělat, půjde ven a přijde k Benvenutovi Cellinimu se záchranným tajemstvím, ne snad pro nabízených deset let života, ale aby se mu vyzpovídal ze svého zločinu a požádal ho za odpuštění.

Jakub, nadšený svou skvělou představou a pyšný na velikost své oddanosti, zamířil k Cháteletu.

"Uvažujme," hloubal Jakub Aubry odhodlaně cestou k vězení, předmětu své touhy. "Uvažujme, abychom se nedopustili nové pitomosti, pokusme se vyjasnit si situaci, což mi nepřipadá snadné, celý příběh je stejně zamotaný jako Gervaisino klubko, když mi je dá podržet, a já ji chci políbit. No tak, zopakujme si všechno. Ascanio miluje prévótovu dceru Colombu, dobrá. Protože ji prévót chtěl vdát za hraběte ďOrbec, Ascanio ji unesl, velice dobře. A když ji unesl, nevěděl, kam s tou milou dívenkou, tak ji schoval do hlavy Martovy sochy, výborně. To byla na mou věru báječná skrýš, a právě jen zvíře. No, půjdeme dál, k sobě se ještě vrátím potom. A tady se zdá, že na základě mých zpráv se prévót zase zmocnil dcery a dal uvěznit Ascania. To jsem ale blbec! Ano, ale tady se klubko nějak zaplétá! Co s tím vším má společného vévodkyně d Étampes? Nenávidí Colombu, kterou má každý rád. Proč? Už to mám! Pomocníci sem tam vtipkovali a ty Ascaniovy rozpaky, když se s ním mluvilo o vévodkyni. Paní d Étampes se zadívala do Ascania a přirozeně nenávidí svou sokyni. Příteli Jakube, ty jsi velký bídák, ale přece jen chytrý chlapík! Ach, ano, ale jak to, že má něco Ascanio v rukou, co by vévodkyni zničilo? Jak se dostal do toho zmatku král a nějaká Stefania? A proč Benvenuto každou chvilku vzývá Jupitera, to je na katolíka trošku moc pohanské? K čertu, v tom se já nevyznám. Ale ani to tak docela chápat nemusím. Světlo je v Ascaniově kobce. Hlavní je dostat se do té kobky. Ostatní si už nějak vypočítám potom."

V těch myšlenkách se Jakub Aubry dostal k cíli cesty a zaklepal důrazně na bránu Cháteletu. Okénko se otevřelo a drsný hlas se ho zeptal, co chce. Byl to hlas žalářníka. 314

"Chtěl bych kobku ve vašem vězení," odpověděl Aubry pochmurným tónem.

"Kobku?" podivil se žalářník.

"Ano, kobku, a nejtmavější a nejhlubší. Ta bude pořád lepší, než jakou si zasloužím."

"A proč to?"

"Protože jsem udělal velký zločin."

"A jakého zločinu jste se dopustil?"

"Aha, pravda, jaký zločin jsem spáchal?" přemýšlel Jakub, který se na vymýšlení vhodného zločinu nepřipravil. A protože přes všechny poklony, která si před

okamžikem skládal, rychlost představivosti nebyla jeho silná stránka, jen opakoval:
"Jaký zločin?"
"Ano, jaký zločin."
"Hádejte," řekl Jakub.
A v duchu si dodal: "Ten chlap musí zločiny znát lépe než já, udělá mi seznam a já si vyberu."
"Vy jste někoho zabil?" ptal se žalářník.
"Ale co to říkáte!" zvolal písař, jemuž se bouřilo svědomí, při pomyšlení, že může být považován za vraha. "Zač mě to máte?"
"Kradl jste?" pokračoval žalářník.
"Kradl? No tohle!"
"Ale co jste tedy udělal?" zvolal netrpělivě žalářník. "To nestačí vydávat se za zločince, musíte oznámit, jaký zločin jste spáchal."
"Ale když vám říkám, že jsem zločinec, bídák, když vám říkám, že si zasloužím kolo nebo šibenici!"
"Jaký zločin?" ptal se chladně žalářník.
"Jaký zločin jsem udělal? No dobrá, zradil jsem přátelství."
"To není zločin," řekl žalářník. "Sbohem."
A zavřel okénko.
"To že není zločin? A co to tedy je?"
A Jakub Aubry popadl kladívko klepadla oběma rukama a začal znovu bušit.
"Co to zas je?" přerušil ho z nitra Cháteletu hlas třetího člověka, který se tu objevil.
"To je nějaký blázen, který se chce dostat do Cháteletu," vysvětloval žalářník.
315

"Ale když to je blázen, nepatří do Cháteletu, ale do nemocnice."
"Do nemocnice!" vykřikl Jakub Aubry a utíkal, co mu nohy stačily. "Do nemocnice! Hrome, to by nebyl můj případ ! Já chci do Cháteletu a ne do nemocnice. Ostatně do špitálu dávají jen žebráky a chudáky, ne lidi, kteří mají právě v kapse třicet pařížských grošů jako já. Do špitálu! Podívejme se na toho mizeru žalářníka u brány, který říká, že zradit přátelství není zločin! Aby měl tedy člověk čest být přijat do vězení, musí bud zabít nebo krást. Ale když na to tak myslím., proč bych nesvedl nějaké děvče? To není nečestné! Ano, ale jaké děvče? Gervaisu?."
A přes své starosti se písař hlasitě rozesmál.
"No dobře! Koneckonců to sice není pravda, ale mohlo by to být," řekl si. "No tak, zločin je nalezený. Svedl jsem Gervaisu."
A Jakub Aubry zamířil k domu, kde bydlela ta švadlenka, vyběhl všech šedesát schodů do jejího bytu a vletěl rázem do místnosti, kde hezká švadlenka v rozkošných nedbalkách držela v ruce žehličku a žehlila si právě šátečky.
"Ach!" vyjekla trochu Gervaisa. "Ach, pane, vy jste mě ale polekal."
"Gervaiso, má drahá Gervaiso," zvolal Jakub Aubry a blížil se k ní s rozpřaženýma pažema. "Musíš mi zachránit život, děvenko."
"Okamžik, okamžik," bránila se Gervaisa se žehličkou jako štítem. "Co chcete, pane tuláku? Už jsem vás neviděla tři dny."
"Udělal jsem chybu, Gervaiso, jsem nešťastný člověk. Ale důkaz toho, že tě mám rád, je, že se v nouzi utíkám k tobě. Opakuju ti, Gervaiso, musíš mi zachránit život."
"Ano, já chápu, asi jste se opil v nějaké hospodě nebo jste měl rvačku. Hledají vás, chtějí vás zavřít do vězení, a tak jdete prosit ubohou Gervaisu, aby vás tu schovala. Jen jděte do vězení, pane, a dejte mi pokoj."
"Tam právě chci, milá Gervaisičko, chci do vězení, ale ti bídáci mě tam nechtějí vsadit."
"Panebože! Jakube, copak ses zbláznil?" zeptala se dívka něžně a soucitně.
"Totiž říkají, že jsem blázen a chtějí mě poslat do špitálu, zatímco já chci do Cháteletu." 316

"Ty chceš do Cháteletu? A proč, Aubry? Ghátelet je hrozné vězení. Jak se tam prý někdo dostane, už se neví, kdy přijde ven."
"Ale já se tam přece jen musím dostat. Musím!" zvolal. "Jen tak ho můžu zachránit."
"Koho?"
"Ascania."
"Kterého Ascania? Toho hezkého mládence, žáka vašeho přítele Benvenuta?"
"Toho, Gervaiso. Je v Cháteletu, a mou vinou."
"Panebože!"

"A tak musím za ním, musím s ním mluvit a zachránit ho," řekl Jakub.
"A proč je v Cháteletu?"
"Protože miluje prévótovu dceru a svedl ji."
"Ubohý mladík! Copak za to dávají do vězení?"
"Ano, Gervaiso. Ted chápeš: měl ji v úkrytu. Já objevil tu skrýš a vykládám to jako hlupák, blbec a mizera každému na potkání."
"Mně ne!" zvolala Gervaisa. "To jste celý vy."
"Já ti to neříkal, Gervaiso?"
"Ani slovo. Jinde, to jste hovorný. U mne ne. Když přijdete sem, to jen objímat, pít a spát. Nikdy si nechcete pohovořit. Uvědomte si, pane, že každá žena si ráda pohovoří."
"Ale co teď právě děláme, Gervaisičko?" zeptal se Jakub. "Hovoříme, nebo ne?"
"Ano, protože mě potřebujete."
"Pravda, mohla bys mi prokázat velkou službu."
"A jakou?"
"Mohla bys říkat, že jsem tě svedl."
"Ale to jistě, hanebníku, vy jste mě svedl."
"Já!"vykřiklJakubAubryužasle.,Játěsvedl, Gervaiso?"
"Bohužel ano, tak to je, svedl, bídně svedl svými krásnými řečmi a falešnými sliby."
"Svými krásnými řečmi a falešnými sliby?"
"Ano. Copak jste neříkal, že jsem nejhezčí děvče z celé čtvrti SaintGermaindesPrés?"
"No, to říkám ještě pořád."
"Neříkal jste, že jestli vás nebudu mít ráda, umřete žalem?" 317

"Myslíš, že jsem to říkal? To je směšné, já si už nevzpomínám."
"Zatímco jestli vás budu milovat, že si mě vezmete za ženu?"
"Gervaiso, to jsem neříkal nikdy."
"Říkal, pane."
"Nikdy, nikdy, Gervaiso. Můj otec mně to dal odpřísáhnout jako Hamilkar Kanibalovi."
"Co odpřísáhnout?"
"Že umřu svobodný jako on."
"Ó," vykřikla Gervaisa a s tou zázračnou schopností plakat, jakou ženy mají, přivolala slzy na podporu svých slov. "Ó, a takoví jsou všichni! Sliby je nic nestojí, a když je pak chudé děvče svedené, už si nevzpomínají, co slíbili! A tak já tedy přísahám, že už nikdy nenaletím."
"A dobře uděláš, Gervaiso," řekl písař.
"Když si člověk pomyslí," zvolala švadlenka, "že jsou zákony na lapky, zloděje a kapsáře, a žádné na ničemy, co ničí děvčata."
"Jsou, Gervaiso," řekl Jakub Aubry.
"Že jsou?" zeptala se Gervaisa.
"Jistě, vždyť vidíš, že dali chudáka Ascania do Cháteleto za to, že svedl Colombu."
"A dobře udělali," prohlásila Gervaisa, které se ztráta její cti ještě nikdy nedotkla tak citelně, jako když sejí dokazovalo, že Jakub Aubry se rozhodl nedat jí za to své jméno. "Dobře udělali, a já bych chtěla, abyste byl v Cháteletu také."
"Ach, bože, to chci právě také!" zvolal písař. "A jak jsem ti říkal, počítám v tom s tebou."
"Vy se mnou počítáte?"
"Ano."
"Jen se smějte, nevděčníku."
"Já se nesměju, Gervaiso. Říkám, že kdybys měla odvahu."
"Jakou odvahu?"
"Obžalovat mě před soudem."
"Z čeho?"
"Že jsem tě svedl, ale to ty by ses nikdy neodvážila."
"Jak to neodvážila?" zvolala Gervaisa uraženě. "Já že bych se neopovážila říci pravdu?" 318

"Uvědom si, že se musí přísahat."
"Přísahala bych."
"Přísahala bys, že jsem tě svedl?"
"Ano, ano, třeba stokrát!"
"Tak je všechno v pořádku," řekl písař vesele. "Víš, já měl strach, přísaha je vážná věc."

"Ano, přísaha, a hned; já vás pošlu do Cháteletu, pane."
"Dobře."
"A sejdete se tam s vaším Ascaniem."
"Báječně."
"A budete mít dost času na společné pokání."
"Právě to chci."
"Kde je vyšetřující soudce?"
"V Soudním paláci."
"Tak tam běžím."
"Poběžme tam spolu, Gervaiso."
"Ano, spolu, tak aspoň trest nedá na sebe dlouho čekat."
"Vezmi mě pod paží, Gervaiso," řekl písař.
"Tak pojďte, pane," řekla švadlenka.
A oba spolu šli do Soudního paláce tak, jak mívali ve zvyku v neděli chodit na PréauxClercs nebo na Montmartre.
Ale čím více se blížili k Themidinu chrámu, jak Jakub Aubry poeticky nazval příslušnou budovu, Gervaisa zpomalovala chůzi. Když došli před schodiště, jen těžko začla stoupat. A když došli k soudcovým dveřím, nohy jí vypověděly službu docela, a písař na paži pocítil celou její váhu.
"Copak, Gervaiso?" ptal se jí, "snad ti nechybí odvaha?"
"Ne," řekla Gervaisa, "ale z vyšetřujícího soudce jde strach."
"To je, hrome, člověk, jako každý jiný."
"Ano, ale musí se mu říkat všelijaké věci."
"No dobrá, tak mu je povíš."
"Ale musí se mu přísahat."
"Budeš přísahat."
"Jakube, víš jistě, žes mě svedl?"
"Hrome, jestli to vím jistě," řekl Jakub, "vždyť jsi to před chvilkou povídala také."
"Ano, to je pravda, aleje zvláštní, tady se mi zdá, že už věci nevidím tak, jako jsem je viděla před chvilkou." 319

"No tak," řekl Jakub. "Ty povoluješ, já to tušil."
"Jakube, příteli, odveď mě domů," zvolala Gervaisa.
"Gervaiso, Gervaiso, slíbilas mi něco jiného," řekl písař.
"Jakube, já ti už nebudu nic vyčítat, už nebudu o ničem mluvit. Měla jsem tě ráda, protože ses mi líbil, to je všechno."
"No tak, toho jsem se bál," řekl písař. "Ale už je pozdě."
"Jak to pozdě?"
"Přišlas mě obvinit, tak mě obviníš."
"Nikdy, to nikdy, Jakube. Tys mě nesvedl. To já tě sváděla."
"No tak!" vykřikl písař.
"Ostatně svést se dá jen jednou," řekla Gervaisa se sklopenýma očima.
"Jak to jednou?"
"Ano, poprvé, když milujeme."
"No a tys mi říkala, žes nikdy nemilovala."
"Jakube, odveď mě domů."
"To tedy ne!" řekl Jakub rozzlobený jednak Gervaisiným odmítáním, jednak důvodem, který uvedla. "Ne a ne!"
A zaklepal na soudcovy dveře.
"Co děláš?" zvolala Gervaisa.
"Přece vidíš, klepu."
"Dále!" ozval se huhňavý hlas.
"Já nechci dovnitř," řekla Gervaisa a snažila se vší silou vyprostit paži z písařova podpaží. "Já nepůjdu."
"Dále!" opakoval týž hlas, ale silněji.
"Jakube, já budu křičet, volat o pomoc."
"Tak dále!" řekl ten hlas, ale už byl blíže.
A dveře se zároveň otevřely.
"Tak co chcete?" řekl vysoký hubený člověk, a již při pouhém jeho pohledu se Gervaisa roztřásla po celém těle.
"Slečna jde totiž podat žalobu na ničemu, který ji svedl," řekl Jakub Aubry.
A strčil Gervaisu do tmavé Špinavé a ošklivé místnosti, která sloužila jako předsíň pracovny vyšetřujícího soudce. Zároveň se dveře zavřely, jako by byly na péro.
Gervaisa slabounce vyjekla napolo leknutím, napolo překvapením, a šla si sednout nebo spíše klesla na stoličku u zdi.

A Jakub Aubry ze strachu, aby ho dívka nevolala nebo 320

neběžela za ním, utekl chodbami, které znají jen studenti, písaři a advokáti, až na dvůr Svaté kaple, pak klidnějším krokem odešel na Svatomichalský most, kudy musela Gervaisa jít.
Za půl hodiny ji uviděl vycházet.
"Tak co, jaké to bylo?" řekl jí, když jí přiběhl naproti.
"Bohužel jste mě přiměl k veliké lži," řekla Gervaisa. "Ale doufám, že mi bůh odpustí, protože to bylo v dobrém úmyslu."
"Beru ji na sebe," odpověděl Aubry. "A jak to bylo?"
"Copak já vím? Já se tak styděla, že si sotva vzpomínám, o čem byla řeč. Já jen vím, že se mě pan vyšetřující ptal a já buď odpovídala ano nebo ne. Jenže si nejsem moc jistá, jestli jsem odpovídala dobře."
"Nešťastná holka!" zvolal Jakub Aubry. "Že ses obvinila, žes mě svedla?"
"To ne!" řekla Gervaisa. "Tak daleko to až nedošlo."
"A mají aspoň mou adresu, aby mě mohli poslat obsílku?"
"Ano," zašeptla Gervaisa. "Tu jsem jim dala."
"No tak to je dobře," prohlásil Aubry. "Teď jen doufejme, že ostatní dá bůh."
Jakub Aubry doprovodil Gervaisu domů, utěšil ji, jak nejlépe uměl z toho, že musela falešně vypovídat, a odešel do svého bytu s pevnou důvěrou v boží prozřetelnost.
Skutečně se do toho buď zamíchala prozřetelnost nebo všechno způsobila náhoda, ale Jakub Aubry druhý den ráno dostal předvolání, které ho vyzývalo, aby se téhož dne dostavil k vyšetřujícímu soudci.
Obsílka splňovala nejvřelejší touhu Jakuba Aubryho, ale přece jen při jejím čtení, jak je spravedlnost v obrovské vážnosti, pocítil, že mu mráz běhá po zádech. Ale pospěšme si poznamenat, že naděje uvidět Ascania, touha zachránit přítele, kterého přivedl do záhuby, odehnaly od našeho písaře tu chvilku slabosti hezky daleko.
Obsílka stanovila dvanáct hodin, a bylo teprve devět ráno. Běžel k Gervaise a našel ji stejně vzrušenou jako byla včera:
"Tak co?" zeptala se.
"Podívej se!" řekl vítězně Jakub Aubry a ukázal počmáraný papír, který držel.
13211

"Na kolik hodin?"
"Na poledne. To je všechno, co jsem rozluštil."
"Tak vy nevíte, z čeho jste obviněn?"
"Ale domýšlím se, že z toho, Gervaisičko, že jsem tě
svedl."
"A nezapomenete, že jste to vyžadoval?"
"Jak to, jsem ochoten ti předem potvrdit, žes to odmítala."
"Tak se nebudete zlobit, že jsem vás poslechla?"
"Naopak ti ani nemůžu být vděčnější."
"Ať se stane cokoliv?"
"Ať se stane cokoliv."
"Já to ostatně řekla, protože jsem musela."
"Ovšem."
"A jestli jsem ve zmatku říkala něco, co jsem neměla,
vy mi odpustíte?"
"Nejen odpustím, má drahá, má božská Gervaiso, ale už
ti odpouštím předem."
"Ach!" povzdechla si Gervaisa. "Ach, vy ničemo! Takovými slovy jste mě právě svedl!"
A tak vidíme jasně, že byla rozhodně Gervaisa svedena.
Teprve ve tři čtvrtě na dvanáct si Jakub Aubry vzpomněl, že je předvolán na dvanáctou. Rozloučil se s Gervaisou, a protože to bylo dosti daleko, celou cestu běžel. Když odbíjelo poledne, klepal na dveře vyšetřujícího soudce.
"Dále!" volal týž huhňavý hlas.
Jakub Aubry nečekal na opakování a s úsměvem na rtech, hlavu vzhůru a čepici na stranu vstoupil do místnosti k vysokému černému pánovi.
"Jak se jmenujete?" zeptal se pán.
"Jakub Aubry," odpověděl písař,
"Čím jste?"
"Písař." "
"A co děláte?"
"Svádím děvčata."
"Á, to na vás včera podala žalobu ta."

"GervaisaPerretta Popinotová."
"Dobrá, posaďte se a počkejte, až na vás přijde řada."
Jakub se posadil, jak mu černý pán řekl, a čekal.
Pět či šest osob rozličného věku, pohlaví i tváře tu čekalo jako on, a protože přišli dříve, přirozeně byli také dříve 322

souzeni. Jenže jedni odcházeli sami, zřejmě ti, proti kterým nebyla žaloba shledána postačující, zatímco druzí odcházeli v doprovodu jednoho soudního nebo dvou vězeňských dozorců. Jakub Aubry jim velice záviděl, protože je odváděli do Gháteletu, kam se tak toužil dostat. Konečně zavolali Jakuba Aubryho, písaře.
Jakub Aubry vstal a pospíchal do pracovny vyšetřujícího soudce tak vesele, jako by šlo o nejpříjemnější zábavu.
V soudcově pracovně byli dva muži: jeden ještě větší, černější a hubenější než zřízenec v čekárně, což by Jakub ještě před pěti minutami považoval za nemožné, to byl zapisovatel; druhý, silný, tlustý a kulatý člověk s veselýma očima, usměvavými rty a bodrým obličejem, to byl soudce.
Úsměv Aubryho se setkal se soudcovým úsměvem a písař by mu nejraději podal ruku, tolik mu byl ten ctihodný úředník milý.
"Hehehe!." zasmál se vyšetřující soudce při pohledu na písaře.
"Už ano, pane soudce," odpověděl písař.
"Vypadáte jako veselý chlapík," poznamenal soudce. "Uvidíme, pane šibale, posaďte se."
Jakub Aubry si přistrčil židli, posadil se, dal si nohu přes nohu a spokojeně se kolébal.
"Nu," ozval se soudce a zamnul si ruce. "Pane tajemníku, podíváme se na výpověď žalující strany."
Zapisovatel se zvedl a při své dlouhé postavě se naklonil až nad druhý konec stolu, kde v hromadě papíru vybral spis, týkající se Jakuba Aubryho.
"Tady je," řekl zapisovatel
"Kdo žaluje?" zeptal se soudce.
"GervaisaPerretta Popinotová."
"To je ono," prohlásil písař a přikývl hluboce. "To je právě ono."
"Neplnoletá," řekl zapisovatel, "její devatenáct let."
jJeJej! Neplnoletá!" zvolal Aubry.
"Tak to udává v žalobě."
"Chudinka Gervaisa!" zašeptal Aubry. "To tedy měla pravdu, když říkala, že byla při své výpovědi velice zmatená. Mně říkala, že jí je dvaadvacet let. Ale co, tedy devatenáct.! 323

"Tak vy jste, pane šibale, obžalován, že jste svedl nezletilou dívku. Hahaha!" smál se soudce.
"Hahaha!" sdílel Aubry soudcovu veselost.
"Za přitěžujících okolností," pokračoval zapisovatel, ozývaje se pisklavým tónem do dueta veselých hlasů soudce a písaře.
"U čerta!" řekl Jakub Aubry. "Rád bych věděl, jaké přitěžující okolnosti."
"Protože žalující už půl roku nechtěla vyhovět žádné prosbě ani žádnému svodu obžalovaného."
"Půl roku?" zeptal se Jakub. "Promiňte, pane soudní zapisovateli, myslím, že to je omyl."
"Půl roku, pane obžalovaný, je to černé na bílém!" prohlásil pán v černém a tónem, který nepřipouštěl námitky.
"No co, budiž půl roku," odpověděl Jakub Aubry. "Ale po pravdě měla Gervaisa říci."
"Obžalovaný Jakub Aubry se rozzlobil pro její lhostejnost a vyhrožoval jí."
"Ó, ó!" vykřikl Jakub.
"Ó, ó!" opakoval soudce.
"Ale," pokračoval zapisovatel, "řečená GervaisaPerretta Popinotová se tak dobře a statečně držela, že odvážlivec ji odprosil a slíbil polepšení."
"Ach, ach!" zašeptl Aubry.
"Ach, ach!" smál se soudce.
"Chudák Gervaisa!" pokračoval písař k sobě a pokrčil rameny. "Kam to jen dala hlavu?"
"Ale," pokračoval zapisovatel, "to polepšení bylo jen předstírané. Naneštěstí žalující ve své nevinnosti a prostotě mu uvěřila a jednou neopatrně přijala večeři, na kterou ji obžalovaný pozval, a obžalovaný Jakub Aubry jí dal do vody."
"Do vody?" přerušil ho písař.
"Žalující prohlásila, že víno nepije," řekl zapisovatel. "Obžalovaný jí dal do

vody opojné látky."
"No tohle! Pane zapisovateli, co to vlastně čtete?" zvolal písař.
"Výpověď žalující."
"Nemožné!" namítl Jakub.
"To je zapsané?" zeptal se soudce.
"Zapsané!" odpověděl zapisovatel. 324

"Pokračujte."
"Ve skutečnosti," říkal si v duchu Jakub Aubry, "čím větší bude vina, tím budu jistější, že se dostanu k Ascaniovi do Cháteletu. Pro mne za mne tedy omámení! Pokračujte, pane zapisovateli."
"Přiznáváte se?" zeptal se soudce.
"Přiznávám," řekl písař.
"Ó, vy šibeničníku!" řekl soudce, rozesmál se a zamnul si ruce.
"A tak ubohá Gervaisa již neovládla rozum," pokračoval soudní zapisovatel, "a nakonec se svůdci přiznala, že ho miluje."
"Ach!" ulevil si Jakub.
"Vy šťastný darebo!" zašeptl soudce, jemuž jiskřila očka.
"Ale vždyť v tom všem není ani zbla pravdy!" zvolal Jakub Aubry.
"Vy to popíráte?"
"Naprosto."
"Zapište: Obžalovaný tvrdí, že se nedopustil činů, které mu obžaloba klade za vinu."
"Okamžik, okamžik," zvolal písař, který si uvědomil, že by ho těžko posílali do vězení, kdyby vinu popřel.
"Tedy to nepopíráte úplně?" zeptal se soudce.
"Doznávám, že na tom je něco pravdy, když ne ve formě, tak ve věci samé."
"O, když jste doznal opojný nápoj," řekl soudce, "můžete doznat i jeho následky."
"Pravda, když jsem doznal opojný nápoj," pokračoval Jakub, "přiznávám se, pane zapisovateli, přiznávám. Ale po pravdě řečeno," říkal si v duchu, "Gervaisa opravdu byla popletená."
"To není všechno," promluvil zapisovatel.
"Jak to, že to není všechno?"
"Zločin, kterého se obžalovaný dopustil na slečně Gervaise, měl hrozné následky. Nešťastná Gervaisa zjistila, že je těhotná."
"Ach, tentokrát už je toho příliš moc," zvolal Jakub.
"Popíráte otcovství?" zeptal se soudce.
"Nejen otcovství, ale i těhotenství."
"Zapište," řekl soudce. "Protože obžalovaný popírá nejen otcovství, ale i těhotenství, vykoná se zvláštní šetření." 325

"Okamžik, okamžik," zvolal Aubry, který si uvědomil, že se celá stavba zřítí, když bude Gervaisa usvědčena z této lži, "Gervaisa skutečně prohlásila, co tu ten tajemník přečetl?"
"Doslova," odpověděl tajemník.
"Když to tedy prohlásila.," pokračoval Aubry.
"Nu?"
"Musí to být pravda."
"Zapište, že obžalovaný uznává svou vinu ve všech bodech obžaloby."
Zapisovatel to zapsal.
"Hrome!" říkal si v duchu písař. "Když si Ascanio vysloužil týden za to, že se prostě a jednoduše dvořil Colombě, to tedy já za svedení a opojení můžu počítat nejméně s třemi měsíci vězení. Ale co, chtěl jsem mít jistotu! A musím složit Gervaise poklonu! Hrome, neublížila si a Jana z Arku je vedle ní učiněná putička."
"Přiznáváte se tedy ke všem zločinům, které uvádí žaloba?" přerušil ho soudce.
"Přiznávám, pane soudce," odpověděl Jakub bez váhání. "A ještě k jiným, budeteli chtít. Já jsem velký zločinec, pane soudce, buďte přísný."
"Nestydatý darebo!" zašeptl soudce tónem, jakým ve veselohrách mluví strýci se svými synovci. "No tak!"
Sklonil hlavu s tlustým kulatým červeným obličejem k prsům a začal hluboce uvažovat. Potom, po chvilce úvah zvedl hlavu, napjal ukazovák pravé ruky a řekl:
"Protože svrchuuvedený Jakub Aubry, pište, pane zapisovateli, protože Jakub Aubry, úd písařského cechu, prohlásil, že svedl slečnu GervaisuPerrettu Popinotovou krásnými sliby a předstíráním lásky, odsuzujeme řečeného Jakuba k pokutě dvaceti pařížských grošů, k péci o dítě, jestliže bude mužského pohlaví, a k zaplacení útrat."

"A vězení?" zvolal Aubry.
"Jaké vězení?" zeptal se soudce.
"No, vězení! Copak mě neodsoudíte do vězení?" Ne "
"ne,
"Vy mě nedáte odvést do Châteletu jako Ascania?" "Kdo je ten Ascanio?"
"Ascanio je žák mistra Benvenuta Celliniho." "A co ten žák udělal?"
326

"Svedl děvče."
"Jaké děvče?"
"Slečnu Colombu ðEstourville, dceru pařížského prévóta."
"No a?"
"No, říkám, zeje nespravedlivé, když jsme oba spáchali stejný zločin, odsoudit každého k rozdílnému trestu. Jak to, jeho poslali do vězení a mě odsoudíte k pokutě dvaceti pařížských grošů! Copak už není žádná spravedlnost?"
"Naopak," odpověděl soudce. "Právě že je jasná spravedlnost, bylo rozhodnuto takhle."
"Jakto?"
"Zajisté. Je čest a čest, mladý šibale! Cest urozené slečny se cení vězením, čest švadlenky na dvacet pařížských grošů. Jestli jste se chtěl dostat do Châteletu, měl jste svést vévodkyni, pak by to šlo hladce."
"To je hrozné! Nemravné! Ohavné!" zvolal písař.
"Drahý příteli, zaplaťte pokutu a jděte,"
"Já nezaplatím žádnou pokutu a nechci odejít."
"Tak dám zavolat dva strážné a odvést do vězení, dokud nezaplatíte."
"To právě chci."
Soudce zavolal dva biřice.
"Odveďte toho šibala ke Karmelitánům."
"Proč ke Karmelitánům a ne do Châteletu?" zvolal Jakub.
"Protože Châtelet není vězení dlužníků, rozumíte, příteli? Châtelet je královská pevnost a musíte se dopustit velkého zločinu, abyste se tam dostal. Châtelet! No jen počkejte, panáčku, počkejte, oni vám dají Châtelet!"
"Okamžik," řekl Jakub Aubry.
"Copak?"
"Když mě dáváte odvést ke Karmelitánům, to já zaplatím."
"No, když zaplatíte, nic nenamítám. Páni strážní, jděte, mladík platí."
Oba biřici odešli a Jakub Aubry vybral z kapsáře dvacet grošů, které vyrovnal do řádky soudci na stůl.
"Spočítejte to," nařídil soudce.
Zapisovatel vstal, a aby splnil rozkaz, předklonil se do oblouku a ohnul se tělem, které se snad mohlo natahovat 327

do nekonečna, nad svým stolem a nad své papíry a opřel se rukou až o soudcův stůl. Vypadal jako tmavá duha.
"Je to dobře," řekl.
"Tak jděte, mladý šibale," řekl soudce. "Uvolněte místo dalším, spravedlnost se nemůže starat jen o vás. Jděte."
Jakub Aubry viděl, že se nedá nic dělat, a zoufale odešel.

XXXII
JAKUB AUBRY SE POZVEDÁ K HRDINSTVÍ

328
"Ach, to jsem tedy zvědav," říkal si písař cestou ze Soudního paláce po Mlýnském mostě, který vedl téměř přímo k Châteletu, "co řekne Gervaisa, až se doví, že její čest ocenili na dvacet pařížských grošů! Řekne, že jsem byl nerozvážný, že jsem moc mluvil, a vyškrábe mi oči. Ale co to tady vidím?"
Písař viděl páže toho milého šlechtice, kterému byl zvyklý se svěřovat, protože ho považoval za svého nejmilejšího přítele. Chlapec se opíral o zábradlí u řeky a bavil se házením kamínků.
"I hrome, to se báječně hodí," řekl si písař. "Přítel, jehož jméno neznám, a připadá mi, že na dvoře to má dobré, ten snad bude mít vliv, aby mě dal do vězení. To páže mi posílá sama prozřetelnost, to mi poví, kde bych ho našel, když nevím, jak se jmenuje, ani kde bydlí."
Aby využil toho, co vůči sobě považoval za laskavost samého nebe, Jakub Aubry zamířil k mladému pážeti, které Jakuba také poznalo a zachytilo všechny tři

kamínky jednou rukou. Chlapec si přehodil jednu nohu přes druhou a čekal na písaře s posměvačným výrazem, vlastním cechu, jehož byl příslušníkem.
"Dobrý den, pane páže," zvolal Aubry už zdaleka, jakmile si myslil, že ho mladík může slyšet.
"Dobrý den, milostivý pane písaři," odpověděl chlapec. "Co děláte v téhle čtvrti?"
"Když už to musím říci, něco jsem hledal a zdá se mi, že jsem to našel, protože tu jste. Hledal jsem adresu svého vynikajícího přítele, hraběte. barona. vikomta. adresu vašeho pána."
,,Chtěl jste ho vidět?" zeptalo se páže.
"Co nejdříve, jeli to možné."
"Pak se vám to hned splní, protože je u prévóta." 329

"V Cháteletu?"
"Ano a už brzy přijde ven."
"To je šťastný člověk, že může do Cháteletu, kdy chce. Ale to se asi přátelí s panem Robertem ĎEstourville, ten můj přítel vikomt. hrabě. baron."
"Vikomt."
"Přítel vikomt de. de., povězte mi jméno mého přítele," pokračoval Aubry, chtěl využít příležitosti, aby se to jméno konečně dověděl. "Vikomt de.?"
"Vikomt de Mař."
"Ach!" zvolal písař, protože uviděl, jak se očekávaný objevil v bráně. Nenechal páže domluvit. "Ach, drahý vikomte, tak jste tady. Vás hledám, vás čekám."
"Dobrý den," řekl Marmagne zřejmě rozmrzelý tím setkáním. "Dobrý den, příteli. Chtěl bych s vámi mluvit, ale bohužel spěchám. Tak tedy sbohem."
"Okamžik, okamžik!" zvolal Jakub Aubry a chytil se křečovitě vikomtovy paže. "Přece mi, k čertu, takhle neutečete! Předně vás chci požádat o obrovskou službu."
"Vy?"
"Ano, já. A je boží přikázání, že si přátelé mají pomáhat, jak víte."
"Přátelé?"
"Jistě. Copak nejste můj přítel? Co dělá přátelství přátelstvím? Důvěra, a já vám důvěřuji. Vykládám vám své záležitosti, dokonce i záležitosti jiných lidí."
"A měl jste důvod toho litovat?"
"Ne, alespoň vůči vám. Ale to neplatí pro každého. V Paříži je člověk, kterého hledám a s boží pomocí také jednou najdu."
"Drahý příteli," přerušil ho Marmagne, tušil jméno člověka, kterého Aubry hledá. "Říkal jsem vám, že velmi spěchám."
"Ale počkejte, řekl jsem, že mi můžete prokázat velkou službu."
"Tak mluvte honem."
"U dvora to máte dobré, viďte?"
"Nu, přátelé to tvrdí."
"Máte tedy jakýsi vliv?"
"Mí nepřátelé měli příležitost to zjistit."
"No, drahý pane hrabě. barone. drahý vikomte." 330

"Vikomte."
"Pomozte mi do Cháteletu."
"Jako co?"
"Prostě jako vězni,"
"Jako vězni? To je divná ctižádost."
"Co dělat, já bych tam chtěl."
"Ale proč chcete do Cháteletu?" zeptal se Marmagne; tušil, že to písařovo přání skrývá opět nové tajemství, které by mu mohlo být užitečné.
"Jinému bych to neříkal, dobrý příteli," odpověděl Jakub, "protože jsem se na své škodě, vlastně na škodě ubohého Áscania, poučil, že člověk má mlčet. Ale s vámi to je jiné. Víte přece, že pro vás nemám žádné tajemství."
"V tom případě mluvte."
"Pomůžete mi do Cháteletu, když vám to povím?"
"Okamžitě."
"No, příteli, představte si, že jsem se neopatrně svěřil kromě vás i jiným, že jsem viděl v Martově hlavě hezké děvče." A?"
"n..
"Ty prázdné hlavy, ty hloupé mozky vykládaly příběh všude, až došel k prévótovým uším. A protože prévótovi se před několik dny ztratila dcera, napadlo ho, že se schovala tam. Řekl to ĎOrbecovi a vévodkyni d Étampes, přišli udělat domovní prohlídku paláce Nesle, když byl Benvenuto Cellini ve Fontainebleau. Colombu unesli a Áscania uvěznili v Cháteletu."

"Hm."
"Je to tak, jak vám to říkám. A kdo to všechno řídil? Jistý vikomt de Marmagne."
"Ale neřekl jste mi," přerušil ho vikomt, který byl neklidný, že se jeho jméno neustále objevuje v písařových ústech, "proč se vlastně chcete dostat do Cháteletu?"
"Vy to nechápete?" NP "
"INC.
"Zatkli Áscania."
"Ano."
"Vsadili ho do Cháteletu."
"Dobrá."
"Ale nevědí, co neví nikdo kromě vévodkyně d Étampes, Benvenuta a mne, že Ascanio má jistý dopis, nějaké tajemství, které může zničit vévodkyni. Chápete nyní?" 331

"Ano, začínám chápat, ale pomáhejte mi dále, příteli."
"Chápete, vikomte," pokračoval Aubry, který se stále více blížil šlechtickým způsobům. "Chci se dostat do Cháteletu, proniknout až k Ascaniovi, vzít od něho dopis nebo aby mi řekl to tajemství, dostanu se z vězení, půjdu za Benvenutem a vymyslím něco, aby ctnost Colomby a láska Ascania zvítězila proti těm všem Marmagnům, ďOrbecům, prévótům, vévodkyním d Étampes a celé té kliky."
"To je velice důmyslné," řekl Marmagne. "Děkuji vám za důvěru, drahý pane písaři. Nebudete toho litovat."
"Slibujete mi tedy pomoc?"
"Proč?"
"Ale aby mě dali do Cháteletu, jak jsem vás prosil."
"Počítejte s tím."
"Hned?"
"Počkejte na mě tady."
"Kde teď jsme?"
"Přesně na tomhle místě."
"A vy?"
"Jdu pro rozkaz, aby vás zatkli."
"Ach, příteli, drahý barone, drahý hrabě, řekněte mi své jméno a adresu, pro případ, že bych vás znovu potřeboval."
"Zbytečné, já se vrátím."
"Ano, vraťte se rychle. A kdybyste cestou potkal toho prokletého Marmagne, vyřiďte mu."
"Co?" zeptal se vikomt.
"Vyřiďte mu, že jsem složil slib."
"Jaký?"
"Ze ho zabiju."
"Sbohem!" zvolal vikomt. "Čekejte na mne tady!"
"Na shledanou," řekl Aubry. "Cekám na vás. Ach, vy jste pravý přítel, člověk, kterému se můžu svěřit. Chtěl bych jen vědět.."
"Sbohem, pane písaři," řeklo páže, které se při té rozmluvě drželo stranou a nyní se chystalo za svým pánem.
"Sbohem, milé páže!" řekl Aubry. "Ale než se rozejdeme, prokažte mi službu."
"Jakou?"
"Kdo je ten urozený pán, kterému máte čest sloužit?"
"Ten, se kterým jste právě čtvrt hodiny mluvil?" 332

"Ano."
"A kterému říkáte příteli?"
"Ano."
"A to nevíte, jak se jmenuje?"
Ne "
"J.1C.
"Ale to je.."
"Známý šlechtic, viďte?"
"To jistě."
"Vlivný?"
"Po králi a vévodkyni d Étampes dokáže všechno."
"Ach!. A říkáte, že se jmenuje?"
"Jmenuje se vikomt de. Ale teď se obrací a volá na mne. Promiňte."
"Vikomt de.?"
"Vikomt de Marmagne."
"Marmagne!" zvolal Aubry. "Vikomt de Marmagne! Ten mladý šlechtic je vikomt de

Marmagne!"
"Ano, ten."
"Marmagne! Přítel prévóta, ďOrbeca a vévodkyně d Étampes?"
"Osobně."
"A nepřítel Benvenuta Celliniho?"
"Právě ten."
"Ach!" zvolal Aubry, který jako v záři blesku uviděl celou minulost. "Teď chápu. Ach, Marmagne!"
A protože písař nebyl ozbrojen, rychle uchopil krátký kord malého pážete za jilec, vytrhl jej z pochvy a rozběhl se za Marmagnem. Křičel:
"Stůj!"
Marmagne se hned po Aubryho výkřiku neklidně ohlédl, a když viděl písaře, jak za ním běží s kordem v ruce, vytušil, že byl konečně odhalen. Měl jen dvě možnosti, buď čekat, nebo utéci. Ale Marmagne nebyl tak docela statečný, aby počkal, ale ani tak docela zbabělý, aby utekl. Vybral si tedy prostřední způsob a skočil do domu, který měl otevřené dveře; doufal, že je za sebou zavře. Ale naneštěstí pro něho byly dveře zachycené řetízkem na zdi, který nemohl včas uvolnit, a tak Aubry, běžící kousek za ním, doběhl na dvůr dříve, než Marmagne stihl zmizet na schodišti.
"Ach, to jsi ty ten prokletý Marmagne, ten špión a zloděj 333

tajemství! Konečně tě znám, konečně tě znám! Tas kord, mizero, tas!"
"Pane," odpověděl Marmagne, pokoušeje se o velkopanský tón. "Myslíte si, že vikomt de Marmagne prokáže písaři Jakubu Aubrymu čest, že by s ním zkřížil kord?"
"Jestliže vikomt de Marmagne neprokáže Jakubu Aubrymu čest, že by s ním zkřížil kord, písař Jakub Aubry bude mít čest prohnat kord tělem vikomta de Marmagne!"
A aby Jakub Aubry člověku, kterému hrozil, neponechal žádnou pochybnost, zamířil špičkou kordu na vikomtův hrudník tak, že to vikomt kabátcem lehce pocítil.
"Vražda!" volal Marmagne. "Pomoc! Pomoc!"
"To si křič, jak chceš," odpověděl Jakub Aubry. "Než přijdou, přestaneš křičet. Nejlépe bys udělal, kdyby ses bránil. Tas, vikomte, tas kord!"
"Dobrá, když to chceš," zvolal vikomt. "Počkej a uvidíš!"
Marmagne, jak jsme mohli poznat, nebyl od přírody statečný, ale jako všichni šlechtici té rytířské doby měl vojenskou výchovu. A navíc se o něm říkalo, že šermovat umí. Pravda, říkalo se, že ta pověst spíše Marmagne ušetřila nepříjemných soubojů, než že by vznikla z toho, jak si vedl při těch, kterým se nevyhnul. Ale také je pravda, že při Jakubově neoblomném naléhání vytasil kord a hned se postavil do základního postoje podle šermířských pravidel.
Ale jestliže Marmagnovu dovednost v šermu uznávali šlechtici u dvora, Jakub Aubry byl znám jako nesporně dobrý šermíř mezi universitními studenty a mezi členy písařského cechu. Vyplynulo z toho, že naráz oba protivníci viděli, že to nebudou mít snadné. Jenže Marmagne měl velikou výhodu: protože Aubry si vzal kord pážete, měl zbraň o šest palců kratší, než měl vikomt. Při obraně by to nebylo takové neštěstí, ale na útok to byla velká nevýhoda.
Marmagne sám byl totiž o šest palců vyšší než písař a měl kord o půl lokte delší, stačilo mu tedy nastavit hrot zbraně Jakubovi před obličej, aby písaře neustále udržel dosti daleko od sebe, zatímco Jakub Aubry marně útočil, předstíral výpady nebo skutečně se při nich odkrýval. Marmagne ani nemusel ustupovat, stačilo mu vždy vykročit a zase přitáhnout nohu zpět, byl neustále z dosahu Jakubovy zbraně. A tak se stalo, že při vší rychlosti Jakubových výpadů se 334

dlouhý vikomtův kord už asi třikrát dotkl písařova hrudníku, zatímco Jakub ať sekl, jak chtěl daleko, protínal jen vzduch.
Aubry pochopil, že by zle dopadl, kdyby pokračoval tímto způsobem. Aby tedy protivníkovi zkazil takové plány, pokračoval v obvyklých výpadech jen tak, aby poznenáhlu kousek po kousku získal větší místo. Když si pak pomyslil, že je dosti blízko vikomta, odkryl se jako z neopatrnosti. Marmagne uviděl nekryté místo a zaútočil bodnutím; Aubry na to byl připraven, odrazil kord primou a využil toho, že protivníkův kord se mu octl nad hlavou, vykročil a napřáhl paži současně tak obratně a prudce, že malý kord pážete zmizel ve vikomtově hrudníku až po jilec.
Marmagne vykřikl vysokým tónem, jaký ohlašuje vážnost rány, pak zbledl, spustil paži, ze které mu vypadl kord, a klesl naznak.
Právě v tom okamžiku doběhla hlídka, kterou sem přivedl Marmagnův křik, volání pážete a shluk zvědavců přede dveřmi, a protože Aubry měl zase kord v ruce, zatkli ho.

Aubry se chtěl bránit, ale poněvadž velitel hlídky zvolal: "Odzbrojte toho chlapa a odveďte ho do Cháteletu!", odevzdal kord a šel s hlídkou do vytouženého vězení. Obdivoval řízení prozřetelností, která mu najednou dávala dvě věci, po nichž nejvíce toužil: pomstu na Marmagnovi a přístup k Ascaniovi.
Tentokrát nebylo nijak obtížné dostat se do královské pevnosti. Jen se zdálo, zeje asi trochu přeplněná, a strážný u brány se dlouho dohadoval s vězeňským dozorcem, než stanovili, kam nově příchozího dají. Konečně se oba ctihodní pánové asi domluvili, protože dozorce kývl na Aubryho, aby šel za ním, odvedl ho o třicet dva schody níže, otevřel jakési dveře a strčil ho do velice temné kobky. A znovu ji zavřel.
335

XXX.III
NESNÁZE POCTIVÉHO DOSTAT SE Z VĚZENÍ
Písař zůstal chvilku celý zmatený náhlým přechodem ze světla do tmy. Kde to je? Nevěděl. Je daleko od Ascania? Netušil. Na chodbě, po níž sem přišel, si všiml kromě dveří, které se mu otevřely, ještě dvou dalších dveří; ale prvního cíle dosáhl, je pod touž střechou jako přítel.
Ale nemohl zůstat věčně stát na místě, a protože na druhém konci kobky, tedy asi patnáct kroků daleko, viděl jakousi lehounkou zář, pronikající sklepním okénkem, natáhl opatrně nohu; vedla ho pudová touha dostat se na světlejší místo. Ale při druhém kroku jako by mu zmizela půda pod nohama najednou sletěl asi po čtyřech schodech a setrvačností by vrazil hlavou do zdi, kdyby neuvázl nohama o překážku; zapotácel se a vyvázl jen s několika odřeninami.
Překážka, která písaři bezděky posloužila, hluboce zasténala.
"Promiňte," řekl Jakub, když zase vstal a smekl zdvořile čepici. "Zdá se, že jsem na něco nebo na někoho šlápl, já bych se té nezdvořilosti nedopustil, kdyby tu bylo světlo."
"Šlápl jste na to, co bylo šedesát let mužem," řekl nějaký hlas, "a co se stane na věky mrtvolou."
"To odpusťte," řekl Jakub, "já toho lituju tím víc, že jsem vás vyrušil ve chvíli, kdy jste vyřizoval své účty s bohem jako každý správný křesťan."
"Mé účty jsou v pořádku, pane písaři, hřešil jsem jako člověk, ale trpěl jsem jako mučedník a doufám, až bůh zváží mé hříchy a mou bolest, že zjistí převahu bolesti nad hříchy."
"Amen," řekl Aubry, "a já vám to ze srdce přeji. Ale jestliže vás to právě příliš namáhá, drahý spolubydlící, řeknu raději, drahý příteli, protože doufám, že se na mne nezlobíte pro tu nehodu, která mi pomohla se s vámi před 336

chviličkou seznámit, tedy jestliže vás to neobtěžuje, povězte mi, jak jste se mohl dovědět, že jsem písař?"
"To jsem poznal po vašem oblečení, a hlavně podle kalamáře, který nosíte zavěšený u pasu, tam, kde šlechtic nosí kord."
"Protože jste viděl můj oblek a kalamář? No tohle! Říkal jste mi, drahý spolubydlící, jestli se nemýlím, že umíráte?"
"Doufám, že jsem došel ke konci svého trápení. Ano, doudoufám, že dnes tady na zemi usnu a probudím se zítra v nebi."
"Já proti tomu nejsem," odpověděl Jakub. "Jen vás upozorňuji, že naše nynější postavení se právě nehodí na žertování."
"A kdo říká, že žertuji?" zamumlal umírající s hlubokým povzdechem.
"Cože! Přece jste říkal, že jste mě poznal podle oblečení a kalamáře u pasu, a já si mohu oči vykoukat a nevidím ani na své ruce."
"To je možné," odpověděl vězeň, "ale až budete patnáct let ve vězení jako já, vaše oči budou vidět potmě tak dobře, jako lidé venku na světle."
"To ať mi je radši čert vezme hned, než by prodělaly takové mučení!" zvolal písař. "Patnáct let! Vy jste patnáct let ve vězení?"
"Patnáct nebo šestnáct, možná víc, možná méně, už dávno jsem přestal počítat dny a měřit čas."
"Ale to jste musel spáchat nějaký hrozný zločin, že vás tak nemilosrdně potrestali!" zvolal písař.
"Jsem nevinen," odpověděl vězeň.
"Nevinen!" vykřikl Jakub zděšeně. "No tohle! Já jsem vám přece už říkal, že tohle není doba žertování."
"A já vám odpověděl, že nežertuji."
"Ale žert znamená méně než lež, když jde prostě jen o duševní hru, která nehřeší ani proti nebi, ani proti zemi; lež je smrtelný hřích, který ohrožuje naši spásu."
"Nikdy jsem nelhal."

"Vy jste nevinen a zůstal jste patnáct let ve vězení?"
"Asi tak patnáct, jak jsem řekl."
"No tohle!" zvolal Jakub. "A já jsem také nevinen."
"Ať vás tedy ochraňuje bůh!" řekl umírající.
"Jak to, ať mě ochraňuje bůh?" 337

"Protože provinilec může mít naději, že mu odpustí. Nevinný nikdy."
"To jste řekl hlubokou myšlenku, příteli, ale víte, že není vůbec potěšitelná?"
"Říkám pravdu."
"Ale podívejte se," řekl Jakub, "přece snad máte nějaký hříšek; to mi snad můžete povědět?"
A Jakub, který skutečně začínal ve tmě rozeznávat předměty, si vzal stoličku, přinesl si ji k lůžku umírajícího, vybral si místo v rohu kobky a postavil si tam sedátko, takže když se posadil, měl velice pohodlné místo jako v improvizovaném křesle.
"Ach, vy mlčíte, drahý příteli, vy mi nedůvěřujete. Dobrá. Já chápu, patnáct let vězení asi vaši důvěřivost nepodporovalo. Já se jmenuju Jakub Aubry, jsem písař, jak jste viděl, alespoň jak říkáte, že jste viděl. Měl jsem nějaké osobní důvody, abych se dostal do Cháteletu, a jsem tu deset minut. Měl jsem čest se s vámi seznámit. To je můj celý život. Teď mě znáte, jako se znám já. Mluvte, drahý spolubydlící, poslouchám." "A já jsem Štěpán Raymond."
"Štěpán Raymond," zašeptal písař, "to jméno neznám." "Předně jste byl ještě dítě, když se zlíbilo bohu, abych zmizel z povrchu země," řekl člověk, který právě vyslovil své jméno. "A dále jsem na zemi zabíral tak málo místa a dělal tak málo hluku, že si mé nepřítomnosti nikdo nevšiml."
"Ale co jste dělal? Čím jste byl?" "Byl jsem důvěrníkem konetabla de Bourbon."
"Ó, a zradil jste království jako on. To se už nedivím." "Ne, ale odmítl jsem zradit svého pána, to je všechno." "No, podívejme se na to trochu. Jak se to stalo?" "Byl jsem v Paříži v konetablově paláci, zatímco on byl na svém zámku BourbonFArchambault. Jednou přišel za mnou kapitán jeho gardy a přinesl mi od pana vévody dopis. Dopis nařizoval, abych poslu okamžitě odevzdal malý zapečetěný balíček, který najdu ve vévodově ložnici ve skříňce u hlav postele. Dovedl jsem kapitána do ložnice, šel jsem k hlavám postele a otevřel skříňku. Balíček byl na označeném místě a odevzdal jsem ho poslu, který hned odjel. Za hodinu přišli z Louvrů vojáci s důstojníkem, naří338

dili mi také, abych jim otevřel vévodovu ložnici a dovedl je ke skříňce u hlav postele. Poslechl jsem, otevřeli skříňku, ale hledali marně. Hledali totiž balíček, který právě odnesl vévodův posel."
"Hrome!" zašeptal Aubry, kterého začínalo postavení jeho druha v neštěstí velmi vzrušovat.
"Důstojník mi strašně vyhrožoval, ale já nic neříkal, jen to, že nevím, co tu chce. Kdybych totiž řekl, že jsem balíček právě dal vévodovu poslovi, mohli by jet za ním a dohonit ho."
"Hrome!" skočil mu do řeči Aubry. "To bylo obratné a jednal jste jako věrný a dobrý služebník."
"Potom mě důstojník odevzdal dvěma strážným a se dvěma ostatními se vrátil do Louvrů. Za půl hodiny přijel s rozkazem, aby mě odvezli na hrad PierreenScise do Lyonu. Dali mi nohy do želez, spoutali ruce a položili do vozu, kde ke mně dali vojáky vpravo i vlevo. Za pět dní jsem byl ve vězení, které ani zdaleka nebylo tak tmavé a přísné jako tady. Ale co na tom záleží," šeptal umírající, "vězení je vždy vězení a nakonec jsem si zvykl jako jinde."
"Hm," ulevil si Jakub Aubry. "To dokazuje, že jste filosof."
"Uběhly tři dny a tři noci," pokračoval Štěpán Raymond. "A čtvrtou noc mě probudil lehký zvuk: otevřel jsem oči. Dveře se otáčely v stěžejích, vstoupila žena v závoji, doprovázená dozorcem. Dozorce postavil na stůl lampu a na pokyn mé noční návštěvnice pokorně odešel. Ta přišla k posteli a zvedla závoj. Já vykřikl."
"Cože? Kdo to byl?" ptal se Aubry a rychle se sklonil k vypravěči.
"Byla to sama Louisa Savojská, vévodkyně Angoulémská osobně; byla to regentka Francie, králova matka."
"Ach!" divil se Aubry. "A co chtěla u takového chudáka?"
"Přišla si pro ten zapečetěný balíček, co jsem odevzdal vévodovu poslovi; byly v něm milostné dopisy, které ta neopatrná princezna kdysi napsala tomu, kterého ted pronásledovala."
"Podívejme se!" šeptal si Jakub Aubry pro sebe. "To je příběh po čertech podobný příběhu Ascania s vévodkyní d Étampes!" 339

"Bohužel si jsou všechny příběhy bláznivých a zamilovaných princezen podobné," řekl vězeň, který asi měl sluch právě tak jemný jako oči bystré. "Jen běda drobným lidem, kteří se do toho zapletou."
"Okamžik! Okamžik, vy proroku neštěstí!" zvolal Aubry. "Co to tu říkáte? Já se taky zapletl do příběhu bláznivé a zamilované princezny."
"Nu, když je to tak, rozlučte se s dny, rozlučte se se světem a s životem."
"Jděte k čertu s tím pohřebním prorokováním. Copak s tím mám něco společného? Nemiluje mne, ale Ascania."
"Copak milovala mne?" namítl vězeň. "Ani do té doby nevěděla, že jsem na světě. Ne, já se octl mezi marnou láskou a velkou pomstou, a jejich srážka mě rozdrtila."
"U všech čertů!" zaklel Aubry. "S vámi se člověk moc nepotěší, milý člověče! Ale vraťme se k té princezně, protože při vašem příběhu se třesu i o sebe, tuze mě zajímá."
"Chtěla ty dopisy, jak jsem vám říkal. Za ty dopisy slibovala přízeň, hodnosti a tituly. Na ty dopisy by si vydřela z jiného Semblancaye nových čtyři sta tisíc tolarů, i kdyby ten jiný měl zaplatit svou úslužnost na popravišti.
Odpověděl jsem jí, že ty dopisy nemám, že je neznám a že nevím, co tím myslí.
A po nabídkách přišly hrozby. Ale nemohla mě ani svést, ani zastrašit, protože jsem říkal pravdu. Ty dopisy jsem přece odevzdal poslovi svého vznešeného pána.
Odešla rozzuřená a rok jsem o ní nic neslyšel.
Za rok se vrátila a opakovala se stejná scéna.
Tu jsem ji zase prosil já, aby mě propustila z vězení. Zapřísahal jsem jí jménem své ženy a dětí. Ale všechno bylo marné. Měl jsem bud vydat dopisy, nebo zemřít ve vězení.
Jednou jsem v chlebě našel pilník.
Můj šlechetný pán si na mne vzpomněl. Jistě, když byl v cizině ve vyhnanství a jako uprchlík, nemohl mě vysvobodit ani prosbou, ani silou.
Poslal do Francie jednolio sluhu, který dosáhl u žalářníka, že mi odevzdal pilník a řekl, odkud pochází.
Přepiloval jsem mříže v oknech. Udělal jsem si z prostěradel provaz a slezl jsem, ale na konci provazu jsem marně hledal půdu pod nohama. Pustil jsem se ve jménu božím, 340

ale při pádu jsem si zlomil nohu. Noční hlídka mě našla v bezvědomí.
Dopravili mě do zámku v ChalonsurSaóne. Zůstal jsem tam téměř dva roky. Potom se objevila ve vězení má pronásledovatelka. Vedly ji zase ty dopisy. Tentokrát měla s sebou kata. Dala mě vyslýchat na skřipci, ale to byla zbytečná ukrutnost, nezískala nic a nic získat nemohla. Já nic nevěděl, leda to, že jsem odevzdal balíček vévodovu poslovi.
Jednou jsem ve džbánku s vodou našel váček dukátů. Můj šlechetný pán si stále vzpomínal na svého ubohého služebníka.
Podplatil jsem jednoho dozorce, vlastně se ten bídák tvářil, jako že se nechává podplatit. O půlnoci mi přišel otevřít dveře cely. šel jsem za ním dlouhými chodbami, už jsem cítil vzduch živých lidí, už jsem si myslil, že jsem na svobodě. A tu se na nás vrhli vojáci a oba nás spoutali. Můj průvodce totiž předstíral, že se nechává obměkčit mými prosbami, aby se zmocnil zlata, které u mne viděl. A pak mě zradil, aby získal odměnu, slíbenou udavačům. Převezli mě do Cháteletu, do této kobky. Tady se mi ukázala Louisa Savojská naposled. A s katem. Pohled na smrt nemohl na mne působit víc než dříve působily sliby, hrozby a mučení. Svázali mi ruce, dali mi na krk smyčku a provlékli provaz kruhem na zdi. Odpovídal jsem stále stejně a dodal jsem, že má nepřítelkyně splní mé největší přání tím, že mi poskytne smrt, tak už jsem byl zoufalý z toho života v zajetí.
Právě to ji jistě zarazilo. Odešla a kat s ní. Od té doby jsem ji už neviděl. Co se stalo s mým vznešeným vévodou? Co se stalo s ukrutnou vévodkyní? Nevím, protože to je už snad patnáct let, co jsem nepromluvil s nikým živým."
"Oba dva zemřeli," odpověděl Aubry. "Oba mrtví? Můj vznešený vévoda je mrtvý? Ale byl ještě mladý, bylo mu teprve dvaapadesát let! Jak umřel?" "Byl zabit při obléhání Říma, a pravděpodobně." Jakub Aubry už měl na jazyku: "a pravděpodobně jedním mým přítelem," ale zarazil se, pomyslil si, že by ta podrobnost mohla ochladit starcův vztah k němu. Jakub Aubry, jak víme, začínal být opatrný. 341

"Pravděpodobně.?" opakoval vězeň.
"Klenotníkem Benvenutem Cellinim."
"Před dvanácti lety bych toho vraha proklel. Dnes říkám z hloubi srdce: ,Ať mu bůh požehná! A jestlipak dali vznešenému vévodovi hrob, jak se sluší?"
"To si myslím. Postavili mu náhrobek v gaetské katedrále a ten má nápis, který

hlásá, že Alexandr Veliký je proti mrtvému pouhý chudák a Caesar kluk."
"A ona?"
"Jaká ona?"
"Má pronásledovatelka?"
"Také zemřela, je to devět let."
"Tak to je. Jednou v noci jsem tady v kobce viděl přízrak, jak klečí a modlí se. Já vykřikl a přízrak zmizel. To mě přišla poprosit za odpuštění."
"Tak vy si myslíte, že v okamžiku smrti vám odpustila?"
"Doufám v to pro spásu její duše."
"Ale to by vás tedy měli propustit na svobodu?"
"Třeba si to přála. Ale já jsem tak bezvýznamný člověk, že při takovém velkém neštěstí na mne zapomněli."
"A tak vyjí při své smrti také odpouštíte?"
"Zvedněte mě, hochu, abych se za ty dva pomodlil."
A umírající, podpíraný Jakubem Aubrym, zahrnul do jedné modlitby svého ochránce i svou nepřítelkyni, muže, který si na něho přátelsky vzpomněl, ženu, která na něho nikdy nezapomněla svou nenávistí, konetabla i regentku.
Vězeň měl pravdu. Oči Jakuba Aubryho si začínaly zvykat na tmu. Rozeznával v šeru obličej umírajícího. Byl to krásný stařec, pohublý utrpením, měl bílé vousy a holou hlavu; tvář, o jaké snil Domenico, když maloval Zpověď svatého Jeronýma. Když se pomodlil, povzdechl si a klesl: omdlel.
Jakub Aubry si myslil, že stařec umřel. Ale přece jen běžel ke džbánu s vodou, nabral si trochu do dlaně a postříkal mu obličej. Umírající se probral.
"Jsi hodný, mladíku, žes mi pomohl," řekl stařec. "Tady máš za odměnu."
"Co to je?"
"Dýka," odpověděl umírající.
"Dýka? A kde jste tu zbraň vzal?"
"Počkej. To mi jednou dozorce přinesl chleba a vodu 342

a postavil si lucernu na stoličku, náhodou stála u stěny. Ze stěny vyčníval kámen, na něm bylo něco vyryté nožem, ale já si to nestačil přečíst.
Ale naškrabal jsem rukama hlínu, rozmělnil jsem ji v jakousi kaši a udělal jsem si otisk těch písmen. Přečetl jsem slovo ultor.
Co znamenalo to slovo mstitel? Vrátil jsem se ke kameni. Pokoušel jsem se ho vypáčit. Viklal se jako vykotlaný zub. Trpělivě jsem se snažil ho vytrhnout. Opakoval jsem své úsilí dvacetkrát a podařilo se mi to. Ponořil jsem pak ruku do díry po kameni a našel jsem tu dýku.
A tu se mi vrátila téměř ztracená touha po svobodě a já se rozhodl tou dýkou si prokopat cestu do některé sousední kobky, že si s jejím obyvatelem vymyslíme plán na útěk. Ostatně i kdyby se nic z toho kopání a prolamování zdi nemělo podařit, bylo by to zaměstnání. A až budete, mladíku, téměř dvacet let v kobce, poznáte, jaký hrozný nepřítel je čas."
Aubryho zamrazilo po celém těle. "A provedl jste ten pokus?"
"Ano a snadněji, než jsem si představoval. Za těch dvanáct nebo patnáct let, co tu asi jsem, už jistě nepředpokládají, že bych mohl utéci. A snad ani nevědí, kdo vlastně jsem. Mají mě tu jako ten řetěz, co visí na kruhu. Konetabl a regentka umřeli a jen oni si na mne vzpomínali. Kdo by teď i tady mohl vědět, co to znamená, když řeknu jméno Štěpán Raymond? Nikdo."
Jakub Aubry cítil studený pot na čele, když si pomyslel na zapomenutí, do jakého zapadl ten zmařený život. "No a?" zeptal se. "Co potom?"
"No a už přes rok kopu zem a podařilo se mi pod zdí vyhloubit díru, kterou by člověk prolezl."
"A co jste udělal s hlínou, kterou jste nakopal?" "Rozséval jsem ji po kobce a zašlapával." "A kde je ta díra?"
"Pod mým lůžkem. Za těch patnáct let nikoho nenapadlo lůžko odtáhnout. Dozorce chodí do kobky jednou denně. Když odešel, dveře se zavřely a kroky utichly, odtahoval jsem lůžko a pouštěl se do práce. Když se blížila hodina jeho příchodu, dával jsem lůžko na místo a uléhal.
Předevčírem jsem ulehl a už jsem nevstal. Byl jsem na 343

konci svých sil. Dnes jsem na konci života. Vítám tě, mladíku, pomůžeš mi umřít a já ti za to všechno odkážu."
"Odkážete?" divil se Aubry.
"Jistě. Nechám ti dýku. Ty se usmíváš. Co cennějšího ti může vězeň dát? Dýka je možná svoboda."
"Máte pravdu a já vám děkuju. Ale kam vede díra, kterou jste vykopal?"
"Já se ještě nedostal na druhou stranu, ale už jsem byl blízko. Včera jsem slyšel z vedlejší kobky hlas."

"U čerta!" ulevil si Aubry. "A vy myslíte."
"Myslím, že za pár hodin práce byste mé dílo dokončil."
"Díky," řekl Aubry. "Díky!"
"A teď kněze. Chtěl bych kněze," řekl umírající.
"Počkejte, otče, počkejte," řekl Aubry. "Takovou žádost nemohou umírajícímu přece odmítnout."
Běžel ke dveřím tentokrát neklopýtl, protože si jeho oči už zvykly na tmu a klepal i kopal do nich.
Dozorce přišel dolů.
"Co děláte takový rámus?" zeptal se. "Co chcete?"
"Stařec, který tuje se mnou, umírá," řekl Aubry. "Žádá o kněze. Odmítnete mu to?"
"Hm!" mumlal dozorce. "Já nevím, proč ti lidé všichni chtějí kněze. Dobrá, pošleme mu ho."
A opravdu za deset minut se objevil kněz s posledním pomazáním a s ním dva ministranti, jeden s křížem a druhý se zvonkem.
Zpověď toho mučedníka byla slavnostní podívaná; mohl mluvit jen o zločinech jiných lidí a místo modliteb za sebe prosil jen za své nepřátele.
Ačkoliv Jakub nebyl přístupný citům, padl na obě kolena a vzpomněl si na modlitby z dětství, o nichž si už myslel, že je dávno zapomněl.
Když vězeň skončil zpověď, kněz se před ním sklonil a požádal ho o požehnání.
Stařec se šťastně usmál jako vyvolený Páně, vztáhl jednu ruku nad hlavu kněze, druhou nad Jakuba, hluboce vydechl a klesl naznak.
To byl poslední vzdech.
Kněz odešel, jak přišel, i s oběma ministranty, a kobka, chvilku ozařovaná komíhavým světlem svíc, znovu zmizela v temnotě. 344

A tak byl Jakub sám s mrtvým.
To byla dosti smutná společnost, hlavně vyvolávala smutné myšlenky. Ten muž, který tu ležel, byl ve vězení nevinně, zůstal tu dvacet let a dostane se ven jen proto, že si pro něho přišla veliká osvoboditelka smrt.
A veselý písař se sám už nepoznával. Poprvé v životě se nořil do svrchovaně chmurné myšlenky, poprvé zkoumal žhavou vrtkavost života a klidnou hlubinu smrti.
Pak mu v hloubi srdce začala znovu klíčit sobecká myšlenka: myslel na sebe, na to, zeje nevinen jako ten muž, a když ten byl stržen do soukolí královských vášní, které lámou, hltají a ničí život, Ascanio i on, Jakub, mohou také zmizet, jako zmizel Štěpán Raymond. Kdo si na ně vzpomene?
Snad Gervaisa?
Jistě Benvenuto Cellini.
Ale Gervaisa může jen plakat. A Benvenuto, když tak touží po Ascaniově dopise, tím přiznává vlastní bezmocnost.
A jako jediná možnost spásy, jediná naděje, mu zůstává dědictví po tom zemřelém, stará dýka, která už zklamala dva své majitele.
Jakub Aubry měl dýku schovanou na prsou. Bezděky ohmatal její jílec, aby se ujistil, zeje tam dosud.
V té chvíli se otevřely dveře, přišli pro mrtvolu.
"Kdy mi přinesete jídlo?" zeptal se Jakub Aubry. "Mám hlad."
"Za dvě hodiny," odpověděl dozorce.
A písař zůstal v kobce sám.
345

XXXIV
POČESTNÁ KRÁDEŽ
Aubry strávil ty dvě hodiny na sedátku, ani se nepohnul, tak jeho horlivé přemýšlení udržovalo tělo v klidu.
Po stanovené době se dozorce vrátil, přinesl čerstvou vodu a chléb, tomu se v Cháteletu říkalo večeře.
Písař si vzpomněl na slova umírajícího, že se totiž dveře otvírají jen jednou za dvacet čtyři hodiny, ale přece jen zůstal ještě dlouho sedět, ani se nepohnul; bál se, aby dnešní událost něco nezměnila na zvycích věznice.
Brzo si všiml zásluhou sklepního okénka, že se začalo stmívat. Uplynul mu hezky nabitý den. Dopoledne soudcův výslech, v jednu hodinu vězení, ve tři vězňova smrt a teď nadcházejí první kroky k vysvobození.
Člověk nemá za život mnoho takových dnů.
Jakub Aubry pomalu vstal, šel si ke dveřím poslechnout, zda někdo nejde. Potom si svlékl kabátec, aby na té součásti obleku nebylo znát stopy hlíny a zdiva, odtáhl lůžko a našel otvor, o kterém mu říkal vězeň.

Vklouzl jako had do té úzké chodbičky. Mohla být asi osm stop dlouhá, nejdříve klesala pod zeď, za ní zase stoupala.
Při první ráně dýkou Aubry poznal podle zvuku země, že brzy bude skutečně u cíle, že se totiž dostane ven. Kam se to dostane? Ale to by mohl říci jen čaroděj.
Pokračoval však v práci neméně usilovně a s co nejmenším hlukem. Občas jen vylézal ze své díry jako horník, roznášel po kobce vykopanou hlínu, která by mu zanedlouho ucpala chodbičku; pak znovu lezl do díry a dával se do své dřiny.
Zatímco Aubry pracoval, Ascanio smutně přemýšlel o Colombě.
Jak jsme řekli, také ho dovedli do Cháteletu a octl se jako Aubry v kobce. Jenže náhodou nebo na přání vévodkyně 13461

ta kobka byla méně prázdná, a proto trochu obyvatelnější než písařova.
Ale co Ascaniovi záleželo na trochu větším či menším pohodlí. Kobka je pořád kobka, uvěznění znamená oddělení. Chyběla mu Colomba, a to více než denní světlo, více než svoboda. Kdyby s ním byla Colomba v kobce, vězení by se stalo místem rozkoše, kouzelným palácem.
Právě poslední dny byly ubohému chlapci tak sladké. Ve dne uvažoval o své milé, v noci byl u ní a nepomyslil si, že by to štěstí mohlo přestat. Pravda, někdy mu při vší jeho blaženosti stiskla srdce železná ruka pochybností. Ale jako každý ohrožený člověk, který neví, kdy nebezpečí přijde, honem odháněl starosti o budoucnost, aby vychutnal přítomnou rozkoš.
A teď je ve vězení, sám, daleko od Colomby, kterou snad věznì v nějakém klášteře, z něhož se může dostat jen tak, že projde kaplí, v níž ji čeká manžel, kterého jí chtějí vnutit. U prahu vězení těch dvou dětí bděly dvě hrozné vášně: u prahu Ascaniova vězení láska paní d Étampes, u Colombina ctižádost hraběte ďOrbec.
A tak byl Ascanio sám v kobce velice smutný a sklíčený. Měl něžnou povahu, jaké se rády opírají o silnější, byla to jedna z květin, které se ohýbají při sebemenší bouři a narovnají se až při životodárné záři slunce.
Když se Benvenuto dostal do vězení, první jeho starostí bylo prozkoumat dveře, prohlédnout stěny a ohledat podlahu, aby zjistil, zda něco z toho nenabízí jeho horlivé bojovné povaze příležitost k záchraně. Ascanio si sedl na lůžko, sklonil hlavu a šeptal si Colombino jméno. Že by nějak mohl utéci z kobky, uzavřené trojí kovovou mříží a obklopenou šest stop silnou zdí, ho ani nenapadlo.
Jeho kobka ostatně byla, jak jsme už řekli, trochu méně pustá, obyvatelnější než Jakubova. Měl tu lůžko, stůl, dvě židle a starou rohož. Kromě toho na kameni, úmyslně vyčnívajícím ze zdi, stála lampa. Zřejmě to byla kobka pro privilegované.
Jeho jídlo bylo také mnohem lepší. Místo chleba a vody, jak to nosili písařovi, Ascanio měl dvě jídla za den, z čehož ovšem plynulo, že také vidí častěji svého dozorce. A uveďme ke cti lidumilné správy Cháteletu, že ta jídla nebyla zcela odporná. 347

Ascanio na tu podrobnost příliš nemyslel. Byl z těch jemných ženských tvorů, které jako by byly živy z vůně a rosy. Byl stále zabraný do svého přemýšlení, jedl kousek chleba, vypil pár kapek vína a myslil na Colombu a na Benvenuta stále. Na Colombu jako na cíl vší své lásky, na Benvenuta jako na cíl všech nadějí.
Ascanio se tedy až dosud nestaral o žádné podrobnosti života, Benvenuto žil za oba. Ascanio se spokojoval jen s tím, že dýchal, snil o nějakém krásném uměleckém dílku a miloval Colombu. Byl jako rostlina, která se pne po mohutném stromě a přijímá od něho všechnu svou mízu.
Dokonce i nyní, přes to hrozné postavení, byla jeho důvěra k mistrovi tak veliká, že kdyby v okamžiku zatčení a odchodu do Cháteletu mohl vidět Benvenuta Celliniho, kdyby mu Cellini mohl říci: "Buď klidný, Ascanio, já nad tebou i Colombou bdím," ten slib by ho podepřel a Ascanio by klidně čekal na chvíli, kdy se mu vězení otevře, bez ohledu na všechny ty dveře a mříže, které ho tak náhle uzavřely.
Ale Benvenuta neuviděl, Benvenuto neví, že jeho milovaný žák, syn jeho Stefanie, se stal vězněm. I kdyby Ascanio předpokládal, že na to někdo pomyslel, aby to Benvenutovi oznámil do Fontainebleau, je to den jízdy tam a den jízdy zpět. Za dva dny mohou nepřátelé obou milenců získat veliký náskok před jejich obhájcem.
A tak Ascanio strávil celý zbytek dne, kdy byl uvězněn, i celou noc beze spánku, buď se procházel po kobce, nebo seděl, chvílemi si lehal na lůžko, povlečené bílými prostěradly, a ta zvláštní pozornost svědčila o tom, jak někdo vězně doporučil. Za celý den, celou noc a celé odpoledne příštího dne se nestalo nic, jen mu dozorce pravidelně nosil jídlo.

Kolem druhé hodiny odpoledne pokud mohl vězeň odhadnout čas se mu zdálo, že slyší nějaký rozhovor; byl to tichý nezřetelný šepot, z něhož nerozuměl ani slůvko, ale zřejmě zvuky vyvolávala lidská řeč. Ascanio poslouchal, šel směrem, odkud se ten zvuk ozýval, totiž do jednoho koutu kobky. Položil ucho na stěnu i na zem zdálo se, že zvuk přichází ze země.
Ascanio měl tedy sousedy, oddělené jistě jen tenkou zdí nebo podlahou. 348

Po dvou hodinách ten šum ustal a zase bylo ticho.
Když se setmělo, znovu se zvuk ozval, ale tentokrát byl jiný. Ne už jako když hovoří dva lidé, ale byly to temné spěšné nárazy, jako když někdo tesá kámen. Zvuky se ozývaly z téhož místa, neustávaly ani na chvilku a pořád se blížily. Ačkoliv byl Ascanio zabraný do vlastních starostí, zdálo se mu, že ten zvuk si přece jen zaslouží jistou pozornost, a tak upíral oči na místo, odkud se ozýval. Bylo už kolem půlnoci, ale přes bezesnost minulé noci Ascanio na spánek ani nepomyslel.
A hluk pokračoval. Protože to nebyla obvyklá doba práce, bylo zřejmé, že se některý vězeň snaží uprchnout. Ascanio se smutně usmál při pomyšlení, jak se ten nešťastný člověk zatváří, až dojde sem, a místo na svobodě bude jen v jiné kobce.
Konečně se zvuk přiblížil, že Ascanio běžel pro lampu a šel s ní k místu, kde se údery ozývaly. Téměř ihned se půda v zadním koutě nazvedla, praskla a v díře se objevila lidská hlava.
Ascanio vykřikl úžasem, potom radostí a na to mu odpovědělo neméně výrazné zajásání. Ta hlava totiž patřila Jakubu Aubrymu.
Ascanio honem pomohl té zvláštní a nečekané návštěvě a za chviličku se už oba přátelé objímali.
Uhodneme, že první otázky a odpovědi byly poněkud nesouvislé, ale potom si oba přátelé těmi neuspořádanými slovy přece jen urovnali myšlenky, a události se objasnily. Ascanio ostatně nemohl říci nic nového, naopak se snažil všechno se dovědět.
A tak Aubry vypravoval o všem, jak přišel do paláce Nesle současně s Benvenutem, jak se téměř zároveň dověděli o Ascaniově zatčení a únosu Colomby. Jak Benvenuto běžel jako blázen do dílny a volal: "Do toho! Jdeme tavit!", zatímco Aubry spěchal do Ghételetu. Tím se rozešli a Aubry už nevěděl, co se v paláci Nesle dále dělo.
Ale na místo Iliady nastoupila soukromá Odyssea. Aubry vypravoval Ascaniovi o svém zklamání, když ho nechtěli uvěznit. Jak navštívil Gervaisu, jak šla Gervaisa na něho podat žalobu soudci, jak ho vyslýchali, a celá ta hrůza skončila pouhou pokutou dvaceti pařížských grošů, což je 349

velká urážka Gervaisiny cti. Jak se konečně setkal s Marmagnem, když už přestával doufat, že se dostane do vězení. A od toho okamžiku všechno, co tu zažil, když nevěděl, do které kobky se dostane, dokud hlavou neprorazil slupku ztvrdlé země, která zbývala, dokud nespatřil ve světle lampy svého přítele Ascania.
Potom se oba přátelé znovu objali a políbili.
"A teď mě, Ascanio, poslouchej," řekl Jakub Aubry. "Nesmíme ztrácet čas."
"Ale především mi řekni o Colombě," odpověděl na to Ascanio. "Kde je Colomba?"
"Colomba? Já nevím. Myslím, že u paní d Étampes.
"U paní d Étampes!" zvolal Ascanio. "U své sokyně!"
"Tak je to pravda, co se říkalo o tom, že tě vévodkyně
má ráda?"
Ascanio se začervenal a něco zakoktal.
"Ale to se nemusíš červenat," zvolal Aubry. "Hrome, vévodkyně! A vévodkyně, králova milenka! To mně se nepoštěstí! Ale vraťme se k naší věci."
"Ano," řekl Ascanio, "vraťme se ke Colombě."
"Hm, teď nejde o Colombu. Jde o dopis."
"Jaký dopis?"
"Nenapsala ti vévodkyně d Étampes nějaký dopis?"
"A kdo ti řekl, že mám dopis vévodkyně d Étampes?"
"Benvenuto Cellini."
"A proč ti to říkal?"
"Protože ten dopis potřebuje, protože ho nutně musí mít, protože jsem si slíbil, že mu ho donesu; ostatně všechno, co jsem teď dělal, bylo pro ten dopis."
"Ale co s ním Benvenuto chce udělat?" zeptal se Ascanio.
"To já na mou duši nevím a to se mě netýká. Řekl: ‚Musím ten dopis mít. Já řekl: ‚Dobrá, budu ho mít. Chtěl jsem do vězení, abych ho dostal, jsem teď tady a beru si na starost, že se dostane k Benvenutovi! Ale co ti je?"

Otázku způsobila Ascaniova zamračená tvář.
"Co mi je? Ubohý Jakube, namáhal ses marně."
"Jak to?" zvolal Jakub Aubry. "Že bys už ten dopis neměl?"
"Ten je tady!" řekl Ascanio a položil ruku na kapsu kabátku.
"Výborně. Tak mi ho dej, ať ho donesu Benvenutovi."
350

"Ten dopis nedám z ruky, Jakube."
"A proč ne?"
"Protože nevím, co s ním chce Benvenuto udělat."
"Chce ho použít, aby tě zachránil."
"A třeba i snad zničit vévodkyni d Étampes. Aubry, já nebudu ničit ženu."
"Ale ta žena tě chce zničit. Ta žena tě nenávidí. Ne, to říkám špatně, ta žena tě zbožňuje."
"A ty chceš, abych já za ten cit."
"Ale to je přece stejné, jako kdyby tě nenáviděla, když ty ji nemiluješ. Ostatně to všechno udělala ona."
"Jak to, udělala?"
"Ano, ona tě dala zatknout, ona unesla Colombu."
"Kdo ti to řekl?"
"Nikdo, ale kdo by to mohl být jiný?"
"Ale přece prévót, hrabě ďOrbec, Marmagne, kterému jsi to řekl, jak ses přiznal?"
"Ascanio, Ascanio, ty se přivedeš do záhuby."
"Radši do záhuby než spáchat podlost, Jakube."
"Ale to není podlost, když to bude dělat Benvenuto."
"Poslyš, Aubry," řekl Ascanio, "a nezlob se na mne pro to, co ti povím. Kdyby tady byl na tvém místě Benvenuto, kdyby mi on řekl: ‚Tvá nepřítelkyně paní d Étampes tě dala zatknout, unesla Colombu, má ji ve své moci, chce přemoci její vůli, a já můžu Colombu zachránit jen tím dopisem, požádal bych ho, aby přísahal, že dopis neukáže králi, a dal bych mu ho. Ale Benvenuto tady není a já nemám žádnou jistotu, že pronásledování pochází od vévodkyně. Dopis by byl u tebe na špatném místě, Aubry. Promiň mi to, ale sám se přece přiznáváš, že jsi pořádný blázínek."
"Já ti, Ascanio, přísahám, že jsem za dnešek zestárl o deset let."
"Ten dopis bys mohl ztratit nebo ho použít neuváženě, to vím, třeba s nejlepším úmyslem. Aubry, ten dopis zůstane, kde je."
"Ale, příteli," zvolal Jakub Aubry, "považ si, Benvenuto přece říkal, že jen ten dopis tě může zachránit."
"Benvenuto mě zachrání i bez něho, Aubry. Benvenuto má králův slib, že mu něco splní, až bude Jupiter hotový. Nu, a když sis myslel, že se Benvenuto zbláznil, protože 351

křičel: ‚Do toho, jdeme tavit to mě Benvenuto začínal zachraňovat."
"Ale co když se odlitek nepodaří?" zeptal se Aubry.
"Žádné nebezpečí," usmál se Ascanio.
"Ale to se stává i nejobratnějším slévačům ve Francii, jak se tvrdí."
"Nejobratnější slévači ve Francii jsou proti Benvenutovi pouzí učedníci."
"Ale jak dlouho může to odlévání trvat?"
"Tři dny."
"A aby se socha mohla ukázat králi?"
"Zase tři dny."
"Tedy tak šest sedm dní, jak vidím. A jestli v tom týdnu paní ďEtampes přinutí Colombu, aby si vzala ďOrbeca?"
"Paní ďEtampes nemá na Colombu žádné právo. Colomba se bude bránit."
"Ano, ale prévót má na Colombu právo, protože to je jeho dcera, a král František I. má na ni právo, protože to je jeho poddaná. Co když prévót poručí, když král poručí?"
Ascanio strašně zbledl.
"Až Benvenuto požádá o tvou svobodu, ale Colomba již bude žena někoho jiného, pověz, co ti ta svoboda bude platná?"
Ascanio si přejel dlaní čelo, aby si setřel kapky potu, které tam po písařových slovech vyrazily, a druhou rukou jako by hledal v kapse osvobozující dopis. Ale v okamžiku, kdy si Jakub myslel, že přítel povolí, Ascanio potřásl hlavou, jako by chtěl odehnat jakoukoliv nerozhodnost.
"Ne!" řekl. "Ne! Jedině Benvenutovi. Mluvme o něčem jiném."
A pronesl ta slova tónem, který naznačoval, že by bylo, alespoň pro tento

okamžik, zcela marné na něho naléhat.
"Nu," řekl Aubry, který vypadal, jako by se v duchu o něčem závažném rozhodl. "Nu, příteli, když máme mluvit o jiných věcech, pohovoříme si o nich stejně dobře až ráno, nebo během zítřka, když se tak obávám, že tu si asi nějakou dobu pobudeme. A já se přiznám, že jsem dost utahaný po těch všech starostech, co jsem dnes měl, a taky z toho kopání. Nezlobil bych se, kdybych si mohl trochu odpočinout; Tak ty zůstaň tady, já se vrátím do své kobky. Až mě budeš chtít vidět, zavoláš. Zatím dej na tu jámu, co jsem vykopal, ro352

hož, aby nám nepřekazili spojení. Dobrou noc! A protože ráno bývá moudřejší večera, doufám, že tě najdu ráno rozumnějšího."
A při těch slovech Jakub už lezl hlavou napřed do díry, nechtěl poslouchat žádné řeči, kterými se Ascanio pokoušel ho zdržet. Chodbičku prolezl do své kobky. Ascanio hned, jak písařovy nohy zmizely v jámě, provedl přítelovu radu a odtáhl rohož do kouta kobky. Tak úplně zmizela spojovací cesta vykopaná mezi oběma kobkami.
Potom odhodil kabátec na jednu ze dvou židlí, které tu se stolem a lampou patřily k zařízení; lehl si na lůžko, a třebaže ho trápily starosti, brzy usnul; tělesná únava přemohla duševní trýzeň.
Ale Aubry nenásledoval Ascaniova příkladu, ačkoliv spánek potřeboval přinejmenším tolik jako on; jen se posadil na sedátko a začal hluboce uvažovat, což bylo, jak čtenáři ví, tak úplně proti jeho zvykům, že to byl jasný důkaz uvažování o velkém činu.
Písař se nehýbal asi tak čtvrt hodiny; potom pomalu vstal a zcela uváženě zamířil ke svému tunýlku. Vklouzl tam znovu, tentokrát velice opatrně a naprosto tiše, takže když dolezl na druhý konec a zvedl rohož hlavou, radostně zpozoroval, že se mu cesta podařila tak, že přítele nevzbudil.
To právě písař chtěl. A tak ještě opatrněji než dosud pomalu vylezl z podzemní chodby a se zatajeným dechem šel k židli, kde ležel Ascaniův kabátec. Ohlížel se na spáče, napínal sluch po každém zvuku a vzal z Ascaniovy kapsy drahocenný dopis, po kterém Cellini tak toužil, a vložil do obálky nazpět prostý Gervaisin lístek, složený stejným způsobem jako dopis od vévodkyně; pomyslil si, že pokud dopis Ascanio neotevře, bude přesvědčen, že to má stále psaníčko krásné Anny ĎHeilly.
Potom stejně potichu odešel k rohoži, zvedl ji, vlezl znovu do díry a zmizel jako přízrak, který se ztratí v propadlišti jeviště.
Byl právě nejvyšší čas, protože sotva se vrátil do své kobky, zaslechl vrzat Ascaniovy dveře a přítelův hlas, který se rozespale ptá:
"Kdo to je?"
"Já," odpověděl milý hlas. "Nebojte se, to je přítelkyně." 353

Napolo svlečený Ascanio se při zvuku toho hlasu, který mu připadal známý, zvedl a v šeru lampy uviděl ženu se závojem. Žena přišla pomalu blíže a zvedla si závoj. Nemýlil se, ta žena byla paní d Étampes.

XXXV
DŮKAZ, ŽE DOPIS OD SVAĎ LENKY SHOŘÍ STEJNĚ DOBŘE JAKO DOPIS OD VÉVODKYNĚ

354
Krásná Anna ĎHeilly měla na živé tváři směs soucitu a smutku, na který se dal Ascanio chytit; potvrzovalo mu to ještě dříve, než vévodkyně vůbec otevřela ústa, že nijak nemůže za nehodu, jež právě potkala jeho a Colombu.
"Vy, Ascanio, a tady!" řekla milým hlasem. "Já vám chtěla dát paláce, a najdu vás ve vězení."
"Ó, milostivá paní," zvolal mladík, "je tedy pravda, že nemáte nic společného s pronásledováním, které nás postihlo?"
"Vy jste mě podezíral, třeba jen vteřinu, Ascanio?" ptala se vévodkyně. "To tedy máte důvod mě nenávidět a já si mohu jen potichu naříkat, že mě tak špatně zná člověk, kterého já znám tak dobře."
"Ne, milostivá paní, to ne," řekl Ascanio. "Řekli mi, že jste to všechno zesnovala vy, ale já tomu nechtěl uvěřit."
"Dobře, Ascanio, vy mě nemilujete, já vím, ale aspoň vaše nenávist není nespravedlivá. Měl jste pravdu, Ascanio, nejenže jsem nic nezosnovala, ale dokonce jsem nic nevěděla. To prévót, pan ĎEstourville, který se všechno dověděl, ani nevím jak, to přišel ohlásit králi a vyžádal si od něho rozkaz vás

zatknout a vzít si Colombu."
"A Colomba je u otce?" ptal se živě Ascanio.
"Ne," odpověděla vévodkyně. "Colomba je u mne."
"U vás, milostivá paní?" divil se mladík. "Proč u vás?"
"Je velmi hezká, Ascanio," zašeptla vévodkyně. "A já chápu, zejí dáváte přednost před všemi ženami světa, i když vám nejvíce milující z nich dávala nejbohatší vévodství."
"Mám rád Colombu, milostivá paní, a vy víte, že dávám přednost lásce, daru nebes, před všemi statky světa."
"Ano, Ascanio, milujete ji nade vše. Já jednu chvíli doufala, že vaše vášeň k ní je jen obyčejná láska. Zmýlila jsem 355

se. Já to nyní vidím," povzdechla si, "znamenalo by se protivit boží vůli, kdyby vás někdo chtěl ještě rozdělovat."
"Ach, milostivá paní," zvolal Ascanio a sepjal ruce. "Bůh vám dal moc spojit nás. Buďte velkomyslná a šlechetná až do konce, milostivá paní, a způsobte štěstí dvou dětí, které vás budou mít rády a budou vám žehnat celý život."
"Dobrá, ano, Ascanio," řekla vévodkyně. "Přemohl jste mne, chci vás chránit a hájit. Ale bohužel je snad už teď pozdě."
"Pozdě? Co tím myslíte?" zvolal Ascanio.
"Snad je nyní konec i se mnou, Ascanio."
"Konec s vámi? A proč, milostivá paní?"
"Protože jsem vás milovala."
"Protože jste mě milovala? Konec s vámi?"
"Ano, protože jsem neopatrná, je se mnou konec, protože jsem vám napsala."
"Jak to, milostivá paní? Já to nechápu."
"Nechápete, že prévót na králův rozkaz nařídil všeobecnou prohlídku paláce Nesle? Nechápete, že při té prohlídce, která má vyhledat všechny důkazy o vaší lásce ke Colombě, půjde hlavně o váš pokoj?"
"No a?" zeptal se Ascanio netrpělivě.
"Nu," pokračovala vévodkyně, "a jestliže ve vašem pokoji najdou ten dopis, který jsem vám ve chvíli poblouznění napsala, jestliže poznají, že je ode mne, a ukáží ho králi, on uvidí, že jsem mu lhala a že bych ho brzy zradila s vámi. Nechápete, že v tom okamžiku je po mé moci? Nechápete, že pro vás ani pro Colombu už nic nebudu moci udělat? Nechápete konečně, že to bude se mnou konec?"
"Ó, uklidněte se, milostivá paní!" zvolal Ascanio. "Žádné nebezpečí nehrozí. Ten dopis mám tady, nedal jsem ho z ruky."
Vévodkyně si oddechla a na jejím obličeji se místo úzkosti objevila radost.
"Nedal jste ho z ruky, Ascanio?" zvolala zase nyní vévodkyně. "Vy jste ho nedal z ruky? A čemu vděčím za to štěstí, že jste dopis nedal z ruky?"
"Opatrnosti, milostivá paní," zašeptl Ascanio.
"Opatrnosti! Tedy jsem se opět mýlila, bože! Přece jsem o tom mohla být přesvědčena, mohla jsem si být jista! 356

Opatrnosti! Nu," dodala, jako by se trochu přemáhala, "když tedy za to musím poděkovat jen vaší opatrnosti, myslíte si, Ascanio, zeje opatrné mít ten dopis tady, když kdykoliv může někdo za vámi přijít do kobky, udělat vám násilím osobní prohlídku? Myslíte, zeje opatrné mít u sebe ten dopis? Kdyby byl nalezen, určitě by zbavil možnosti pomáhat vám i Colombě jedinou osobu, která vás může zachránit."
"Milostivá paní," řekl Ascanio mírně a s jistým přízvukem smutku, jaký vždy pociťuje čisté srdce, když musí pochybovat, "já nevím, zda úmysl zachránit Colombu a mne je ve vašem srdci, jako je na vašich rtech. Nevím, zda vás sem přivedla jen touha mít nazpět ten dopis, když říkáte, že vás může zahubit. A také nevím, až ho budete mít v moci, zda se z ochránce zase nestanete nepřítelem. Ale vím jistě, milostivá paní, že to je váš dopis, že patří vám a že jakmile ho požadujete nazpět, nemám právo ho zadržovat."
Ascanio vstal, šel přímo k židli, na níž byl jeho kabátec, a vytáhl dopis, jehož obálku vévodkyně okamžitě poznala.
"Tady máte ten papír, po kterém toužíte. U mne je zbytečný, a vám může uškodit. Vezměte si ho a zničte. Já jsem udělal, co byla má povinnost, vy uděláte, co chcete."
"Ach, vy jste opravdu ušlechtilý, Ascanio," zvolala vévodkyně v prvním dojetí, jaké někdy pocítí i nejhorší srdce.
"Někdo sem jde, milostivá paní, dejte pozor!" zvolal Ascanio.
"Máte pravdu," řekla vévodkyně.
A při zvuku skutečně se přibližujících kroků honem napřáhla ruku k lampě, nastavila nad plamínek papír, který hned chytil a v okamžiku shořel. Vévodkyně

ho však pustila z ruky, až měla plamen téměř u prstů a dopis byl ze tří čtvrtin spálený, potom vířivě klesal na zem. Když dopadl, dohořel na popel. A vévodkyně ještě na ten popel šlápla.
V tom okamžiku se ve dveřích objevil prévót.
"Řekli mi, milostivá paní, že jste zde," řekl neklidně a podíval se na Ascania. "Nepotřebujete něco ode mne nebo od mých lidí?"
"Ne, pane ďEstourville," řekla vévodkyně; nemohla zakrýt pocit hluboké radosti, který jí ze srdce přecházel i do výrazu obličeje. "Nepotřebuji, ale stejně vám děkuji za vaši snahu a dobrou vůli. Přišla jsem se jen na něco zeptat toho 357

mladíka, kterého jste dal zatknout, a přesvědčit se, zda se opravdu tolik provinil,: jak se říkalo."
"A shledala jste?" zeptal se prévót tónem, v němž.se projevil jistý ironický přízvuk, jaký nedovedl zakrýt.
"Že se Ascanio provinil méně, než jsem si myslila. Doporučuji ho tedy, pane prévóte, vaší největší péči. Zatím tu chudák opravdu bydlí uboze. Nemohl byste mu dát jinou místnost?"
"Zařídíme to hned zítra, milostivá paní, protože jak víte, vaše přání jsou mým rozkazem. Nechcete ještě něco nařídit nebo chcete pokračovat ve výslechu?"
"Ne, pane ďEstourville," odpověděla mu Anna. "Vím všechno, co jsem chtěla vědět."
Vévodkyně při těch slovech vyšla z kobky a podívala se na Ascania očima, v nichž byla vděčnost i vášeň.
Prévót šel za ní a dveře se zavřely.
"Hrome!" zašeptal si Jakub Aubry, který celý rozhovor vévodkyně s Ascaniem slyšel. "Hrome! Byl nejvyšší čas."
Když se totiž Marmagnovi vrátilo vědomí, vikomtova první starost byla vzkázat vévodkyni, že byl právě zraněn, možná smrtelně, ale že by jí chtěl ještě před smrtí oznámit tajemství, které je pro ni velice důležité. Vévodkyně pak skutečně přispěchala a Marmagne jí řekl, že ho napadl a zranil jistý písař Jakub Aubry, který se snažil dostat se do Cháteletu, aby mohl vniknout k Ascaniovi a přinést Cellinimu dopis, který má Ascanio u sebe.
Při těch slovech vévodkyně všechno pochopila, a třebas proklínala vášeň, která ji tentokrát zase vyvedla z mezí obvyklé opatrnosti, pospíchala do Cháteletu, ačkoliv byly dvě hodiny po půlnoci. Dala si otevřít Ascaniovu celu a tam s ním sehrála scénu, kterou jsme vypravovali. Měla alespoň vévodkyně si to myslila žádaný výsledek, ačkoliv Ascanio jí neuvěřil tak docela.
Jak to řekl Jakub Aubry, byl nejvyšší čas.
Ale Jakub vykonal teprve polovinu práce a zbylá polovina byla těžší. Písař měl v rukou dopis, který málem už byl navždy spálen. Ale aby dopis dostal svou opravdovou hodnotu, neměl by být v Jakubových rukou, nýbrž u Celliniho.
A Jakub byl vězeň, skutečně vězeň. Od svého předchůdce se dověděl, že není tak snadné dostat se z Cháteletu, když I358

už tam jsme. Byl na tom tedy, to musíme uznat, jako ten kohout v bajce, který našel perlu a je v rozpacích, co si má se svým bohatstvím počít.
Pokusit se o útěk násilím bylo nemožné. Jakub Aubry mohl dýkou zabít dozorce, který mu nosil jídlo, vzít mu klíče i oblek. Ale kromě toho, že takový krajní způsob se protivil písařově dobráckosti, musíme také říci, že mu nedával dostatečnou záruku bezpečnosti. Pravděpodobnost byla deset ku jedné, že ho poznají, prohledají, připraví o ten vzácný dopis a strčí znovu do kobky.
Pokusit se o útěk obratností bylo ještě méně jisté. Kobka byla osm či deset stop hluboko pod úrovní země a sklepní okénko, kudy sem dopadal jediný paprsek denního světla, mělo ohromné mříže. Spotřeboval by měsíce, než by uvolnil jedinou tyč mříže, a kdyby uprchlík pronikl okénkem, kam by se ostatně dostal? Na nějaký dvůr obehnaný nepřekročitelnými zdmi, kde by ho určitě ráno našli. Zbývalo podplácení. Ale následkem rozsudku vyšetřujícího soudce, který určil Gervaise za ztrátu cti dvacet pařížských grošů, věznì zbývalo jako celé jmění jen deset grošů, což byl nedostatečný obnos i pro nejubožejšího dozorce v nejubožejším vězení, a rozhodně nemohl tím podplatit klíčníka královské pevnosti.
Jakub Aubry, to musíme uznat, byl v nejkrutějších rozpacích.
Jeho duchu se občas sice nabízelo určité řešení, ale ta myšlenka měla jistě velice vážné následky, protože kdykoliv ho napadla a napadala ho s vytrvalostí dobrých myšlenek obličej Aubryho se viditelně zasmušil a písař vzdychal tak, že to dokazovalo, jak hrozný boj v jeho nitru probíhá.
Ten boj byl tak prudký a dlouhý, že Jakuba za celou noc ani nenapadlo jít spát. Trávil čas přecházením po kobce, pak usedal a zase vstával. Poprvé se mu stalo,

že byl v noci vzhůru, protože přemýšlel. Jakub vždycky zůstával vzhůru pro pití, hru nebo u milenky.
Za svítání se však přece jen zdálo, že se boj uklidnil, že zvítězila jedna z protichůdných sil, protože si Jakub Aubry hluboce vzdychl, hlouběji než kdykoliv dříve v životě. Pak klesl na lůžko, jako naprosto zničený člověk.
Sotva ulehl, zaslechl, že po schodech někdo jde. Kroky 359

se přiblížily, v zámku zaskřípěl klíč, dveře se otevřely a na prahu se objevili dva soudní úředníci: jeden byl vyšetřující soudce a druhý jeho zapisovatel. Nepříjemnost té návštěvy zmírnila Jakubova radost, že poznává staré známé.
"Ach, mladíku," řekl vyšetřující soudce, když poznal Jakuba Aubryho, "to jste zase vy? Tak se vám podařilo dostat se do Cháteletu? Panebože, vy jste chlapík! Svádíte děvčata a propichujete mladé šlechtice. Ale tentokrát si dejte pozor! Život šlechtice je dražší než poctivost nějaké švadlenky, to vám neprojde za pouhých dvacet pařížských grošíků!"
Ať byla soudcova slova sebestrašnější, jejich tón vězně trochu uklidňoval. Ten muž s veselým obličejem, do jehož rukou naštěstí padl, vypadal tak vlídně, že se zdálo, jako by od něho nemohlo nic osudného přijít. Pravda, to se nedá říci o zapisovateli, který každé soudcovo slovo schvaloval přikývnutím. Ale Jakub Aubry viděl ty dva muže spolu už podruhé, a třebas měl ve svém tísnivém postavení velké starosti, chtě nechtě musil v nitru co nejfilosofičtějším způsobem uvažovat o rozmarech náhody, která ve chvilce dobré nálady k sobě svedla dva tak fyzicky i povahově rozdílné lidi.
Začal výslech. Jakub Aubry nic netajil. Prohlásil, že když ve vikomtu de Marmagne poznal šlechtice, který ho už jednou zradil, vytrhl pážeti kord a vyzval vikomta na souboj. Marmagne výzvu přijal a s písařem chvíli šermoval. Potom vikomt upadl. Víc už neví.
"Vy o tom víc nevíte! Víc už nevíte!" mumlal si soudce a diktoval záznam výslechu zapisovateli. "Hrome, takhle to už přece stačí, jak se mi zdá, a váš případ je jasný tím spíše, že vikomt de Marmagne je jeden z oblíbenců paní d Étampes. A také se zdá, že doporučila pořádný trest, statečný chlapče."
"U čerta!" začínal se znepokojovat písař. "Povězte mi, pane soudce, to je ten případ tak vážný, jak říkáte?"
"Ještě vážnější, příteli, ještě vážnější. Uvažte, že nemám ve zvyku své klienty zastrašovat, ale já vás na to upozorňuji předem, kdybyste chtěl udělat nějaké pořízení."
"Udělat pořízení!" zvolal písař. "Povězte mi, pane soudce, copak mi jde o život?" 360

"Zajisté," řekl soudce. "Jakže! Vy venku na ulici napadnete šlechtice, donutíte ho, aby s vámi bojoval, proženete mu kord tělem, a pak se ptáte, jestli vám jde o život! Ano, příteli, ano! Dokonce velmi."
"Ale takové souboje se přece stávají každý den, a já jsem neslyšel, že by viníky trestali."
"Ano, mezi šlechtici, mladý příteli. Ó, když dva šlechtice napadne podřezávat si hrdla, je to právo jejich stavu a králi do toho nic není. Ale kdyby jednou obyčejným lidem napadlo bojovat se šlechtici, a obyčejných je dvacetkrát tolik než šlechticů, bylo by brzy po šlechtě, což by bylo škoda."
"A za kolik dní myslíte, že bude můj soud?"
"Tak za pět nebo šest dní."
"Jakže!" zvolal písař. "Za pět nebo šest dní, to je všechno?"
"Samozřejmě, skutečnost je jasná. Je tu muž, který umírá, vy se přiznáváte, že jste ho zabil, soud je tedy spokojen. Ale kdyby vám dva tři dny mohly udělat radost.," dodal soudce a zatvářil se ještě vlídněji než obvykle.
"Velkou radost."
"Nu, tak protáhneme zapisování a získáme tím čas. Vy jste v podstatě dobrý hoch a já budu mít radost, že jsem pro vás něco mohl udělat."
"Děkuji," řekl písař.
"A teď řekněte, zda něco nepotřebujete," řekl soudce a povstal.
"Chtěl bych mluvit s knězem. Je to možné?"
"Naprosto. Na to máte právo."
"Dobře, pane soudce, požádejte, ať mi pošlou kněze."
"Vaši žádost vyřídím. A nezlobte se, mladý příteli."
"Jak to! Naopak, jsem vám vděčný."
"Pane písaři," řekl potom polohlasně zapisovatel, když přišel k Jakubovi Aubrymu blíže, "chtěl byste mi prokázat službu?"
"Rád," řekl Aubry. "A jakou?"
"Ale vy třeba máte přátele nebo příbuzné a chcete jim všechno odkázat."

"Přátele? Mám jen jednoho a ten je ve vězení jako já. Příbuzné? Jen bratrance, dokonce dost vzdálené. Mluvte, pane zapisovateli, mluvte." 361

"Pane písaři, jsem chudý otec a mám pět dětí.f
"Nu a?"
"Nu, já nemám v úřadě žádné štěstí, a já přece sloužím poctivě a pečlivě, to mi můžete dosvědčit. Všichni kolegové mě předhánějí."
"A proč to?"
"Proč? Ach, to vám povím."
"Povězte."
"Protože mají štěstí."
"Ach!"
"Ale proč mají štěstí?"
"To bych se vás právě teď zeptal, pane zapisovateli."
"A já vám to hned povím."
"To mi uděláte radost."
"Mají štěstí." Zapisovatel ještě o něco ztišil hlas. "Mají štěstí, protože mají provaz z oběšence. Chápete?" Ne"
"nc.
"Vy chápete těžko. Napíšete přece nějakou závěť, ne?"
"Já závěť? Proč bych ji psal?"
"Proboha, přece aby nebyly spory mezi dědici. No a dejte do závěti, že pověřujete Marka Bonifáce Grimoineaua, zapisovatele vyšetřujícího soudce, aby si vyžádal u kata kousek vašeho provazu."
"Ach!" povzdechl si Jakub zlomeným hlasem. "Ano, já už rozumím."
"A splníte mi prosbu?"
"Jakže?"
"Mladíku, uvědomte si, co jste mi právě slíbil! Hodně jich už přijalo takový závazek jako vy, ale někteří zemřeli bez poslední vůle, jiní napsali špatně mé jméno Marek Bonifác Grimoineau, a tak z toho byly mrzutosti. A jiní konečně také nebyli nevinní, ale byli osvobozeni a šli se dát pověsit jinam. A tak jsem už ztrácel všechnu naději a tu jste nám přišel do rukou vy."
"Dobře, pane zapisovateli, dobře," řekl Jakub. "Buďte klidný, jestliže mě pověsí, dostanete kus provazu."
"To pověsí, pane písaři, o tom nepochybujte."
"Copak, Grimoineau?" volal soudce.
"Už jdu, pane vyšetřující, už jdu. Tak ujednáno, pane písaři." 362

"Ujednáno."
"Čestné slovo?"
"Čestné slovo obyčejného člověka!"
"Dobrá," zašeptl si zapisovatel při odchodu. "Myslím, že tentokrát se mi to splní. Oznámím ženě i dětem dobrou zprávu."
A odešel za vyšetřujícím soudcem, který trochu huboval, že musel na něho tolik čekat.
363

XXXVI
DŮKAZ, ŽE OPRAVDOVÉ PŘÁTELSTVÍ
JE SCHOPNÉ DOHNAT ODDANOST AŽ K SVATBĚ
Když Aubry zůstal sám, začal zase přemýšlet, hlouběji než dříve; a uznáme, že po rozhovoru s vyšetřujícím soudcem měl spoustu látky k přemítání. Ale pospěšme si říci, že ten, kdo by mohl číst v jeho mysli, by viděl, jak první místo v jeho starostech zabírá postavení Ascania a Colomby, jež bylo závislé na dopise, který měl právě u sebe. Než by přemýšlel o svých věcech, s čímž počítal, že to ve vhodnou dobu udělá, chystal se přemýšlet o nich.
Tak přemítal asi půl hodiny, ale dveře kobky se znovu otevřely a dozorce se objevil na prahu.
"To vy jste si vzkázal pro kněze?" zabručel otázku.
"Jistě, to jsem byl já," řekl Jakub.
"Ať mě čert sebere, jestli vím, co to se všemi je, že chtějí toho prokletého mnicha," mumlal dozorce. "Ale nemůžou nechat chudáka pět minut na pokoji. No tak, jděte dovnitř, velebný pane," pokračoval a ustoupil stranou, aby mohl vstoupit kněz. "A pospěšte si."
Potom zavřel dveře a stále něco bručel; nově příchozího ponechal o samotě s vězněm.
"To vy jste si pro mne vzkázal, synu?" zeptal se kněz.
"Ano, velebný pane," odpověděl písař.

"Chcete se vyzpovídat?"
"Ne, tak docela ne, jen bych se chtěl s vámi poradit o věci, která trápí mé svědomí."
"Tak mluvte, synu," odpověděl kněz a sedl si na stoličku. "Jestliže vám mé slabé vědomosti postačí, aby vás vedly."
"Právě pro vaši radu jsem vás dal zavolat."
"Poslouchám vás."
"Velebný pane, já jsem velký hříšník," řekl Jakub.
"Bohužel!" řekl kněz. "Ale jste šťastný, že to alespoň uznáváte." 364

"Ale to není všechno, nejenže jsem velký hříšník, ale ještě jsem do hříchu strhl jiné lidi."
"Je možné napravit to, co jste spáchal?"
"Myslím si to, velebný pane. Ta, kterou jsem strhl do propasti s sebou, byla mladá nevinná dívka."
"To jste ji svedl?" zeptal se kněz.
"Svedl, velebný pane, přesně tak."
"A chcete napravit svou vinu?"
"Mám to aspoň v úmyslu."
"To můžete jen jediným způsobem."
"Já vím, a proto jsem se tak dlouho nemohl odhodlat. Kdyby byly možné dva způsoby, vybral bych si druhý."
"Tak šiji chcete vzít za ženu?"
"Okamžik, to ne! Já nechci lhát. Ne, velebný pane, já nechci, já se s tím jen smiřuji."
"Lépe by bylo, kdybyste měl ten cit čistší, oddanější."
"Co mám dělat, velebný pane, někteří lidé se mohou ženit, jiní na to nejsou. Já měl sklon k celibátu a přísahám, že nebýt postavení, v jakém nyní jsem."
"Dobrá, synu, jestli se můžete vrátit k svému dobrému úmyslu, řeknu vám, že nejlépe by bylo udělat to co nejdříve."
"A kdy může to ,co nejdříve být?" zeptal se Aubry.
"Nu!" řekl kněz. "Je to sňatek in extremis, dostaneme potřebný dispens a myslím si, že pozítří."
"Tak dobře, pozítří," povzdechl si písař.
"A ta dívka?"
"Co?"
"Bude souhlasit?"
"S čím?"
"Se sňatkem?"
"Safra, to bude! A ráda! Ta nemá každý den takovou nabídku k sňatku."
"Nebude tedy žádná překážka?"
"Žádná."
"A vaši rodiče?"
"Nejsou naživu."
"A její?"
"Nemá."
"Její jméno?"
" GervaisaPerretta Popinotová." 3657

"Pověřujete mě, abych jí to oznámil?" "Když si tu starost vezmete na sebe, velebný pane, budu vám opravdu vděčný."
"Ještě dnes to bude vědět."
"Povězte mi, velebný pane, mohl byste jí odevzdat dopis?"
"Ne, synu, my, když máme službu u vězňů, jsme musili odpřisáhnout, že od nich nevyřídíme žádnou zprávu, dokud nejsou mrtvi. Až to bude, vyřídím cokoliv."
"Děkuji, to by bylo zbytečné. Držme se tedy sňatku," zašeptal Aubry.
"Jiného mi nechcete nic?"
"Nic. Jen kdyby pochybovali o pravdivosti toho, co říkám, a byly nějaké obtíže při povolování mé žádosti, mohli by si to ověřit u pana vyšetřujícího soudce; je tam žaloba GervaisyPerretty Popinotové a dokazuje, že říkám čistou pravdu."
"Spolehněte se, že urovnám všechny těžkosti," odpověděl kněz, kterému se zdálo, že Jakub Aubry svůj čin nenavrhuje z nadšení, ale z nějaké nutnosti. "Tak pozítří na shledanou."
"Pozítří."
"Pozítří vrátíte čest dívce, kterou jste o čest připravil."
"Bohužel!" povzdechl si hluboce písař.
"Dobrá, synu, dobrá," řekl kněz. "Ale čím je naše oběť těžší, tím víc se líbí bohu."

"I hrome!" zvolal písař. "V tom případě by mi bůh měl být hodně vděčný. Jděte, velebný pane."
Jakub Aubry se totiž opravdu musel hodně přemáhat, než se odhodlal k takovému rozhodnutí. Jak říkal Gervaise, zdědil po otci nechuť k ženění a jen přátelství k Ascaniovi, myšlenka, že sám způsobil jeho neštěstí, a nejkrásnější příklady přátelské oddanosti, které poskytuje starověk, ho přivedly k takovému stupni sebezapření.
Čtenář se však možná zeptá, co má společného sňatek Gervaisy a Aubryho se štěstím Ascania a Colomby? Jak Aubry sňatkem s milenkou může pomoci svému příteli?
Na to bych mohl čtenáři odpovědět, že není bystrozraký. Ale čtenář by mi mohl odpovědět, že to není jeho povinnost.
Ať tedy čtenář laskavě dočte tuto kapitolu až do konce, 366

což by mohl vynechat, kdyby uvažoval pronikavějším způsobem.
Když kněz odešel, Aubry už nemohl od žádosti ustoupit; zdálo se, zeje klidnější. Tu výhodu i sebestrašlivější rozhodnutí má, že za sebou zanechává klid. Duch, který bojoval, odpočívá, srdce, které prošlo bojem, se uklidní.
Jakub Aubry tedy zůstal tiše a klidně odpočívat, dokud nezaslechl zvuky v Ascaniově kobce. Myslil si, že hluk způsobil dozorce, který mu nese jídlo, a že to je záruka klidu na řadu hodin. Nechal tedy uplynout pár minut, a když zjistil, že už je naprostý klid, vlezl do díry, prolezl chodbičkou a nadzvedl hlavou rohož.
V Ascaniově kobce byla naprostá tma.
Aubry polohlasem zavolal; nikdo mu neodpovídal. V kobce nikdo nebyl.
První myšlenka, která Jakubovi napadla, byla, že Ascanio je volný, nepotřebuje, aby Jakub. Ale téměř hned si vzpomněl, že včera slyšel, jak vévodkyně d Étampes doporučila, aby Ascanio dostal pohodlnější celu. Měli ohled na její doporučení! Hluk, který písař slyšel, znamenal jen přítelovo přestěhování!
Aubryho naděje tedy byla zářivá, ale přešla rychle jajako blesk.
Přitáhl tedy zase rohož a vracel se pozpátku do své kobky. Útěcha zmizela, neměl tu už ani přítele, pro kterého se obětoval.
Mohl tedy už jen uvažovat. Ale Jakub se už nauvažoval dost, a výsledek byl tak nemilý, že raději šel spát.
Lehl si tedy, a protože se už dávno nevyspal, netrvalo mu to dlouho a přes všechny své starosti tvrdě usnul.
Zdálo se mu, že byl odsouzen a pověšen. Ale kat to snad udělal špatně, provaz nenamastil a oběšení se nepovedlo. Ale klidně ho pohřbili. A Jakub si ve snu už začal hryzat prsty, jak se to prý hladovým stává, ale vtom si přišel zapisovatel pro svůj kus provazu z oběšence, odhrabal hlínu, a tím mu vrátil život a svobodu.
Bohužel to byl jen sen, a když se písař probudil, život měl v nebezpečí a jeho svoboda byla ta tam.
Večer, noc a příští den uběhly a Jakuba nenavštívil nikdo, jen dozorce s Jídlem. Pokusil se na něco zeptat, ale nedostal z něho ani slovo. 367

A v noci, když Aubry zase tvrdě spal, zaslechl vrzat dveře a rázem se probral.
Ať vězni spí sebelépe, otvírání dveří je vždycky probudí.
Písař se na lůžku posadil.
"Vstaňte a oblékněte se," ozval se hrubý hlas dozorce. Za ním se v záři jeho pochodně leskly halapartny dvou prévótových biřiců.
Druhý rozkaz byl zbytečný. Protože Jakubovo lože nezdobilo žádné prostěradlo ani přikrývka, ležel zcela oblečený.
"Kam mě to chcete vést?" zeptal se rozespale Jakub.
"Vy jste ale zvědavý," řekl dozorce.
"Ale chtěl bych to vědět," namítl písař.
"No tak, žádné řeči a pojďte."
Jakýkoliv odpor by byl marný, vězeň poslechl.
Dozorce šel vpředu, za ním Jakub Aubry a průvod uzavírali dva biřici.
Jakub Aubry se neklidně rozhlížel, ani se to nesnažil zakrývat.
Bál se noční popravy, ale jedna věc ho přece jen uklidňovala neviděl ani kněze, ani kata.
Za deset minut byl Jakub zase v přijímací kanceláři, odkud ho před několika dny, při příchodu do Cháteletu, odvedli do kobky; ale tady ho místo k bráně, jak chviličku doufal, protože v neštěstí snadněji všemu věříme, dozorce zavedl jakýmisi dveřmi, skrytými v rohu té místnosti, do vnitřní chodby a z ní na dvůr.

Když vězeň došel na dvůr, nejdříve ho jen napadlo nadýchat se hodně, když je zase na vzduchu a vidí oblohu. Bylo to jako dárek, nevěděl, kdy bude mít znovu takovou příležitost.
Když za dvorem uviděl oblouky oken kaple ze čtrnáctého století, začal tušit, oč jde.
Naše pravdymilovnost nás nutí říci, že ho to pomyšlení málem připravilo o zbytek sil.
Vzpomínka na Ascania a Colombu a na velikost krásného činu mu však pomáhala v jeho trápení.
šel tedy pevným krokem k té kapli. Když přešel práh, všechno inu bylo jasné.
Kněz stál u oltáře. U kněžiště na Jakuba čekala žena, Gervaisa. 368

V polovině vzdálenosti od prahu k oltáři potkal velitele Cháteletu.
" Žádal jste, abyste směl, než zemřete, vrátit čest, o kterou jste připravil dívku," řekl velitel. "To byla oprávněná žádost a vyhovuje se jí."
Písařovi se zatmělo v očích, ale sáhl si na prsa, na dopis paní d Étampes, a odvaha se mu vrátila.
"Ó ubohý Jakube!" zvolala Gervaisa a skočila písařovi do náruče. "Kdo by to řekl, že to, po čem jsem toužila, přijde za takovýchhle okolností!"
"Co chceš, drahá Gervaiso," zvolal Jakub a objal ji. "Bůh nejlépe ví, koho má potrestat a koho odměnit. Odevzdejme se do jeho vůle."
Strčil jí do ruky dopis paní d Étampes a šeptal:
"Benvenutovi, jen jemu!"
"Copak je?" pospíchal k nim velitel. "Copak to je?"
"Nic, říkám Gervaise, že ji miluji."
"Podle všeho nebude mít pravděpodobně příležitost všimnout si opaku, tak je to tvrzení zbytečné. Jděte k oltáři a pospěšte si."
Aubry s Gervaisou ani neodpověděli a šli ke knězi, který je čekal. Když k němu došli, padli na kolena. Mše začala.
Jakub by si rád s Gervaisou řekl pár slov a Gervaisu zase pálila touha vyjádřit svou vděčnost, ale oba biřici se postavili vedle nich a sledovali jejich pohyby i slova. Byl tedy rád, že velitel jistě ze soucitu jim dopřál se přivítat objetím a umožnil tak, aby dopis přešel z Jakubových rukou do Gervaisiny dlaně. Kdyby byli promarnili ten okamžik, dohled na oba novomanžely by způsobil, že Jakubova oddanost by byla marná.
Kněz asi dostal také pokyny, protože svou řeč velice zkrátil. A snad si v duchu také myslil, že by bylo zbytečné dávat velké otcovské rady do manželství muži, kterého za pár dní oběsí.
Když kněz domluvil, dostali požehnání a bylo po mši. Aubry a Gervaisa si myslili, že jim alespoň dopřejí chviličku soukromí, ale kdepak! Přes všechen Gervaisin pláč ta div neuplavala v slzách biřici je od sebe odtrhli.
A tak se jen na sebe stačili podívat. Jakubův pohled znamenal: "Mysli na můj vzkaz!" Gervaisa chtěla říci: "Buď klidný, zajdu tam hned dnes nebo zítra." 369

XXXVII
TAVBA
řotom každého odvedli jiným směrem, Gervalsu dvorně vyvedli z brány ven, Jakuba zase do jeho kobky.
Když tam Jakub přišel, povzdechl si tak hluboce, jak si ještě ve vězení nevzdychal: oženil se!
A tak se Jakub Aubry z oddanosti jako novodobý Curtius vrhl do propasti manželství.

370
A nyní s čtenářovým dovolením na chvíli opustíme Châtelet a vrátíme se do paláce Nesle.
Na Benvenutovo zavolání se jeho dělníci seběhli a šli za ním do slévárny. Všichni ho znali u práce, ale nikdy u něho neviděli tak zapálený obličej, ani tak ohnivé oči. Kdo by v tom okamžiku, kdy chtěl odlít Jupitera, mohl odlít samotného Benvenuta, pořídil by nejkrásnější sochu, jakou umění světu může dát.
Všechno bylo připravené: voskový model tu čekal ve svém hliněném obalu a v železných obručích v peci na hodinu oživení. Dříví už bylo připravené; Benvenuto hranici zapálil na čtyřech místech, a protože to jedlové dříví si už dávno umělec nechával vyschnout, plameny se rychle rozšířily po celé peci a hlína na soše se brzy stala středem obrovského ohniště. A tu vosk začal vytékat všemi průduchy, zatímco se hliněný obal vypaloval na formu. Dělníci zároveň hloubili u

pece velkou jámu, v níž se mělo později odlévat, protože Benvenuto nechtěl ztrácet ani okamžik, a jakmile bude forma vypálená, začne s odléváním.
Den a půl z formy vytékal vosk. Den a půl, zatímco si dělníci střídavě po čtvrtinách odpočívali jako lodníci na válečné lodi, Benvenuto stále bděl, točil se kolem pece, přikládal a povzbuzoval ostatní. Konečně zjistil, že všechen vosk vytekl a že je forma dobře vypálená. To byla druhá část díla. Poslední bude tavení bronzu a odlévání sochy.
Když měli tohle za sebou, dělníci chtěli, aby si Benvenuto pár hodin odpočal. Nechápali tu nadlidskou sílu a zuřivý zápal. Ale každá hodina navíc znamenala prodlužovat Ascaniovo vězení a pronásledování Colomby. Benvenuto odmítl ulehnout. Vypadal, jako by sám byl z kovu jako ten bronz, z něhož chtěl odlít boha. 13711

Když dělníci měli jámu vykopanou, obepjal formu dobrými provazy a připravenými vratidly ji vysunul z pece, přenesl opatrně nad jámu a spustil ji pomalu dovnitř, aby byla ve výšce pece. Tam ji upevnil tím, že kolem formy nasypali hlínu vykopanou z jámy. Hlínu rozhrabávali po vrstvách okolo formy, a jak vrstvy stoupaly, přikládali k formě vypálené hliněné trubky, aby sloužily jako průduchy. Ty přípravy zabraly zbytek dne. Nastala noc. Benvenuto již osmačtyřicet hodin nespal, neležel ani si nesedl. Dělníci ho prosili, Scozzone hubovala, ale Benvenuto nechtěl nic slyšet. Zdálo se, že ho drží jakási kouzelná síla, odpovídal na prosby i na hubování jen tím, že krátce a přísně nařizoval každému jeho práci, jako když generál svými povely řídí vojáky při cvičení.
Benvenuto chtěl hned začít odlévat. Rázný umělec byl vždycky zvyklý na to, že překážky před ním ustupují, a zkoušel nyní svou moc nad sebou. Byl unavený, ustaraný, spalovala ho horečka, ale poroučel svému tělu, aby pracovalo, a jeho železné tělo poslouchalo, zatímco jeho dělníci museli každou chvilku odcházet jako v bitvě, kde ranění vojáci odcházejí z řady na ošetřovnu.
Tavící pec byla brzo připravená. Benvenuto do ni dal vsadit pruty cínu a mědi, rovnoměrně rozložené na sobě, aby se mezi nimi mohlo šířit dobře teplo, a tavení šlo rychleji a lépe. Potom zapálil jako v první peci, a protože dříví bylo jedlové, tekla z něho smůla, hořela s dřevem a způsobila takový plamen, že vyšlehoval výše, než předpokládali, a olizoval střechu slévárny, která byla dřevěná a brzy chytla také. V tom žáru dělníci kromě Hermanna ustoupili, ale Benvenuto na to s Hermannem stačili. Vzali si sekery a poráželi dřevěné sloupy podepírající střechu. Potom háky nahrnuli hořící dříví do pece, ta se rozžhavila ještě víc a kov se začal tavit.
Ale v této chvíli, byl Benvenuto u konce sil. Nespal již asi šedesát hodin a čtyřiadvacet hodin nejedl; celou tu dobu byl duší všeho toho úsilí, osou té námahy. Zmocnila se ho strašná horečka, místo ruměnce měl nyní pleť smrtelně bledou. V tom horkém ovzduší, že nikdo vedle něho ani nevydržel, se najednou roztřásl, zuby mu drkotaly tak, jako by byl na sněhových pláních Laponska. Dělníci si všimli jeho stavu a přišli k němu. Chtěl se ještě bránit, popřít svou
372

porážku, protože pro toho muže ustoupit i před nemožností byla hanba. Ale na konec musel doznat, že cítí slabost. Naštěstí tavení spělo ke konci. Nejnesnadnější část díla byla hotova, ostatní bude už jen mechanická práce, kterou snadno vykonají. Zavolal Pagolu, ale ten tu nebyl. Teprve když ho dělníci začli volat, Pagolo se objevil. Prý se byl právě pomodlit za šťastný úspěch tavby.
"Ted není čas na modlení!" zvolal Benvenuto. "Pán řekl: Kdo pracuje, modlí se. Ted je čas práce, Pagolo. Poslouchej. Zdá se mi, že umírám, ale ať už zemřu nebo ne, Jupiter stejně musí žít. Pagolo, příteli, ty teď budeš řídit odlévání, já vím, že když budeš chtít, uděláš všechno stejně dobře jako já. Chápeš, Pagolo, kov bude brzy přichystaný, nemůžeš se zmýlit v bodu varu. Až bude kov červený, řekneš Hermannovi a Šimonovi, aby vzali praky. Ach, bože, co to říkám? Ano. A ať vyrazí obě zátky z odtoku. Pak kov nateče do formy, a jestli nebudu živ, řekněte králi, že slíbil splnit žádost, že jdete místo mne a že ta žádost je. Bože, já už nevím! Co jsem to po králi chtěl? Ach! Ano Ascanio pán na Nesle. Colomba, prévótova dcera. ĎOrbec. Paní d Étampes. Ach, já šílím!"
Benvenuto se zapotácel, klesl Hermannovi do náruče. Hermann ho odnesl jako dítě do jeho ložnice, zatímco Pagolo, pověřený řízením tavby, vydával rozkazy, aby práce pokračovala.
Benvenuto měl pravdu, ale zmocnilo se ho strašné blouznění. Scozzone, která se asi byla modlit jako Pagolo, ho přišla ošetřovat. Ale Benvenuto stále vykřikoval:
"To je konec. Já umřu. Ascanio! Ascanio!. Co se jen stane s Ascaniem?"

Hlavou mu totiž skutečně probíhaly strašné vidiny. Ascanio, Colomba, Stefania, všichni v jeho očích rostli do výše jako přízraky a zase mizeli jako stíny. A pak se v tom všem objevil celý zakrvácený klenotník Pompeo, kterého zabil dýkou, potom poštmistr ze Sienny, kterého zastřelil arkebuzou. Minulost a přítomnost se mu v mysli zaplétala. Chvilku Ascania držel ve vězení papež Klement VIL, chvíli zase chtěl Cosimo I. Colombu provdat za hraběte ďOrbec, Potom mluvil s vévodkyní Eleonorou, jako by to byla paní d Étampes, prosil ji, hrozil. Potom se posmíval ubohé plačící Scozzone: říkal jí, ať si dá pozor, aby se Pa373

golo nezabil, když leze jako kočka po okapu. Po těch chvílích nesmyslného vzrušení zase přicházela období naprosté slabosti, kdy naříkal, že umře.
Ta muka trvala tři hodiny. Benvenuto byl právě v období slabosti, a vtom přiběhl do místnosti rozcuchaný a zbledlý Pagolo. Křičel:
"Ať nám pomáhá Ježíš a Panna Maria, mistře! Všemu je teď konec, teď už může pomoci jen nebe!"
Benvenuto byl zesláblý, bylo mu na smrt, ale ta slova mu projela srdcem jako dýka. Závoj, který mu kalil rozum, se rozplynul a Benvenuto se posadil jako Lazar, když uslyšel Kristova slova. Zvolal:
"Kdo to tu říká, zeje všemu konec, když Benvenuto ještě dýchá?"
"Bohužel já, mistře," řekl Pagolo. "Ty mizero!" vykřikl Benvenuto. "Už je tedy jisté, že mě budeš pořád zrazovat. Ale spolehni se, Ježíš a Panna Maria, které jsi právě vzýval, tu jsou na to, aby pomáhali lidem dobré vůle, a trestali zrádce."
Vtom zaslechl dělníky, kteří naříkali a volali: "Benvenuto! Benvenuto!"
"Tady jsem!" odpověděl umělec a vyběhl z místnosti bledý, ale opět silný a vládnoucí rozumem. "Tady jsem a běda těm, kdo neplnili povinnost!"
Několika skoky byl ve slévárně. Našel tu celou skupinu lidí, které tu zanechal v horlivé činnosti; teď byli skleslí a ohromení. I Hermann jako by skomíral únavou. Obr se potácel a musel se opřít o sloup slévárny, který zůstával stát.
"No tohle!" volal Benvenuto strašným hlasem, když mezi ně vběhl jako blesk. "Poslouchejte! Já ještě nevím, co se stalo, ale ručím vám za to předem, že tomu lze pomoci. Poslouchejte, už jsem zase tady u práce. Ale poslouchejte trpně, neříkejte ani slovo, nikdo ať se nehýbá, prvního, kdo by zaváhal, sám zabiju! To říkám těm zlým. Dobrým jen říkám, že na úspěchu práce závisí Ascaniova svoboda, jeho štěstí, a je to váš milovaný kamarád. Tak do toho!"
Po těch slovech se šel Benvenuto podívat k peci, aby posoudil, co se stalo. Nebylo dost dřeva a kov vychladl tak, že zhoustl, a jak se říkává, odlitek by zgrošovatěl, sedal se.

Benvenuto hned usoudil, že to se všechno dá napravit. Pagolo jistě zanedbal dohled, a teplota tavby poklesla. Musí se zvýšit žár ohně, aby kov byl znovu zcela tekutý.
"Dříví!" volal Benvenuto. "Dříví! Hledejte všude, kde může být! Běžte k pekařům a zaplaťte, když to bude třeba, dobře. Přineste každou třísku, která je v domě. Vyraz branku do Malého Nesle, Hermanne, kdyby ti paní Perrinová nechtěla otevřít. Všechno tam bude dobré, jsme v nepřátelské zemi. Dříví! Dříví!"
A aby Benvenuto dal příklad, popadl hned sekeru a mocnými údery porážel oba sloupy, které ještě stály. Brzy spadly se zbytkem střechy. Benvenuto rozsekané sloupy hned naházel do pece. Zatím dělníci přibíhali s dřívím.
"No tak! A teď mě chcete poslouchat?" volal Benvenuto.
"Ano! Ano!" ozvaly se hlasy. "Cokoliv nařídíte, splníme, splníme do posledního dechu!"
"Tak vyberte nejdříve dubové dřevo a házejte ho do ohně. To dává trochu větší žár a napravíme to rychleji."
Hned dubové dřevo létalo po celých otýpkách do pece, až Benvenuto musel křičet, že to stačí.Odhodlanost toho člověka přešla na ostatní. Jeho příkazům a pohybům rozuměli a okamžitě je plnili. Jen Pagolo čas od času slabě šeptal:
"Chcete dokázat nemožné, mistře, to znamená pokoušet boha!"
Na to Cellini odpovídal pohledem, který znamenal: "Spolehni se, ještě si spolu něco vyřídíme!"
Ale zatím se začal přes chmurná Pagolova proroctví kov tavit znovu, a aby Benvenuto tavbu uspíšil, házel občas do pece pár liber olova, míchal pak olovo, měď a bronz dlouhou tyčí, takže "ta mrtvola" abych užil jeho vlastního výrazu "zase přicházela k životu". Při pohledu na ten pokrok Benvenuto zajásal, už necítil ani horečku, ani slabost; sám se také vzkřísil.
Konečně viděl, jak kov bublá a vře. Benvenuto hned otevřel formu nahoře a nařídil vyrazit zátky u odtoku pece, což okamžitě udělali. Ale jako by to veliké dílo mělo až do konce být zápasem titanů, když byly zátky odstraněny, Benvenuto

si všiml, že kov nejen neteče dosti rychle, ale že ho ani není dost. A tu ho napadla myšlenka, jakou může mít jen umělec, 13751

"Polovička z vás zůstane tady a bude přikládat," řekl. "Druhá půjde se mnou."
A s pěti muži se rozběhl do paláce Nesle. Za chviličku se všichni objevili se stříbrným a cínovým nádobím, s pruty cínu a s nedodělanými konvicemi. Benvenuto dal příklad a hodil svůj náklad do roztaveného kovu, který všechno rázem pohltil a polykal bronz, olovo, stříbro, surové pruty nebo zázračně vyzdobené kusy se stejnou lhostejností, jako by spolkl i samého umělce, kdyby tam skočil.
Ale zásluhou toho, že přidali dobře tavitelné látky, bronz byl tekutější, a jako by dělal pokání za tu chvilku váhání, začal téci kanály naplno. Benvenuto prožil okamžik úzkosti, když bronz natekl do formy všechen a neukázal se nahoře u jícnu formy. Ponořil dlouho železnou tyč do formy, ale poznal, že bronz dosahuje výš, než byla Jupiterova hlava.
Tu padl na kolena a poděkoval bohu: dílo, které mělo Ascania a Golombu zachránit, bylo hotové. Dovolí nyní bůb" aby bylo dokonalé?
O tom se však Benvenuto mohl přesvědčit až příští den.
Noc Benvenuto měl, jak si dovedete představit, plnou úzkosti; třebaže byl unavený, usnul jen na pár okamžiků. A i ten kratičký spánek nenesl žádný odpočinek. Sotva umělec zamhouřil oči, místo skutečných předmětů viděl rej představ. Jeho Jupiter, pán nebes, král olympské krásy, vypadal zkrouceně jako jeho syn Vulkán. Už ničemu z toho snu nerozuměl. Je to chyba formy? Nebo tavil špatně kov? Nebo mu snad osud zahrál schválně nějaký kousek? Při té představě se mu rozpínal hrudník, ve spáncích mu bušila krev, probouzel se úzkostí a na čele měl pot. Ještě chviličku pochyboval, nemohl ve zmatku rozlišit pravdu od lži. Nakonec si uvědomil, že jeho Jupiter je dosud ve formě jako dítě v matčině lůně. Vzpomínal si na všechna svá opatření. Zapřísahal boha, že chtěl nejen vytvořit krásné dílo, ale také vykonat dobrý čin. Pak se trochu uklidnil a usnul pod tíhou nepolevující únavy, ale zdál se mu stejně nesmyslný a děsivý sen jako poprvé.
Svítalo a Benvenuto ze sebe shodil zbytek ospalosti. V mžiku vstal a oblékl se a už byl ve slévárně.
Bronz byl zřejmě ještě teplejší, než má být při otevření formy, ale Benvenuto tolik spěchal, aby uviděl, zda má 376

doufat nebo mít strach. Nemohl to vydržet a začal odkrývat hlavu. Když sahal na formu, byl na smrt bledý.
"Vy ještě nemocný, mistře?" řekl hlas, který podle přízvuku Benvenuto poznal. Byl to Hermann. "Vy ještě raději být v posteli."
"To se mýlíš, příteli Hermanne," odpověděl Benvenuto a divil se, že vidí Hermanna venku tak časně. "Právě v posteli mi bylo zle. Ale jak to, žes ty vstal tak časně ráno?"
"Já se procházet," řekl Hermann a začervenal se až po kořínky vlasů. "Já se moc rád procházet. Mám vám pomáhat, mistře?"
"Ne, ne," zvolal Benvenuto. "Ať nikdo na formu nesahá, já sám. Počkej."
A opatrně začal odkrývat vršek sochy. Jako zázrakem bylo potřebného kovu právě dosti. Kdyby bylo Benvenutovi nenapadlo hodit do pece stříbrné nádobí, mísy a konvice, kov by nepostačil a hlava by se neodlila.
Naštěstí se odlila a byla neobyčejně krásná.
Pohled na ni povzbudil Benvenuta, aby postupně odkryl ostatní části těla. Forma poznenáhlu odpadala jako slupka a Jupiter, konečně vysvobozený od paty až k hlavě ze svého kadlubu, tu stál majestátní, jak se na krále Olympu slušelo.
Bronz nikde umělce nezklamal, a když odpadl poslední střep hlíny, ozval se jásot všech dělníků, kteří se zatím seběhli a mlčky rozestavili kolem Celliniho, ale ten byl příliš zaujatý myšlenkami, jaké v něm zdar díla budil, a jejich příchodu si nevšiml.
Ale při tom obdivu, který nyní Benvenuta vynášel do oblak, mistr zvedl hlavu a s pyšným úsměvem řekl:
"Ach, uvidíme, zda se francouzský král opováží odmítnout to, oč ho požádá člověk, který udělal takovou sochu!"
Ale pak jako by se bál za pýchu, která jasně byla v jeho povaze, klesl na obě kolena, sepjal ruce a hlasitě poděkoval stvořiteli.
Když končil modlitbu, přiběhla mu Scozzone oznámit, že paní Gervaisa Aubryová prosí, aby si s ním mohla o samotě pohovořit, protože má od manžela dopis, který chce odevzdat jen jemu.
Benvenuto si dal jméno oznámit dvakrát, protože nevěděl o tom, že by písař měl zákonitou manželku. 13771

XXXVIII
JUPITER A OLYMP
Ale přece jen zanechal dělníky, pyšné na mistrovu slávu, a šel přijmout návštěvu.
Pagolo si zatím podrobně prohlížel sochu a našel chybičku na patě boha, kde náhodou kov nenatekl až na dno formy.

378
Ještě toho dne, kdy Benvenuto odstranil ze sochy kadlub, poslal Františku I. vzkaz, že Jupiter je odlit, a ptal se, kdy se králi zlíbí, aby se král Olympu objevil před králem Francie.
František I. odpověděl, že příští čtvrtek jde s bratrancem císařem na lov do Fontainebleau a že postačí, když dá připravit na ten den sochu do velké galerie zámku.
To byla suchá odpověď. Bylo zřejmé, že paní d Étampes krále silně popíchla proti jeho oblíbenému umělci.
Ale buď z lidské pýchy nebo z důvěry v boha Benvenuto odpověděl jen úsměvem: "Tak dobrá."
Bylo pondělí. Benvenuto dal Jupitera naložit na vozík, sedl si na koně a doprovázel sám povoz, aby ho ani na chvilku neztratil z očí a soše se nestalo nic zlého. Ve čtvrtek v deset byl se sochou ve Fontainebleau.
Stačilo uvidět Benvenuta, jak šel, a bylo zřejmé, že má v duši jakýsi pocit ušlechtilé hrdosti a zářivé naděje. Jeho svědomí mu říkalo, že vytvořil veledílo, a jeho srdce počestného člověka mu oznamovalo, že se chystá udělat dobrý skutek. Měl tedy dvojnásobnou radost a nesl hlavu vzhůru jako člověk, který nemá strach ani zášť. Král uvidí Jupitera, jistě se mu bude líbit. Montmorency a Poyet mu připomenou jeho slib. Bude u toho císař a celý dvůr. František I. bude tedy muset dodržet slib.
Paní d Étampes sice méně radostně, ale za to se stejnou vášní kula své ikle. Zvítězila již nad prvním útokem, který Benvenuto podnikl, když chtěl navštívit ji a potom krále. První nebezpečí odvrátila, ale cítila, že v králově slibu Benvenutovi je druhé nebezpečí, a chtěla je za každou cenu odvrátit také. Jela tedy do Fontainebleau o den dříve než Cellini a také konala své přípravy, a s takovou ženskou obratností, která se u ní téměř vyrovnala genialitě. 379

Cellini to už brzy zakusí.
Sotva překročil práh galerie, kde měl být vystaven jeho Jupiter, rázem viděl ten uskok, poznal i ruku, která to způsobila, a zůstal na okamžik ohromený.
Ta galerie už sama zářila Rossovými obrazy, které by samy stačily rozptýlit pozornost od jiného díla, ale v posledních dnech byla ještě vybavena sochami, které poslal z Říma Primaticcio, tedy odlitky veledě antického sochařství, kterým se už dva tisíce let lidé obdivují. Stály tu beze strachu z jakéhokoliv soupeře, povznesené nad jakékoli jiné dílo. Ariadně, Venuše, Herkules, Apollo i sám Jupiter, velký olympský Jupiter, ty ideální postavy, geniální sny zvěčnělé v bronzu, tu stály jako nadlidský sněm, k němuž by bylo bezbožné přistupovat. Stály tu jako vznešený tribunál, jehož rozsudku se musí každý umělec obávat. Kdyby nový Jupiter vklouzl vedle druhého Jupitera na tento Olymp, kdyby Benvenuto vyzýval na souboj tohoto Feidia, bylo by to jakési znesvěcení a bezbožnost, a Benvenuto před tím při vší sebeúctě ucouvl.
Dodejte, že nesmrtelné sochy zaujaly, jak je jejich právo, nejkrásnější místa a pro ubohého Benvenutova Jupitera zbývaly tedy jen šerá zákoutí, k nimž se přicházelo teprve potom, když se prošlo před stálým a důstojným pohledem starověkých bohů.
Benvenuto stál smutně se skloněnou hlavou na prahu galerie a díval se posmutnělým, zároveň však okouzleným pohledem.
"Pane Le Mamone," řekl královskému tajemníkovi, který ho doprovázel, "chci a musím hned odvézt svého Jupitera nazpět. Žák se nebude pokoušet soupeřit se svými učiteli. Dítě nebude bojovat proti svým otcům. Zakazuje mi to pýcha i skromnost."
"Benvenuto, věřte mi jako upřímnému příteli," odpověděl královský tajemník. "Když to uděláte, zahubíte se. Říkám vám to mezi čtyřma očima, někdo doufá právě v tu vaši ztrátu odvahy a bude to vykládat jako doznání nemohoucnosti. Marně bych králi vyřizoval vaše omluvy, netrpělivě čeká, až uvidí vaše dílo, nebude mě chtít vyslechnout, a při vlivUj jaký na něho má paní d Étampes, zbaví vás své přízně nadobro. Cekají na to a já se bojím. Nebezpečný není váš boj s mrtvými, Benvenuto, ale se živými." 380

"Máte pravdu, pane tajemníku," řekl klenotník, "a já vám rozumím. Děkuji vám, že jste mi připomněl, že tady nemám právo být ješitný."
"Výborně, Benvenuto. Ale poslyšte ještě poslední upozornění. Paní d Étampes byla dnes příliš milá, jistě má v hlavě nějaký uskok. Odváděla císaře i krále na projížďku lesem tak roztomile, že tomu nemohli odolat. Bojím se kvůli vám, že to už nějak zařídí, aby je zdržela do večera."
"Myslíte?" zvolal Benvenuto a zbledl. "Ale to by byl se mnou konec, protože to by má socha měla nesprávné osvětlení a ztratila by polovinu své ceny."
"Doufejme, že jsem se mýlil," řekl Antoine Le Mac.on, "a počkejme, jak to dopadne."
Cellini tedy opravdu začal čekat s rozechvělou úzkostí. Postavil svého Jupitera na co možná nejlepší místo, ale nezastíral si skutečnost, že za soumraku bude socha působit slabě a v noci bude úplně špatná. Nenávist vévodkyně s tím počítala stejně dobře jako sochařova věda. V roce 1541 uhodla postup kritiky devatenáctého století.Benvenuto zoufale přihlížel, jak slunce začíná klesat, a dychtivě číhal po nějakých zvucích zvenčí. Kromě služebnictva však byl zámek prázdný.
Odbily tři hodiny. Ted už byl záměr paní d Étampes zřejmý a Benvenuto nemohl pochybovat o jejím úspěchu. Klesl zdrceně do křesla.
Všechno je pryč, především jeho sláva. Ten horečný boj, v němž div nezahynul a na který už zapomínal, protože ho měl vést k vítězství teď bude mít za výsledek hanbu. Pozoroval s bolestí svou sochu, na níž se už snášel závoj soumraku, a jež začínala ztrácet čisté linie.
Najednou dostal nápad. Vstal, zavolal malého Jehana, kterého přivedl s sebou, a utíkal do zámku. V okolí se ještě neozývalo nic, co by oznamovalo králův návrat. Benvenuto spěchal do města k truhláři a s pomocí toho muže a jeho tovaryšů za necelou hodinu měl nenápadný dubový podstavec, opatřený čtyřmi kuličkami, které se v důlcích točily jako kolečka.
Nyní se třásl, aby se dvůr už nevrátil. Ale v pět hodin byla práce hotová, přicházel večer a zámek ještě své korunované hosty nespatřil. Paní d Étampes, ať už byla kdekoliv, ještě jásala. 381

Benvenuto brzy sochu i s podstavcem umístil na téměř neviditelný dřevěný podstavec. Jupiter držel v levici zeměkouli a v trochu zvednuté pravici třímal blesk, který asi chtěl vymrštit. Mezi plameny blesku sochař schoval svíci. Jen dokončil tyto přípravy, ozvaly se fanfáry a oznámily návrat císaře a krále.
Benvenuto zapálil svíci, postavil malého Jehana za sochu, která chlapce úplně zakrývala, a sám čekal vzrušeně krále.
Za deset minut se otevřely dveře a objevil se František I. Přiváděl i císaře. Za nimi následoval následník trůnu, jeho žena, navarský král a celý dvůr. Prévót s dcerou a ďOrbecem šli poslední. Colomba byla bledá a sklíčená, ale když uviděla Celliniho, vztyčila hlavu a na rtech její objevil důvěřivý úsměv, který jí rozjasnil i obličej.
Cellini si s ní vyměnil pohled, který znamenal:
"Buďte klidná. Ať se stane cokoliv, nezoufejte, já nad vámi bdím."
Jakmile se dveře otevřely, malý Jehan na mistrovo znamení lehce tlačil sochu na pohyblivém podstavci; ta pomalu vyjela vpřed, nechala starověké sochy vzadu a tak říkajíc šla králi vstříc, jako by byla živá. Všechny zraky se okamžitě upřely na ni. Něžné světlo svíce padalo soše na tvář shora a mělo ještě příjemnější účinek než denní světlo.
Paní d Étampes se kousla do rtu.
"Zdá se mi, Veličenstvo," řekla, "že to je trochu přehnané lichocení. Král země by snad měl jít ke králi nebes."
Král se usmál, ale bylo vidět, že se mu to lichocení líbí. Podle svého zvyku zapomněl na tvůrce pro dílo, ušetřil soše polovinu cesty, přišel přímo k ní a prohlížel si ji dlouho mlčky. Karel V. sice kdysi ve chvíli dobré nálady zvedl Tizianovi štětec, ale byl svou povahou spíše politik než umělec, a dvořané neměli právo mít vlastní mínění, a tak všichni opatrně čekali na posudek Františka I.
Byl to okamžik úzkostného mlčení a Benvenuto si s vévodkyní zatím vyměnili nenávistné pohledy.
Potom najednou král zvolal:
"To je krásné! To je velice krásné! Přiznám se, že to překonalo mé očekávání."
A to už se všichni rozplývali v poklonách a chvalozpěvech, císař první. Řekl králi: 382

"Kdyby se umělci dobývali stejně jako města, hned bych vám vypověděl válku,

bratrance, abych dobyl tohoto."
"Ale při tom všem se ani nedíváme na ty krásné antické sochy, co jsou vzadu," vyhrkla paní d Étampes zlostně. "Možná že jsou lepší než všechny moderní panáky."
Král tedy přistoupil k odlitkům starověkých soch, osvětlovaným pochodněmi tak, že vždy celá horní polovina zůstala ve stínu. Jistě nevypadaly tak dobře jako Jupiter.
"Feidias je nádherný," řekl král, "ale může přece žít nějaký Feidias ve století Františka I. a Karla V., jako žil v Periklově století."
"Ó, to bychom museli vidět na denním světle!" řekla Anna hořce. "Zdání není skutečnost! Kousek s umělým světlem není ještě umění! A co znamená ten závoj? Že by zakrýval vadu, řekněte upřímně, mistře Cellini?"
Byl to lehký přehoz, který měl Jupiter na bocích, aby vypadal majestátněji. Benvenuto až dosud stál u sochy mlčky a nehybně; zdánlivě chladný jako vévodkyně. Ale po jejích slovech se opovržlivě usmál, z černých očí mu vyšlehl blesk a s posvátnou odvahou pohanského umělce strhl statnou rukou celý závoj. Benvenuto čekal, že vévodkyně vybuchne.
Ale najednou se ovládla, usmála se s děsivou roztomilostí a podala půvabně Cellinimu ruku, až takový obrat klenotníka ohromil.
"Nu, mýlila jsem se," řekla zcela nahlas tónem rozmazleného děcka. "Cellini, jste velký sochař. Odpusťte mi mou kritiku, podejte mi ruku a buďme nyní už dobrými přáteli. Chcete?"
A pak dodala šeptem a nesmírně rychle:
"Myslete na to, oč teď požádáte, Cellini. Ať to není Ascaniova svatba s Colombou, nebo vám přísahám, že je s Ascaniem, s Colombou i s vámi konec."
"A když požádám o jinou věc?" řekl stejně. "Budete mě podporovat, milostivá paní?"
"To ano," prohlásila živě. "Přísahám vám, že ať požádáte o cokoliv, král vám to dá."
"Nepotřebuji žádat o svatbu Ascania s Colombou," řekl pak Benvenuto. "O tu požádáte vy, milostivá paní."
Vévodkyně se pohrdlivě usmála.
"Co si tam šeptáte tak tiše?" řekl František I. 383

"Pani vévodkyně d Étampes mě laskavě upozorňovala, že Vaše Veličenstvo mi pro případ, že bude spokojené, dalo jisíýslib."
"A ten slib jste dal přede mnou, Veličenstvo," prohlásil konetabl a přistoupil ke králi. ,,Přede mnou a před kancléřem Poyetem. Dokonce jste nás oba pověřil, abychom vám připomněli."
"Ano, konetable," přerušil ho vesele král. "Ano, kdybych zapomněl, ale já si na to dobře vzpomínám, čestné slovo! A tak vidíte, váš zásah je milý, ale zbytečný. Slíbil jsem Benvenutovi, že mu dám cokoliv, až jeho Jupiter bude odlit. Je to tak, konetable? Pamatuji si to dobře, kancléři? A teď mluvte, mistře Cellini, jsem teó! váš, jen prosím, abyste spíše než na své zásluhy, které jsou obrovské, myslel na naši moc, která má své hranice, a to ještě vyjmeme svou korunu a svou milenku."
"Dobrá, Veličenstvo!" řekl Cellini. "Když jste tak nakloněn svému ubohému služebníku, požádám Vaše Veličenstvo prostě jen o milost přejistého chudého písaře, který se na nábřeží u Cháteletu dostal do sporu s vikomtem de Marmagne a při sebeobraně ho probodl kordem."
Každý byl překvapen skromností té žádosti, paní d Étampes především. Podívala se překvapeně na Benvenuta, myslela si, že snad špatně slyšela.
"U čerta!" zaklel František I. "To mě jen žádáte, abych použil svého práva udělit milost, protože jsem včera od kancléře slyšel, že jde o oběšení?"
"Ó," zvolala vévodkyně. "Já sama chtěla o tom mladíkovi s vámi mluvit. Dostala jsem zprávy o Marmagnovi, vzkázal mi, že mu je lépe, a že prý sám začal s tím písařem spor a že ten mladík. Jak že se jmenuje, mistře Benvenuto?"
"Jakub Aubry, paní vévodkyně."
"A že ten mladík," pokračovala rychle vévodkynS, "to nijak nezavinil. Místo abyste, Veličenstvo, Benvenuta trápil, honem mu vyhovte, aby nelitoval, že požádal o tak málo."
"Dobrá," řekl František I. "Co si přejete, ať se tedy splní, a protože kdo rychle dává, dvakrát dává, jak říká přísloví, ať rozkaz propustit toho mladíka na svobodu je vypraven ještě dnes. Slyšíte, drahý pane kancléři?" 384

"Ano, Veličenstvo, rozkaz splním."

"A pokud jde o vás, mistře Benvenuto," řekl František I., "přijďte za mnou v pondělí do Louvrů a postaráme se o některé podrobnosti, které už dlouho můj pokladník zanedbává vůči vám."
"Ale Vaše Veličenstvo ví, že já nemohu vstoupit do Louvrů."
"Dobrá, osoba, která zákaz dala, také ho odvolá. To bylo válečné opatření, a teď, když už tady máte samé přátele, všechno se vrátí do mírového stavu."
"Dobrá, Veličenstvo!" řekla vévodkyně. "Splňte mi také maličké přání, když už jste v tom, ačkoliv jsem nevytvořila Jupitera."
"To ne," zašeptal Benvenuto, "ale často jste dělala Danae."
"A to přání?" přerušil ho František L, který Benvenutovu vtipnou poznámku neslyšel. "Mluvte, paní vévodkyně, a věřte, že tato slavnostní chvíle již nezvětší mou touhu, abych vám byl příjemný."
"Dobrá, Veličenstvo! Měl byste panu ĎEstourville projevit přízeň tím, že byste v pondělí podepsal svatební smlouvu mé mladé přítelkyně slečny ĎEstourville s hrabětem ĎOrbec."
"Ale to vám nebudu plnit vaši žádost," namítl František I. "To bude radost pro mne a zůstanu, přísahám, vaším dlužníkem."
"Tedy v pondělí, ujednáno?" zeptala se vévodkyně.
"V pondělí," řekl král.
"Paní vévodkyně," zašeptal Benvenuto, "nebudete litovat, že při takové slavnostní chvíli nebudete mít hotovu tu krásnou lilii, kterou jste si objednala u Ascania?"
"Jistě mě to bude mrzet," řekla vévodkyně. "Ale nemůžu ji mít, Ascanio je ve vězení."
"Ano, ale já jsem na svobodě," řekl Benvenuto. "Dokončím ji a přinesu ji paní vévodkyni."
"Ó, na mou čest, když to uděláte, řeknu."
"Co řeknete, paní vévodkyně?"
"Řeknu, že jste roztomilý člověk."
A podala Benvenutovi ruku, který si pohledem vyžádal králův souhlas a dvorně jí ruku políbil.
Vtom se ozval lehký výkřik. 385

v" v x. IX
SŇATEK Z ROZUMU
"Co se stalo?" zeptal se král.
"Veličenstvo, prosím za laskavé prominutí, to se dceři udělalo nevolno."
"Chudáček Colomba!" zašeptal si Benvenuto. "Myslí si, že jsem ji zradil."

386
Benvehuto chtěl odjet hned večer, ale král na něho tak naléhal, že se nemohl vyhnout tomu, aby na zámku nezůstal až do rána.
Ostatně si při své rychlosti, s jakou spřádal své záměrVj a při své rozhodnosti, jakou stále měl, právě stanovil na zítřek rozluštění zápletky, která před časem začala. Té zvláštní věci se chtěl úplně zbavit, aby se potom mohl celý věnovat Ascaniovi a Colorňbě,
Zůstal tedy na Večeři, dokonce i ráno na snídani; teprve k poledni se rozloučil s králem a s vévodkyní d Étampes a vydal se s malým Jehanem na cestu.
Oba jeli na dobrých koních, ale proti svému zvyku Cellini přece jeři nepospíchal. Bylo jasné, že se chce vrátit do Paříže až v hodinu, kterou si stanovil. A skutečně teprve v sedm hodin večer slezl s koně v ulici Harpe.
Nadto ani tady nešel přímo do paláce Nesle, zaklepal u jednoho svého přítele, florentského lékaře Guida. Když se přesvědčil, že Guido je doma a že tu může zůstat na večeři, nařídil Jehanovi, aby jel domů sám a řekl, že mistr zůstal ve Fontainebleau a vrátí se až zítra. A aby hlídal u brány a Otevřel hiUj až zaklepe. Malý Jehan slíbil, že to udělá přesně tak, a odjel.
Podávali večeřij ale ještě než Gellini usedl ke stolu, zeptal se hostitele, zda nezná nějakého obratného notářes který by k němu přišel sepsat řádnou svatební smlouvu, aby se proti ní nedalo hic podniknout. Lékař mu poradil svého zetě. Hned pro něho poslal.
Za půl hodiny přisej právě když dojídali večeři. Benvenuto hned vstal od štolu, zavřel se s ním v pokoji a dal mu sepsat svatební smlouvu, kde zůstala vynechaná jen jména. Když pak spolu pročetli tu smlouvu, Benvenuto mu štědře zaplatil dal si smlouvu do kapsy, vypůjčil si od přítele dru387

hý kord, aby byl stejně dlouhý jako jeho, dal si ho pod plášť, a protože se už

setmělo, zamířil k paláci Nesle.
U brány zaklepal jen jednou. Ale třebaže to byl jen lehký úder, brána se hned otevřela. Malý Jehan hlídal.
Cellini se od něho dověděl, že dělníci večeří a čekají mistra až zítra. Cellini chlapci nařídil, aby naprosto mlčel o jeho příchodu. Sel potichu do Kateřinina pokoje, od něhož měl klíč, vstoupil tam, zavřel za sebou, schoval se za závěs a čekal.
Za čtvrt hodiny se ozvaly na schodech lehké kroky, dveře se otevřely podruhé a přišla sem Scozzone s lampou v ruce. Vytáhla klíč z vnější strany dveří, zamkla se zevnitř, postavila si lampu na krb a šla si sednout do velkého křesla. Byla otočená tak, že jí Benvenuto mohl vidět do obličeje.
K velkému Benvenutovu úžasu ten její kdysi tak veselý, zářící a světlý obličej byl smutný a zamyšlený.
Ubohá Scozzone totiž cítila něco jako výčitky svědomí.
Viděli jsme ji šťastnou a bezstarostnou; to ji totiž Benvenuto miloval. Dokud cítila v milencově srdci lásku či spíše vlídnost, dokud se v jejích snech jako zlatý obláček vznášela naděje, že bude sochařovou ženou, ta naděje jí udržovala srdce také povznesené do výšin jejího očekávání. Ale jakmile si povšimla, že se dala zmýlit vnějším zdáním, a to, co u Celliniho považovala za lásku, je nanejvýš jen rozmar, ztrácela postupně svou naději. Benvenutův úsměv, při kterém jí uvadlá duše rozkvétala, se od ní vzdaloval, a její duše povadla podruhé.
S dětskou radostí odešla poznenáhlu také dětská nevinnost. Pomaličku nad ní převládala její někdejší povaha. Čerstvě omítnutá zeď si udržuje barvu na slunci, při dešti ji ztrácí. Benvenuto ji opouští kvůli nějaké neznámé milence, a dívku u Celliniho držel jen zbytek pýchy. Pagolo se jí dvořil už dávno. Řekla Cellinimu o té lásce a myslila si, že probudí jeho žárlivost. A to poslední očekávání se nesplnilo. Místo aby se Cellini zlobil, dal se do smíchu. Místo aby jí zakazoval s Pagolem mluvit, nařídil, aby ho navštěvovala. Od té doby si připadala docela ztracená, od té doby přenechala život s někdejší lhostejností náhodě a dala se vést tlakem událostí jako zvadlý spadlý list větrem.
A tu Pagolo zdolal její lhostejnost. Koneckonců byl mladý, a nepočítámeli jeho potměšilý výraz, byl to hezký chla388

pec, byl zamilovaný a neustále Scozzone říkal, zeji má rád, zatímco Benvenuto to už neříkal vůbec nikdy. Ta slova "mám tě rád" jsou řečí srdce a srdce musí stále tou řečí více nebo méně vroucně s někým hovořit.
A tak ve chvíli volna Kateřina řekla z lítosti nebo v nějaké iluzi Pagolovi, že ho má ráda. Řekla to, aniž ho milovala doopravdy. Řekla mu to, a měla obraz Celliniho v srdci a na rtech jeho jméno.
Potom si hned pomyslela, že se mistr snad jednou, až ho unaví ta neznámá a neplodná vášeň, k ní vrátí zpět, a když zjistí, že byla stálá přes jeho příkazy, odmění ji za její oddanost, ne snad sňatkem, v tom už ztratila všechny iluze, ale jakousi vážností a soucitem, což bude Scozzone moci považovat za obnovu bývalé lásky.
V takových myšlenkách tonula smutná Scozzone, zamýšlela se a trápilo ji svědomí. Při tom mlčení a snění najednou zvedla hlavu, protože se na schodech ozvaly lehké kroky, téměř hned se v zámku začal otáčet rychle klíč a dveře se otevřely.
"Jak to, že jste sem, Pagolo, přišel, a kdo vám dal tenhle klíč?" zvolala Scozzone a vstala. "Od těch dveří jsou jen dva klíče. Jeden je u dveří a druhý má Cellini."
"Ach, drahá Kateřino," smál se Pagolo, "vy jste ale rozmarná! Někdy člověku otevřete, jindy zase zamykáte. A když sem chci přijít násilím, jak na to nakonec už mám právo, vy hrozíte, že budete křičet a volat o pomoc. A tak se nedivte, musel jsem použít lsti."
"No tohle, vy jste ukradl ten klíč Cellinimu, a on to neviděl! Řekněte, že to neví? Jestli vám klíč dal sám, umřu hanbou a zármutkem."
"Uklidněte se, má krásná Kateřinko," řekl Pagolo, zamkl dveře na dva západy a přišel si sednout k dívce, kterou také přiměl, aby se posadila. "Ne, Benvenuto vás už nemiluje, to je pravda. Ale je jako ti lakomci, co mají poklad a nic s ním nedělají, ale nechtějí, aby se k pokladu dostal někdo jiný. Ne, ten klíč jsem si udělal sám. Kdo umí zacházet se zlatem, umí to i s jinými kovy. Zlatník se stal zámečníkem. Uznejte, Kateřino, že vás mám rád, když mé ruce, zvyklé zdobit zlato a zasazovat perly nebo diamanty do zlatých stvolů, mohly opracovávat ubohé železo. Aleje pravda, vy zlá, že ten kousek železa by l klíč, a to klíč od ráj e." 389

Při těeh slovech chtěl Pagolo vzít Kateřinu za ruku, ale k velkému překvapení

Celliniho, kterému neuniklo ani slůvko, Kateřina Pagola odstrčila.
"No tohle, Kateřino!" řekl Pagolo. "Bude tenhle rozmar trvat ještě dlouho?"
"Poslyšte, Pagolo," řekla Kateřina tak smutně, že to Gellinimu až projelo do hloubi srdce. "Poslyšte, já dobře vím, že děvče, když už jednou povolilo, nemá právo potom jednat jinak. Ale když ten muž, k němuž měla tu slabost, je šlechetný, a když se mu přizná, že se mýlila v dobré víře, protože si to dobře nerozmyslela, je pak povinností toho muže, věřte mi, nezneužívat toho chvilkového omylu. Dobrá, Pagolo, já vám říkám, že jsem vám povolila, ale ner milovala jsem vás, milovala jsem jiného, milovala jsem Celliniho. Opovrhujte se mnou, jestli můžete, vlastně musíte. Ale poslyšte, Pagolo, už mě netrapte."
"Dobrá, dobrá," řekl Pagolo. "Vy to řešíte ohromně! PO té celé době, kdy jste mě nechávala čekat na svou přízeň, kterou mi teď vyčítáte, si myslíte, že já vám vrátím závazek? Koneckonců jste hp na sebe brala docela svobodně! Ne! A když si pomyslím, že to všechno tady provádíte kvůli Benvenutovi, kvůli muži, který je dvakrát tak starý než vy nebo já, kvůli muži, který vás nemiluje, opovrhuje vámi a jedná s vámi jako s děvkou!"
"Zarazte, Pagolo!" vykřikla Scqzzone a do čela sejí nahrnula červeň studu, žárlivosti a zlosti. "Benvenutq mě dnes už nemiluje, to je pravda, ale kdysi mě miloval a váží si mne."
"Dobrá, tak proč si vás nevzal za ženu, když vám to slíbil?"
"Síbil? Nikdy! Ne, Benvenuto mi nikdy nesliboval, že budu jeho žena. Kdyby to byl slíbil, byl by to dodržel. Zatoužija jsem se dostat až tak vysoko. A protože jsem po tom toužila, začala jsem v tq také dqufat. A když jsem měla naději v srdci, rozlila se i ven, začla jsem se chlubit tou nadějí, jako by to byla skutečnost. Ne, Pagolo," pokračovala Kar teřina a se smutným úsměvem pustila ruku zase zpět do mladíkových dlaní. "Ne, Benvenuto mi nic neslíbil."
"Dobrá, Scpzzone, tady vidíte, jak jste nevděčná!" zvolal Pagolo a uchopil dívčinu ruku, jako by to znamenalo, že se k němu vrací, a nejen ppuhqu její skleslost. "Vidíte, a já 390

vám slibuji, já vám dávám všechno, co vám Benvenuto podle vašeho přiznání ani nesliboval. A mne, když vás mám rád a jsem váš, odstrkujete, zatímco on vás zradil. Jsem si jistý, že kdyby byl tady, opakovala byste mu to přiznání, zatímco u mne litujete, že jste povolila. A já vás mám tak rád!"
"Ó, kdyby byl tady!" zvolala Scozzone. "Kdyby byl tady, vy byste si, Pagolo, vzpomněl, že jste ho zradil z nenávisti, kdežto já z lásky, a propadl byste se dp země."
"Ale prpč?" ptal se Pagolo, kterého uklidňovala vzdálenost od místa, kde si myslel, zeje Benvenuto. "Proč, prpsím vás? Každý muž má právo vyvolat lásku k sobě u ženy, když ta žena nepatří jinému muži. Kdyby byl tady, řekl bych mu: ‚Vy jste Kateřinu zradil a opustil, ačkoliv vás tolik milovala. Byla z toho nejdříve zoufalá, potom si našla hodného chlapce, který ji správně oceňoval, miluje ji a slíbil jí to, co jste jí vy nechtěl slíbit, totiž že se s ní ožení. Teď zdědil vaše práva on, ta žena mu patří. Podívejte se, Kateřino, co by mohl váš Cellini namítat?"
"Nic," ozval se za nadšeným Pagplem drsný mužný hlas. "Naprosto nic!"
A pádná ruka v témže okamžiku klesla na jeho rameno, zároveň ochladila jeho výmluvnost a odhodila ho na zem právě tak bledého a zděšeného, jakp byl před chvilkou odvážný.
Byl to zvláštní výjev. Pagolo klečel na zemi shrbený, bledý a zděšený, Scozzone trochu zvednutá se opírala O křeslo a strnule mlčela jako ztělesněný úžas; konečně Beavenuto stál a držel v jedné ruce pochvu s kordem, v druhé tasený kord a napůl posměvačný, napůl výhružný.
Nastala chvilka strašného ticha, Pagolo i Scozzone zůstávali oba zaraženi před mistrovým svraštěným obočím. "Zrada!" zašeptl pak pokořený Pagolo, "Tq je zrada!" "Ano, zrada z tvé strany, bídáku!" odpověděl Cellini. "No tak!" řekla Scozzone. "Říkal jste, Pagolo, kdyby byl tady, a teď ho tu máte!"
"Ano, je tady," řekl učedník a styděl se, že s ním mistr tak zachází před ženou, které se chtěl líbit. "Ale je ozbros jený, a já nemám zbraň."
"Nesu ti ji," řekl Cellini, ustoupil o krok a upustil kord. z levé ruky Pagolovi k nohám. 391

Pagolo se na kord podíval, ale ani se nepohnul.
"No tak," poznamenal Cellini. "Seber si ten kord a vstaň. Já čekám."
"Souboj?" zašeptal chlapec, jemuž drkotaly zuby hrůzou. "Copak jsem tak silný jako vy, abych s vámi mohl mít souboj?"
"Dobrá," řekl Cellini a vzal si zbraň do druhé ruky. "Budu bojovat levou rukou, tím se to vyváží."

Na Benvenutově obličeji se objevil hluboce opovržlivý úsměv a Scozzone také o krok ustoupila. Neskrývala také svou nechuť, která se jí objevila ve tváři.
"Měl sis vzpomenout na mé dobrodiní dříve, než jsi mi vzal ženu, kterou jsem Ascaniovi a tobě dával pod ochranu," řekl Benvenuto. "Teď by se ti paměť vracela příliš pozdě. Do střehu, Pagolo!"
"Ne, ne!" šeptal zbabělec a ustupoval po kolenou.
"Tak když nechceš umřít jako chlap," řekl Benvenuto, "potrestám tě jako zločince."
Zastrčil si kord do pochvy, vytáhl dýku a třebaže se mu na klidném obličeji neobjevil ani stín zlosti nebo soucitu, zamířil volným krokem přímo na mladíka. Scozzone mezi ně skočila a vykřikla. Ale Benvenuto ji bez velkého násilí železnou rukou odstrčil a ubohé děvče kleslo polomrtvé na křeslo. Benvenuto šel dál za Pagolem, který zatím ustoupil až ke stěně.
Mistr tam došel a položil mu čepel dýky na krk.
"Poručsvou duši bohu," řekl. "Mášjenpětminutživota."
"Milost!" volal Pagolo přiškrceným hlasem. "Nezabíjejte mě, milost!"
"Cože! Ty mě znáš, a svedl jsi přitom ženu, která byla má? Já vím vše, všechno jsem objevil, a ty doufáš, že ti dám milost? Ty žertuješ, Pagolo!"
A Benvenuto se při těch slovech rozesmál, ale jeho smích byl kovový a strašný, až Pagolovi projel do morku kostí.
"Mistře, mistře!" volal Pagolo, který už cítil, že ho špička čepele bodá do kůže na krku. "To já ne, to ona! Ano, to ona mě svedla!"
"Zrada, zbabělost a pomluva! Jednou udělám sousoší těch tří oblud," řekl Benvenuto, "a bude to ohavná podívaná. Že tě svedla, mizero? Tys tedy zapomněl, že jsem byl tady a všechno slyšel!". 392

"Ó, Benvenuto!" šeptala Kateřina se sepjatýma rukama. "Vy víte, že lže, když to tvrdí!"
"Ano," přisvědčil jí Benvenuto. "Vím, že lže, když to říká, jako lhal, když ti sliboval, že si tě vezme za ženu. Ale buď klidná, hned ho stihne trest za obojí lež."
"Ano, potrestejte mě," volal Pagolo. "Ale mějte slitování! Potrestejte mě, ale nezabíjejte."
"Lhal jsi, když jsi říkal, že tě svedla."
"Ano, lhal. Já jsem to zavinil. Miloval jsem ji jako blázen a vy, mistře, víte, k jakým chybám může vést láska. Ale teď jsem nelhal, mistře, teď ne."
"Máš tedy Scozzone opravdu rád?"
"Ano, mám ji rád!" řekl Pagolo, když pochopil, že to je jediný prostředek, jak by v Benvenutových očích vypadala jeho vina menší, totiž svést svůj hřích na prudkost své vášně. "Ano, já ji mám rád."
"Ty tedy říkáš, žes nelhal, když jsi jí navrhoval, že si ji vezmeš?"
"Nelhal, mistře."
"Oženil by ses s ní?"
"Kdyby nebyla vaše, ano."
"Dobrá, tak šiji vezmi, já ti ji dávám."
"Co to říkáte? Vy žertujete, viďte?"
"Ne, nikdy jsem nehovořil vážněji. A když o tom pochybuješ, podívej se na mne."
Pagolo se kradmo podíval na Celliniho a viděl v každém jeho rysu, že by se ze soudce hned mohl stát katem; sklonil tedy hlavu a zasténal.
"Stáhni si prsten z ruky, Pagolo," poroučel Cellini, "a navlékni ho Kateřině!"
Pagolo trpně uposlechl první část mistrovy výzvy. Benvenuto pokynul Scozzone, aby přišla blíž. Scozzone přistoupila.
"Natáhni ruku, Scozzone," pokračoval Benvenuto. Scozzone poslechla.
"Dej jí ten prsten na ruku," řekl Cellini.
Pagolo jí navlékl prsten.
"A když je teď po zásnubách, přikročme ke sňatku," řekl Benvenuto.
"Ke sňatku?" zašeptl Pagolo. "Takhle se lidé nezení, na to musí být kněz a notář." 393

"N to musí být srnlouva,f namítl Benvenuto a vytrhl tu, kterou dal napsat. "Tady je připravená, stačí připsat jména,"
Položil smlouvu na stůl, vzal pero a podával je Fagotoví. "Podepiš, Pagolo!"
"Ach, já vlezl do léčky!" naříkal mladík. "Cože? Copak to znamená do léčky?" divil se Benvenuto, aniž zvýšil hlas, ale promlouval děsivým tónem. "Jaká je v tom léčka? Já jsem tě snad nutil, abys přišel ke Scezzpne do pokoje? Já ti snad radil, abys jí říkal, že se s ní cheeš oženit? No tak! Ožeň se s ní, Pagqlp, a až budeš jejím mužem, vyměníme si úlohy. Jestliže budu u ní, bude řada na tobě, abys vyhrožoval, a na mně, abych měl strach,4

"O, to by byla švanda! výskja si Kateřina, která při té představě přešla z krajní hrůzy do šílené radosti a rozesmála se.
Pagolovi se při obratu, který vzala Celliniho hrozba, a při výbuchu smíchu Scozzone trochu ulevilo a začínal se dívat na všechno klidnějšíma očima. To už mu bylo jasné, že ho chtěli strachem přivést ke sňatku, o jaký nestál. Připadalo mu tedy, že by to byl příliš tragický konec veselohry, a začínal věřit, že s trochou ráznosti z toho snad vyjde levněji.
"Ano," šeptal a převáděl smích Scozzone do slov. "Uznávám, že by to byla velká švanda, ale naneštěstí se to nestane."
"Jak to, nestane?" zvolal B,envenuto užasle jako lev, kdyby se proti němu vzbouřil lišák.
"Ne, to se nestane," namítl Pagolo. "To raději umřu. Zabte mě."
Sotva ta slova pronesl, Benvenuto byl skokem u něho. Pagolo viděl, jak se kmitla dýka, uskočil stranou a to tak rychle a šťastně, že rána, která byla určena jemu, ho jen škrábla na rameni a vjela pod statnou klenotníkovou paží na dva palce do dřevěného ostění.
"Souhlasím s tím!" zvolal Pagolo. "Milost! Cellini, já souhlasím. Souhlasím se vším."
A zatím mistr s obtížemi vytahoval dýku, která projela dřevem až do zdi, Pagolo běžel ke stolu, kde ležela smlouva, popadl pero a podepsal se. Celý výjev se odehrál tak rychle, že Scozzone neměla čas nijak zasáhnout. 394

"Děkuji, Pagolo," řekla a setřela si slzy, které jí tou hrůzou vytryskly. Potlačila i jakési pousmání. "Děkuji vám za čest, kterou jste mi prokázal, milý Pagolo. Ale když to všechno dobře dopadne, a ted si všechno vysvětlujeme, po? slouchejte: Vy jste mě před chvilkou nechtěl, teď už nechci já vás! Neříkám to, abych vás zahanbila, Pagolo, ale já vás nemiluji a chci zůstat, jak jsem."
"No, když ho nechceš, Seozzone, tak zemře," řekl naprosto chladnokrevně Benvenuto.
"Ale když odmítám svatbu já?" zvolala Kateřina.
"Zemře," prohlásil BenvenutQ. "To se nestane, aby mě někdo urazil a zůstal bez trestu. Jsi připravený, Pagolo?"
"Kateřino!" zvolal mladík. "Kateřino, proboha, slitpjte se nade mnou! Kateřino, já vás miluji! Kateřino, já vás vždycky budu milovat! Kateřino, podepište! Buďte mou ženou, Kateřino, prosím vás na kojenou!"
"No tak, Scozzone, rozhodni se rychle," řekl Cellini.
"Ó," povzdechla si Kateřina nevrle, "Nejste přijiš přísný na mne, když jsem vás měla tolik ráda a dělala si jiné sny, co myslíte? Ale, panebože!" zvolala najednou bláhová dívka a znovu ze smutku přešla do veselého smíchu, "Podívejte se, Cellini, jak uboze se ten chudák Pagolo tváří! Tak se přestaňte mračit, Pagolo, nebo nikdy nebudu chtít být vaší ženou! Ó, vy jste opravdu takhle k smíchu!"
"Nejdřív mě zachraňte, Kateřino, a pak se budeme spolu smát, když budete chtít," řekl Pagolo.
"No dobrá!. Ubohý chlapče, když to tolik chcete."
"Ano, chci!" zvolal Pagolo.
"Víte, čím jsem byla a čímJsem?"
"Ano, vím."
"Neklamu vás tedy?"
"Ne."
Nelitujete příliš?"
"Ne! Ne!"
"Tak ruku na to! Je to divné, já to nečekala. Ale co se dá dělat, budu vaše žena!"
Vzala pero a podepsala se, jak se na uctivou ženu sluší, pod manželův podpis.
"Děkuji ti, Kateřino, děkuji," zvolal Pagolo. "Uvidíš, jak budeš se mnou šťastná."
"A kdyby ten slib nedodržel," řekl Benvenuto, "ať jsem 395

kdekoliv, napiš mi, Scozzone, a já mu to přijdu osobně připomenout."
Při těch slovech Cellini pomalu a s očima upřenýma na mladíka zastrkoval dýku zpět do pochvy. Potom si vzal smlouvu s oběma podpisy, čistě ji dvakrát složil a dal si ji do kapsy. Potom ironicky, jak míval ve zvyku, oslovil Pagola:
"A teď, příteli Pagolo, jste sice řádně svoji podle lidského zákona, ale ještě ne před bohem. Církev váš sňatek posvětí zítra. Do té doby by tvá přítomnost byla proti všem lidským i božím zákonům. Dobrou noc, Pagolo."
Pagolo zbledl jako smrt. Ale Benvenuto mu velitelsky ukázal na dveře a Pagolo pozpátku odešel.

"Jen vy, Cellini, můžete mít takové nápady," smála se Kateřina jako blázen. "Poslyšte ale, můj ubohý Pagolo," volala na chlapce, když otvíral dveře, "nechávám vás odejít, protože to je spravedlivé. Ale spolehněte se a já vám to, Pagolo, přísahám při Panně Marii, že až budete můj manžel docela, každý, i kdyby to byl Cellini, ve mně najde jen řádnou manželku."
Když se pak dveře zavřely, vesele dodala:
"Ó, Cellini, ty mi dáváš manžela, ale pro dnešek jsi ho poslal pryč. Aspoň něco dobrého. Byl jsi mi dlužen to odškodnění."
396

XL
ZNOVUZAHÁJENÍ BOJE
Tři dny po výjevu, který jsme právě vylíčili, chystal se jiný výjev v Louvrů. Bylo už pondělí, ujednaný den podpisu svatební smlouvy. Jedenáct hodin. Benvenuto odcházel z paláce Nesle a šel do Louvrů. Srdce měl vzrušené, ale krok pevný. Vystoupil po hlavním schodišti.
V sále, kde čekaly návštěvy a kam ho uvedli nejdříve, uviděl prévóta a hraběte ďOrbec, kteří v koutě jednali s notářem. Colomba seděla nehybně celá bledá jako socha na druhé straně. Neviděla nic. Zřejmě od ní odešli, aby nic neslyšela, a tak ubohé dítě sklánělo hlavu, oči přivřené. Zůstala tam, kam ji posadili. Cellini prošel kolem ní a zašeptl nad její skloněnou hlavou jenom slova:
"Odvahu, jsem tady."
Colomba poznala jeho hlas a zvedla s radostným výkřikem hlavu. Ale než se ochránce stačila něco zeptat, už vcházel do vedlejší místnosti.
Dveřník před klenotníkem nazvedl závěs a Cellini vstoupil do královy pracovny. Právě jen jeho nadějná slova mohla povzbudit Colombinu odvahu. Chudák dívka si připadala opuštěná, a tedy ztracená. Pan ďEstourville ji sem dovlekl polomrtvou přes její usilovnou víru v boha a v Benvenuta. Když odcházela z étampeského paláce, byla tak zoufalá, že zapomněla na svou hrdost a snažně prosila vévodkyni, aby ji nechala vstoupit do kláštera, zavazovala se, že se vzdá Ascania, jen když ji ušetří hraběte ďOrbec. Vévodkyně se však nechtěla spokojit s polovičním vítězstvím. Aby dosáhla svého cíle, potřebovala, aby Ascanio věřil, že ho jeho milenka zradila, a tak Anna tvrdě odmítla prosby ubohé Colomby. Ta potom teprve vstala, připomněla si, že jí Benvenuto řekl, aby 397

zůstala silná a klidná i na stupních oltáře, a potom s odvahou, přece jen přerušovanou náhlými chvilkami slabosti, se nechala odvést do Louvrů, kde měl král v poledne podepsat její svatební smlouvu.
Tam ji znovu na chvilku síly opustily, protože už zbývaly jen tři možnosti: buď přijde Benvenuto, nebo uprosí Františka L, nebo umře žalem.
Benvenuto přišel, Benvenuto jí řekl, aby doufala, Colomba tedy znovu nabyla odvahy.
Když Cellini vstoupil do královské pracovny, našel tu jen paní d Étampes. Tohle právě chtěl. Kdyby tu nebyla, byl by požádal o laskavost, aby ji směl uvidět. Vévodkyně byla při svém vítězství ustaraná, ačkoliv ten osudný dopis shořel, a spálila ho vlastníma rukama. Byla přesvědčená, že se už nemá čeho obávat, ale při tom všem, kdy neměla strach o svou moc, s hrůzou přemýšlela o nebezpečí své lásky. Tak to bylo s vévodkyhí vždycky, jakmile ji přešly starosti, vyplývající z její ctižádosti, začla ji hryzat palčivá vášeň srdce. Byla stvořená z pýchy á vášně, její sen byl poskytnout Ascaniovi velikost tínij že ho udělá šťastným. Ale vévodkyně si všimla, že Ascanio, třebaže je z šlechtického rodu Gaddiové, k nimž patřil, byla stará patricijšká rodina ve Florencii, netouží po jiné cti než může dát umění.
Jestliže se mu v jeho snech mihla nějaká naděje, byla to vždy velmi čistá linie vázy, konvice nebo sochy. Jestliže za toužil po diamantech a perlách, po tom bohatství země, bylo to vždy jen proto, aby je zasadil do zlata a vyzdobil jimi květy krásnější, než nebesa zkrápí rosou. Tituly a pocty pro něho nic neznamenaly, pokud nevyplývaly z jeho vlastního nadání a nekorunovaly jeho dobrou pověst. Čím by v činorodém a neklidném životě vévodkyně byl ten neužitečný snílek? Při první bouři by se ten jemný stromek zlomil i s květy, které měl nyní, i š plody, které sliboval. Snad by se ze své slabosti nebo třeba z lhostejnosti nechal zaplést do plánů své královské milenky, ale žil by jako bledý smutný stín jen svými vzpomínkami. Ascanio se konečně vévodkyni d Étampes jevil takový, jaký skutečně byl, totiž jako vybraná a milá povaha, pokud však vždy zůstane v čistém a klidném prostředí. Bylo to rozkošné dítě, které nikdy nebude mužem. Mohl by se obětovat citům, nikdy nějaké 398

myšlence. Narodil se k rozkvětu vžájeniné lásky, ale při hrozné srážce událostí

a bojů by podlehl. Byl to muž, vhod hý pro lásku vévodkyně d Étampes, ale ne pro její ctižádost.
Takové byly úvahy vévodkyně, když Benvenuto vstoupil. Mráčky těch myšlenek jí zasmušovaly čelo.
Oba protivníci se změřili pohledem. Na rtech se jim současně objevil stejně ironický úsměv. Jejich stejný pohled zjišťoval zda jsou oba připraveni k boji, a naznačoval, že boj bude hrozný.
"Výborně," myslila si Anna. "Tohle je pořádný bojovník, stojí za vítězství, to je protivník, který mi stojí za to. Ale dnes opravdu má proti sobě příliš mnoho, z toho vítězství si nemohu dělat velkou slávu."
"Vy, paní d Étampes," říkal Benvenutův pohled, "jste rozhodně znamenitá žena a leckterý boj s muži mi dal méně práce než boj s vámi. A tak se můžete spolehnout, že při všech zbraních, které budoti dvorné, to bude boj ze všech sil."
Chvilku mlčeli a každý z nich takhle v duchu krátce zauvažoval. Vévodkyně se ozvala první.
"Jste přesný, mistře Cellihi," promluvila paní d Étampes. "Jeho Veličenstvo niá podepsat smlouvu hraběte ĎOrbec v poledne, a je teprve čtvrt ria dvanáct. Dovolte, abych vám Jeho Veličenstvo omluvila, neopozdilo se, to vy jste přišel dříve."
"Jsem rád, milostivá paní, že jsem přišel příliš brzy, poněvadž mi ta nedočkavost pomohla ke cti soukromého rozhovoru s vámi, o který bych byl hned požádal, kdyby tak laskavá náhoda nepřinesla to soukromí sama."
"Ale, ale, Benvenuto," řekla vévodkyně, "copak z vás obtíže udělaly lichotníka?"
"Obtíže? Mé ne, milostivá paní, ale obtíže druhých. Vždycky mi záleželo na tom, abych byl dvořanem těžkých chvil, a tady je důkaz."
Při těch slovech Cellini vytáhl ze svého pláště Ascaniovu zlatou lilii, kterou právě dnes ráno dokončil. Vévodkyně vykřikla překvapením a radostí. Ještě nikdy ji neoslnil tak nádherný šperk, a žádný z těch skvělých květů, jaké nacházíme v kouzelných sadech Tisíce a jedné noci, nevyvolal v očích džina nebo víly takový lesk.
"Ach!" zvolala vévodkyně a natáhla ruku po tom květu. 399

"Vy jste mi to sliboval, Benvenuto, ale já se vám přiznám, že jsem s tím nepočítala."
"Proč jste se nespoléhala na můj slib, milostivá paní?" smál se Cellini. "To je pro mne urážka."
"Ó, kdybyste sliboval pomstu místo této dvornosti, byla bych slibu věřila daleko více."
"A kdo vám říká, že to není oboje?" namítl Benvenuto a odtáhl ruku tak, aby lilie zůstávala stále v jeho moci.
"Já vám nerozumím," řekla vévodkyně.
"Nezdá se vám, milostivá paní," řekl vévodkyni Benvenuto a ukázal jí diamant, který se skvěl v kalichu květu jako kapka rosy; diamant dostala, jak si vzpomínáme, jako úplatek od Karla V., "že závdavek na jistou smlouvu, která má Francii připravit o milánské vévodství, vypadá tady docela pěkně?"
"Mluvíte v hádankách, milý mistře. Naneštěstí přijde král a já nemám kdy je luštit."
"Řeknu vám tedy rozluštění hned. Zní jako staré přísloví : Verba volant, scripta manent, což nakonec znamená: Co je psáno, to je dáno."
"Dobrá, ale to je právě vaše mýlka, milý mistře. Co je psáno, shořelo. Nemyslete, si, že mě zastrašíte jako malé dítě. Dejte mi tu lilií, patří mi."
"Okamžik, milostivá paní, já vás musím nejdříve upozornit, že ten talisman ve vašich rukou ztratí všechnu svou moc. Toto dílo je daleko cennější, než si myslíte. Tam, kde lidé obyčejně vídají jen šperk, my umělci někdy skryjeme také myšlenku. Přejete si, abych vám tu myšlenku ukázal?. Podívejte se, nic není snadnější, stačí postrčit tohle nenápadné pero. Jak vidíte, stvol se otevře a na dně kalicha se neobjeví hlodající červ jako v některých přirozených květech nebo v některých falešných srdcích, ale něco podobného, možná horšího, totiž ztráta cti vévodkyně d Étampes, napsaná vlastní rukou a podepsaná."
Při té řeči Benvenuto postrčil pero, otevřel stvol a vytáhl lístek ze zářivé koruny květu. Potom ho opatrně rozvinul a otevřený ho ukázal vévodkyni, celé zbledlé zlostí a němé hrůzou.
"To jste nečekala, viďte, milostivá paní?" pokračoval Benvenuto chladnokrevně. Svinul znovu lístek a uložil ho zpět do lilie. "Kdybyste znala mé zvyky, byla byste méně 400

překvapená. Před rokem jsem schoval provazy do sochy. Před měsícem jsem do sochy

ukryl děvče. Co bych dnes mohl schovat do květu? Nanejvýš kousek papíru, a to jsem udělal.""Ale já přece ten hanebný papír vlastníma rukama spálila!" zvolala vévodkyně. "Viděla jsem, jak hoří, šlápla jsem na popel!"
"Přečetla jste si lístek, který jste spálila?"
"Ne. To jsem byla hloupá, já ho nečetla!"
"To je zlé, protože teď byste věděla, že dopis od švadlenky hoří stejně dobře jako dopis od vévodkyně."
"Ale to mě tedy Ascanio zbaběle oklamal!"
"Ó, milostivá paní, zadržte! Toho čistého, nevinného chlapce ani nepodezírejte. Ostatně kdyby vás obelstil, použil by proti vám jen stejné zbraně jako vy proti němu. O ne, ne, neoklamal vás. Nevykoupil by si život ani život Colomby nějakou lstí. Ne, sám byl oklamán."
"A kým? Povězte mi to?"
"Také chlapcem, jistým písařem, tím, který zranil vašeho důvěrného náhončího vikomta de Marmagne, zkrátka Jakubem Aubrym, o němž se vám asi vikomt de Marmagne zmínil."
"Ano," šeptala vévodkyně. "Marmagne mi říkal, že ten písař, ten Jakub Aubry, se snažil dostat k Ascaniovi, aby mu vzal ten dopis."
"A vy jste tedy šla za Ascaniem. Ale mladí písaři jsou hbití, jak víte, a tenhle vás předběhl. Zatímco jste odcházela z paláce d Étampes, už vklouzl do kobky svého přítele, a když vy jste tam vcházela, on už odcházel."
"Ale já ho neviděla, nikdo tam nebyl."
"člověk si nepomyslí, že se má podívat všude. Kdybyste na to myslela, byla byste zvedla rohož a uviděla byste pod ní otvor, který vedl do sousední kobky."
"Ale co Ascanio?"
"Když jste tam vcházela, spal, viďte?"
"Ano."
"Nu, a zatímco spal, Aubry, kterému nechtěl ten dopis před tím vydat, si ho prostě vzal z Ascaniovy kapsy a dal tam nějaký svůj dopis. Vás zmýlila obálka, myslela jste si, že pálíte dopis vévodkyně d Étampes. Kdepak, spálila jste list slečny GervaisyPerretty Popinotové." 401

"Ale ten Aubry, který zranil Marmagne, ten halama, co málem zabil šlechtice, zaplatí svou drzost draze. Je ve vězení a odsoudili ho."
"Je na svobodě, milostivá paní, a za svou svobodu děkuje především vám."
"Jak to?"
"Pro toho ubohého vězně jste přece se mnou ráčila požádat o milost krále Františka I."
"Ó, to jsem byla hloupá!" zašeptala vévodkyně d Étampes a kousla se do rtu. Potom se upřeně zadívala na Benvenuta a udýchaně se zeptala:
"A za jakých podmínek mi vrátíte ten dopis?"
"Myslím, že jste to už uhodla, milostivá paní."
"Neumím hádat, řekněte to."
"Požádáte krále o Colombinu ruku pro Ascania."
"Ale kdež!" namítala Anna a nuceně se zasmála. "Mistře, to znáte špatně vévodkyni d Étampes, když jste počítal s tím, že její láska ustoupí hrozbám."
"Nepřemýšlela jste, milostivá paní, než jste mi odpověděla."
"Ale přece na té odpovědi trvám."
"Račte mi dovolit, abych si bez obřadnosti sedl a mluvil s vámi, milostivá paní, chvilku bez okolků," řekl Benvenuto s tou vznešenou důvěrností, jakou mívají velcí lidé. "Já jsem jen ubohý sochař a vy jste velká vévodkyně, ale dovolte, abych vám řekl, že přes ten obrovský rozdíl jsme stvořeni tak, abychom se chápali. Netvařte se jako královská výsost, to by bylo zbytečné. Nemám v úmyslu vás urážet, nýbrž něco vám vysvětlit. Nejde tedy o vaši hrdost, protože to neurazí vaši pýchu.""Jste opravdu zvláštní člověk," řekla Anna a mimovolně se usmála. "Mluvte, uvidíme, já poslouchám."
"Já vám tedy říkal, milostivá paní," pokračoval chladně Benvenuto, "že při všem rozdílu našich osudů je naše postavení celkem přibližně stejné, a že bychom se mohli dohodnout a snad si vzájemně být užiteční. Vy jste vykřikla nevolí, když jsem vám navrhoval, abyste se vzdala Ascania, protože vám to připadalo nemožné a nerozumné, a já vám přece sám dal příklad."
"Příklad?" 402

"Ano, jako vy milujete Ascania, já miloval Colombu."
Vv?"
jv y
"Já. Miloval jsem ji, jako dosud jen jednu ženu. Vycedil bych za ni krev, dal bych život, duši. A přece jsem Colombu dal Ascaniovi."

"To byla tedy velmi nezištná vášeň," prohodila vévodkyně ironicky.
"Ó, neposmívejte se mé bolesti, milostivá paní, neposmívejte se mým mukám. Trpěl jsem hodně. Ale jak vidíte, pochopil jsem, že to dítě není pro mne, jako Ascanio není pro vás. Poslouchejte mě dobře, milostivá paní: My jsme oba pokud vás takové sbližování neuráží výjimečné a zvláštní povahy, které žijí svým způsobem, cítí svým způsobem, a těžko najdou společnou cestu s jinými lidmi. My oba sloužíme svrchovanému a obludnému idolu, jehož zbožňování nám povzneslo srdce a postavilo nás výše než ostatní lidi. Pro vás, milostivá paní, je tím vším ctižádost. Pro mne je to umění. Ale naše božstva jsou žárlivá, a ať z toho pro nás vzejde cokoliv, ovládají nás vždycky a všude. Vy jste po Ascaniovi toužila jako po královské koruně, já po Colombě jako po Galateji. Vy jste milovala jako vévodkyně, já jako umělec. Vy jste pronásledovala, já trpěl. Ó, nemyslete si, že vás v duchu haním, obdivuji vaši ráznost a vaše odvaha je mi milá. Ať si o tom všední lidé myslí, co chtějí, z vašeho hlediska je krásné otřásat světem, aby se udělalo místo pro toho, koho milujete. Poznávám v tom mohutnou, silnou vášeň a já jsem pro ty celé povahy, schopné hrdinských zločinů, já jsem také pro ty nadlidské povahy, protože mě vábí všechno, co se vymyká všednosti a obyčejnosti. Ale při vší lásce ke Colombě jsem usoudil, že má hrdá a divoká povaha by se špatně hodila k té čisté andělské duši. Colomba milovala Ascania, mého neškodného a milého žáka. Má prudká nezkrotná duše by ji děsila. Tak jsem lásce hezky poručil, aby byla zticha, a když mi vzdorovala, zavolal jsem si na pomoc umění a spolu jsme tu lásku přemohli a spoutali ji. Pak mě sochařství, má jediná a pravá milenka, políbilo svými vroucími ústy na čelo, a já v tom našel útěchu. Udělejte to jako já, paní vévodkyně, ponechte ty děti jejich andělské lásce a neruště je v jejich nebi. Vyhledejte si proti své bolesti lék ve své ctižádosti, kácejte pro svou zábavu říše, hrajte si s králi a s vladaři, 403

abyste se rozptýlila. To bude správné, já vám budu Úeskat a schvalovat to. Ale neničte mír a radost těch nevinných ubohých dětí, které před tváří Páně a Panny Marie milují tak roztomile."
"Jaký to jste člověk, mistře Benvenuto Cellini? Já vás neznala!" divila se užaslá vévodkyně.
"Kapitální muž, jako vy jste kapitální žena," smál se klenotník prostě jako obvykle. "A jestliže jste mě neznala, vidíte, že jsem vás předhonil: já věděl, jaká jste."
"Snad," prohodila vévodkyně. "Ale zdá se mi, že kapitální ženy milují lépe a silněji než kapitální muži, poněvadž pohrdají vaším nadlidským odříkáním a brání si své milence zuby nehty až do konce."
"Vy tedy trváte na tom, že Ascania Colombě nenecháte?"
"Trvám na tom, že ho budu milovat pro sebe."
"Budiž. Ale když ho nechcete ustoupit dobrovolně, pozor ! Mám pádné ruce a mohl bych vás v boji poranit! Uvážila jste všechno, vidte? Rozhodně tedy odmítáte dát souhlas k Ascaniovu sňatku s Colombou?"
"Rozhodně."
"Dobrá, tedy každý na své místo!" zvolal Benvenuto. "Protože teď začne tedy boj."
Vtom se otevřely dveře a dveřník ohlásil krále.
404

XLI
SŇATEK Z LÁSKY
Objevil se skutečně František I. a vedl Dianu de Poitiers, s níž přicházel od nemocného syna. Diana jakýmsi šestým smyslem nenávisti jako by nejasně cítila, že její soupeřce hrozí pokoření, a nechtěla přijít o tak milou podívanou.
Král nic netušil, nic neviděl a nikoho nepodezíral; věřil, že paní d Étampes a Benvenuto se naprosto usmířili, a když je při svém vstupu uviděl spolu sedět, pozdravil je oba týmž úsměvem a týmž pokývnutím.
"Dobrý den, má královno krásy. Dobrý den, můj králi umění," zdravil. "O čem jste to spolu hovořili? Oba vypadáte docela vzrušeně."
"Ó, Vaše Veličenstvo, hovořili jsme o politice," řekl Benvenuto.
"A na čem jste si brousili vtip? Povězte mi to, prosím." "Na otázce, o kterou se teď zajímá kdekdo, Vaše Veličenstvo," pokračoval klenotník. "Ach, o Milánské vévodství." "Ano, Vaše Veličenstvo." "Dobrá, a co jste říkali?"
"Každý z nás si myslil něco jiného jeden říkal, že by nám císař mohl vévodství odmítnout a zbavit se slibu tím, že by Milán dal vašemu synu Karlovi." "A kdo to tvrdil?"
"Myslím, že to byla paní d Étampes," Vévodkyně zbledla jako stěna.

"Kdyby to císař udělal, byla by to ohavná zrada!" řekl František I. "Ale on to neudělá."
"Když to neudělá," vmísila se do hovoru Diana, "v žádném případě to nebude snad pro to, že takovou radu nedostal"
"A kdo mu ji dal?" zvolal František I. "U všech ďáblů,
rád bych věděl kdo?"
405

"Panebože! Nerozčilujte se tolik, Veličenstvo," prohlásil Benvenuto. "My o tom mluvili, jako se mluví o jiných věcech, byly to prostě pouhé dohady, jen jsme to probírali předem. My, paní vévodkyně a já, jsme špatní politikové. Paní vévodkyně, ačkoliv u ní na tom nezáleží, je příliš žena, aby se starala o něco jiného kromě své toalety, a já příliš umělec, abych se zajímal o něco jiného než o své umění. Viďte, paní vévodkyně?"
"Pravda je, drahý Cellini," řekl František I., "že oba máte příliš krásný úděl, abyste mohli záviděť jiným, i kdyby šlo o Milánské vévodství. Paní d Étampes je královna svou krásou, vy král svým nadáním." "Král, Veličenstvo?"
"Ano, král, a pokud nemáte ve znaku tři lilie jako já, držíte v ruce lilii, která mi připadá krásnější než kterýkoliv květ, jaký vykvetl pod nejkrásnějším sluncem nebo na nejkrásnějším erbu."
"Ta lilie není moje, Veličenstvo, patří paní d Étampes, která šiji objednala u mého žáka Ascania. Jenže ji nemohl dokončit a já chápal přání paní vévodkyně d Étampes, aby už měla ten cenný šperk v rukou, a tak jsem se dal do práce a dokončil ho toužil jsem z celé duše, aby se ta lilie stala symbolem míru, který jsme si slíbili nedávno ve Fontainebleau za přítomnosti Vašeho Veličenstva."
"To je učiněný zázrak," obdivoval lilii král a vztáhl po ní ruku.
"Viďte, Vaše Veličenstvo!" odpověděl Benvenuto a nenápadně odtáhl lilii. "Ta si zaslouží, aby paní vévodkyně d Étampes skvěle odměnila mladého umělce, je to jeho veledílo."
"To mám také v úmyslu," řekla paní d Étampes. "Chystám mu odměnu, kterou by mu mohl záviděť leckterý král."
"Ale vy víte, milostivá paní, že ta odměna, ať je sebebohatší, není právě to, po čem touží. My umělci máme své touhy a stane se, že to, po čem by toužil král, umělec posuzuje jako nevhodné."
"Bude se ale muset spokojit s tím, co pro něho chystám," řekla paní d Étampes a začervenala se zlostí. "Já vám už řekla, Benvenuto, že bych mu jinou odměnu dala jen tehdy, kdybych opravdu musela." 406

"No dobrá, svěříš se mi, po čem touží," řekl František I. Benvenutovi a natáhl znovu ruku po krásné lilii. "Když to nebude příliš nesnadné, pokusíme se to zařídit."
"Prohlédněte si ten šperk pozorně, Veličenstvo," řekl Benvenuto a vložil stvol květiny králi do ruky. "Prozkoumejte všechny podrobnosti a Vaše Veličenstvo uvidí, že žádná odměna nebude stačit na to, co si zaslouží takové znamenité dílo."
Benvenuto při těch slovech upřel své pronikavé oči na vévodkyni, ale Anna se tak ovládala, že přihlížela, jak lilie přechází z umělcových rukou do královy ruky, a nepohnula ani brvou.
"Je to opravdu báječné," řekl král. "Ale kde jste našli ten nádherný diamant, který září v kalichu toho krásného květu?"
"Ten jsem nenašel já, Veličenstvo," řekl dobromyslně Benvenuto. "Ten dodala paní d Étampes sama mému žáku."
"Nevěděl jsem, že máte takový diamant, vévodkyně," řekl král. "Odkud pochází?"
"Ale pravděpodobně jako všechny diamanty, Veličenstvo, z dolů v Guzarate nebo v Golkondě."
"Ó, ten diamant má celou historii!" řekl Benvenuto. "Jestliže si Vaše Veličenstvo přeje ji znát, já ji povím. Já a ten diamant se nevidíme poprvé, už mi prochází rukama potřetí. Nejdříve jsem ho zasazoval na tiaru našeho nejsvětějšího otce papeže, vypadal tam velice dobře. Potom jsem ho na rozkaz Klementa VII. zasazoval na misál, který Jeho Svatost darovala císaři Karlu V. Potom si císař Karel V. přál diamant stále nosit u sebe, zřejmě jako zdroj peněz v nějakém krajním případě, zasadil jsem mu ten diamant, který stojí za víc než milión, do prstenu. Nevšimlo si ho Vaše Veličenstvo na ruce svého bratrance císaře?"
"Pravda, už si vzpomínám!" zvolal král. "Ano, první den, kdy jsme se setkali ve Fontainebleau, ho měl na prstě. Jak se ten diamant octl ve vašem majetku, vévodkyně?"

"Ano, povězte," zvolala Diana, které jiskřily oči radostí. "Jak se ten diamant, který má takovou cenu, octl z císařovy ruky ve vašem vlastnictví?"
"Kdyby vám někdo položil tu otázku," odpověděla paní d Étampes, "byla by odpověď snadná, pokud ovšem před407

pokládáme, že se někdy svěřujete i jinému člověku než svému zpovědníku."
"Neodpovídáte na královu otázku, paní vévodkyně," namítla Diana de Poitiers.
"Ano," zeptal se František I. "Jak to, že máte ten diamant?"
"Zeptejte se Benvenuta," řekla paní d Étampes a vyzvala tím svého nepřítele naposled. "Benvenuto vám to poví." "Tak mluv, ale hned!" řekl král. "Už se mi nechce čekat." "Dobrá, Veličenstvo!" souhlasil Benvenuto. "Musím se vám přiznat, že mi při pohledu na ten diamant také nar padla všelijaká podezření jako vás, Veličenstvo. A vy víte, že to bylo v době, kdy jsme byli nepřátelé, paní d Étampes a já. Nebylo by mě mrzelo, kdybych se dověděl o nějakém pěkném tajemství, které by jí mohlo ve vašich očích uškodit. Tak jsem začal pátrat a dověděl jsem se. "Dověděl ses?"
Benvenuto se krátce podíval na vévodkyni a zjistil, že se usmívá. Ta síla odporu, kterou na ní uviděl, se mu zalíbila, a místo aby surově boj ukončil jednou ranou, rozhodl se boj protahovat, jako to dělá atlet, když považuje své vítězství za jisté, ale protože se setkal s důstojným soupeřem, chce ukázat všechnu svou sílu i obratnost. "Dověděl ses?" opakoval král.
"Dověděl jsem se, že ho prostě koupila od žida Manasese. Ano, Veličenstvo, to byste měl vědět pro své kralování. Zdá se, že váš bratranec císař od svého příjezdu do Francie utratil cestou tolik peněz, že už musil dát do zástavy diamanty, a že paní d Étampes sbírá královsky to, co císařova tíseň nemůže udržet."
"Ach, na mou čest, to je směšné!" zvolal František I. Polichotilo mu to dvakrát, jednak jeho ješitnosti milence, jednak žárlivosti krále. "Ale, má krásná paní, když na to tak myslím," dodal k vévodkyni, "to jste se asi zničila takovým vydáním, a musíme napravit škody, jaké to u vás nadělalo. Připomeňte nám, že jsem váš dlužník za ten diamant, protože je velice krásný, a záleží mi na tom, když ho nemáte od císaře, abyste ho měla od krále."
"Děkuji, Benvenuto," řekla tiše vévodkyně. "Začínám věřit, že jsme stvořeni tak, abychom si rozuměli, jak jste říkal." 408

"Co to tam říkáte?" ptal se král.
"Ó, nic, Vaše Veličenstvo, já se paní vévodkyni omlouvám za počáteční podezření; odpouští mi to, což je tím laskavější, že kromě tohoto podezření ve mně lilie probudila i jiné."
"A které?" řekl František I., zatímco Diana, které nenávist pomohla nedat se obelstít tou komedií, hltala očima
vítězící soupeřku.
Vévodkyně d Étampes viděla, že s tím neúnavným nepřítelem ještě neskončila, a po čele jí přeběhl mráček strachu. Ale k její cti musíme uznat, že hned zmizel. Navíc ještě využila zaujetí, které v králi vzbudila Benvenutova slova, a pokoušela se vzít mu lilii z rukou, ale Benvenuto se nenápadně postavil mezi ni a Františka I.
"Které? Ó, to se přiznám," řekl s úsměvem Cellini, "že bylo ohavné. A jestliže k hanbě, že jsem to podezření měl, mám ještě přidat hanbu, že je povím, potřebuji výslovný příkaz Vašeho Veličenstva, abych se odvážil." "Odvažte se, Gellini, nařizuji vám to," řekl král. "Dobrá! Nejdříve se vám přiznám se svou prostomyslnou pýchou umělce," pokračoval Cellini, "že mě překvapilo, když paní d Étampes svěřila učedníkovi práci, kterou by pro ni rád a hrdě udělal mistr. Vzpomínáte si na mého žáka Ascania, Veličenstvo? Je to mladý, hezký kavalír, který by mohl stát modelem k Endymionu, to vám přísahám."
"Dobrá. A dále?" zeptal se král a obočí se mu svraštilo
při podezření, které ho náhle zabolelo v srdci.
Ted už bylo zřejmé, že to jsou přes všechno sebeovládání pro paní d Étampes muka. Předně viděla v očích Diany de Poitiers zrádnou zvědavost a pak dobře věděla, že František I., i kdyby jí prominul zradu na králi, nikdy by jí neodpustil nevěrnost milenky. Ale Benvenuto pokračoval, jako by nepozoroval její úzkost:
"Myslel jsem tedy na Ascaniovu krásu a uvažoval jsem promiňte, dámy, pokud něco může Francouzi připadat příliš opovážlivé, ale já jsem zvyklý na italské kněžny, a ty jsou v lásce slabé smrtelnice uvažoval jsem tedy o citu vzdáleném všemu umění."
"Mistře," řekl František I. a svraštil znovu obočí. "Myslete na to, co řeknete." 409

"Proto jsem se omluvil předem za svou opovážlivost a chtěl jsem mlčet."
"To mohu dosvědčit," řekla Diana. "Sám jste mu nařídil mluvit, Veličenstvo, a když už začal."
"Je pořád ještě čas se zastavit," řekla vévodkyně d Étampes, "když víme, že řekneme nějakou nepravdu."
"Zastavím se, když chcete, milostivá paní," připomněl jí Benvenuto. "Víte, že stačí vaše slovo."
"Ano, ale já chci, aby pokračoval. Máte pravdu, Diano, některé věci se mají povědět až do konce. Mluvte, pane, mluvte," prohlásil král, dívaje se jedním pohledem na sochaře i na vévodkyni.
"Mé dohady tedy pokračovaly, ale najednou jim jeden objev dal novou příležitost."
"Jakou?" zvolali král a Diana de Poitiers současně.
"Vypravuji to rozvláčně," zašeptal Cellini vévodkyni.
"Veličenstvo," vyhrkla vévodkyně. "Snad není třeba, abyste při tom dlouhém příběhu držel lilii v ruce. Vaše Veličenstvo je snad zvyklé držet žezlo a držet je pevně. Mám strach, že ten křehký květ zlomíte."
A vévodkyně d Étampes se svým kouzelným úsměvem zároveň natahovala ruku, aby si šperk vzala.
"Promiňte, paní vévodkyně," ozval se Cellini. "Ale ta lilie má v příběhu důležitou úlohu, dovolte, abych své líčení doplnil názornou ukázkou."
"Lilie hraje důležitou úlohu v historce, kterou nám budete povídat, mistře," zvolala Diana de Poitiers a jako bleskem vyškubla květinu králi z rukou. "To tedy má paní d Étampes pravdu, jestliže příběh bude takový, jak čekám, bude lépe, když ta lilie bude v mých rukou. Třeba byste ji úmyslně nebo třeba mimovolně tím, že byste se neovládl, zlomil."
Paní d Étampes strašlivě zbledla, protože si pomyslila, že je s ní konec. Chytla se prudce Benvenutovy ruky, rty se jí pootevřely, jako by chtěla něco říci, ale zřejmě se vzpamatovala, hned zase umělcovu ruku pustila a semkla znovu rty.
"Povězte, co chcete říci," procedila skrze zuby.
Potom dodala tak tiše, že ji mohl slyšet jen Benvenuto:
"Jestli se odvážíte."
"Ano, povězte nám to, a pozor na slova, mistře," řekl král. 410

,,A vy, milostivá paní, pozor na vaše mlčení," řekl Benvenuto.
"Čekám!" zvolala Diana, která nemohla vydržet netrpělivostí.
"Dobrá! Tak si představte, Veličenstvo, představte si, milostivá paní, že si Ascanio a paní vévodkyně d Étampes psali."
Vévodkyně se rozhlédla, zda tu není nějaká zbraň, kterou by mohla klenotníka probodnout.
"Psali?" divil se král.
"Ano, psali. A co bylo nejpozoruhodnější, ty dopisy mezi paní vévodkyní d Étampes a chudým klenotnickým učedníkem se týkaly lásky."
"Důkazy, mistře! Doufám, že máte důkazy!" zvolal král zuřivě.
"Ano, Veličenstvo, to mám," řekl Benvenuto. "Vaše Veličenstvo přece chápe, že bych se nedal unést k takovému podezření, kdybych neměl důkaz."
"Tak mi dejte důkaz hned, když ho máte," řekl král.
"Když říkám, že ho mám, nejsem přesný. Důkaz právě mělo Vaše Veličenstvo."
"Já?" zvolal král.
"A paní de Poitiers je má nyní."
"Já?" zvolala Diana.
"Ano," prohlásil Benvenuto, který si vedle rozzlobeného krále a obou největších dam světa rozechvělých hrůzou uchovával naprostou chladnokrevnost a nenucenost.
"Ano, protože je v lilii."
"V lilii!" zvolal král a vzal si zpět květinu z rukou Diany de Poitiers. Otáčel potom šperk v rukou s velikou pozorností, jež vlak tentokrát neměla nic společného s jeho láskou k umění. "V této lilii?"
"Ano, Veličenstvo, v této lilii," prohlásil Benvenuto. "Vy víte, milostivá paní, že tam jsou?" zeptal se významně málem omdlévající vévodkyně.
"Dohodněme se," řekla vévodkyně. "Colomba se nevdá za ďOrbeca."
"To nestačí," zašeptal Cellini. "Ascanio si musí vzít Colombu."
"Nikdy!" prohlásila vévodkyně.
Zatím král obracel v rukou osudnou lilii s úzkostí a zlostí o to bolestnějšími, že se je snažil utajit.

"Důkaz je v lilii! V této lilii!" opakoval. "Ale já v ní nic nevidím."
"Vaše Veličenstvo totiž nezná tajemství, jak se otvírá."

"Je tu tajemství! Ukažte mi je, mistře, a to hned, nebo."
František I. udělal pohyb, jako by květinu chtěl zlomit. Obě ženy vykřikly. František I. se zarazil.
"Ó, Veličenstvo, to by bylo škoda," říkala Diana. "Takový hezký šperk! Dejte mi ho, Veličenstvo, a já vám ručím, že tajemství najdu, pokud tam nějaké je."
A její jemné hbité prsty, ženské prsty, které ještě popoháněla zášť, zkoumaly všechny hrbolky šperku, zkoušely všechny dolíčky, a vévodkyně d Étampes téměř omdlévala, sledovala vytřeštěnýma očima prozatím neplodné Dianiny pokusy. Konečně buď náhodou nebo štěstím se Diana dotkla příslušného bodu na stvolu. Květina se otevřela.
Obě ženy vykřikly současně, jedna radostí, druhá hrůzou. Vévodkyně vyskočila vyrvat lilii ze soupeřčiných rukou, ale Benvenuto ji zadržel a ukázal jí na dlani dopis, který před chvilkou vyňal z úkrytu. A rychlým pohledem do kalichu také zjistila, že květina je prázdná.
"Souhlasím se vším," zašeptala vévodkyně. Byla zničená a už neměla sílu pokračovat v takovém boji.
"Přísaháte na Písmo svaté?" zeptal se Benvenuto.
"Na Písmo svaté!"
"Nu, mistře," zvolal netrpělivě král, "kde je důkaz? Já tu vidím jen dutinu, kterou jste obratně v květu ponechal, ale v dutině nic."
"Ne, Veličenstvo, nic tam není," odpověděl Benvenuto.
"Ale mohlo tam něco být," řekla Diana.
"Milostivá paní má pravdu."
"Mistře!" zvolal král a zatínal zuby. "Víte, že by mohlo být nebezpečné protahovat tenhle žert a že mocnější lidé než vy litovali, když si pohrávali s mou zlostí?"
"To bych byl nerad, kdybyste se hněval, Veličenstvo!" namítl klidně Benvenuto. "Ale tady není nic, proč byste se hněval. Vaše Veličenstvo doufám nebralo má slova vážně. Copak bych tak lehkomyslně obviňoval? Paní d Étampes vám bude moci ukázat dopisy, které byly v této lilii, jestli je budete chtít vidět. Skutečně se v nich píše o lásce, ale

o lásce mého ubohého Ascania k urozené slečně, o lásce, která se jistě na první pohled zdá bláhová a nemožná. Ale protože si Ascanio jako pravý umělec představoval, že krásný šperk má cenu téměř jako hezká dívka, obrátil se na paní d Étampes jako na prozřetelnost a udělal z té lilie svého posla. A vy víte, Veličenstvo, že prozřetelnost může dokázat všechno. A vy nebudete žárlit na tuto prozřetelnost, myslím, protože bude konat dobro a jistě se s vámi o své zásluhy rozdělí. To je to tajemství, Veličenstvo, a jestliže mé otálení nějak uráželo Vaše Veličenstvo, ať mi to odpustí a laskavě si vzpomene na dosavadní drahocennou a vznešenou důvěrnost, do jaké mě až dosud ráčilo zahrnout."
Při té téměř akademické řeči se scéna změnila. Jak Benvenuto hovořil, Dianino čelo se chmuřilo a z čela vévodkyně d Étampes mizely vrásky. Králi se vracel úsměv i dobrá nálada. A když Benvenuto domluvil, František I. řekl:
"Odpusťte mi, krásná vévodkyně, prosím vás, že jsem vás mohl na okamžik podezírat. Co mohu udělat, abych vykoupil svou vinu? Povězte, ať si zaloužím odpuštění?"
"Splňte paní vévodkyni d Étampes žádost, kterou vám přednese, jako jste mi splnil mou žádost, Vaše Veličenstvo!"
"Mluvte za mne, mistře Cellini, protože víte, co chci," prohlásila vévodkyně; vyhověla klenotníkovi laskavěji, než Benvenuto čekal.
"Dobrá, Veličenstvo, když mě tedy paní vévodkyně pověřuje, abych byl jejím mluvčím, dovolte tedy, abych vám oznámil, že si přeje, aby vaše všemohoucí vůle zasáhla do lásky ubohého Ascania."
"Ale ano!" smál se král. "Rád pomohu zařídit štěstí vašeho milého žáka. Jak se jmenuje jeho dívka?"
"Colomba ĎEstourville, Veličenstvo."
"Colomba ĎEstourville!" zvolal s údivem František I.
"Veličenstvo ať si laskavě uvědomí, že o tu milost žádá paní vévodkyně d Étampes! No tak, milostivá paní, připojte se ke mně," dodal Benvenuto a ukázal jí růžek dopisu, který povytáhl z kapsy. "Jestli budete stále mlčet, Jeho Večenstvo si pomyslí, že žádost říkáte jen z pouhé laskavosti ke mně."
"Opravdu si přejete, aby došlo k tomuto sňatku, milostivá paní?" zeptal se František I. 413

l
"Ano, Veličenstvo," zašeptala paní d Étampes. "Přeji si to. velice." Příslovce přivodilo nové povytažení dopisu. František I. ještě uvažoval:

"Ale copak já vím, jestli prévót uzná za zetě člověka beze jména a chudého?" řekl František I.
"Předně," odpověděl Benvenuto, "prévót jako věrný poddaný určitě nebude chtít něco jiného, než co řekne jeho král. A potom Ascanio není beze jména. Jmenuje se Gaddo Gaddi a jeden jeho předek býval podesta ve Florencii. Je klenotník, to je pravda, ale v Itálii umělecká práce neznamená zadat si v důstojnosti. Ostatně i kdyby nebyl ze staré šlechty, já si dovolil vepsat jeho jméno do patentu, který mi Vaše Veličenstvo poslalo, a tím by byl z nové šlechty. Odměnit Ascania je jako dvojnásobná odměna pro mne. Tak je to hotové, Veličenstvo, dejte mu titul pán na Nesle a já mu dám dost velký majetek. Bude moci nechat klenotnictví a budeli chtít, koupí si setninu kopinníků nebo úřad na dvoře. Já mu na to dám."
"Ale my se samozřejmě postaráme, aby vaše šlechetnost nezničila váš měšec," usmál se král.
"Tedy, Vaše Veličenstvo."
"Budiž tedy Ascanio Gaddo Gaddi, pán na Nesle!" zvolal král a rozesmál se hlasitě, tolik dobré nálady mu přineslo ujištění o věrnosti paní d Étampes.
"Milostivá paní," zašeptal Cellini, "nemůžete s dobrým svědomím ponechat v Cháteletu pána na Nesle, to bylo možné u Ascania."
Paní d Étampes zavolala důstojníka stráže a tiše mu něco řekla, asi rozkaz, který končil slovy:
"Jménem krále!"
"Co to děláte, milostivá paní?" zeptal se František I.
"Nic, Vaše Veličenstvo," odpověděl Cellini. "Paní vévodkyně d Étampes posílá pro ženicha."
"A kam?"
"Tam, kde mu paní d Étampes nařídila čekat, protože zná laskavost Vašeho Veličenstva."
Za čtvrt hodiny se otevřely dveře sálu, kde čekala Colomba, prévót, hrabě ďOrbec, španělský vyslanec a téměř všichni páni ode dvora, vyjma vikomta de Marmagne; ten ještě ležel. Dveřník ohlásil:
"Král!"
414 ,j

František I. vstoupil a vedl Dianu de Poitiers a za ním Benvenuto, který podpíral jednou paží vévodkyni d Étampes a druhou Ascania, oba stejně bledé. Při dveřníkově ohlášení se všichni dvořané otočili a chviličku se užasle dívali na tu zvláštní skupinu. Colomba si myslela, že omdlí.
Úžas se ještě zvětšil, když král pustil Benvenuta před sebe a řekl hlasitě:
"Mistře Benvenuto, zaujměte na chvíli naše místo a převezměte naši moc. Mluvte, jako byste byl král a nechť vás všichni také tak poslechnou!"
"Pozor, Vaše Veličenstvo," odpověděl klenotník. "Když mám zastat vaši úlohu, budu velice velkodušný."
"Jen do toho, Benvenuto," smál se František I. "Jakákoliv velkodušnost bude pro mne lichotkou."
"Výborně, Veličenstvo, to je pro mne dobré a budu vám lichotit ze všech sil. Tak nezapomínejte," pokračoval ke všem, "kdo mě posloucháte, že to mými ústy mluví král. Páni notáři, připravili jste smlouvu, kterou má Jeho Veličenstvo podepsat? Vepište jména manželů."
Oba notáři vzali pera a přichystali se psát do obou smluv, z nichž jedna měla zůstat v královském archivu a druhá u nich na notářství.
"Tak jednak," pokračoval Benvenuto, "je to urozená a šlechetná slečna Colomba ďEstourville."
"Slečna Colomba ďEstourville," opakovali strojově notáři, zatímco posluchači užasle naslouchali.
"Jednak velmi urozený a šlechetný Ascanio Gaddi, pán na Nesle."
"Ascanio Gaddi!" zvolali současně prévót a hrabě ďOrbec.
"Klenotnický pomocník!" zvolal bolestně znovu prévót a otočil se ke králi.
"Ascanio Gaddi, pán na Nesle," promluvil bez vzrušení Benvenuto, "kterému Jeho Veličenstvo uděluje naturalizační patent a místo intendanta královských zámků."
"Jestliže to Vaše Veličenstvo nařídí, uposlechnu, ale přece jen.," řekl prévót.
"Ascanio Gaddi," přerušil ho Benvenuto, "a z úcty k němu uděluje Jeho Veličenstvo panu Robertu ďEstourville, pařížskému prévótu, titul komořího." 415

"Veličenstvo, jsem připraven podepsat," řekl konečně přemožený ďEstourville.
"Panebože!" šeptala Colomba a klesla do křesla. "Není to sen?" ,
"A já?" zvolal hrabě ďOrbec. "A co já?"
"Pokud jde o vás," pokračoval Cellini ve vykonávání královského úřadu, "vám

prokáži milost, že vám prominu vyšetřování, jaké bych mohl o vašem jednání zavést. Mírnost je ctnost králů a šlechetnost také, viďte, Vaše Veličenstvo. Ale smlouvy jsou přichystané, stačí podepsat. Tak podepíšeme."
"Ten hraje krále báječně!" chválil Benvenuta František I., byl šťastný jako chlapec za školou.
Potom se král podepsal a odevzdal pero Ascaniovi; mladík se podepsal třesoucí se rukou a podal pero Colombě, kterou hodná paní Diana přivedla a podpírala. Ruce obou milujících se dotkly a Ascanio i Colomba div neomdleli.
Potom přišla řada na paní Dianu, ta podala pero paní d Étampes a ta zase prévótovi. Prévót potom podal pero hraběti ďOrbec a ten zase španělskému velvyslanci.
Pod všemi těmi velkými jmény napsal Cellini zřetelně apevně své jméno. Ale to neznamenalo, že jeho oběť byla nejmenší.
Španělský velvyslanec se podepsal a přistoupil k paní d Étampes. Zeptal se:
"Naše plány se nezměnily, milostivá paní?"
"Ach, panebože!" povzdechla si vévodkyně. "Dělejte, co chcete! Co mi záleží na Francii? Co mi záleží na světě!"
Vévoda se uklonil.
"Tak podle císařových úmyslů," řekl mu jeho synovec, mladý nezkušený diplomat, když velvyslanec se k němu vrátil, "se nestane milánským vévodou král František I., ale jeho syn?"
"Ani jeden, ani druhý," odpověděl velvyslanec.
Zatím se podepisovali ostatní.
Když každý napsal své jméno pod listinu, znamenající Ascaniovo a Colombino štěstí, Benvenuto přistoupil k Františku I., poklekl před ním najedno koleno a řekl:
"Veličenstvo, nařídil jste, abych zastával krále, ale teď jdu zase prosit Vaše Veličenstvo jako pokorný a vděčný služebník. Může mi Vaše Veličenstvo udělit poslední milost?" 416

"Mluv, Benvenuto," odpověděl král, ochotný splnit každou prosbu. Uvědomil si, že udělovat milost je celkem vzato ještě nejpříjemnější část královy moci. "Řekni, co bys chtěl?"
"Odjet do Itálie, Vaše Veličenstvo," řekl Benvenuto.
"Co to znamená?" zvolal král. "Chcete ode mne odejít, když zbývá tolik děl, které pro mě máte vytvořit? Já nechci!"
"Veličenstvo," odpověděl Benvenuto, "já se vrátím, přísahám. Ale nechtě mě odjet, nechtě mě podívat se do rodné země, právě to potřebuji. Neříkám, že jsem nemocný," pokračoval tišším hlasem a potřásl teskně hlavou. "Ale trápí mě některé věci, ani bych to nedokázal vylíčit, a jen domácí ovzduší mi může zacelit raněné srdce. Vy jste velký a šlechetný král, kterého mám rád. Vrátím se, Veličenstvo, ale dovolte mi, abych se napřed šel domů vyléčit na sluníčku. Nechám vám tu Ascania, své myšlení, a Pagola, svou ruku. Postačí na vaše umělecké sny, dokud se nevrátím. Až mě ovane větřík v mé matce Florencii, vrátím se k vám, ke svému králi, a jen smrt nás pak bude moci rozdělit."
"Tak jeďte," řekl smutně František I. "Sluší se, aby umění bylo volné jako pták. Jeďte."
Potom král podal Benvenutovi ruku a klenotník ji vděčně políbil.
Při odchodu se Benvenuto zastavil u vévodkyně.
"Zlobíte se na mne hodně, milostivá paní?" zeptal se a podal jí opatrně do ruky osudný lístek, který jako kouzelný talisman právě způsobil nemožné věci.
"Ne," řekla vévodkyně celá šťastná, že konečně má ten lístek. "Ne, ale porazil jste mě zbraněmi."
"Ale jděte!" řekl Benvenuto. "Já jsem vám jen hrozil. Ale myslíte si, že bych jich byl použil?"
"Panebože!" zvolala vévodkyně, jako by ji zasáhl osvětlující paprsek. "Proto jste mi tedy připadal jako podobný mně!"
Druhý den byl Ascanio oddán s Colombou v kapli Louvrů, a proti všem pravidlům dvorní etikety novomanželé dosáhli toho, že Jakub Aubry se ženou mohl být u toho obřadu.
Byla to velká pocta, ale uznejme, že si to chudý písař zasloužil. 417

Poznámky
XLII
SŇATEK ZE SLUŠNOSTI

Za týden se Hermann slavnostně ženil s paní Perónovou, která mu přinesla věnem dvacet tisíc tourských franků a zprávu, že bude otcem.
Pospěšme si oznámit, že právě ta zpráva přiměla Němce k rozhodnutí daleko víc než těch dvacet tisíc tourských franků.
Hned večer po Ascaniově a Colombině svatbě Benvenuto přes všechno naléhání novomanželů odjel do Florencie.
Po tomto svém návratu vytvořil Perseovu sochu, která ve Florencii ještě dnes zdobí náměstí před Palazzo Vecchio a je snad Benvenutovo nejkrásnější dílo, protože je dělal ve své největší bolesti.

9 pařížský prévót královský důstojník, ustanovený jako velitel Velkého Cháteletu. Měl také soudní pravomoc pro Paříž.
18 Cosimo I. Medicejský, panoval ve Florencii do r. 1464. Porazil a vyhnal Strozziho,
19 cameriere ital. číšník, tajemník.
50 konetabl fr. nejvyšší králův velitel vojska.
51 Nutrisco et extinguo lat. živím a zhasínám. 62 Salmacis a Hermafroditon Salmacis byla nymfa v prameni, v němž se Hermafroditon shlížel. Podle pověsti požádala bohy, aby byla s Hermafroditem spojena v jedno tělo.
66 věž Nesle na nábřeží do r. 1663 stála proti Louvrů a podle nedoložené pověsti byla místem hýření snach Filipa Krásného, které odtud shazovaly těla svých přechodných milenců do Seiny. 92 Ite missa est lat. Jděte, je po mši.
94 komturova socha postava z Mozartovy opery Don Giovanni.
102 Vae victis lat. Běda poraženým.
140 Verše přeložil Luděk Kubista. Rovněž tak na stranách 174 a 200.
163 Medor, Amadis, Galeor jména z divadelních her.
198 dámy z Brantóma dámy z knihy memoaristy Pierra de Brantóme pivoty slavných dam.
206 .v táboře Zlatého praporu to jméno dostalo setkání Františka I. s anglickým králem Jindřichem VIII. r. 1520. Tam se František I. snažil získat spojenectví Jindřicha VIII. oslňujícím přepychem toho setkání.
217 Recte ad terminům eamus lat. Jděme přímo k cíli. distinguamus lat. rozlišujme.
419

219 Trucidatio per divisionem nečiš lat. zabíjení po částech. Suadentque cadentia sidera somnos lat. zapadající hvězdy vybízejí ke snům.
220 obscuri sub nocte lat. za temné noci. "
263 oculos habebat et non videbat lat. oči měl a neviděl.
289 jako Horác ve Škole žen v Moliérově hře.
319 .k Themidinu chrámu Uranová dcera Themis byla řecká bohyně spravedlnosti.
365 In extremis lat. v krajním případě, před smrtí.
370 Curtius podle pověsti římský patricij, který se se zbraněmi a s koněm vrhl r. 362 před n. 1. do propasti, když se otevřela na římském foru.
385 Danae podle řeckých bájí přijala Jupitera jako zlatý déšť.
400 Verba volant, scripta manent lat. slova ulétnou, napsané zůstává.
414 podesta ital. starosta.

Alexandre DUMAS,
byl syn generála Alexandra Dayyho de la Pailleterie, míšence ze Saň Dominga, který za francouzské revoluce vynikl jako velitel divize pod jménem DUMAS, ještě doprovázel Napoleona do Egypta, ale zůstal věrný republikánskému smýšlení. Proto zemřel v ústraní, ve VillersCotterets r. 1806, kde se mu r. 1802 narodil syn Alexandre. Mladý Alexandre se stal úředníkem v sekretariátu vévody Orleánského. Ve spolupráci s mnoha historiky hlavně s Augustem Maquetem napsal velice dlouhou řadu románů, otiskovaných většinou na pokračování v tehdejších novinách a lasopisech. Poznamenalo to poněkud jeho tvorbu opakuje se, připomíná minulé kapitoly, ale pro živost dialogů ajímavost děje byl a je jedním z nejoblíbenějších romantických autorů, jehož romány Tři mušketýři nebo Monte Cristo vycházejí stále nebo jsou námětem filmů. DUMAS zachází s historickými fakty místy poněkud volně, ale Králův klenotník se řídí Vlastním životopisem Benvenuta Celliniho i událostmi za vlády Františka I. dosti věrně, uchovává spolehlivě jména lidí i míst. Příběh Ascania a Colomby je ovšem románová fikce. Vedle spousty románů asi 300 svazků napsal též přes 20 divadelních her. emřel r. 1870.

Obsah

I Ulice a dílna 5
II Klenotník v XVI. století 17
III Daidalos 26
IV Scozzone 41
V Umění a vláda 48
VI K čemu jsou dobré dueni 58
VII Snoubenec a přítel 71
VIII Příprava útoku a obrany 82
IX Boj 94
X Výhody opevněných měst l06
XI Sovy, straky a slavíci l 16
XII Králova královna l30
XIII Ó jak je měnivé to srdce ženy l 39
XIV Podstatou lidského živo ta je bolest l 53
XV Radost je bolest, na kterou se díváme z jiné strany l 61
XVI Dvůr l 70
XVII Láska vášeň l 76
XVIII Láska sen 185
XIX Láska představa 191
XX Obchodník s vlastní ctí l98
XXI Čtyři druhy lupičů 215
XXII Sen podzimní noci 224
XXIII Stefania 231
XXIV Domovní prohlídky 241
XXV Karel V. ve Fontainebleau 251
XXVI Bílý mnich 262
XXVII Co je vidět s topolu 271
XXVIII Mars a Venuše 283
XXIX Dvěsokyně 293
XXX Benvenuto v úzkých 302

XXXI Nesnáze poctivého, když se chce dát uvěznit 313
XXXII Jakub Aubry se pozvedá k hrdinství 329
XXXIII Nesnáze poctivého dostat se z vězení 336
XXXIV Počestná krádež 346
XXXV Důkaz, že dopis od švadlenky shoří stejně dobře jako dopis od vévodkyně 355
XXXVI Důkaz, že opravdové přátelství je schopné dohnat oddanost až k svatbě 364
XXXVII Tavba 371
XXXVIII Jupiter a Olymp 379
XXXIX Sňatek z rozumu 387 XL Znovuzahájení boje 397 XLI Sňatek z lásky 405 XLII Sňatek ze slušnosti 41P Poznámky 419

Alexandre DUMAS Králův klenotník
Z francouzského originálu Ascanio ou 1orfěvre du roi, vydaného nakladatelstvím Gérard et Co, Verviers, Belgie, přeložil a poznámky napsal Břetislav Štorm. Ilustroval Zdeněk Brdlík. Přebal s použitím kresby Zdeňka Brdlíka, vazbu a grafickou úpravu navrhl Zdeněk Ziegler. Vydala Mladá fronta jako svou 3394. publikaci. Edice Máj, svazek 222. Odpovědná redaktorka Jiřina Fleková. Technická redaktorkajana Vysoká. Vytiskl Mír, novinářské závody, n. p., závod 3, Praha l, Opletalova ulice 3. 27,19 AA. 27,61 VA. 424 stran, 12 příloh. Náklad 151 5OO výtisků. 6052285.6 Vydání I. Praha 1974. 2303774 13.92 Cena brož. výtisku Kčs 32,84. Cena vázaného výtisku Kčs 38,